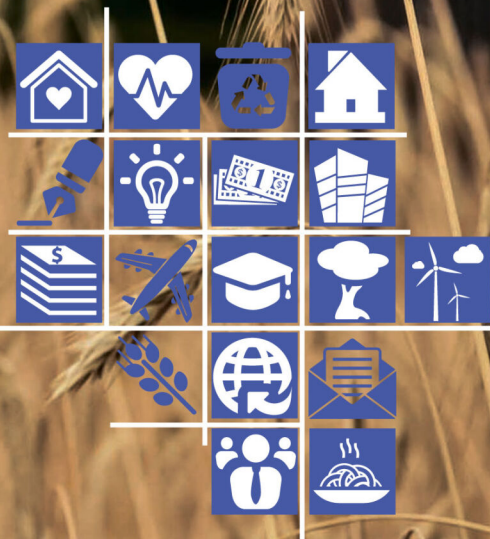

ІСТОРІЇ УСПІХУ РЕФОРМ

2019

ПРОСУВАННЯ
РЕФОРМ
В РЕГІОНИ

ІСТОРІЇ УСПІХУ РЕФОРМ

Київ 2019

Історії успіху реформ. Збірка / За заг. ред. Ірини Коссе ; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К. : 2019. – 260 с.

ISBN 978-966-137-123-0

У збірці представлені історії успіху, зібрані грантистами Програми «Просування реформ в регіони», яка реалізується [Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій](#) і [Європейською правдою](#) за фінансування Європейського Союзу.

Грантисти Програми «Просування реформ в регіони», які долучилися до збору матеріалу для збірки: [ГО «Разом до громадянського суспільства» \(м. Чернігів\)](#), [ГО «Інститут регіонального розвитку» \(м. Львів\)](#), [ГО «Центр стратегічного розвитку та реформ» \(м. Тернопіль\)](#), [Спілка підприємців «Стіна» \(м. Вінниця\)](#), [ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень» \(м. Чернігів\)](#), [ГО «Бюро розвитку, інновацій та технологій» \(м. Івано-Франківськ\)](#), [Благодійний фонд «Воля» \(м. Умань\)](#), [Люстраційна антикорупційна рада Придніпров'я \(дніпровська газета «Лица»\)](#), [ГО «Слобідський край» \(харківська газета «Слобідський край» та телерадіокомпанія «Сфера ТВ» \(м. Рівне\)\)](#).

Цю публікацію підготовлено в рамках Програми «Просування реформ в регіони» за сприяння Європейського Союзу (https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights_en), який реалізується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій та Європейською правдою. Зміст цієї публікації жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу.

Збірка випускається українською та англійською мовами в друкованому й електронному варіантах. Електронну версію видання представлено на сайті ІЕД за адресою <http://www.ier.com.ua>. У друкованому вигляді книга розповсюджується безкоштовно. ІЕД дозволяє поширювати тексти з посиланням на джерело. Будемо щиро вдячні за відгуки про матеріали, вміщені у виданнях ІЕД.

На обкладинці збірки використано фото Zane Lee з безкоштовного інтернет-ресурсу <https://unsplash.com/>.

Інтерактивна мапа з історіями успіху

ПРОСУВАННЯ
РЕФОРМ
В РЕГІОНИ

Зміст

Передмова	9
Альтернативна енергетика	10
• «Не газом єдиним», – вирішили у Жовкві і перевели котельні на деревну щепу (м. Жовква, Львівська обл.).....	10
• Житель Ізюма сам забезпечує себе електроенергією (м. Ізюм, Харківська обл.)	12
• Енергетика на дріжджах або як «Компанія Ензим» виробляє біогаз зі стічних вод (м. Львів)	14
• Чому, коли світить сонце, у директора «Карпати-Логістик» завжди хороший настрій (с. Малехів, Львівська обл.).....	16
• І собі, і людям: «Мебель-Сервіс» економить на електроенергії завдяки власній біоТЕЦ (с. Полове, Львівська обл.)	18
• Не тільки гроші на вітер, а й гроші з вітру або як «Еко-Оптіма» розвиває вітрову енергетику (м. Старий Самбір, Львівська обл.).....	20
• Тому що є попит: енергетичні культури все активніше вирощують на Рівненщині (с. Хотин, Рівненська обл.)	22
Безпека продуктів харчування	24
• Волинківська молочарська спілка: чесно працювати разом – вигідно (с. Волинка, Чернігівська обл.).....	24
• Ферма на Куп'янщині виробляє продукцію європейського ґатунку (с. Глушківка, Харківська обл.).....	25
• Відмовитись від молока 2-го класу просто: сімейні молочні ферми на Рівненщині (с. Довгалівка, Рівненська обл.).....	26
• Харківська кондитерська фабрика постачає органічний шоколад на ринки ЄС (м. Харків)....	28
• Бути кращими у своїй справі стало можливим за рахунок гарантій безпечності власної продукції (с. Ольгопіль, Вінницька обл.)	30
• Запроваджувати кращі європейські практики у виробництва продукції переробки молока – такою є мета ТОВ «Ямпільський маслосирзавод» (м. Ямпіль, Вінницька обл.).....	32
• «Технологічне виробництво та дотримання стандартів безпеки є головною причиною успіху», – вважають на підприємстві «Субекон» (сmt Сутиски, Вінницька обл.).....	34
• Безпечність продукції, що виробляється – ключовий елемент політики птахокомбінату «Бершадський» (с. Війтівка, Вінницька обл.).....	36
• Компанія «Люстдорф» впевнено тримає лідерські позиції на ринку молочної продукції, впровадивши систему НАССР (м. Іллінці, Вінницька обл.).....	38
• Гарантована безпечність харчової продукції – девіз ПрАТ «Моги́лів-Подільський консервний завод» (м. Моги́лів-Подільський, Вінницька обл.).....	40
• Завдяки системі НАССР Хмільницький завод «Молочний візит» почав експортувати свою продукцію (м. Хмільник, Вінницька обл.)	42
• Реформа технічного регулювання – шлях до успіху вітчизняного бізнесу та виходу на європейський ринок (м. Івано-Франківськ)	44
• Безпека продукції Гайсин-м'ясокомбінату – на кожному етапі виробництва (м. Гайсин, Вінницька обл.)	46
• Найвищий рівень послуг для покращення здоров'я людей – головний принцип діяльності санаторію «Радон» (м. Хмільник, Вінницька обл.)	48

Боротьба з корупцією	50
• Дніпровські громадські активісти успішно борються з корупцією (м. Дніпро)	50
Гендерна політика	52
• Петриківська громада розпочала Гендерно-орієнтоване бюджетування (смт Петриківка, Дніпропетровська обл.)	52
Деінституалізація	54
• «Навчаємо батьків бути батьками», – «Родина для дитини» підкується про щасливу сім'ю (м. Тернопіль)	54
Держзакупівлі	56
• Чим більше постачальників, тим ширші можливості: «СВ Лайт» ефективно працює в системі тендерних закупівель (м. Тернопіль)	56
Децентралізація	58
• Відкриття школи мистецтв – вклад у майбутнє Бузівської громади (Бузівська ОТГ, Черкаська обл.)	58
• Краща інфраструктура, медицина, освіта завдяки децентралізації в Єрківській ОТГ (Єрківська ОТГ, Черкаська обл.)	60
• Зачепилівська ОТГ відроджує своє комунальне господарство (с. Зачепилівка, Харківська обл.).....	62
• Коломацька громада порахувала свої землі (м. Коломак, Харківська обл.).....	64
• У Лановецькій міській ОТГ знають, як працювати ефективно та не боятись відповідальності (м. Ланівці, Тернопільська обл.)	66
• У Лозівській ОТГ відновлюють сільські будинки культури (Лозівська ОТГ, Харківська обл.)	68
• Фітнес-бібліотека – центр дозвілля молоді Моринської ОТГ (Моринська ОТГ, Черкаська обл.).....	70
• Розв'язали екологічну проблему (Наталинська ОТГ, Харківська обл.).....	72
• Завдяки «бібліотечній реформі» у Новій Водолазі можна не тільки почитати, а й пограти, подивитись виставу чи прослухати курси (с. Нова Водолага, Харківська обл.).....	74
• Нові котли в школах та нові водогони завдяки створенню ОТГ (Паланська ОТГ, Черкаська обл.)	76
• В селищі на Харківщині зробили комфортний терцентр (с. Печеніги, Харківська обл.).....	78
• Медзаклади Харківського району стають енергонезалежними (смт Рогань, Харківська обл.)	80
• Старосалтівська ОТГ створила собі ЦНАП (с. Старий Салтів, Харківська обл.).....	82
• Бюджет участі як крок до мрії (м. Чернігів).....	84
• Співпраця з «Асоціацією міст України» допомагає громадам успішно реформуватись (м. Шумськ, Тернопільська обл.)	86
• «Гуртом» ідемо європейським шляхом: як стратегія допомогла в розвитку Почаївської громади (м. Почаїв, Тернопільська обл.).....	88
• Брошнів-Осадська ОТГ: орієнтир на розвиток для всієї області (смт Брошнів-Осада, Івано-Франківська обл.).....	91

• Револьверний фонд успішно працює у Клеванській ОТГ (смт Клевань, Рівненська обл.).....	93
• Європейські послуги завдяки європейській програмі: розвиток ЦНАПів у громадах Рівненщини (с. Острожець, Рівненська обл.).....	95
• Молодіжний простір – молодь та її громада розвиваються разом (Старобогородчанська ОТГ, Івано-Франківська обл.).....	97
• LEONI у м. Коломиї: європейські умови для українських працівників (м. Коломия, Івано-Франківська обл.).....	99
• Місто Долина – приклад для всієї країни (м. Долина, Івано-Франківська обл.).....	101
• Заболотівська ОТГ: радикальні дії задля утримання лікарні (с. Заболотів, Івано-Франківська обл.).....	103
• Мала громада з великими амбіціями (Спаська ОТГ, Івано-Франківська обл.)	104
• Безпека громади понад усе (Старобогородчанська ОТГ, Івано-Франківська обл.).....	106
• Про переваги міжмуніципальних проєктів на прикладі Слобожанської школи естетичного виховання (смт Слобожанське, Дніпропетровська обл.).....	108
Екологія.....	109
• Електроскутери для громади (м. Чугуїв, Харківська обл.).....	109
• Процедура оцінки впливу на довкілля в дії: будівництво 2 енергоблоків ХАЕС під пильним контролем громадськості (м. Нетішин, Хмельницька обл.).....	111
Експорт.....	113
• Підприємство з Шевченкового продає біг-беги в Євросоюз (смт Шевченкове, Харківська обл.)	113
• Сільські фермери Гречаного налагодили експорт до Євросоюзу равликів (с. Гречане, Дніпропетровська обл.).....	115
• Перший органічний цукор в Україні виготовили на Рівненщині (смт Гоща, Рівненська обл.).....	117
• Чернігівське підприємство шиє одяг для європейських брендів (м. Чернігів)	119
• «Сідко Україна»: європейська якість українського виробництва (м. Ічня, Чернігівська обл.).....	121
• Підтримка професіоналів має значення: як горіхові солодощі з Черкащини підкорюють ринок ЄС (смт Цибулів, Черкаська обл.).....	123
• Черкаський «піонер» органіки на ринку ЄС: «стукайте – і Вам відчинять» (м. Черкаси)	125
• Черкаський бренд «здорових» снєків на низькому старті до ЄС: плюси проєвропейських реформ (м. Черкаси).....	127
• Корисні та якісні харчові продукти з традиційних українських культур: курс в Європу (м. Глухів, Сумська обл.)	129
• Від старого заводу комбікормів до виробництва пластівців європейської якості (смт Михайло-Коцюбинське, Чернігівська обл.).....	131
• За органікою майбутнє: як на Сумщині нарощують експортні можливості органічного виробництва (Сумська обл.).....	133
• Солодощі з жіночими іменами – українська «родзинка» на шляху до європейського ринку (м. Суми).....	135
• Ринок ЄС задає високий рівень, Угода відкриває можливості, решта – питання конкурентоспроможності (м. Сновськ, Чернігівська обл.).....	137

- Ягідний шлях на ринок ЄС: результати кооперації чернігівських фермерів (м. Ніжин, Чернігівська обл.) - Харківський виробник готовий підкорювати європейський ринок (м. Харків) - На Харківщині виробляють човни, що продаються в усьому світі (м. Харків)..... - Харківське підприємство продає солодоші в ЄС (м. Харків)..... - Безпечні іграшки: експортні можливості для виробників та захист споживачів (с. Липини, Волинська обл.) - На українські органічні ягоди – в ЄС великий попит (с. Чернеччина, Дніпропетровська обл.).....	139 141 143 145 147 149
Енергозбереження.....	150
- У Первомайському інвестори вкладають гроші в енергоефективність шкіл і дитсадків (м. Первомайський, Харківська обл.) - Яворівська програма енергозбереження мотивує мешканців району впроваджувати заходи з енергоефективності (м. Яворів, Львівська обл.) - Іноземні інвестиції допомагають боротись із втратами теплової енергії в Івано-Франківську (м. Івано-Франківськ) - Завдяки ЕСКО-механізму комунальна поліклініка Дрогобича заощаджуватиме тепло (м. Дрогобич, Львівська обл.) - В кабінеті енергоефективності учні бродівської гімназії вчать зберігати енергоресурси (м. Броди, Львівська обл.)..... - Рецепт бюджетного та якісного утеплення житла або як компанія «Нове місто» залучає кошти на термомодернізацію будинків (м. Новояворівськ, Львівська обл.)..... - Від енергоефективного будинку до енергоефективного мікрорайону Львова (м. Львів) - У місті Дубно на Рівненщині задоволені ЕСКО-механізмом (м. Дубно, Рівненська обл.)..... - Мереф'янській ОТГ допомагає економити власний енергоменеджер (м. Мерефа, Харківська обл.) - Як Рівне стало успішним партнером екокорпорації НЕФКО (м. Рівне)..... «Перші ластівки» та нова міська програма: Рівне зацікавилось Фондом енергоефективності (м. Рівне)..... - Як європейські інвестиції підтримують українські села (с. Василівка, Дніпропетровська обл.)..... - Як компанії Adamson вдалося змінити свідомість людей і стати локомотивом енергоефективності (м. Івано-Франківськ)	150 152 154 156 158 160 162 164 166 168 170 172 173
Культура.....	175
Приватних музейників підтримують ентузіазм та грантові програми ЄС (м. Дніпро).....	175
Медреформа.....	177
- Нові сучасні амбулаторії в Ладизинській ОТГ (Ладизинська ОТГ, Черкаська обл.)..... - На Валківщині зробили комфортними сільські медзаклади (м. Валки, Харківська обл.)..... - На Балаклійщині – нова амбулаторія (с. Веселе, Харківська обл.)..... - Школа, де навчають бути здоровим (м. Чернігів)..... - Сучасне обладнання для лікування інфаркту в Уманській центральній районній лікарні (м. Умань, Черкаська обл.)..... - Позитивні результати медичної реформи або як покращити якість лікування (м. Тернопіль).....	177 179 181 183 184 186

- Лікарі Харківщини вчаться працювати в умовах реформи (Харківська обл.) - Лікар-ФОП у м. Христинівці проводить безкоштовний прийом – медична реформа в дії (м. Христинівка, Черкаська обл.)	188 190
ОСББ.....	192
- ОСББ «Кошового 35» платить за електрику вдвічі менше (м. Чернігів) - Багатоповерхівка з дніпровської вулиці Шолохова крокує до енергонезалежності (м. Дніпро)..... - ОСББ «Ельдорадо-126» стало найощаднішим у Чугуєві (м. Чугуїв, Харківська обл.).....	192 194 196
Освіта.....	198
- Спрощення процедури відкриття приватних садочків розширює вибір для батьків Умані (м. Умань, Черкаська обл.) - Нарівні: учні з особливими освітніми потребами у звичайній школі (м. Чернігів)..... - Школи Золочівської ОТГ перейшли на сучасне обладнання (Золочівська ОТГ, Харківська обл.) - Освітні програми обміну – крок до європейського дослідницького простору (м. Чернігів) - Диплом професійно-технічного навчального закладу гарантує роботу (м. Чернігів) - Тернопільська загальноосвітня школа №14 виховує людей майбутнього (м. Тернопіль)..... - Кроки до якісної освіти в об'єднаній Жашківській громаді (Жашківська ОТГ, Черкаська обл.)..... - Тернопільський ІТ-кластер допомагає молоді розвиватися та залишатися в Україні (м. Тернопіль)..... - Опорна школа вирішує питання повної середньої освіти для всіх школярів Дмитрушківської ОТГ (Дмитрушківська ОТГ, Черкаська обл.) - Реалізація права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в м. Умані (м. Умань, Черкаська обл.) - Освіта без бар'єрів у Пісочині (смт Пісочин, Харківська обл.)..... - Харківський університет інтегрується в ЄС (м. Харків)..... - Дніпровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна інтегрується в європейський освітній простір (м. Дніпро)..... - Простір нових освітніх можливостей (Більшівцівська ОТГ, Івано-Франківська обл.).....	198 200 202 204 206 208 210 212 214 216 218 220 222 224
Підтримка МСП.....	226
- Агенція регіонального розвитку допомагає місцевому підприємництву (м. Чернігів)..... - Центр інформаційної підтримки бізнесу м. Дніпра допомагає підприємцям розвиватися (м. Дніпро).....	226 228
Поводження з відходами.....	230
- Селище на Великобурлучині запроваджує сортування сміття (с. Федорівка, Харківська обл.)..... - Зміївська фабрика робить папір із відходів (м. Зміїв, Харківська обл.) - У Близнюках діти вчать селище сортуванню сміття (смт Близнюки, Харківська обл.) - Налагодження централізованого вивозу та сортування сміття в Паланській ОТГ (Паланська ОТГ, Черкаська обл.).....	230 232 234 235

Інвестиції у сміття: біогазовий комплекс успішно працює на рівненському полігоні побутових відходів (м. Рівне).....	237
Пошта.....	239
Реформа «Укрпошти» на Чернігівщині: спершу протестували, зараз дякують! (с. Чемер, Чернігівська обл.)	239
Реформа медіа.....	241
«UA:Дніпро». Як на Дніпропетровщині народився незалежний суспільний мовник (м. Дніпро)	241
Сільське господарство.....	243
Соціально-відповідальний бізнес з іноземними інвестиціями (м. Калуш, Івано-Франківська обл.)	243
«Жива земля Потутори»: на Тернопільщині активно відроджується органічне землеробство (с. Потутори, Тернопільська обл.)	245
Від поодиноких спроб до створення кластера: органічне фермерство розвивається на Рівненщині (м. Рівне)	247
Місцева підтримка виробників органіки на Чернігівщині: перші плоди на ринку ЄС (с. Макишин, Чернігівська обл.)	249
«Шлях равлика» або як позбутися безробіття в українському селі (с. Новики, Тернопільська обл.)	251
Перший громадський стартап (Печеніжинська ОТГ, Івано-Франківська обл.).....	253
Нові технології та системний підхід до безпечності вирощеної продукції дають гарний комерційний результат – доводить ТОВ «Органік-Д» (смт Сутиски, Вінницька обл.).....	255
Судова реформа.....	257
Швидко та зручно: як Центр виконання рішень спрощує життя (м. Дніпро).....	257
Туризм.....	258
Батуринська ОТГ активно розвиває туристичний потенціал (м. Батурин, Чернігівська обл.).....	258

ПЕРЕДМОВА

Ця збірка презентує історії успіху, зібрані переможцями грантового конкурсу «Євроінтеграція працює!», який проводився в рамках Програми «Просування реформ в регіони». Програма реалізується Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій та інтернет-порталом «Європейська правда» за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) – міжнародно-визнаний український незалежний аналітичний центр, заснований в 1999 році, який спеціалізується на економічному аналізі та розробці рекомендацій, розвитку громадянського суспільства в Україні. Місія ІЕД – вироблення альтернативного погляду на ключові проблеми суспільного та економічного розвитку України.

Програма «Просування реформ в регіони» була започаткована ІЕД в 2016 році. Її мета – посилити підтримку проєвропейських реформ на регіональному рівні, залучити широке коло суб'єктів громадянського суспільства з регіонів у обговорення тем, пов'язаних із ЄС та Угодою про асоціацію Україна-ЄС.

Угода про асоціацію Україна-ЄС була підписана в березні 2014 року і з листопада 2014 року почалось її часткове застосування. Угода закріплює зобов'язання України та ЄС з наближення законодавства, відкриття ринків, застосування норм та стандартів ЄС. Ця Угода дала поштовх великій кількості реформ в Україні, починаючи від державного управління до децентралізації та медреформи. Шлях цих реформ був непростим, але вже можна бачити перші історії успіху в регіонах, викликані цими реформами, перші позитивні результати реформ.

Програма «Просування реформ в регіони» залучає регіональні громадські організації та ЗМІ до обговорення проєвропейських реформ через проведення грантових конкурсів. Конкурс «Євроінтеграція працює!» відбувся в травні та липні 2019 року. Мета конкурсу – інформування громадськості про успішні приклади (історії успіху) впровадження Угоди про асоціацію Україна-ЄС. Переможцями конкурсу стали 10 регіональних громадських організацій та медіа: ГО «Разом до громадянського суспільства», ГО «Інститут регіонального розвитку», ГО «Центр стратегічного розвитку та реформ», Спілка підприємців «Стіна», ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», ГО «Бюро розвитку, інновацій та технологій», благодійний фонд «Воля», Люстраційна антикорупційна рада Придніпров'я, ГО «Слобідський край» та телерадіокомпанія «Сфера ТВ». Ці організації збирали історії успіху в громадах, бізнес секторі, об'єднаннях громадян тощо і публікували їх в місцевих ЗМІ. Ця збірка – результат їхньої роботи за червень-грудень 2019 року.

Ірина Коссе,

координатор Програми «Просування реформ в регіони»,
Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

«НЕ ГАЗОМ ЄДИНИМ», – ВИРІШИЛИ У ЖОВКВІ І ПЕРЕВЕЛИ КОТЕЛЬНІ НА ДЕРЕВНУ ЩЕПУ

 м. Жовква, Львівська область

РЕЗЮМЕ. Рівень енергоспоживання в Україні приблизно в 3 рази вище ніж у ЄС та в 2 рази вище ніж середній у світі. У час значного подорожчання природного газу особливо гостро постає питання переведення котелень на альтернативні види палива. У кожному регіоні є той чи інший вид альтернативного палива. У м. Жовкві за рахунок коштів ЄС модернізовано і переведено з газу на деревну щепу дві із трьох міських котелень. На сьогодні 60% будинків міста не залежать від газу. Заміна газу деревиною зекономила місту у 2018 р. 650 тис. грн. У 2019 році обидві котельні з твердопаливними котлами будуть працювати уже на повну потужність і економія коштів зростає.

ПРОБЛЕМА. Газ став настільки дорогим енергоресурсом, що мимоволі задумуєшся, чи варто його споживати. Кругленькі суми за витрачений газ суттєво зменшують бюджети домогосподарств, держави, міст, громад, селищ та сіл. А найнеприємніше, що через обмеженість ресурсів ціна газу в майбутньому буде зростати, і може статись, що він стане недоступним узагалі. Шлях, який розв'язує цю проблему (і це неодноразово підтверджує європейська практика) – це перехід на альтернативні та відновлювальні джерела енергії.

РЕФОРМА. У 2014 році в Україні було прийнято низку урядових постанов, спрямованих на стимулювання заміщення природного газу альтернативними паливами та видами енергії та на гармонізацію сектору відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) України з європейським. Ситуація на Львівщині з переходом на альтернативні джерела опалення одна з найкращих в Україні. Так, ще у 2014 році Львівська обласна державна адміністрація висловила впевненість, що Львівщина стане базовим регіоном для виробництва твердого палива, зокрема дров та торф'яних брикетів. Упродовж 2015 року 78 котелень у бюджетних установах Львівської області відмовились від газу та перейшли на альтернативні джерела енергії. У 2016 році на Львівщині реалізували 14 енергозберігаючих проєктів на суму 12,9 млн грн. Жо-

Котельня у Жовкві, Львівська обл.
Фото: Олександр Ласкін

вква – невелике 13-тисячне містечко неподалік Львова. Донедавна про місто говорили лише як про перлину національної архітектурної спадщини. Сьогодні місто все частіше згадують як зразок енергоощадливості. Тут за рахунок коштів ЄС модернізовано і переведено з газу на деревну щепу дві з трьох міських котелень. Нині 60% будинків міста не залежать від газу, оскільки отримують тепло саме від відходів деревини, яких є з надлишком в місцевому лісгоспі. Вигода від використання такого енергоресурсу очевидна: він екологічно безпечний, росте і заготовлюється в лісі, а головне, на відміну від газу, отримана від його згоряння гікакалорія коштує дешевше.

РЕЗУЛЬТАТ. Ідея перевести котельні на відходи деревини зародилася давно, десь у 2004 році. Тоді навіть були виділені державою кошти, за які встановили перший твердопаливний котел:

році. Тоді навіть були виділені державою кошти, за які встановили перший твердопаливний котел:

Проте потім все стихло, і до ідеї повернулися аж у 2015 році, коли розробили План дій зі сталого енергетичного розвитку до 2020 р. План передбачав модернізацію системи централізованого опалення та поступове переведення газових котлів на альтернативне паливо. Виконати амбітні завдання плану суттєво допомогла участь в проєкті «Угода мерів – Демонстраційні проєкти», що фінансувався за гроші ЄС.

«Наше місто було одним із міст-піонерів, яке підготувало план дій зі сталого енергетичного розвитку, що дало можливість місту брати участь у різних конкурсах, які оголошує Європейський Союз. В Україні було 11 демонстраційних проєктів, і два з них реалізовані в Жовкві. Залучені кошти більше 1 млн євро. Станом на 2014 р. бюджет міста був 10 млн грн. Ми тоді залучили приблизно 3 бюджети міста», – каже Андрій Дворніков, енергетичний менеджер м. Жовкви.

Місто отримало кошти на реалізацію 2 проєктів, у рамках яких і були проведені заходи з модернізації та переведення котелень на тверде паливо. Зокрема, до встановленого раніше твердопаливного котла на вулиці Воїнів УПА додалися 2 нові котли потужністю 0,85 МГВт кожен. Пізніше було модернізовано котельню на вул. Лесі Українки, де замість старих котлів змонтовано твердопаливний потужністю 500 кВт та газовий потужністю 820 кВт, – останній на випадок значного зниження температури повітря. Крім всього іншого, у місті працює ще одна газова котельня, потужностей якої вистачить, щоб обігріти місто в разі аварійних ситуацій або сильних морозів. Крім заміни котлів було відремонтовано приміщення та оснащення котелень, встановлено все необхідне устаткування. Котельні повністю автоматизовані. За їхньою роботою стежить під'єднана до інтернету система, яка дозволяє контролювати всі експлуатаційні параметри в будь-який час і на будь-якій відстані.

Підвищенню енергоефективності міста посприяла і заміна тепломереж, що суттєво зменшило втрати тепла при його транспортуванні. У місті встановили 11 індивідуальних теплових пунктів у комунальних закладах та в житлових будинках, що дозволило регулювати температуру залежно від погодних умов. Одним словом, все зробили по-господарськи з тим, щоб незалежно від погоди в місті завжди було тепло. І це не дивно, бо зміни проходили в рамках європейської співпраці, яка передбачала не тільки донорську допомогу грошима, а й проведення тренінгів та надання консультацій. Рішення з тих чи інших питань оптимізації теплового господарства міста розробляли спільно з європейськими фахівцями та враховували сучасні європейські практики.

Перехід котелень на альтернативне паливо дозволяє мешканцям міста платити відповідно до законодавства на 10% менше тарифу на теплоенергію, вироблену з природного газу. Економія невелика, але вона є. А якщо врахувати, що в помешканнях стало комфортно, подача тепла регулюється, споживати тепла треба менше ніж раніше, то не такою і малою є ця економія. Більш відчутною є економія в бюджетній сфері. Заміна газу деревиною зекономила місту у 2018 році 650 тис. грн. У 2019 році обидві котельні з твердопаливними котлами будуть працювати вже на повну потужність і економія коштів, скоріш за все, зросте

І ще одне, гроші ЄС прийшли до Жовкви лише тому, що в місті ініціативний мер, хороша управлінська команда та й небайдужі мешканці. Нині ключ до енергоефективності знаходиться в руках самих місцевих громад та їхніх керівників. Розпочніть свою історію енергоефективності за прикладом Жовкви – складіть План дій зі сталого енергетичного розвитку – до речі, складання такого плану передбачено енергетичною реформою на виконання вимог Угоди про асоціацію України з ЄС. Отже, складіть план, визначте пріоритети енергоефективності, а головне – використайте всі можливості і ресурси для виконання поставлених завдань.

<https://tinyurl.com/um3v8ow>

ЖИТЕЛЬ ІЗЮМА САМ ЗАБЕЗПЕЧУЄ СЕБЕ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЄЮ

м. Ізюм, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Думка про заощадження енергоресурсів та зменшення витрат на електроенергію не давала спокою ізюмчанину Віктору Коліснику. На початку 2018 року він встановив на даху свого будинку 108 сонячних панелей, кожна з яких щогодини генерує 260 Вт. Тепер пан Колісник за електроенергію не платить, а щомісяця продає залишки електроенергії «Харківобленерго» на 16 тисяч гривень.

ПРОБЛЕМА. Віктор Колісник давно обдумував, як досягти енергетичної достатності та які альтернативні джерела енергії можна використати, щоб скоротити витрати на електроенергію. Україна споживає енергоресурсів значно більше за країни ЄС, а електроенергія в основному виробляється на вугільних та газових електростанціях. Альтернативні джерела енергії, як от: вітер, сонце, біомаса – використовуються мало.

РЕФОРМА. Підписавши Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році, Україна зобов'язалася інтегрувати свою енергетичну мережу до європейської як член Енергетичного співтовариства Південно-Східної Європи. Країни Енергетичного співтовариства мають гармонізувати свої нормативно-правові бази до стандартів ЄС через виконання Енергопакетів. Саме над впровадженням Третього енергопакету зараз працює Україна. Наступним має стати Четвертий енергопакет, у якому велику увагу приділено відновлювальній енергетиці.

У 2015 році Україна прийняла закон щодо запровадження «зеленого» тарифу для СЕС потужністю до 30 кВт з прив'язкою до курсу євро. А у 2017 році – Закон «Про ринок електричної енергії», у якому одним із головних пунктів є обов'язок держави купувати у виробників електричну енергію за «зеленим» тарифом. Попит на сонячні панелі з боку домогосподарств поступово зростає. За даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, джерела сонячної енергії мають 12 000 домоволодінь.

Житель міста Ізюм Віктор Колісник.
Фото: Микола Калюжний

РЕЗУЛЬТАТ. Віктор Колісник з Ізюму розробив бізнес-план із переходу на сонячну енергію, знайшов фірму, яка була готова встановити сонячні панелі. Її фахівці навідалися до Ізюма, обрали місце розташування батарей. Одним із головних факторів при цьому була відсутність затінку та сторонніх об'єктів, які б заважали проникненню сонячних променів.

«Дехто може подумати, що все йшло гладенько. Ой, ні! Будинок, а надто дах, довелося суттєво реконструювати – добудувувати, зміцнювати каркас, обшивати теплоізоляційним матеріалом. Власне, процедура встановлення сонячних модулів стала тією ланкою, взявшись за яку, вдалося витягти ввесь ланцюг проблем», – зазначив Віктор Колісник.

На даху оселі Колісників вмонтилося 108 панелей, кожна з яких, починаючи з 26 лютого 2018 року, почала генерувати щогодини 260 Вт. За словами господаря, у цілому потужність комплексу була розрахована на 30 кВт.

«Штука в чому: якщо ставиш за мету заощадити кошти (без користування «зеленим» тарифом), ніхто не заборонить установлювати сонячні батареї там, де вважаєш за потрібне. А якщо проєкт спрямовуєш на прибуток, от тут слід подбати про технологію продажу електроенергії через «Харківобленерго», – підкреслив Віктор Леонідович. – Наразі «зелений» тариф становить 5,65 гривні за кВт-год. Прибуток є».

За словами самого господаря, щомісяця після виплати податків додатково залишається майже 16 000 гривень. І це при тому, що працюють дві насосні станції, два нагрівальні котли, опалювальна система, освітлення прибудинкової території. Усе гармонійно вписалося в домашній побут.

Таку життєву метаморфозу помітили інші мешканці Ізюма, взялися переймати досвід. Євген Кулаков та Сергій Перевозник побували в пана Віктора в гостях, розпитували про всі дрібниці. Віктор Колісник ділився, як міг. Наостанок сказав жартома: «Візьмешся за це діло, заразишся «сонячною хворобою».

Додатково. Розуміючи перспективність цього напрямку в енергетиці, 11 липня 2019 року парламент України ухвалив Закон «Про внесення змін до статті 9.1 Закону «Про альтернативні джерела енергії» «щодо врегулювання питання генерації електроенергії приватними домогосподарствами». Документ забезпечив розширення можливості для розвитку малої енергогенерації; стимулювання домогосподарства до енергоефективності; забезпечення рівних прав споживачів на використання «чистих» джерел енергії. А 6 серпня президент Володимир Зеленський підписав новий закон щодо врегулювання питання генерації електроенергії приватними домогосподарствами, де визначено порядок розрахунку рівня «зеленого» тарифу для всіх приватних домогосподарств, споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, які виробляють електричну енергію із сонячного випромінювання, без конкретизації вимог щодо місця їх розміщення і встановленої потужності.

<https://tinyurl.com/y4hgnwgp>

ЕНЕРГЕТИКА НА ДРІЖДЖАХ АБО ЯК «КОМПАНІЯ ЕНЗИМ» ВИРОБЛЯЄ БІОГАЗ ЗІ СТИЧНИХ ВОД

м. Львів

РЕЗЮМЕ. Рівень енергоспоживання підприємств України приблизно в 3 рази вищий за ЄС та у 2 рази вищий за середній у світі. Хоча структура економіки в Україні та інших країнах відрізняється, потенціал для українських підприємств є величезним. Окрім того, дорога електроенергія з викопного палива, великі втрати при передачі енергії, подорожчання природного газу змусили українських виробників звернутись до відновлювальних та альтернативних джерел енергії. ПрАТ «Компанія Ензим», відомий український виробник дріжджового продукту «Львівські дріжджі», побудував та ввів в експлуатацію біогазову установку, що працює на власних очисних спорудах і виробляє біогаз зі стічних вод підприємства. Продуктивність біоустановки на сьогодні складає 620 куб.м/год. Це означає, що компанія за рахунок генерації біогазу економить 3,7 млн куб.м природного газу або практично повністю покрила потребу в природному газі.

ПРОБЛЕМА. Рівень енергоспоживання підприємств України приблизно в 3 рази вищий ніж у ЄС та у 2 рази вищий ніж середній у світі. Крім того, електроенергія з викопного палива є дорогою, та існують великі втрати при передачі енергії. Саме тому українські виробники звертаються до відновлювальних та альтернативних джерел енергії.

РЕФОРМА. У 2014 р. в Україні було прийнято низку урядових постанов, спрямованих на стимулювання заміщення природного газу альтернативними паливами та видами енергії та на гармонізацію сектору відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) України з європейським. Національним планом дій із відновлюваної енергетики до 2020 р. встановлено загальну мету з розвитку цього сектору в Україні до 2020 р. – внесок ВДЕ до валового кінцевого енергоспоживання має досягти 11% у 2020 р. у відповідності до зобов'язань України як члена Енергетичного співтовариства.

Біомаса є вагомою складовою ВДЕ. Україна володіє достатнім потенціалом біомаси, доступної для виробництва енергії – більше 27млн т у. п./рік. Для виробництва біогазу придатна більшість відходів харчової промисловості та сільського господарства, а також спеціальні енергетичні рослини. Біогазові потужності в Україні нарощуються. Ще на кінець 2014 р. у країні було 10 біогазових установок загальною потужністю 15 МВт, а станом на кінець II кварталу 2018 року – 29 установок потужністю 41 МВт. Потенціал генерації біометану в Україні становить щонайменше 7,8 млрд куб.м на рік або 25% від поточного споживання газу.

Фото: ПрАТ «Компанія Ензим»

РЕЗУЛЬТАТ. Зміни в законодавстві та реформа енергоефективності посприяли тому, що «Компанія Ензим» одна з перших у Західній Україні побудувала власні очисні споруди та біогазову установку, яка виробляє газ зі стічних вод підприємства.

«Для захисту та збереження природних ресурсів ми використовуємо біогаз, отриманий у результаті очистки стоків, який забезпечує близько 70%–90% енергопотреб компанії. Незабаром плануємо повністю відмовитися від використання природного газу. Ми плануємо використовувати надлишки біогазу на виробництво електричної енергії. Також можливе використання сонячної енергії. У майбутньому ми будемо вже на рівні або навіть ефективнішими за аналогічні виробництва західного світу», – зазначає Олег Сова, технічний директор ПрАТ «Компанія Ензим».

західного світу», – зазначає Олег Сова, технічний директор ПрАТ «Компанія Ензим».

Ідея екологічного проекту зародилася ще у 2003 р. На той час компанія лише почала вивчати іноземний досвід та різноманітні технології і врешті встановила комплекс очисних споруд, який забезпечував механічне очищення від завислих речовин на станції напірної флотації та встановила першу біогазову установку. Другий етап модернізації запустили у 2016 році, третій – у 2018. Таким чином, компанія першою в Західній Україні реалізувала екологічний проект зі встановлення локальної очисної системи та біогазової установки. Проект реалізувався в тісній співпраці з європейськими фахівцями і за своїм статусом є міжнародним. У ньому поряд із вітчизняними приймали участь ряд нідерландських, німецьких, польських компаній, які до цього вже мали подібний досвід реалізації у себе або в інших країнах.

Вибір способу утилізації відходів був зроблений на користь біогазової установки, яка хоч і є значно дорожчою за альтернативну випарювальну, але має кращі екологічні та енергоефективні показники. Технологічний процес передбачає кілька стадій очищення стічних вод і базується на застосуванні біологічної (анаеробної та аеробної) очистки. Отриманий біогаз використовується для виробництва пари, яка йде на потреби підприємства. Мул, який утворюється, періодично відбирається і служить добривом для сільськогосподарського виробництва. Але найголовнішим результатом є те, що запуск біогазової установки в комплексі з очисними спорудами дозволив компанії практично повністю відмовитись від природного газу і тим самим зберегти невідновлювальні природні ресурси.

Біогазова установка має замкнутий виробничий цикл, є безвідходною і безпечною для навколишнього середовища. Це свого роду інвестиції в екологію міста. До речі, за весь час реалізації проекту їх обсяг склав близько 13 млн євро. Але в компанії вважають, що це були дуже успішні вкладення, оскільки вони відповідають європейським вимогам реформування енергетики та довкілля, більше того, виводять підприємство на рівень європейських виробників. Продуктивність біоустановки на сьогодні складає 620 куб.м/год. при проектній 900 куб.м/год. Це означає, що підприємство за рахунок генерації біогазу економить 3,7 млн куб.м природного газу, який може йти на потреби інших споживачів. Якщо врахувати, що споживання газу для побутових потреб у 2018 р. у розрахунку на одного абонента склало 1309 куб.м, то зекономлений «Ензимом» обсяг газу заміщує річну потребу майже трьох тисяч таких абонентів.

Зараз на підприємстві працюють над проектом, який забезпечить використання біогазу для виробництва електроенергії, а це означає, що в недалекому майбутньому компанія значно зменшить споживання електроенергії.

Своїм успіхом компанія зобов'язана співпраці з європейськими партнерами. «У зв'язку зі складністю технологічного процесу, а також нерівномірним навантаженням було дуже важко налагодити правильний процес. Тому ми завжди зверталися за допомогою до іноземних фахівців та разом вирішували складні ситуації», – говорить технічний директор О. Сова. Співпраця компанії з Європейським банком реконструкції та розвитку дозволяє отримувати консультації від найкращих європейських фахівців у будь-якій галузі господарювання. Компанія є активним учасником ряду європейських донорських проектів. Нині вона задіяна в Мережі енергоефективних підприємств Львівщини в рамках проекту «Консультавання підприємств щодо енергоефективності», який виконується Німецьким товариством співпраці GIZ GmbH у співпраці з Міністерством економічного розвитку й торгівлі України за дорученням уряду Німеччини та впроваджує нову для України модель підвищення енергоефективності в промисловості. На базі підприємства пройшло одне із засідань членів мережі, на якому менеджмент «Компанії Ензим» поділився власним досвідом успішних рішень в енергетиці підприємства.

Досягнення «Компанії Ензим» доводять, що інноваційний підхід та співпраця з європейськими партнерами є запорукою довгострокового успіху. Компанія постійно нарощує свою конкурентоспроможність, впроваджує інноваційні ідеї, удосконалює виробництво. Можливості економії енергоресурсів досить часто знаходяться на самому підприємстві. Почніть з енергоаудиту приміщень, технологій, обладнання, організації процесів, вивчіть європейський досвід – і ви завжди знайдете шлях до енергоефективності. Це хороший приклад комплексного підходу до забезпечення енергоефективності, впровадження екологічно чистої енергетики, збереження довкілля, що безумовно сприяє імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

<https://tinyurl.com/tdq6exm>

ЧОМУ, КОЛИ СВІТИТЬ СОНЦЕ, У ДИРЕКТОРА «КАРПАТИ-ЛОГІСТИК» ЗАВЖДИ ХОРОШИЙ НАСТРІЙ

с. Малехів, Львівська область

РЕЗЮМЕ. Дорога електроенергія з викопного палива, великі втрати при передачі енергії змусили українських виробників звернутися до відновлювальних джерел енергії. ТзОВ «Карпати-Логістик» на даху своїх складських приміщень площею 30 тис. м² встановило 7410 сонячних панелей загальною потужністю 2 МГВт. Завдяки прийнятому у 2017 році Закону «Про ринок електричної енергії» на виконання Угоди про асоціацію України з ЄС компанія продає частину електроенергії на суму 48 – 50 тисяч гривень на день у літній період.

ПРОБЛЕМА. Українська енергетична система характеризується високою енергетичною залежністю від імпорту енергоресурсів – третина первинної енергії імпортується. 44% енергії втрачається при перетворенні та транспортуванні до фінального споживача (тоді як у ЄС середній показник становить 32%). Ключові джерела постачання первинної енергії – вугілля (~33%), природний газ (28%) та атомна енергія (23%). Водночас, за останні роки внаслідок змін цінової кон'юнктури, технологій та світових трендів частка відновлювальних джерел енергії у споживанні поступово зростає. До того ж, сьогодні є підстави очікувати їх подальше зростання з відповідним зменшенням частки викопного палива в енергетичному балансі країни.

РЕФОРМА. Відновлювальна енергетика відіграє критично важливу роль у реалізації Україною стратегічних цілей у сфері енергетики. Затвердження Енергетичної стратегії України на період до 2035 року відкрило нові можливості для відновлювальної енергетики, а сприяння виробництву електроенергії з альтернативних джерел стало пріоритетним завданням державної політики в енергетичній сфері. Завдяки змінам у законодавстві та реформі в енергоефективності компанія «Карпати-Логістик» прийняла рішення встановлення найбільшої в Західному регіоні дахової сонячної станції.

РЕЗУЛЬТАТ. Сонячні станції мають цілу низку переваг – це екологічно чиста енергія, тривалий період експлуатації, автономність роботи панелей та іншого обладнання, легка експлуатація, висока прибутковість, а головне, майже жодних ризиків. Правда, є і недоліки – висока вартість обладнання та необхідність професійної допомоги.

Рішення щодо спорудження дахової сонячної станції на складах ТзОВ «Карпати-Логістик» народилося не на пустому місці. Ідею подали клієнти, які воліли орендувати площу дахів під монтаж сонячних панелей. Їм тоді було відмовлено, бо ніхто не знав, чим цей монтаж обернеться для самих складів. Але ідея зацікавила, і її почали вивчати. Було обстежено стан дахів, стійкість самих будівель, енергетичну інфраструктуру підприємства, орієнтацію дахів на сонце тощо. Проконсультувалися також із фахівцями, визначили вартість майбутньої станції та зважили інвестиційні можливості. Станцію вирішили будувати у два етапи: спочатку на одній, а потім на другій половині площі дахів. У квітні 2018 року було введено в експлуатацію першу чергу сонячної електростанції, а в лютому 2019 року – другу чергу.

Спорудженню станції передували підготовчі роботи. Перш за все, усунули причину, через яку колись відмовили орендарям, а саме укріпили та перекрыли дахи, щоб на них можна було монтувати додаткові конструкції. Далі замінили трансформатор, оскільки його застаріла конструкція при підвищених навантаженнях могла в будь-який час відмовити в роботі. Після цього настав час для закупки та монтажу сонячних панелей та кріплень. Для цього була укладена угода з енергетичною компанією «Арт-Енерго» (Львів), яка спеціалізується на монтажі та обслуговуванні наземних та дахових сонячних станцій. За умовами договору «Арт-Енерго» за виконані роботи претендувала на частину доходу від станції.

Сьогодні ця компанія орендує і забезпечує обслуговування станції, за що отримує 20 відсотків надходжень від реалізації електроенергії.

Будучи досвідченим гравцем на ринку конструкцій для сонячних електростанцій, «Арт-Енерго» вибрала сонячні панелі китайського виробника – «JA solar technology», назва якого частково увійшла до назви дахової станції «Лео-Солар-Енерджі». Для пуску першої черги станції було закуплено 3705 панелей потужністю 270 Вт, які розмістили на площі 15 тис. кв. м. Кожна панель у середньому обійшлася по 100 дол. США. Дорожчими виявилися інвертори (пристрої, які перетворюють постійний струм на змінний), проте їх вимагалось набагато менше – 14 одиниць. Були придбані інвертори відомої французької фірми «Schneider», які оцінюються як одні з найкращих. Кріплення – дніпровські. Увесь цей «міжнародний» мікс конструкцій був встановлений на дахах складів і запрацював. Енергія поступила на потреби «Укрзалізниці», а її відпуск успішно почала контролювати автоматизована система комерційного обліку електроенергії (АСКОЕ).

Для запуску першої черги дахової електростанції потужністю 1 МГВт знадобилося біля 12 місяців. Найскладнішим був кінцевий етап – отримання дозволів та ліцензій, яке затягнулося через бюрократію і небажання чиновників оперативно вирішувати питання. Спорудження першої черги станції обійшлося власникам в 1 млн євро. Так само 1 млн євро було витрачено на введення другої черги станції такої ж самої потужності і з такими ж характеристиками. Отже, на сьогодні потужність станції становить 2 МГВт. Для спорудження другої черги на суму половини інвестицій залучили кредит «Укргазбанку». Процес був швидшим і тривав лише 8 місяців. Крім того, набувши певного досвіду, «Карпати-Логістик» уже без посередників, напяму закупила панелі у безпосереднього виробника, зекономивши при цьому 7 дол. США на кожній панелі. Більше того, якби панелі закуплялися у 2019 році, то не довелося би сплачувати ПДВ, що дозволило б зекономити ще більше.

«Відновлювальна альтернативна енергетика – це на сьогоднішній день глобальний тренд. Ми прагнемо, щоб наше підприємство крокувало в ногу з прогресом. І, відповідно, це інвестиції і отримання певних коштів від цього», – Орест Лозинець, директор ТзОВ «Карпати-Логістик».

За розрахунками, окупність станції складе 5 років. Сьогодні вироблену енергію «Карпати-Логістик» продає за «зеленим тарифом», який дорівнює 0,163 євро. «У червні ми отримали 58 тис. кВт, відповідно 1,5 млн грн доходу, у липні трохи менше, тому що було менше сонячних днів – 54 тис. кВт. У загальному за літній період на день 48-50 тис. грн», – говорить директор «Карпати-Логістик» Орест Лозинець.

Витрати на утримання станції не є великими, а тому практично всі кошти, які продукує сонце, є прибутком підприємства. Крім того, з введенням станції підприємство суттєво збільшило платежі до бюджетів різного рівня, тим самим сприяючи задоволенню соціальних потреб населення, на території якого розташоване підприємство.

Досвід «Карпати-Логістик» доводить, що, якщо у вас є великі площі дахів, час подумати про можливість встановлення на них сонячних станцій. Це гарантуватиме вам енергонезалежність. Підтвердженням цьому є успішна історія «Карпати-Логістик», сонячна станція якого щодня приносить дохід, особливо тоді, коли щедро світить сонце. Це стало можливим завдяки реформі енергоефективності в Україні, яка розпочалася на виконання зобов'язання України перед ЄС після підписання Угоди про асоціацію з ЄС, коли Україна стала членом Енергетичного Співтовариства та приєдналась до концепції та цілей сталого розвитку ООН. Це створює сприятливі передумови для залучення до цієї сфери приватних інвестицій.

<https://tinyurl.com/sp9s7pk>

І СОБІ, І ЛЮДЯМ: «МЕБЕЛЬ-СЕРВІС» ЕКОНОМИТЬ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЗАВДЯКИ ВЛАСНІЙ БІОТЕЦ

с. Полове, Львівська область

РЕЗЮМЕ. Зменшення запасів викопних енергоресурсів та збільшення витрат на виробництво електроенергії змушує споживачів шукати власні джерела електроенергії. Компанія «Мебель-Сервіс» генерує на власній біоТЕЦ теплову та електричну енергію з відходів від власного меблевого виробництва. Тепер підприємство не тільки є енергонезалежним, але й реалізує надлишки виробленої енергії в загальну електромережу країни. Реалізованою біоТЕЦ енергією можна забезпечити життєдіяльність містечка на 10–13 тис. населення.

ПРОБЛЕМА. У нинішніх умовах запаси викопних енергоресурсів зменшуються, тому ресурси традиційної енергетики зростають у ціні і в перспективі можуть стати недоступними. Проблему вирішує освоєння відновлювальних джерел енергії.

РЕФОРМА. Одним із взятих Україною зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС є розвиток та підтримка відновлювальної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності та охорони навколишнього середовища. Відновлювальна енергетика гарантує екологічну безпеку та енергетичну незалежність суб'єктам, які її запроваджують. Особливо перспективним для України є розвиток біоенергетики, зокрема використання відходів сільського, лісового господарства чи навіть побутових відходів. Це зафіксовано в прийнятій Енергетичній стратегії України на період до 2035 року та в положеннях законодавчої бази, зокрема закону «Про ринок електричної енергії».

РЕЗУЛЬТАТ. Завдяки змінам у законодавстві та впровадженню реформи енергоефективності ТзОВ «Мебель-Сервіс» спорудило і ввело в кінці літа 2018 року в експлуатацію першу на Львівщині біоТЕЦ, що працює на відходах від меблевого виробництва. БіоТЕЦ – це одночасне виробництво двох видів енергії з біопалива. Варто зазначити, що основний напрям біоТЕЦ – виробництво саме теплової енергії та заміна передусім ТЕЦ, які виробляють її з природного газу. Це дозволяє зменшити викиди вуглекислого газу в атмосферу та збільшити енергонезалежність країни.

Спорудження біоТЕЦ – це ідея директора й одночасно співвласника «Мебель-Сервіс» Лящука Юрія Володимировича. Перебуваючи у відрядженні за кордоном, у Австрії та Німеччині, він вивчив роботу біоТЕЦ і загорівся ідеєю запровадити в себе подібну генеруючу станцію. Причому для цього склалися всі сприятливі передумови. Компанія мала у своєму розпорядженні територію в с. Полове Радеківського району, де розміщалися лінії деревообробки і де знайшлося вільних від забудови 2 га землі саме для розміщення біоТЕЦ. Оскільки тут уже функціонувало виробництво, то існувала вся необхідна енергетична інфраструктура. Місцерозташування було дуже вигідним, оскільки значна частина палива для майбутньої ТЕЦ вироблялася буквально поруч. ТЕЦ підприємства має сучасне європейське обладнання та є екологічно безпечною.

«Станція була побудована для того, щоб вирішити два питання: відмовитися від використання природного газу та отримати екологічно чисту енергію, продаючи яку ми можемо ще щось і заробити», – каже Ігор Яремко, головний енергетик ТзОВ «Мебель-Сервіс».

Далі уклали угоду з австрійською компанією «ICS ENERGIETECHNIK», яка спеціалізується на розробці та встановленні систем виробництва тепла та електроенергії з біомаси. До речі, її проєкт на «Мебель-Сервіс» визнаний найкращим проєктом біоенергетики Східної Європи в рамках Міжнародного Форуму та Виставки Новітньої Енергетики в 2017 р. (м. Київ).

ТзОВ «Мебель сервіс». Фото: Ігор Яремко

Компанія не тільки забезпечила поставку та технічний супровід обладнання, але й посприяла отриманню кредиту в одному з австрійських банків під європейські невисокі проценти. Цьому, звичайно, допоміг і фінансовий стан самої «Мебель-Сервіс», продукція якої йде на експорт, зокрема в Європу.

«Австрійці (компанія «ICS ENERGIETECHNIK») надали нам хорошу ефективну технологію з постійною підтримкою. Це хороші надійні партнери. Вони сюди залучили своїх інженерів, які підтримували нас і допомагали», – говорить Роман Киба, начальник БіоТЕЦ ТзОВ «Мебель-Сервіс».

Реалізація проєкту тривала рівно рік. Приміщення самої біоТЕЦ спорудили власними силами. Для виконання спеціалізованих робіт залучалися фахівці відповідних організацій, зокрема Харківського котлобудівельного підприємства «Котлоенергопроект». Австрійські інженери допомогли з запуском обладнання, з оптимізацією його параметрів та умов експлуатації. «Без їхньої допомоги, – вважає директор біоТЕЦ, – ми би не впоралися з налагоджуванням технологічних процесів». Усі процеси на станції є автоматизованими та управляються програмою. У кінці літа 2018 р. біоТЕЦ запрацювала.

Працює біоТЕЦ, як уже зазначалося, на відходах від обробки деревини та виробництва меблів, які перш ніж потрапити в топку подрібнюються на тріску. Тепло, яке виділяється при згорянні, перетворюється на пару, яка за допомогою турбогенератора продукує електроенергію. Встановлена потужність електрогенеруючого обладнання 2400 кВт. Щодоби спалюється 110 тонн стружки і продукується 52 тис. кВт*год. електроенергії, з якої в загальній електромережі поступає 45 – 47 тис. кВт, решта використовується на внутрішні потреби. Якщо врахувати, що середньодобове споживання електроенергії на одне домогосподарство в Україні в 2018 р. складало в середньому 5,5 кВт*год., то реалізованою БіоТЕЦ енергією можна забезпечити потреби 8000 домогосподарств. Цієї енергії вистачає, щоб забезпечити життєдіяльність містечка на 10-13 тис. населення

БіоТЕЦ – це хороша підмога вітчизняному енерговиробництву. Плюс – відмова від використання природного газу, ціна якого збільшується, це вигідна утилізація відходів, які раніше хоч і реалізовувалися населенню за невелику ціну і частково спалювалися, все рівно займали великі площі, особливо влітку. Плюс – це екологічно чисте енерговиробництво без будь-яких шкідливих викидів. Плюс – це додаткові робочі місця для 14 працівників, які обслуговують станцію. Плюс – це хороший імідж підприємства. І хоча проєкт обійшовся в 174 млн грн, його плюси сторицею покривають інвестиційні витрати, а досвід претендує на те, щоб бути врахованим у практиці вітчизняних підприємств.

<https://tinyurl.com/yx5ydb12>

НЕ ТІЛЬКИ ГРОШІ НА ВІТЕР, А Й ГРОШІ З ВІТРУ АБО ЯК «ЕКО-ОПТИМА» РОЗВИВАЄ ВІТРОВУ ЕНЕРГЕТИКУ В УКРАЇНІ

м. Старий Самбір, Львівська область

РЕЗЮМЕ. Зменшення видобутку вугілля через окупацію Донбасу, екологічні ризики розвитку атомної енергетики змушують шукати нові джерела енергії. Держава стимулює вітроенергетику, закуповуючи вироблену електроенергію. Група компаній «Еко-Оптіма» на своїх двох вітрових електростанціях (ВЕС) у Карпатах Львівської області виробляє в рік біля 75 млн кВт-год. електроенергії, чим можна повністю забезпечити потреби усього Старосамбірського району.

ПРОБЛЕМА. Проблема пошуку нових джерел енергії є надзвичайно гострою для України, де окупація Донбасу суттєво зменшила видобуток вугілля, а подальший розвиток атомної енергетики несе потенційні загрози життю людей.

РЕФОРМА. Відновлювальна енергетика визнана одним із головних пріоритетів енергетичної реформи, а сприяння виробництву електроенергії з альтернативних джерел енергії – завданням державної політики в енергетичній сфері. Це зафіксовано у прийнятій Енергетичній стратегії України на період до 2035 року та в положеннях законодавчої бази, зокрема закону «Про ринок електричної енергії». Реформування енергетичної галузі спрямовано на перебудову вітчизняного енергетичного ринку та впровадження європейських стандартів, що передбачено Договором про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. З огляду на зобов'язання України перед ЄС, держава стимулює вітроенергетику, закуповуючи вироблену електроенергію. Це створює сприятливі передумови для залучення в цю сферу приватних інвестицій.

Фото: сайт ТОВ «Еко-Оптіма»
<http://www.ecooptima.com.ua/>

РЕЗУЛЬТАТ. У Карпатах піонером із розвитку вітроенергетики є очолювана львівським підприємцем Максимом Козицьким компанія «Еко-Оптіма», яка тут реалізувала два успішні проекти. Завдяки змінам у законодавстві та впровадженню реформи енергоефективності «Еко-Оптіма» прийняла рішення про спорудження об'єктів відновлювальної енергетики, у першу чергу ВЕС, а далі й наземних сонячних станцій.

Ідея першого проекту вітрової електростанції «Старий Самбір 1» належала Ярославу Шпаку, колишньому керівникові «Львівобленерго», новатору та натхненнику революційних змін в енергогенерації. З реалізацією проекту були складнощі: він був для компанії інноваційним, а тому часто не вистачало досвіду та знань. Від задуму до запуску станції пройшло довгих 4 роки. Два роки пішло на так звані передінвестиційні дослідження, основою яких були заміри вітру на території

розміщення майбутніх вітряків. Ще рік був витрачений на відведення земельних ділянок. Більше року тривала процедура отримання позики від Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) та безпосередньо саме спорудження станції. Запуск першої черги вітрової станції відбувся в середині 2014 р. Рівно через два роки запущено другу чергу. Наприкінці 2017 р. запрацювала ВЕС «Старий Самбір 2».

«Завдяки правильному законодавству і змінам до нього, які приваблюють інвесторів, найбільші інвестиції залучаються в сонячну і вітрову енергетику. Ми намагаємося реалізовувати проекти в місцевості,

де ми проживаємо. Влада на Львівщині вибудувала правильну систему супроводу інвестиційних проєктів», – говорить Максим Козицький, директор ТОВ «Еко-Оптіма».

Будівництво ВЕС стало можливим завдяки співпраці з європейськими фінансовими інститутами та програмами, зокрема з ЄБРР. «Співпраця з ЄБРР була дуже корисною, – згадує Максим Козицький. – Висновки зарубіжних експертів щодо проєкту станції допомогли нам врахувати сучасні технічні досягнення». Перший проєкт «Старий Самбір 1» коштував 20,5 млн євро. Під його реалізацію ЄБРР надав кредит на 10 років у рамках Програми фінансування альтернативної енергетики в Україні USELF. Він склав 50 відсотків інвестицій проєкту. Ще 20 відсотків кредитних коштів було залучено від Фонду чистих технологій (CTF) на термін 15 років. Решта – власні кошти власників компанії.

Проєкт «Старий Самбір 2» був більш масштабним. В його реалізацію вкладено 36 млн євро, з яких 23,1 млн євро складають кредити від ЄБРР, Фонду чистих технологій (CTF), Інвестиційного фонду для країн, що розвиваються (IFU), Північної екологічної фінансової корпорації (NEFCO).

Труднощів на шляху реалізації проєктів було багато. При проєктуванні станцій дуже багато зусиль пішло на вибір місця розташування вітряків та на узгодження питання відведення землі. Звичайно, довелося довго працювати з місцевими громадами, які, черпаючи інформацію в основному з чуток, мало що знали про роботу вітряків і їхній вплив на довкілля. У цьому питанні конструктивну позицію зайняла міська рада Старого Самбора, яка провела не одну зустріч із громадою і врешті-решт переконала у вигідності проєктного освоєння території.

Інвестиції в розвиток вітрової електростанції, хоч і приватні, але вони забезпечили ряд вигод для місцевих мешканців. У процесі спорудження вітрових станцій було розбудовано ряд доріг, нарощено енергетичну інфраструктуру території, збудовано бетонний завод. Було створено робочі місця на станціях, основними працівниками є мешканці навколишніх населених пунктів. Керує ВЕС місцева компанія «Карпатський вітер», яка входить в групу компаній «Еко-Оптіма», але зареєстрована і сплачує податки в районний бюджет Старосамбірщини. Сама ж компанія «Еко-Оптіма» щорічно фінансує в цьому районі біля 20 різних соціальних проєктів.

Фото: сайт ТОВ «Еко-Оптіма»
<http://www.ecooptima.com.ua/>

Реалізація проєктів ВЕС довела, що прогресивні зміни в енергетиці є реальними, якщо цього прагнути. Завдяки співпраці з Європейськими фінансовими інститутами є можливості залучити на тривалий період кредитні кошти під невисокі відсотки. Тому, оцінивши всі можливості та загрози, врахувавши набутий досвід, компанія планує спорудження ще однієї потужнішої Сколівської вітрової станції.

ВЕС виробляють на рік біля 75 млн кВт-год електроенергії. Термін окупності інвестицій складає 8 років. На сьогодні компанія успішно виконує свої кредитні зобов'язання. Одночасно вона скеровує значні податкові платежі в бюджети різних рівнів. Але не це є головним. ВЕС «Еко-Оптіми» довели можливість розвивати на просторах Карпат вітрову енергетику, тим самим підтвердивши перспективність використання вітрової енергії на потреби людей та одночасно реалізуючи енерге-

тичну реформу у Львівському регіоні та в країні.

<https://tinyurl.com/yx8xjqae>

ТОМУ ЩО Є ПОПИТ: ЕНЕРГЕТИЧНІ КУЛЬТУРИ ВСЕ АКТИВНІШЕ ВИРОЩУЮТЬ НА РІВНЕНЩИНІ

с. Хотин, Рівненська область

РЕЗЮМЕ. Енергетичні ресурси в Україні дорогі та вичерпні. Тим часом їх можна замінити безкоштовною і безмежною енергією сонця, води, вітру, біомаси. Тож відновлювальна енергетика в нашій країні розвивається. Стимулює розвиток ВДЕ і запровадження «зеленого» тарифу, тобто плати за електроенергію з альтернативних джерел. А виконання зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію з ЄС, а отже і Договору про заснування Енергетичного співтовариства, у перспективі дозволить українцям і економити енергоресурси, і розвивати «зелену», тобто екологічно безпечну, енергетику. Зокрема, наразі Україна впроваджує Третій енергопакет ЄС. Згідно з ним енергія з відновлювальних джерел має вільний доступ до всіх мереж. Такі зміни спонукали підприємця з Рівненщини почати вирощувати енергетичні культури. Антон Кузьмич бачить у цьому неабиякі перспективи, як бізнесові, так і в галузі енергоефективності.

ПРОБЛЕМА. Ціни на енергоносії з кожним роком зростають. До того ж, весь світ вже турбує їхня обмеженість та вичерпність. А ще екологічна безпечність. Як відомо, спалювання викопних ресурсів (газ, нафта) – це серйозні викиди CO₂ в атмосферу, а атомна енергетика часто створює радіаційні загрози.

РЕФОРМА. На виконання Директиви 2009/28/ЄС в Україні розроблений Національний план дій із відновлювальної енергетики на період до 2020 року. Ним поставлена ціль – досягнути 11% енергії із ВДЕ в кінцевому валовому споживанні енергії. Одним із механізмів розвитку відновлювальної енергетики, що передбачений Національним планом і успішно впроваджений в Україні, є «зелений» тариф. А з прийняттям законів «Про ринок електроенергії» та «Ринок природного газу» енергія з відновлювальних джерел отримала вільний доступ до мереж.

Павловнія, с. Хотин.
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

РЕЗУЛЬТАТ. Антон Кузьмич висадив більше двох гектарів павловнії In Vitro 112. Це унікальне дерево, яке швидко росте і дає змогу отримувати біопаливо за короткий проміжок часу.

Антон Кузьмич, підприємець каже: «Це дерево швидко росте, і від нього має бути гарна віддача. Тому що воно може використовуватися як для палива, так і в будівництві, і в інших сферах, навіть у будівництві човнів. Павловнія має гарні властивості. За 5 років дерево має вирости до 15-20 метрів висотою. І вже як ділова деревина має зрізатися. З того самого кореня воно росте чотири рази».

Енергетичним деревам пана Антона близько 2 років. Нещодавно зроблено технічний

зріз. І вже невдовзі перші партії сировини будуть готові до продажу. Підприємець переконаний,

що з покупцями проблем не буде. Адже придбав саджанці в Іспанії, і одразу отримав пропозицію реалізувати деревину в цій країні.

На Рівненщині тенденція переходу на відновлювальні джерела енергії досить помітна. Твердопаливні котли, які використовують біопаливо, активно з'являються як у обласному центрі, так і у всіх районах. А в Бугринській ОТГ вже працює пелетна лінія. Тому підприємець Антон Кузьмич переконаний – попит на його продукт забезпечено: «Павловнію можна переробляти на щепу і робити пелети, а як ні, то як дрова використовувати».

Зараз в Україні енергокультури займають близько 4000 га землі. За розрахунками науковців, із 1 млн га землі можна зібрати 11,5 мільйонів тонн врожаю енергокультур, що здатні замінити 5,5 мільярдів кубометрів природного газу, тобто 17% від споживання. Потенційно енергетичні культури в країні можуть замінити близько двох третин потреб країни в газопостачанні. Їх вирощування може бути вигідною інвестицією..

Андрій Мартинюк, голова ГО «Екоклуб» зазначає: «Це дуже перспективно, особливо на тих територіях, які називаються зараз неугіддями. Тобто там, де не дуже добре ростуть інші сільськогосподарські культури, там можна вирощувати енергетичну вербу та інші культури, наприклад міскантус, які призначені безпосередньо для спалювання. І це має величезні перспективи по всій території області».

Стає зрозуміло, що в Україні достатньо матеріального потенціалу для часткового переходу на альтернативне паливо та використання відновлювальних джерел енергії у більшій мірі, аніж ми робимо це зараз. Підписання Угоди про асоціацію та політика держави щодо виконання зобов'язань за нею вже стимулювали українських бізнесменів звернути увагу на альтернативну енергетику. У перспективі нас чекає імплементація Четвертого енергопакету ЄС, що спрямований на запобігання змінам клімату та розвиток ВДЕ. Тому очікувано, що, орієнтуючись на приклади країн Європи, які вже здійснили перехід на альтернативні джерела енергії, наша країна також досягне поставлених цілей.

<https://tinyurl.com/y5qbr9k3>

ВОЛИНКІВСЬКА МОЛОЧАРСЬКА СПІЛКА: ЧЕСНО ПРАЦЮВАТИ РАЗОМ – ВИГІДНО

с. Волинка, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Застарілі підходи до поняття якості та безпеки харчової продукції загальмували розвиток галузі на селі. Завдяки наближенню до європейських норм вдається зберегти виробництво молочної продукції в домогосподарствах, при цьому з дотриманням вимог безпечності. СОК «Волинківська молочарська спілка» уже п'ять років пропонує селянам справедливую ціну за молоко, а споживачу – якісний товар.

ПРОБЛЕМА. Досить довго в Україні до столу допускалося аж чотири види молока, три з яких мали високий вміст бактерій. Це ставить під загрозу здоров'я споживачів та закриває державі шлях до європейського ринку.

РЕФОРМА. В Угоді про асоціацію з ЄС не прописано, як саме і коли Україна повинна реформувати галузь харчової промисловості. Однак зазначено, що галузь має відповідати нормам безпечності. Отож, іще 2015 року урядовим рішенням було змінено стандарт, який стосується виробництва сирого коров'ячого молока і який передбачає три гатунки – екстра, вищий і перший.

Зник другий сорт, якому відповідає переважна більшість селянського молока. Новий стандарт мав набутти чинності з 1 січня 2018 року, однак початок його застосування перенесли на 1 липня, а потім на 1 січня 2020 року.

Більше того – відтоді і по 1 січня 2022 року – «селянське» молоко продовжуватимуть закуповувати, однак уже для виготовлення нехарчових продуктів.

Працівниці СОК «Волинківська молочарська спілка». Фото: Архів Спілки

80% молочної продукції, що є на ринку ЄС та експортується звідти, виробляють сільгоспкооперативи. Цим шляхом має піти й Україна. Чернігівщина вже має вдалий приклад самоорганізації в цій сфері – СОК «Волинківська молочарська спілка».

РЕЗУЛЬТАТ. Головне, заради чого створена спілка, – звичайно ж, можливість вигідно реалізовувати продукцію. Кращу оплату за молоко селяни отримують завдяки укладанню договорів про збір і постачання молока від імені СОК як юридичної особи з молокозаводом, який сплачує членам кооперативу справедливую ціну за молоко залежно від його якісних показників. Якість молока перевіряється відразу при зборі.

«Розробляється спеціальна таблиця, у якій кожен член кооперативу відстежує, якої жирності, щільності та кис-

лотності молоко було того чи іншого дня. Відповідно розрахована і доплата за жирність. Цікаво, що перекупники рахують літрами, ми ж – кілограмами. За рахунок цього вже набігає чиста різниця в 13 копійок. Молокозаводи, у свою чергу, доплачують СОКам за збір молока. А це плюс 20%, що йдуть у загальний фонд об'єднання», – пояснює співзасновниця кооперативу Олена Потапенко.

Звичайно, залишилися на селі і ті, хто досі продає молоко перекупникам. Здебільшого це ті, хто не гребує збільшувати літраж додаванням води.

Волинківська молочарська спілка спробувала свої сили і в переробці. Її твердий сир уже добре знають в області та за нагоди шукають на ярмарках у районах та Чернігові.

Олена Потапенко зазначає: «Найбільший успіх навіть не в зароблених грошах. Головне – люди навчилися довіряти один одному і працювати разом та чесно. І це вигідно усім».

<https://tinyurl.com/qgf4m2n>

ФЕРМА НА КУП'ЯНСЬКІНІ ВИРОБЛЯЄ ПРОДУКЦІЮ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ҐАТУНКУ

с. Глушківка, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Сільськогосподарське підприємство «Мрія» із села Глушківки Куп'янського району роками продавало молоко тільки для українського ринку через низький клас своєї продукції та недостатній попит з боку європейських покупців. У 2014 році, коли Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС, вітчизняні переробники зацікавилися експортом молока до країн Євросоюзу. Тому ферма «Мрія» побудувала новий молочний комплекс, який дозволив виробляти молоко екстра-класу відповідно до євростандартів, що збільшило прибуток підприємства.

ПРОБЛЕМА. До 2014 року в Україні не було достатнього попиту на молоко екстра-класу. Тому СТОВ «Мрія» з Куп'янського району багато років виробляло продукцію вищого класу, потенційно втрачаючи на продажі переробникам по 20–30 копійок за літр, порівняно з цінами на молоко класу екстра. У своїх масштабах виробництва ця ферма заробляла на день приблизно на 8000 гривень менше, ніж якби виробляла та продавала молоко екстра-класу.

РЕФОРМА. Ще у 2010 році Україна почала стимулювати вітчизняних фермерів виробляти молоко вищої якості, прийнявши зміни до Закону України «Про молоко та молочні продукти» щодо безпечності та якості молочних продуктів. Документ увів доплату 25% виробникам молока ґатунку «екстра», і вищого ґатунку – 20% до закупівельної ціни, а також передбачив, що молоко, молочна сировина та молочні продукти, які виробляються в Україні та ввозяться на її митну територію, повинні відповідати показникам безпеки та якості, які встановлені нормативно-правовими актами.

Через кілька років фермери отримали ще один великий стимул виробляти молоко «екстра» ґатунку, коли наша країна розпочала підготовку до євроінтеграції. У липні 2014 року Україна підписала Угоду про асоціацію з Євросоюзом, яка передбачає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). У рамках ПВЗВТ збільшилась доступність товарів українського виробництва на ринки країн ЄС за умови, що наша продукція відповідає євростандартам. Завдяки цьому в молочнопереробних компаніях, які працюють в Україні, зріс інтерес до молока екстра-класу, оскільки в країні Європейського Союзу дозволено імпортувати тільки таке молоко.

Доїльна зала СТОВ «Мрія».
Фото: Олександр Гаркавець

РЕЗУЛЬТАТ. Одним із вітчизняних сільськогосподарських підприємств, які майже відразу змогли задовольнити вимоги компаній, що продають у ЄС готову молочну продукцію, стало СТОВ «Мрія» із села Глушківки Куп'янського району. За словами заступника директора підприємства Галини Головки, молоко вони виробляють уже майже 20 років, а у 2014-му почали випускати молоко екстра-класу. «Мрія» продає своє екстра-молоко як сировину на Куп'янський молочноконсервний комбінат (КМК), який його переробляє і вже у вигляді готової продукції постачає у країни Європейського Союзу. «Порівняно з молоком вищого сорту екстра-клас дорожчий на 20–30 копійок за літр, утім на нашому обсязі, а це в середньому 27–28 тонн на день, набігає хороша сума», – поділилася Галина Головка.

Щоб цей успіх став можливим, тоді, у 2014-му, СТОВ «Мрія» суттєво модернізувало своє виробництво: відк-

рило новий молочний комплекс із доїльною залою типу «Карусель». На майбутнє «Мрія» планує самостійно випускати продукцію під своєю маркою і, можливо, на ринок ЄС також.

<https://tinyurl.com/rynu4fz>

ВІДМОВИТИСЬ ВІД МОЛОКА 2-ГО КЛАСУ ПРОСТО: СІМЕЙНІ МОЛОЧНІ ФЕРМИ НА РІВНЕНЩИНІ

с. Довгалівка, Рівненська область

РЕЗЮМЕ. Молочна галузь України потребує якісної сировини. На виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом відповідний технічний регламент був адаптований до європейських норм. Відтак, молоко другого сорту, тобто селянське, має поступово бути замінено на першосортну сировину. Для того, аби селяни встигли адаптуватись до нових норм, передбачені перехідні періоди. А підвищити якість продукту, нічого не втративши, і навіть почати заробляти більше селянам дозволить створення сімейних молочних ферм та сільськогосподарських кооперативів. І на Рівненщині вже є такі сімейні молочні ферми. Селяни вже відчули їх переваги та ефективність.

ПРОБЛЕМА. Щороку в Україні виробляють у середньому 7 мільйонів тонн молока, але лише 2 мільйони припадає на промислове виробництво. Решта збирається переробними підприємствами в особистих господарствах. І у цьому багато хто вбачає серйозну проблему. Адже якість так званого «домашнього» молока дуже важко проконтролювати. Як тільки з'явилася інформація про зміну стандарту та поступову відмову від молока другого сорту, селяни забили на сполох, адже для багатьох продаж молока на переробні підприємства – це спосіб заробітку.

РЕФОРМА. На виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС передбачено низку нововведень для покращення якості та безпечності харчових продуктів. Зокрема, було змінено фітосанітарні стандарти, які стосуються виробництва сирого коров'ячого молока. У новому ДСТУ молоко ділиться на три сорти: екстра, вищий і перший. Тобто, молоко другого сорту (селянське) із стандарту виключено. Проте європейський досвід показує: селянам не варто опускати руки, адже є способи розвиватись і далі, підвищуючи якість молока. Тож в Україні почали створювати сімейні молочні ферми.

РЕЗУЛЬТАТ. На Рівненщині відкрили першу таку ферму ще у 2017 році. Інвестор, компанія «Укрмілкінвест», переконує: у сімейних молочних ферм набагато більше переваг, ніж у особистих фермерських господарств.

Сімейна молочна ферма "Шедевр".
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

Сергій Чернієнко, керівник проєкту зі створення сімейних молочних ферм «Укрмілкінвест», зазначає: «Якщо тримати 1-2 корови, то практично неможливо отримати молоко тієї якості, яке зараз за новим законом з 01.01.2020 року будуть приймати заводи. Згідно з нашими технологіями і нашими вимогами, конструктивними особливостями, які ми надаємо нашим фермам, у нас молоко є не нижче 1-го ґатунку, а за дотримання певних рекомендацій можна отримати ще й вищий ґатунок».

Наразі на Рівненщині вже працює 9 таких ферм. І, як розповідають представники компанії «Укрмілкінвест», мають у планах і надалі продовжувати займатися цим проєктом. Адже зараз він поширився і на сусідні області.

Ферма сім'ї Рябій із красномовною назвою «Шедевр» працює трохи більше двох місяців, та родина вже думає про розширення і навіть розпочала будівництво. Адже, як розповідають, зовсім не шкодують, що зважилися на такий крок, хоча скептиків, які переконували не робити цього, вистачало.

Власники сімейної молочної ферми "Шедевр".
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

Оксана Рябій та Олександр Рябій, власники сімейної молочної ферми «Шедевр», говорять: «Чому вирішили? Ну, ми і до цього тримали корови, тобто справа для нас не нова. Спочатку їх було сім, потім було три, а зараз одинадцять. Ми задоволені всім, бо спеціалісти «Укрмілкінвест» допомагають нам, ми їм телефонуємо, звертаємося до них. Надої у нас збільшилися, і молока в нас більше порівняно з тим, що в селі збирають».

Подружжя працює на фермі вдвох, запевняють, що цілком справляються. Але після розширення планують найняти робітників, тим самим створивши нові робочі місця в селі. Фермери завдяки співпраці з «Укрмілкінвест» дізналися багато нового та корисного як щодо правильного догляду за тваринами,

так і щодо поліпшення умов їх утримання.

Інвестиції, державна підтримка, грамотна організація виробничого процесу – і перехід на нові стандарти якості молока здається цілком доступним і нескладним. Разом із тим, готова продукція з дорожчої, проте якіснішої сировини зростає в ціні. Але якщо впроваджувати такі європейські норми поступово, то українці зрештою зможуть харчуватися якісними та безпечними продуктами.

<https://tinyurl.com/qpghz4c>

ХАРКІВСЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА ПОСТАЧАЄ ОРГАНІЧНИЙ ШОКОЛАД НА РИНКИ ЄС

м. Харків

РЕЗЮМЕ. Харківська кондитерська фабрика «Сладкий мир» не могла розширити збут своєї продукції на країни ЄС через невідповідність деяких українських стандартів якості європейським. Завдяки Угоді про асоціацію з ЄС, запровадженню зони вільної торгівлі, а також переходу підприємства до європейських стандартів якості, органічні шоколадки з Харкова почали експортуватися до Естонії, Латвії, Литви, Чехії, Болгарії, Угорщини та Німеччини.

ПРОБЛЕМА. Через невідповідність українського законодавства в харчовій галузі стандартам Європейського Союзу вітчизняні виробники були обмежені в можливостях експорту до країн ЄС. Зокрема, щоб вийти на ринки Євросоюзу, харківська фабрика «Сладкий мир» мала впровадити на своєму виробництві Систему якості управління безпечністю харчових продуктів НАССР та Стандарти системи менеджменту якості ISO 22000, а також пройти європейську сертифікацію органічної продукції.

РЕФОРМА. Харчова галузь – одна з тих, які протягом останніх п'яти років проходять шлях реформування в рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Наша держава зобов'язалася привести своє законодавство у відповідність до європейських вимог до 2021 року. У процесі виконання Угоди з 2014 року Україна має впровадити в національне законодавство понад 250 актів ЄС у сфері безпечності харчових продуктів, кормів та інших санітарних і фітосанітарних заходів. Серед нововведень – прийнятий у 2015 році Закон «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Відповідно до цього закону вже набрало сили запровадження системи НАССР, яка гарантує безпечність продукції на всьому шляху харчового ланцюжка «від поля до столу» та дає змогу виявити всі критичні точки, які можуть вплинути на безпечність кінцевого продукту.

До 20 вересня 2019 року абсолютно всі заклади в Україні, які хоч якось можуть вплинути на якість їжі, мали запровадити систему НАССР. До цього систему мали запровадити великі та середні підприємства.

Майстер-клас на кондитерській фабриці «Сладкий мир». Фото: сайт sladkiymir.com.ua

Ще одним кроком на шляху виконання Україною зобов'язань у сфері санітарних і фітосанітарних заходів у рамках Угоди став Закон України «Про інформацію для споживачів харчових продуктів», який установлює загальні принципи та вимоги щодо інформації про харчові продукти, зокрема, стосовно їх маркування, а також обов'язки операторів ринку стосовно доведення цих даних до споживачів. Він набув чинності 6 серпня 2019 року.

Загалом зобов'язання стосуються і вимог до безпечності та якості харчових продуктів, і системи державного контролю за дотриманням вимог законодавства про безпечність харчових продуктів, які виробляються та вводяться в обіг на території України.

РЕЗУЛЬТАТ. На Харківщині за органічними стандартами працюють близько 30 підприємств. Одне з них – кондитерська фабрика «Сладкий мир», яка три роки тому пройшла європейську органічну сертифікацію та стала першим в Україні вітчизняним виробником органічного шоколаду.

Особливістю отримання сертифікації в переробній галузі є те, що органічні стандарти мають охопити всі стадії технологічного процесу – від закупівлі органічної сировини до підготовки, обробки, змішування інгредієнтів.

За словами директорки з маркетингу фабрики Ірини Кочетової, напрям «Натуральні солодощі» на фабриці обрали не випадково, а після детального вивчення ринку та можливостей.

«Ми пишаємося тим, що, наприклад, коли мама купує дитині солодощі SHOULD'E (Під цією назвою фабрика почала випускати серію продуктів у 2007 році. – газета «Слобідський край».), вона може бути впевненою, що від них не буде алергії, адже цей шоколад пройшов добровільну європейську сертифікацію органічної продукції, відповідно до якої ми маємо дозвіл на маркування знаком Euro-leaf (євролист)», – розповіла Ірина Кочетова.

Сьогодні якість продукції цієї фабрики підтверджує Система якості управління безпечністю харчових продуктів HACCP та Стандарти системи менеджменту якості ISO 22000. Запровадження євростандартів дало можливість із 2014 року розпочати експорт харківських солодощів у такі країни Європейського Союзу, як Естонія, Латвія, Литва, Чехія, Болгарія, Угорщина та Німеччина.

Додатково. Український ринок органічної продукції розвивається доволі динамічно, та відповідного законодавства у країні донині не було. Проте, у рамках Угоди в Україні почали впроваджувати законодавство у сфері органіки. Зокрема, в серпні 2019 року набув сили Закон «Про основні положення та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Відповідно до нового закону в Україні мають ввести контроль і реєстрацію як операторів органічного виробництва, так і акредитації сертифікаційних органів. Також компанії, що мають намір працювати на українському ринку (виробники чи переробники), повинні сертифікуватися за українськими стандартами і свою продукцію маркувати відповідним чином. Нововведення передбачають створення Єдиного реєстру виробників органічної продукції.

<https://tinyurl.com/y2gekxju>

БУТИ КРАЩИМИ У СВОЇЙ СПРАВІ СТАЛО МОЖЛИВИМ ЗА РАХУНОК ГАРАНТІЙ БЕЗПЕЧНОСТІ ВЛАСНОЇ ПРОДУКЦІЇ

с. Ольгопіль, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Підприємство «Агрофірма «Ольгопіль» від часу свого заснування було орієнтоване на вирощення великої рогатої худоби та вироблення сирого молока. Проте, щоб бути конкурентним на європейському ринку, підприємство переорієнтувалось на переробку молочної продукції і створення її додаткової вартості. Таким чином, постало питання про створення власного молокопереробного виробництва та пошуку власної ніші на ринку якісних і безпечних молочних продуктів. У 2018 році «Агрофірма «Ольгопіль» створила в селі Каташині того ж району молокопереробний завод потужністю 5 тонн молока за зміну.

ПРОБЛЕМА. Проблеми, які мало вирішити ТОВ «АФ «Ольгопіль», полягали у створенні конкурентоспроможного виробництва. Потрібна була така програма виробництва, яка зробила би продукцію новоствореного підприємства конкурентоздатною від самого початку.

РЕФОРМА. Агрофірма вирішила, що конкурентоздатність її продукції може забезпечити адаптація умов виробництва до належних європейських практик, що впроваджуються в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема, запровадження системи НАССР відповідно до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

Керівництвом підприємства згідно з ДСТУ ISO 22000:2007 була прийнята політика управління безпечністю виробництва, яка забезпечила контроль на всіх етапах процесу виробництва, починаючи від заго-

тівлі сировини і закінчуючи її дистрибуцією. Безпечність харчових продуктів розглядається в рамках інтегрованого підходу за принципом «від поля (стіла) до столу» як єдиний неперервний ланцюг, який розпочинається з виробництва тваринних кормів та включає в себе (але не обмежується) виробництвом первинної продукції, обробленням, пакуванням, транспортуванням та збутом і закінчується споживанням харчового продукту кінцевим споживачем.

Наступним кроком програми НАССР є контроль якості та безпечності сировини, правильних умов її зберігання. Усі етапи технологічного процесу потребують ветеринарного контролю. Неабияку роль у випуску продукції грає технологічне обладнання.

Охолоджувальний цех ТОВ «АФ «Ольгопіль», с. Ольгопіль, Вінницька обл., Чечельницький р-н. Фото: Ігор Ніколайчук

РЕЗУЛЬТАТ. Керівництво АФ «Ольгопіль» хотіло створити виробництво із завершеним технологічним циклом, одразу ж запропонувати споживачеві визнаний бренд та з «чистого аркуша» запровадити європейські стандарти, у тому числі систему НАССР. Для цього було вирішено використовувати бренд «Villa Milk».

Було встановлено нове обладнання фірми «Tessa» (Ізраїль), побудований молокопереробний комплекс, при будівництві якого враховані всі вимоги міжнародних стандартів, розроблений та запроваджений план НАССР.

З 2018 року в селі Каташині, діє молокопереробний комплекс АФ «Ольгопіль», особливістю якого є завершений цикл виробництва, – від вирощування кормів, утримання поголів'я молочного стада до переробки молочної сировини та виготовлення кінцевого продукту споживання. Потужність підприємства становить 5 тонн молока за зміну.

Тут виробляють шість видів молочної продукції: молоко 2,5% і 3,2% жирності, кефір 1% і 2,5% жирності, ряжанку та сметану.

Підприємством впроваджена система управління якістю та безпекою харчових продуктів відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO 9001 та ISO 22000.

«Ми вважаємо, що в плані високотехнологічного виробництва будемо навіть кращими за наших європейських колег», – говорить керівник ТОВ «АФ «Ольгопіль» Павло Каленич.

На підприємстві діє система НАССР – системний підхід, що охоплює всі параметри безпечності харчових продуктів на всіх етапах, починаючи від отримання сировини до безпосереднього використання продукту кінцевим споживачем. Вона дає змогу швидко знаходити джерело неякісної продукції та вилучати неякісні продукти харчування з ринку, діагностувати реальні проблеми виробництва, розширювати асортимент продукції, страхувати якість сировини, підвищувати репутацію торгової марки та бренду.

Продукція АФ «Ольгопіль» завдяки її якості та безпечності користується сталим попитом, що має стійку тенденцію до зростання попиту на неї з боку як вітчизняних, так і більш вимогливих закордонних покупців.

Додатково. ТОВ «АФ «Ольгопіль». вул. Центральна, 131, с. Ольгопіль, Чечельницький район, Вінницька обл., 24830. Тел.: +38 (067) 430-65-86, +38 (067) 432-29-70, +38 (097) 003-09-73, e-mail: olgopol@ukr.net

<https://tinyurl.com/wulbnq7>

ЗАПРОВАДЖУВАТИ КРАЩІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ У ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПЕРЕРОБКИ МОЛОКА – ТАКОЮ Є МЕТА ТОВ «ЯМПІЛЬСЬКИЙ МАСЛОСИРЗАВОД»

м. Ямпіль, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Ямпільський маслосирзавод для збереження своїх позицій на ринку молочної сировини впроваджує систему менеджменту безпечності на принципах НАССР. Для цього завод відкрив новітню сучасну лабораторію, що є однією з найкращих в Україні.

ПРОБЛЕМА. Підприємства молокопереробної галузі стикаються з проблемами низьких обсягів виробництва, низької пропозиції на внутрішньому ринку та низької продуктивності праці, що впливає на дохідність і конкурентоспроможність галузі. Також існує проблема скорочення втрат і збереження якості сировини і продукції при її доставці до молокозаводу та споживача.

РЕФОРМА. До однієї з ключових складових підвищення конкурентоспроможності продукції відноситься дотримання вимог Codex Alimentarius «Рекомендований міжнародний кодекс правил «Загальні принципи гігієни харчових продуктів» CAC/RCP 1-1969 (Rev.4-2003) та відповідних європейських регламентів щодо якості та безпечності кормів, забезпечення належного утримання тварин, аналізу небезпек та контролю в критичних контрольних точках у процедурах виробництва м'ясних продуктів.

В Україні вимоги Codex Alimentarius впроваджуються Законом «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

Новий стандарт передбачає, що все молоко, залежно від рівня бактеріального забруднення і вмісту соматичних клітин, поділятиметься на екстра, вищий, перший і другий сорти. Впровадження кожного наступного кроку зі зміни вимог до молока буде супроводжуватися аналізом розвитку ринку і ефективності державної підтримки. Кінцева мета, якої планують досягти до завершення перехідного періоду, тобто 2022 року, – це приведення якості молока-сировини до більш високих норм – до так званого стандарту 100/400, який відповідає європейським положенням.

Молокопереробні заводи будуть змушені підвищувати якість своєї продукції, а, відповідно, будуть потребувати якісної сировини. І ті, хто готовий надавати якісну сировину вже зараз, зможуть отримувати вищу ціну та будуть важливими партнерами.

РЕЗУЛЬТАТ. Основна спеціалізація Ямпільського маслосирзаводу - виробництво твердих сирів «Князь», «Столичний», «Лідер». Також впроваджено у виробництво новий вид продукції – масло вершкове-рослинне «Селянське-Нижнє» та масло вершкове-рослинне «Ямпільське», яке користується попитом на ринку.

Для підтримання оптимального співвідношення ціна/якість продукції підприємство вимагає від постачальників сировини дотримуватись стандартів відповідності молочної сировини. Запровадження системи управління безпечністю продукції значно зміцнить позиції Товариства на ринку.

«Оперативне реагування на будь-які зміни параметрів технологічного процесу у відповідності до базових принципів НАССР є пріоритетом політики Товариства», – говорить заступник генерального директора Ігор Тесленко.

У цьому допомагає запроваджена підприємством система управління безпечністю харчових продуктів на основі концепції НАССР. Вона дозволяє здійснювати оцінювання і контроль небезпечних факторів продовольчої сировини, технологічних процесів і готової продукції для забезпечення високої якості і безпечності харчових продуктів. Процедури коригування технологічних процесів для усунення ризиків виникнення небезпеки включають у себе й завдання модернізації обладнання, перепланування приміщень тощо. З метою забезпечення постійного контролю якості на заводі безперебійно працює новітня сучасна лабораторія, що є однією з найкращих в Україні.

Постійні інвестиції в оновлення устаткування та автоматизацію виробничих процесів дозволили звести до мінімуму вплив зовнішніх факторів і гарантовано випускати продукцію високої якості.

Ці заходи дозволяють зберегти тисячний трудовий колектив підприємства, утримувати сталий рівень рентабельності та примножувати експорт продукції, зокрема, до Республіки Молдова.

Додатково. ВАТ «Ямпільський маслосирзавод». вул. Котовського, 23 та вул. Гоголя, 169, м. Ямпіль, Вінницька обл. Тел.: +38 (0433) 62-25-80

<https://tinyurl.com/vszvq8z>

«ТЕХНОЛОГІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ДОТРИМАННЯ СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ Є ГОЛОВНОЮ ПРИЧИНОЮ УСПІХУ», – ВВАЖАЮТЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ «СУБЕКОН»

смт Сутиски, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. ТОВ «Субекон», яке починало з вирощування свиней, мало проблеми зі збільшенням поголів'я свиней та утилізацією відходів. Але тісна співпраця з європейськими партнерами і запровадження європейських вимог у сфері поводження з відходами спонукали до змін. «Субекон» за рахунок закупівлі ремонтного молодняка в ЄС та будівництва біогазової станції зміг не тільки наростити поголів'я, а й відкрити нові напрямки діяльності, створивши понад 30 робочих місць у селищі Сутиски.

ПРОБЛЕМА. ТОВ «Субекон» було засноване у 2014 році як тваринницький комплекс із виготовлення продукції тваринного походження – м'ясної продукції, переважно зі свинини. Перед підприємством стояла проблема гарантованого збільшення поголів'я свиней та управління відходами, яке відповідало б вимогам безпечності харчової галузі.

Товариство розпочинало свою роботу, маючи 50 свиноматок. Видалення та утилізація відходів здійснювалася існуючими в Україні звичайними методами, що викликало невдоволення місцевого населення та певним чином ускладнювало роботу підприємства. Стале збільшення обсягів виробництва могло бути досягнуто за рахунок підвищення якості м'яса.

РЕФОРМА. Підприємством була реалізована програма розвитку, пов'язана, зокрема, із тісною співпрацею з європейськими партнерами і запровадженням європейських вимог у сфері поводження з відходами, а також європейських стандартів якості та безпечності продукції.

Для вирішення проблеми зі збільшенням обсягів виробництва весь ремонтний молодняк було вирішено закуповувати з європейських свинокомплексів для зменшення відсотку шпику в тушах, що би допомогло підвищити якість м'яса. Цьому сприяла підписана Україною у 2014 році Угода про асоціацію з ЄС, яка запровадила зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Проблему відходів передбачалося вирішити за рахунок будівництва сучасної біогазової станції.

РЕЗУЛЬТАТ. Восени 2019 року кількість свиноматок «Субекону» досягла 420, що в перерахунку становить 10 тис. голів товарних свиней на рік, а це близько 800 тонн м'ясної продукції! Весь ремонтний молодняк закуповується із європейських свинокомплексів, що дало змогу зменшити відсоток шпику в тушах, тим самим підвищивши якість м'яса. Реалізація проводиться в живій вазі великим м'ясопереробним підприємством Вінниччини. Створено вже понад 30 робочих місць.

Збудована сучасна біогазова станція, яка дозволяє переробляти відходи виробництва у високоякісні органічні добрива, а також забезпечити необхідну кількість біогазу для опалення власних приміщень взимку. Органічні добрива, що виробляє підприємство, як розповів керівник товариства Андрій Чемес, дозволяють збільшити урожайність будь-якого сегменту землеробства на 30–40% та зменшити негативний вплив на землю за рахунок підвищення гумусового шару на 10–20% в рік.

Можливості, які були досягнуті за рахунок переробки відходів тваринництва, стали поштовхом для відкриття нового напрямку діяльності шляхом створення ТОВ «Органік-Д», що займається вирощуванням та зберіганням овочевих культур. Зокрема, у 2019 році ними засіяно 35 га моркви та 5 га столових буряків і буде зібрано перший урожай чистої органічної продукції. Заздалегідь подбали і про її зберігання. Завершується спорудження нового сучасного овочесховища із загальним обсягом зберігання 3 тис. тонн!

На підприємстві активно впроваджують заходи, спрямовані на відповідність стандартам європейської якості та безпечності продуктів. Завдяки ретельному аналізу антибіотиків в їжу тварин потрапляє лише 10% цих речовин, що робить м'ясо безпечним та корисним для споживача. Крім того, для чистоти повітря в самому приміщенні, де утримуються тварини, використовуються біологічні продукти для нейтралізації аміаку, а не хімічні, як це було раніше.

ТОВ «Субекон» приділяє багато уваги обробці транспорту дезінфікуючими засобами, санітарній профілактиці. Робітники підприємства забезпечені трьома комплектами робочого одягу, контролюється дотримання гігієнічних вимог персоналом.

У планах подальшого розвитку нарощування переробних потужностей, зокрема будівництво та оснащення морозильної камери шокової заморозки й камери сушіння овочів. Проводиться робота із залучення інвестицій для будівництва сучасного тепличного комплексу, який, враховуючи високоякісні органічні добрива та наявність енергопостачання від переробки відходів тваринництва, дозволить зменшити собівартість й безвідходне виробництво сільгосппродукції. Одним словом, ТОВ «Субекон» із ТОВ «Органік-Д» стають своєрідними піонерами, законодавцями «моди» в районі з виробництва екологічно чистої органічної сільськогосподарської продукції.

Успішному розвитку тваринницького підприємства ТОВ «Субекон» сприяли запровадження належних європейських практик, наявність висококваліфікованих спеціалістів, ефективно реалізовані інноваційні проекти з удосконалення утилізації відходів тваринного походження, встановлення систем сучасної вентиляції та автоматичної годівлі, а головне – велика кількість задоволених клієнтів, впевнених у якості і безпеці м'ясної продукції під маркою «Субекон».

Додатково. ТОВ «Субекон». вул. Жовтнева, 51, смт Сутиски, Вінницька обл., 23320. Тел.: +38 (097) 177-86-96

<https://tinyurl.com/u7w86pa>

БЕЗПЕЧНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ, ЩО ВИРОБЛЯЄТЬСЯ — КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИКИ ПТАХОКОМБІНАТУ «БЕРШАДСЬКИЙ»

с. Війтівка, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Птахокомбінат «Бершадський» втрачав позиції на ринку через конкуренцію. Але необхідність відповідати європейським параметрам безпечності харчової продукції змусило підприємство запровадити систему НАССР, що відкрило нові можливості для розвитку, зокрема, якості та безпечності кормів. У 2019 році розпочато масштабне будівництво нового комбикормового заводу потужністю більше 10 т/год., який покращить якість виготовленого комбікорму для птиці і введе господарство на новий рівень вирощування бройлера.

ПРОБЛЕМА. Унаслідок зменшення споживання курятини та зростання виробництва продукції птахівництва на підприємствах-конкурентах (зокрема, на птахофабриках Миронівського хлібопродукту (ТМ «Наша Ряба»)), птахокомбінат «Бершадський» був змушений шукати нові шляхи збереження та покращення споживчих якостей своєї продукції. Проблема підприємства полягала в необхідності розширення ринку збуту своєї продукції, зокрема його експортного потенціалу.

РЕФОРМА. Значним поштовхом у цьому напрямку стала гармонізація українського законодавства з європейським у рамках імплементації Угоди про асоціацію, зокрема введення параметрів безпечності харчової продукції. Відповідно до Регламенту (ЄС) №88/2013 Україна включена до списку третіх країн, із яких дозволено ввезення курячого м'яса, яєць та яєчних продуктів на територію Європейського Союзу. Тобто, товари, вироблені на потужностях, які внесені до списків експортерів, повинні фактично відповідати вимогам ЄС.

Запровадження системи НАССР, процедур простежуваності продукції мало сприяти експорту українських товарів до країн ЄС (Литва, Словаччина, Латвія, Естонія), створенню нових робочих місць на підприємстві, зниженню ризику негативного впливу продукції підприємства на здоров'я споживачів. Наявність сертифікату на систему управління харчових продуктів (ISO22000) дозволила б птахокомбінату міцно утримувати власну нішу на внутрішньому ринку України за рахунок підвищення конкурентоспроможності.

Протягом 2015–2018 років Україна прийняла зміни до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», якими чітко визначено вимоги до операторів ринку харчових продуктів, гармонізовані, зокрема, з вимогами Codex Alimentarius.

Такі зміни вимагають прийняття політики керівництва підприємства згідно з ДСТУ ISO22000:2007 «Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга», запровадження на підприємстві структури, яка дозволяє контролювати всі етапи процесу виробництва, починаючи від заготівлі сировини і закінчуючи її дистрибуцією, дбати про якість та безпечність кормів. Безпечність харчових продуктів розглядається в рамках інтегрованого підходу за принципом «від поля до столу» як єдиний неперервний ланцюг, який розпочинається з виробництва тваринних кормів, та включає в себе (але не обмежується) виробництвом первинної продукції, обробленням, пакуванням, транспортуванням та збутом і закінчується споживанням харчового продукту кінцевим споживачем.

Наступним кроком програми HACCP є контроль якості та безпечності сировини, правильних умов її зберігання. На всіх етапах технологічного процесу потрібен ветеринарний контроль. Неабияку роль у випуску продукції грає технологічне обладнання.

РЕЗУЛЬТАТ. Птахокомбінат «Бершадський» першим в Україні розпочав виробництво напівфабрикатів, ковбасних виробів, вудженини з м'яса птиці-бройлера.

У 2018 році підприємство інвестувало власні кошти на впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів (HACCP), і 20 серпня 2018 року отримало сертифікат на систему управління харчових продуктів (ISO22000). Впровадження цієї системи дозволило підтвердити безпечність продукції та дало змогу реалізувати її не тільки на вітчизняному, а й на європейському ринку.

Запровадження системи простежуваності відкрило нові можливості для розвитку, зокрема, якості та безпечності кормів. У 2019 році розпочато масштабне будівництво нового комбікормового заводу потужністю більше 10 т/год., який покращить якість виготовленого комбікорму для птиці і виведе господарство на новий рівень вирощування бройлера.

У 2019 році птахокомбінат випустив більше ста видів екологічно чистої, високоякісної та безпечної продукції, адже 80% кормового раціону птахів складає натуральне зерно. На підприємстві виготовляється м'ясо бройлерів, включаючи субпродукти I категорії, ковбасні вироби, паштети, консерви та інші супутні товари; середня виробнича потужність – 15 тис. тонн на рік.

«Виконуючи вимоги Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» у частині простежуваності, господарство дійшло висновку щодо доцільності забезпечення виробництва власним зерном. Тепер із цією метою підприємством обробляється майже 3000 га землі, що дає можливість здешевити витрати на виробництво продукції», – говорить керівник Іван Андрушко. Якщо раніше середня жива вага бройлера складала 1,6 – 1,7 кг за середньодобового приросту 21,8 г та збереженості 83,7% у 54 – 55 днів, то сьогодні забивається птиця в 38 днів вагою 2,3–2,4 кг за збереженості 96,2% та середньодобового приросту 58 г. Витрати на виробництво центнера пташиного м'яса знижені більш ніж удвічі.

Вартість основних фондів у ході реалізації програми збільшилася на 2,16 мільйона гривень.

Незважаючи на створення в Бершадському районі останнім часом декількох птахопереробних виробництв, ПрАТ «Птахокомбінат «Бершадський» впевнено утримує лідерські позиції на рівні 98% загальнорайонного виробництва м'яса птахів.

Додатково. ПрАТ «Птахокомбінат «Бершадський» знаходиться в Бершадському районі, с. Війтівка (офіційний сайт: <http://ptax.pat.ua>)

<https://tinyurl.com/tf2dckr>

КОМПАНІЯ «ЛЮСТДОРФ» ВПЕВНЕНО ТРИМАЄ ЛІДЕРСЬКІ ПОЗИЦІЇ НА РИНКУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ, ВПРОВАДИВШИ СИСТЕМУ НАССР

м. Іллінці, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. ТОВ «Люстдорф» для розширення ринків збуту взялася запроваджувати систему безпечності харчових продуктів. Підприємство налагодило систему постійного навчання персоналу та підготовку майбутніх працівників із числа студентів відповідних спеціальностей. Усе це дозволило щорічно збільшувати обсяг реалізації молочної продукції на 15–20%.

ПРОБЛЕМА. ТОВ «Люстдорф» опікується проблемами безпечності харчової продукції з 2009 року, і ця робота отримала новий поштовх із початком імплементації Угоди про асоціацію з ЄС та відповідних урядових документів, уведення до дії вимог Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». Адже головними перешкодами в запровадженні гармонізованого з європейським законодавства були психологія працівників (нерозуміння саме дієвості системи і доцільності її впровадження) та безпечність і якість сировини (побудова відносин з постачальниками молока). І тут наявність законодавчо врегульованих відносин у харчовому ланцюгу дала свої результати.

РЕФОРМА. Прийняті у період 2015–2017 років зміни до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», що в значній мірі стало наслідком підписання Угоди про асоціацію України з ЄС, у новому світлі визначили вимоги до операторів ринку харчових продуктів, персоналу та умов виробництва.

Запровадження програм із безпечності харчових продуктів передбачене Планом заходів із виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. №1106.

ТзОВ «Люстдорф», м. Іллінці, Вінницька обл.
Фото: Архів ТзОВ «Люстдорф»

РЕЗУЛЬТАТ. ТОВ «Люстдорф» – українська молочна компанія, заснована 1997 року. Розпочала діяльність на базі Іллінецького молочного заводу. Основні види продукції: молоко тривалого зберігання, масло вершкове, вершки, молочні десерти, кисломолочна продукція.

Спираючись на вимоги чинного законодавства, компанія «Люстдорф» налагодила систему постійного навчання персоналу та підготовку майбутніх працівників із числа студентів відповідних спеціальностей. Водночас була запроваджена ефективна система простежуваності та вхідного контролю сировини та допоміжних

матеріалів.

На підприємстві введено безперервне проведення досліджень, лабораторний контроль, починаючи від приймання сировини у постачальників і закінчуючи реалізацією продукції. Контроль сировини, контроль санітарного стану, контроль усіх етапів виробництва, участь підприємства в усіх можливих конкурсах для того, щоб продукція була конкурентоспроможною.

Розроблений план HACCP та відповідні програми передумов охоплюють усі стадії виробництва і контроль у критичних контрольних точках. Це дозволяє здійснювати ефективні коригувальні дії і, у кінцевому результаті, забезпечувати належні виробничі практики, якість та безпечність продукції.

Реалізація підприємством політики у сфері безпечності своєї продукції дозволила йому забезпечити щорічний приріст обсягу реалізації продукції на рівні 15–20%. У вартісному обчисленні це становить близько 2,5 млрд грн. Сьогодні ТОВ «Люстдорф» випускає 100 найменувань продукції і переробляє в середньому за рік до 140 тис. тонн молока.

Товариство постійно вдосконалює технологію високотемпературного імпульсу, на базі якої побудовано все виробництво. Керуючись вимогами чинного законодавства, гармонізованого з вимогами ЄС, підприємство прийшло до того, що сировину бере виключно від фермерських господарств, які запровадили чи мають затверджений план впровадження системи убезпечення продуктів свого первинного виробництва, зокрема контролюють безпечність кормів та допоміжних матеріалів, гігієну утримання тварин тощо. ТОВ «Люстдорф» має особливу вимогу до сировинної продукції, тому що молоко має бути термостійке, має бути вищого, мінімум – першого сорту.

«Усі наші постачальники і взагалі всі в Україні знають: «Люстдорф» бере тільки найкращу сировину», - каже генеральний директор Олександр Самохвалов. ТОВ «Люстдорф» на постійній основі співпрацює з ТетраПак, підприємством, яке теж запровадило в себе систему HACCP. Тому є повна впевненість у якості та безпечності для харчової продукції комплектуючих і допоміжних матеріалів, мийних, дезінфікуючих, інших хімічних засобів, яких потребує виробництво. Встановлюється й постійна взаємодія з іншими постачальниками.

Політика ТОВ «Люстдорф» у сфері безпечності харчових продуктів спонукає до виконання таких вимог іншими підприємствами, які є постачальниками Товариства, дає йому впевненість у повному задоволенні потреб цільової аудиторії – споживачів молочної продукції.

ТОВ «Люстдорф» (Іллінці), реалізуючи свою продукцію через торговельні мережі, бере участь й у тендерах на забезпечення молочною продукцією багатьох бюджетних установ, серед яких підрозділи «Укрзалізниці», загальноосвітні і дитячі заклади, заклади охорони здоров'я. Зрозуміло, що питання безпечності згаданої продукції є ключовим моментом у політиці сталого розвитку підприємства.

«Зараз неможливий розвиток без впровадження систем безпечності, систем менеджменту, що забезпечували б безпечність продукції, яку ми можемо гарантувати на всіх етапах виробництва та споживання», – пояснює співзасновник Віктор Блашук.

При гармонізації українського законодавства з європейським у рамках імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС з'явилася чітка програма дій стосовно запровадження системи безпечності харчових продуктів, яка була реалізована ТОВ «Люстдорф».

Додатково. ТЗОВ «Люстдорф». вул. Коцюбинського, 1, м. Іллінці, Вінницька обл., 22700.
Тел.: +380 (4345) 2-10-94, +380 (4345) 2-11-94

<https://tinyurl.com/vd94j46>

ГАРАНТОВАНА БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ — ДЕВІЗ ПРАТ «МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ КОНСЕРВНИЙ ЗАВОД»

м. Могилів-Подільський, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Ключовою проблемою ПрАТ «Могилів-Подільський консервний завод» є збереження конкурентоспроможності своєї продукції. Гармонізація українського законодавства з європейським у рамках імплементації Угоди про асоціацію сформувала чітку програму дій стосовно запровадження системи безпечності харчових продуктів, яка була реалізована Товариством. На сьогодні «Могилів-Подільський консервний завод» постійно здійснює випуск продукції для різних відомих компаній/брендів з України, США, Німеччини, Литви, Латвії, Ізраїлю, Білорусі та Молдови.

ПРОБЛЕМА. Основною властивістю конкурентоспроможності є те, що вона показує, наскільки ефективно працює компанія для задоволення потреб своїх споживачів порівняно з компаніями-конкурентами на ринку. Рівень конкурентоспроможності товарів може бути чітко визначеним у той самий момент, коли товар потрапляє на ринок до споживачів і там фактично проходить перевірку на відповідність потребам та смакам покупців. Продукція, яка найбільше відповідає таким вимогам, і буде найбільш конкурентоспроможною серед відповідних їй товарів-аналогів. Проте потрібно пам'ятати, що те, що сьогодні подобається покупцю найбільше, може стати йому абсолютно непотрібним уже завтра, адже ми живемо в епоху технологічних інновацій, де все змінюється надзвичайно швидкими темпами.

Холодильне обладнання для зберігання і переробки
плодово-ягідної продукції. Фото: Ігор Ніколайчук

РЕФОРМА. Внесення змін до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» унаслідок імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС спонукає підприємства впроваджувати системи контролю якості своєї продукції.

Побудова харчового ланцюга як носія єдиних вимог до безпечності продукції, починаючи від виробників сировини і закінчуючи простежуваністю за принципом «крок вперед», дозволяє підприємству гідно пропонувати свою продукцію на внутрішніх та зовнішніх ринках. Під «кроком вперед» мається на увазі, що кожен оператор повинен визначити, кому були відправлені партії готової продукції. «Крок назад» полягає в тому, що кожен оператор ринку повинен визначити, які

саме партії сировини та від якого виробника він отримав.

Наявність у структурі виробництва ефективної системи безпечності харчової продукції, яка відповідає належним європейським практикам, дозволила «Могилів-Подільському консервному заводу» запропонувати своїм споживачам нову якість своєї продукції.

РЕЗУЛЬТАТ. Уже багато років поспіль ПрАТ «Могилів-Подільський консервний завод» визнається одним із лідерів серед плодопереробних підприємств Вінницької області. Підприємство має багатолітній досвід виробництва консервованих продуктів і спеціалізується на виробництві соків та овочевої консервації з 1999 року.

Реформування діяльності заводу полягало в забезпеченні підприємства якісною сировиною, забезпеченні належного зберігання сировини, належних технологічних умов виробництва, навчання персоналу та дотриманні ним належних гігієнічних вимог, а також у запровадженні системи безпечності продукції та контролю в критичних контрольних точках (НАССР).

Завдяки відпрацьованому механізму співпраці компанія налагодила виробництво продукції високої якості та забезпечила постійний контроль усього процесу – від замовлення упаковки, сировини, виробництва товару й до постачання на склад готової продукції.

Підприємство використовує під саджання родючі сільськогосподарські землі в екологічно чистому районі Поділля. У процесі вирощування застосовуються тільки ручні методи обробки та збору. Полив і обробка ґрунту здійснюється сучасною сільськогосподарською технікою. Для зберігання зібраного врожаю використовується спеціальне холодильне обладнання на 5000 т.

Складське приміщення із готовою продукцією ПрАТ «Могилів-Подільський консервний завод». Фото: Ігор Ніколайчук

Уся продукція виготовляється з натуральних інгредієнтів, з використанням сучасних технологій виробництва, і фасується переважно в скляну тару, що дає змогу максимально зберегти її якість і корисні властивості. Якість продукції перевіряється сертифікованою лабораторією. Крім того, підприємство успішно здійснює випуск продукції в сегменті PRIVATE LABEL для інших відомих компаній.

Підприємством запроваджена система НАССР.

«Для Могилів-Подільського консервного заводу є надзвичайно важливим не лише виробляти якісну та безпечну продукцію, а й застосовувати інші способи підвищення конкурентоспроможності своєї продукції на ринку, зокрема належні єв-

ропейські виробничі практики», – повідомляє керівник ПрАТ «Могилів-Подільський консервний завод» Богдана Брайченко.

На сьогодні ПрАТ «Могилів-Подільський консервний завод» постійно здійснює випуск продукції для різних відомих компаній/брендів з України, США, Німеччини, Литви, Латвії, Ізраїлю, Білорусі та Молдови.

Товариство підтримує кількість робочих місць на рівні 200.

Додатково. ПрАТ «Могилів-Подільський консервний завод». вул. Дністровська 60, м. Могилів-Подільський, Вінницька обл., 24000

<https://tinyurl.com/wv8hbq3>

Завдяки системі НАССР

Хмільницький завод «Молочний візит»

ПОЧАВ ЕКСПОРТУВАТИ СВОЮ ПРОДУКЦІЮ

м. Хмільник, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Низька купівельна спроможність українських споживачів і обмеженість обсягів внутрішнього попиту на продукцію заводу стали причиною пошуку Хмільницьким заводом сухого знежиреного молока «Молочний візит» нових ринків збуту, у тому числі до країн ЄС. Це стало викликом для підприємства, оскільки потребувало приведення процедур виробництва, переробки, розповсюдження та ввезення продуктів тваринного походження, призначених для споживання людиною, у відповідність до стандартів ЄС. Тепер підприємство експортує свою продукцію до Білорусі, Литви та Йорданії.

ПРОБЛЕМА. Одним із ключових факторів, які характеризують безпечність продукції на ринках ЄС, є дотримання вимог Директиви 2002/99/ЄС, що, серед іншого, передбачає запровадження вимог ISO 22000:2005, IDT «Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга». Цей стандарт поєднує принципи системи НАССР і кроки її застосування, розроблені та узагальнені Codex Alimentarius. Поєднання, за підсумками аудиту необхідних програм-передумов із планом аналізу небезпечних чинників, мало ключове значення для створення на підприємстві ефективної системи управління безпечністю харчових продуктів. Відповідно до стандарту НАССР усі небезпечні чинники, виникнення яких у харчовому ланцюгу можна обґрунтовано очікувати, зокрема небезпечні чинники, пов'язані з типом застосовуваного процесу та виробничих приміщень, було ідентифіковано й оцінено.

Підприємство мало вирішити проблему приведення умов власного виробництва до описаних вище вимог.

РЕФОРМА. Унаслідок реалізації положень Угоди про асоціацію України та ЄС були прийняті Закони України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», які стимулювали українських виробників інвестувати кошти в програми безпечності своєї продукції.

Хмільницький завод сухого знежиреного молока «Молочний візит», м.Хмільник, Вінницька обл. Фото: Олександр Сологуб

РЕЗУЛЬТАТ. Підприємство «Молочний візит» для приведення у відповідність до законодавства ЄС процедур виробництва, переробки, розповсюдження та ввезення продуктів тваринного походження, призначених для споживання людиною, розробило та впровадило системи управління безпечністю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001-2009 «Системи управління якістю. Вимоги» та системи управління

безпечністю харчових продуктів на основі принципів HACCP (ДСТУ 4161-2003 «Системи управління безпечністю харчових продуктів», ДСТУ ISO 22000:2007 «Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга»). Підприємство забезпечує належну якість та екологічну чистоту сировини, використовує виключно натуральні продукти і застосовує сучасне нове технологічне обладнання.

Асортимент молочної продукції заводу «Молочний візит» був розширений і до нього було додано масло солодковершкове, кисломолочну продукцію, сухе знежирене молоко, тверді й напівтверді сири («Подільський», «Гауда» «Голландський», «Буковинський», «Королівський», «Курортний» та інші).

Хмільницький завод сухого знежиреного молока «Молочний візит» став одним із визнаних лідерів переробки молока у Вінницькій області. «Після впровадження на підприємстві системи управління ризиками та системи HACCP наші споживачі отримали можливість споживати безпечний та якісний продукт і полюбили його. Саме їхні відгуки та їхній вибір продукції під маркою «Молочний візит» серед різноманіття інших молочних виробів стали одним із важливих чинників утримання нами лідерських позицій на ринку регіону», – зауважує голова правління молокозаводу Микола Юрчишин.

Підприємство отримало дозвіл на експорт молочної продукції до країн ЄС і здійснює експорт до Білорусі, Литви та Йорданії.

Стале економічне становище підприємства дозволяє йому будувати сирний цех і реконструювати існуючий тепловий вузол. Частина коштів реінвестується в інші прибуткові бізнеси, зокрема в будівництво нового лікувально-оздоровчого санаторію у м. Хмільнику.

ДОДАТКОВО. ТОВ «Хмільницький завод сухого знежиреного молока «Молочний візит». вул. Червоного козацтва, 2, м. Хмільник, Вінницька обл., 22000. Тел.: +38 (04338) 2-22-61, e-mail: vizit05mz@ukr.net

<https://tinyurl.com/rdhjgk6>

РЕФОРМА ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ – ШЛЯХ ДО УСПІХУ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ ТА ВИХОДУ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК

м. Івано-Франківськ

РЕЗЮМЕ. Вихід на європейський ринок до впровадження реформи технічного регулювання був надзвичайно складним для українського виробника, а малий та середній бізнес часто відмовлялися від цієї ідеї, адже суцільна невідповідність нашого законодавства європейському була серйозним технічним бар'єром у торгівлі. Іноземні торгові партнери не визнавали результатів діяльності національних органів з оцінки відповідності та метрології. Наприклад, сертифікацію продукції слід було проводити два рази – в Україні й за кордоном. Завдяки реформуванню системи технічного регулювання ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» підписало угоду з аналогічною метрологічною установою у Словаччині про взаємне визнання сертифікатів з оцінки відповідності. І тепер вітчизняному виробнику при експортуванні не потрібно проходити повторні процедури в обох країнах.

ПРОБЛЕМА. Низька інвестиційна привабливість сфери технічного регулювання та захисту прав споживачів не сприяли впровадженню інновацій у бізнесі. Поширення недобросовісної конкуренції призвело до насичення ринку недоброякісною продукцією.

Уповільнення розвитку системи технічного регулювання та захисту прав споживачів було спричинено такими чинниками:

- використання застарілих стандартів колишнього Радянського Союзу;
- невідповідність метрологічного забезпечення виробництва продукції сучасним вимогам;
- відсутність державного ринкового нагляду за безпекою товарів, робіт і послуг;
- недостатній рівень використання сучасних інформаційних технологій;
- недостатнє фінансування сфери технічного регулювання та захисту прав споживачів.

РЕФОРМА. Зазначені проблеми потребували й потребують розв'язання і надалі, адже роботи з удосконалення системи технічного регулювання та споживчої політики ведуться і досі, координується діяльність органів виконавчої влади у сфері технічного регулювання та захисту прав споживачів, належного організаційного, матеріально-технічного і фінансового забезпечення.

Для реалізації цієї мети, а також забезпечення захисту прав споживачів основну увагу було присвячено розв'язанню таких важливих питань, як:

- удосконалення законодавчої бази з питань технічного регулювання та захисту прав споживачів відповідно до вимог Угоди про технічні бар'єри в торгівлі Світової організації торгівлі, директив ЄС;
- удосконалення процедури надання вітчизняним та іноземним користувачам інформації з питань стандартизації, метрології, оцінки відповідності;
- забезпечення переходу від системи обов'язкової сертифікації до системи оцінки відповідності згідно з вимогами міжнародних стандартів;
- удосконалення національної еталонної бази, метрологічного забезпечення виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг;
- впровадження міжнародних стандартів та стандартів держав-членів ЄС відповідно до потреб національної економіки;

- запровадження державного ринкового нагляду за безпекою товарів, робіт і послуг;
- створення ефективного механізму фінансування та матеріально-технічного забезпечення розвитку сфери технічного регулювання та захисту прав споживачів.

За європейськими вимогами технічне регулювання та захист прав споживачів необхідно здійснювати за принципами відкритості та прозорості процесу розроблення та прийняття технічних регламентів і застосування процедур оцінки відповідності, застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем, забезпечувати рівність щодо захисту прав вітчизняних та іноземних виробників.

Для того, щоб допомогти Україні привести технічні вимоги та стандарти у відповідність до європейських і змінити процедури державного нагляду за дотриманням цих вимог, ЄС профінансував проекти «Поглиблення гармонізації між Україною та ЄС у сфері технічних бар'єрів у торгівлі» та «Посилення спроможності Національного органу стандартизації України», участь у яких взяло ДП «Івано-Франківськстандартметрологія».

РЕЗУЛЬТАТ. Впровадження реформи технічного регулювання загалом сприяє ефективному та динамічному розвитку бізнесу. Завдяки дерегуляції було скасовано надмірні регуляторні обмеження та неефективні процедури контролю, скасовано надлишкове ліцензування, застарілі систем сертифікації, моніторингу, здійснення експертиз та інших обмежень для бізнесу. Це не лише зменшило адміністративний тиск на бізнес, а й дало можливість бізнесу сконцентруватися на своїй основній діяльності.

Державне підприємство «Івано-Франківський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (ДП «Івано-Франківськстандартметрологія») є одним із чотирьох метрологічних центрів в Україні, які мають Державні еталони на своїй базі, що дозволяє підприємствам регіону перевіряти своє обладнання тут, на місці.

ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» є територіальним органом Департаменту технічного регулювання Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, який забезпечує виконання робіт із метрології, сертифікації та стандартизації, надання незалежних, достовірних, результатів випробувань на високому науково-технічному рівні у відповідності до міжнародних стандартів. Основне завдання ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» – сприяти і допомагати виробникам на усіх етапах виробничого процесу задля підвищення якості послуг та продукції, а також конкурентоспроможності вітчизняних товарів на європейському ринку.

Завдяки реформуванню системи технічного регулювання ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» підписало угоду з аналогічною метрологічною установою у Словаччині про взаємне визнання сертифікатів з оцінки відповідності. І тепер вітчизняному виробнику при експортуванні не потрібно проходити повторні процедури в обох країнах.

Представники The Physikalisch-Technische Bundesanstalt (PTB) – національного метрологічного інституту Німеччини під час експертної перевірки еталонної бази ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» зазначили високий рівень організації робіт та кваліфікації персоналу, а також на основі отриманих даних сформулювали пропозиції до Міністерства економічного розвитку щодо вдосконалення системи метрології в Україні в цілому.

Підписуючи угоди з Європейським Союзом, Україна взяла на себе зобов'язання щодо поетапного впровадження системи НАССР (Система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок) у харчовій галузі. Провідні спеціалісти підприємства надають консультативну допомогу щодо розроблення цих систем виробникам. А цього року розпочалася робота щодо впровадження НАССР у їдальнях шкіл та садочків. Уже проведено ряд нарад з Івано-Франківським департаментом освіти та директорами навчальних закладів і під консультативним наглядом працівників ДП «Івано-Франківськстандартметрологія» опрацьовано проблемні питання в цьому напрямі та шляхи їх вирішення.

Легкість ведення бізнесу – це шлях для залучення інвестицій в економіку (як іноземних, так і внутрішніх) та поштовх для відповідного зростання внутрішнього валового продукту. Реформа технічного регулювання наближає вітчизняного виробника до ринків Європи та світу.

ДОДАТКОВО. Володимир Соколовський, заступник генерального директора ДП «Івано-Франківськстандартметрологія». Тел.: +38 (097) 493-10-48.

БЕЗПЕКА ПРОДУКЦІЇ ГАЙСИН- М'ЯСОКОМБІНАТУ — НА КОЖНОМУ ЕТАПІ ВИРОБНИЦТВА

м. Гайсин, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. В Україні діяла застаріла система забезпечення якості харчової продукції, яка перевіряла лише якість готової продукції. При імplementації Угоди про асоціацію Україна стала запроваджувати європейські стандарти простежуваності походження харчових продуктів на кожному етапі їх виробництва. «Гайсин-м'ясокомбінат» після запровадження системи НАССР зміг вийти в лідери серед м'ясопереробних підприємств Вінницької області та зберегти близько 30-ти робочих місць.

ПРОБЛЕМА. Однією з основних проблем було забезпечення якості сировини з контролем усіх етапів процесу виробництва, починаючи від заготівлі сировини і закінчуючи дистрибуцією готової продукції м'ясокомбінату.

Для вирішення цієї проблеми одним із ключових моментів є дотримання вимог європейських стандартів щодо якості та безпечності кормів, забезпечення належного утримання тварин, контролю в критичних контрольних точках завдяки Системі якості управління безпечністю харчових продуктів НАССР та Стандартам системи менеджменту якості ISO 22000.

РЕФОРМА. 18.05.2017 року внаслідок імplementації Угоди про асоціацію України з ЄС Україна прийняла закон «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», який запровадив контроль якості сировини.

Такі зміни вимагають запровадження на підприємстві структури, яка дозволяє контролювати всі етапи процесу виробництва, починаючи від заготівлі сировини і закінчуючи її дистрибуцією, дбає про якість та безпечність кормів. Безпечність харчових продуктів розглядається в рамках інтегрованого підходу за принципом «від поля (стіла) до столу» як єдиний неперервний ланцюг, який розпочинається з виробництва тваринних кормів та включає в себе (але не обмежується) виробництво первинної продукції, оброблення, пакування, транспортування та збут, і закінчується споживанням харчового продукту кінцевим споживачем.

Наступним кроком програми НАССР є контроль якості та безпечності сировини, правильних умов її зберігання. На всіх етапах технологічного процесу потрібен ветеринарний контроль. Неабияку роль у випуску продукції грає технологічне обладнання.

Усі ці моменти лягли в основу програми з вирішення проблеми безпечності ПП "Гайсин-м'ясокомбінат".

РЕЗУЛЬТАТ. Приватне підприємство "Гайсин-м'ясокомбінат" виробляє м'ясо, м'ясні продукти, торгує живими тваринами, м'ясом і м'ясними продуктами оптом та в роздріб у спеціалізованих магазинах.

Основною проблемою, на якій зосередилася увага підприємства, було забезпечення якості сировини. Добра генетика, якісна рецептура кормів та сувора гігієна – запорука правильної підготовки сировини для виробництва продукції. Підприємство мало опікуватися власним племінним господарством із метою забезпечення своїх потреб у сировині та здійсненні поставок сировини іншим виробникам.

Підприємство побудувало свою структуру таким чином, що вона дозволяє контролювати всі етапи процесу виробництва, починаючи від заготівлі сировини і закінчуючи дистрибуцією.

Проведена робота з постачальниками кормів. Поступово були відібрані ті постачальники, які дотримуються вимог щодо гігієни та безпечності кормів.

Уся сировина, яка надходить на комбінат, проходить державний ветеринарний контроль і щодня перевіряється на всіх стадіях технологічного процесу, починаючи з моменту поставки на підприємство і закінчуючи випуском готової продукції.

Завдяки обладнанню від машинобудівних компаній Matimex і Shaller м'ясокомбінат випускає ковбасу вищого ґатунку, яку радо куплять навіть у ЄС.

Після запровадження системи управління та контролю якості HACCP підприємство отримало відповідний сертифікат.

Гарантована безпечність та якість продукції ПП "Гайсин-м'ясокомбінат" дозволяє йому утримувати лідерські позиції серед м'ясопереробних підприємств Вінницької області, у непростих умовах зберегти близько 30-ти робочих місць і отримувати суттєвий прибуток.

ДОДАТКОВО. ПП "Гайсин-м'ясокомбінат". вул. Заводська, 26, м. Гайсин, Вінницька обл., 23700. Драчук Валентин Федорович, керівник підприємства. Тел.: +38 (0433) 42-83-42, +38 (0433) 42-15-82, e-mail: haisynmyaso@ukr.net

НАЙВИЩИЙ РІВЕНЬ ПОСЛУГ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ – ГОЛОВНИЙ ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ САНАТОРІЮ «РАДОН»

м. Хмільник, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Від самого початку діяльності санаторію «Радон» у 2012 році основною проблемою для його подальшого розвитку була побудова ефективної системи управління, адаптація всіх аспектів його діяльності до рівня європейських практик, що впроваджуються в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема запровадження систем ISO 22000:2005 у частині побудови управління безпекою та якістю послуг. Унаслідок запровадження цієї системи в санаторії «Радон» було встановлено нове обладнання і впроваджено регламенти дій персоналу, також забезпечено процеси виготовлення та вживання продуктів харчування за принципом відстеження. Чітке дотримання стандартів мінімізувало ризики небезпеки для відвідувачів, а оновлення оздоровчої бази санаторію дозволило розширити спектр послуг.

ПРОБЛЕМА. Відсутність системи управління діяльності санаторію, що поєднувала б реальне оздоровлення клієнтів із наданням їм якісних побутових послуг, розваг, безпечного і смачного харчування не давала змоги зробити заклад конкурентоспроможним і прибутковим.

РЕФОРМА. На думку керівництва «Радону», вирішенням проблеми закладу могла б стати адаптація всіх аспектів діяльності до рівня європейських практик, що впроваджуються в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема, запровадження систем ISO 22000:2005 у частині побудови управління безпекою та якістю послуг, а також системи технологічної безпеки НАССР відповідно до Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

Вид на рекреаційну територію та головний корпус санаторію «Радон», м. Хмільник, Вінницька обл. Фото: Олександр Сологуб

Була прийнята політика управління безпечністю надання послуг, яка забезпечила контроль на всіх етапах. Відповідно до неї були внесені капітальні зміни в логістику проходження оздоровчих процедур, до кожної з яких було застосовано оновлені відповідно до вимог системи ISO 22000:2005.

Лікування в санаторії базується на застосуванні мінеральної радонової води з власної свердловини. Хворим призначають комплекс ванн, окремо процедури для ніг і рук, а також

сухі радонові ванни. Усі ці процедури пов'язані із заходами безпеки, оскільки радон – це активна хімічна сполука з радіаційною складовою.

Окремої уваги потребувало впровадження системи НАССР у харчовій зоні санаторію. Саме приміщення їдальні двоповерхове, із окремими входами для клієнтів та персоналу, що включало м'ясний, холодний та кондитерський цехи, від самого початку було побудовано відповідно до стандарту НАССР.

РЕЗУЛЬТАТ. Санаторій «Радон» розпочав свою діяльність у 2012 році. Під одним дахом санаторій об'єднав два спальні корпуси, один — лікувально-оздоровчий, другий - аптека, супермаркет, ресторан, їдальня на дві зали. Заклад спеціалізується на лікуванні радоною водою недуг опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, органів дихання.

Від самого початку перед менеджментом санаторію було поставлено чітке завдання: стати найкращим оздоровчим закладом міста-курорту Хмільника. Щоб досягти цієї мети, потрібно було не лише розбудувати сучасну медичну базу і залучити до її обслуговування найкращих фахівців. Важливим елементом став рівень надання побутових послуг, якість і безпека харчування, що ускладнювалась індивідуальними особливостями клієнтів закладу. Побудова інтегрованої системи, що поєднувала б якісні оздоровчі процедури і справжній затишок для відвідувачів, стала викликом для керівництва і персоналу «Радону».

Унаслідок реалізації політики безпеки та якості, що була побудована відповідно до стандартів ISO 22000:2005 та НАССР, у санаторії «Радон» було встановлено нове обладнання та впроваджено регламенти дій персоналу, а також забезпечено процеси виготовлення та вживання продуктів харчування за принципом відстеження. Великий обсяг щоденного обслуговування клієнтів вимагав наявності не менше 50-ти працівників фахового персоналу – кухарів, офіціантів, підсобників тощо. Щодня відпочивальники мають на вибір до десятка перших і других страв, закусок і десертів. У середньому кожен день готують 55 страв на сніданок, обід і вечерю, у тому числі дієтичних страв для людей із особливими потребами. Тижневе меню їдальні включає в себе 395 страв з екологічно чистих продуктів. При такому обсязі робіт чітке дотримання стандартів мінімізувало ризики небезпеки для відвідувачів.

Одночасно оновлення торкнулось оздоровчої бази санаторію, що дозволило, окрім сучасної діагностики, розширити спектр послуг, включивши до них мультиспіральну комп'ютерну томографію, ультразвукову діагностику, діяльність клініко-біохімічної лабораторії та процедур радонотерапії, торфотерапії, спелеотерапії, озонотерапії, гірудотерапії, процедур із застосуванням мінеральних вод і цілющих речовин (скипидарні, хвойні, перлинні, бішофітні).

ДОДАТКОВО. Санаторій "Радон". вул. 1 Травня, 1, м. Хмільник, Вінницька обл. Тел.: +38 (0934) 42-85-33. Skype: radon.resort, e-mail: radon.resort@gmail.com, info.radon@i.ua

ДНІПРОВСЬКІ ГРОМАДСЬКІ АКТИВІСТИ УСПІШНО БОРЮТЬСЯ З КОРУПЦІЄЮ

м. Дніпро

РЕЗЮМЕ. Українці вважають корупцію найбільшою проблемою в країні. Через вплив корупції гинуть люди: комусь не вистачило ліків, хтось постраждав від неякісного ремонту, а когось збила автівка, за кермом якої був злісний порушник ПДД, що відкуплявся від попередніх покарань. Завдяки Угоді про асоціацію з Європейським Союзом в Україні стартувала антикорупційна реформа та розвивається громадський сектор. Прикладом цього є організація «Громадський контроль», що вдало бореться з корупцією як у Дніпропетровській, так і в інших областях країни.

ПРОБЛЕМА. Прихованість – найкраще середовище проживання та примноження корупції.

РЕФОРМА. Завдяки антикорупційній реформі, зокрема створенню в її рамках реєстру електронних декларацій, впровадженню електронної бази публічних закупівель ProZorro та відкриттю інших суспільно-важливих даних, у громадянського суспільства з'явилася можливість викривати корупцію. Більше того, у рамках антикорупційної реформи громадськості надали можливість впливати на процес підбору доброчесних співробітників до правоохоронних органів, наприклад, до Національного антикорупційного бюро України (НАБУ).

Перша прес-конференція активістів, 2015 рік.
Фото: Олена Гарагуц

РЕЗУЛЬТАТ. За словами заступника голови правління «Громадського контролю» Дениса Селіна, у сфері боротьби з корупцією активісти, з одного боку, «продавлюють» проекти рішень для органів місцевого самоврядування, які полегшують викриття корупції на місцевому рівні. З іншого боку – публікують антикорупційні розслідування, після чого їхні юристи пишуть звернення до правоохоронних органів.

«Ми вибудовуємо повний цикл. Спочатку робимо якусь публікацію, де бачимо, що є погана ситуація в тій чи іншій сфері. Після цього наші юристи пишуть звернення до правоохоронців. Якщо правоохоронці не відкривають кримінальне провадження, то ми можемо звертатися до суду, щоби його відкрили», – розповідає Денис Селін.

За декілька років команда активістів опублікувала десятки розслідувань, за матеріалами яких відкривали кримінальні провадження.

Зокрема, проти директора департаменту житлового господарства Дніпровської міськради Владислава Грицяя. «Громадський контроль» виявив, що департамент встановлює у Дніпрі «фіктивні» ліфти за завищеними цінами.

У 2018 було оприлюднено розслідування про «польських» шляхобудівників. Активісти з'ясували, що компанія, яка виграє тендери на ремонт доріг у Дніпрі, пов'язана з бізнес-партнером мера Дніпра Бориса Філатова – Геннадієм Корбаном.

Серед перемог організації найбільшою голова ГО Артем Романюков вважає те, що їхня команда першою в Україні впровадила на Дніпропетровщині електронну систему публічних закупівель ProZorro. Ще до того, як вона стала обов'язковою.

Наразі «Громадський контроль» продовжує моніторинг публічних закупівель. За часи своєї діяльності активісти зупинили корупційні небезпечні угоди на сотні мільйонів гривень.

Артем Романюков й директор Харківського територіального управління НАБУ Юрій Кравченко готуються до зустрічі з громадськістю у Дніпрі. Фото: Олена Гарагуц

Антикорупційна реформа, яку почали впроваджувати в Україні завдяки вимогам Європейського Союзу заради безвізового режиму, включала й створення Національного антикорупційного бюро України (НАБУ).

Представники дніпровського «Громадського контролю» теж зробили свій внесок у розбудову нової інституції європейського зразка.

«Ми делегували свого представника в Раду громадського контролю НАБУ, і це були три скликання. На ці скликання, особливо на друге і третє, припало формування кадрового складу Національного антикорупційного бюро. Рада громадського контролю бере безпосередню участь у відборі персоналу в НАБУ», – каже Артем Романюков.

<https://tinyurl.com/y6sorln4>

ПЕТРИКІВСЬКА ГРОМАДА РОЗПОЧАЛА ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ

смт Петриківка, Дніпропетровська область

РЕЗЮМЕ. Донедавна у селищі Петриківці просто не знали, що таке «гендерно-орієнтоване бюджетування», як його робити і навіщо це потрібно. Але євроінтеграція неможлива без гендерної рівності. Тому у 2019 році тут запровадили елементи гендерного бюджетування в управлінні громадою, а в наступному створюватимуть гендерно чутливі робочі місця.

ПРОБЛЕМА. Серед депутатів Дніпропетровської обласної ради 7 жінок (16,28% від загальної кількості), у міськраді Дніпра – 13 (20,31%), а з 702 обранців районних рад нашої області – 184 (26,21%). Тому виділити бюджетні кошти депутати воліють швидше на спортивні заходи, аніж на пологові відділення. При тому, що, за даними перепису населення, у нашому регіоні проживає 46% чоловіків та 54% жінок.

РЕФОРМА. 12 березня 2019 року в Україні, за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» та Мінрегіону, стартувала Школа жінок-лідерок задля розширення їхніх прав і можливостей на місцевому рівні та формування мережі активних жінок. Одна з учасниць цього проєкту – голова Петриківської ОТГ Ольга Гавриленко.

А вже 28 - 29 березня в Петриківці пройшов тренінг «Гендерно-орієнтоване бюджетування: як і навіщо враховувати потреби різних груп населення в стратегіях, проєктах, програмах, бюджетах». І з другого півріччя окремі елементи гендерного бюджетування стали застосовувати в управлінні.

Берегиня місцевого парку – майстриня петриківського розпису, народного стародавнього українського живопису.
Фото: В'ячеслав Хорошун

РЕЗУЛЬТАТ. Забезпечення рівного представництва жінок та чоловіків при прийнятті управлінських рішень, розробці та впровадженні місцевої політики підвищило якість та адресність надання публічних послуг в громаді.

Наприклад, почала функціонувати мобільна бригада соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

«Петриківка носить жіноче ім'я. Може, тому в селищній раді так багато жінок. З іншого боку, чоловіки теж очолюють багато відділів. І ми спільно відвідуємо різні тренінги, навчання з децентралізації, інших реформ. Бо наша громада, поки

єдина в Петриківському районі, - об'єднана територіальна громада. Перша ластівка», – радісно посміхаючись, розказує голова Ольга Гавриленко.

Цікаво, що після переобліку потенціалу ресурсів Петриківської ОТГ, пріоритет у «ґендерно рівній» громаді віддали розвитку туризму, зокрема рибальського.

А на грудневій сесії Петриківська селищна рада розгляне План дій щодо просування ґендерної рівності в Петриківській громаді Дніпропетровської області. Він передбачає, зокрема, поступово, починаючи з майбутнього року, переобладнувати робочі місця в ґендерно чутливі (забезпечення умов для годування груддю, дитячими кімнатами тощо).

<https://tinyurl.com/s7m3cfn>

«НАВЧАЄМО БАТЬКІВ БУТИ БАТЬКАМИ», – «РОДИНА ДЛЯ ДИТИНИ» ПІКЛУЄТЬСЯ ПРО ЩАСЛИВУ СІМ'Ю

м. Тернопіль

РЕЗЮМЕ. В Україні існує проблема пошуку сім'ї для дітей, які перебувають в інтернатних закладах. Для вирішення цієї проблеми влітку 2017 року розпочалась реформа «деінституціалізації» (ДІ), яка передбачає реформування закладів та створення таких умов, за яких потреба в інтернаті, дитячому будинку просто зникне. Тернопільська громадська організація «Родина для дитини» проводить необхідні навчання для прийомних сімей, організовує табори для прийомних сімей з дітьми.

ПРОБЛЕМА. За статистикою, сьогодні в українських дитячих будинках інтернатного типу перебувають 106,7 тисяч дітей. Часто «інтернатне життя» є дуже непростим: у цих закладах має місце фізичне й емоційне насилля, процеси психологічного тиску, розвиваються відчуття незахищеності та спротиву життя в суспільстві. Тому діти, які виросли в інтернатах, дуже важко адаптуються до суспільного життя. Реформа ДІ передбачає заміну інтернатних закладів на патронатні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу. Основною ідеєю є розміщення дитини в умови, максимально наближені до умов щасливої сім'ї. Саме в таких умовах дитина ростиме, огорнута любов'ю і турботою.

РЕФОРМА. Процес ДІ розпочався із затвердженням 9 серпня 2017 року урядом Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки і Плану реалізації її першого етапу. Відповідно до Національної стратегії, вже у 2026 році дітей в інституціях має бути менше 0,5% від загальної кількості дитячого населення (зараз – 1,5%). А ті діти, хто за різних причин усе ж залишаться в інституціях, а не в сім'ях – житимуть у невеликих установах в умовах, максимально наближених до сімейних (до 10 осіб в одному закладі).

Процес ДІ не обмежується тільки виведенням дітей із закладів, а передбачає розвиток системи підтримуючих соціальних послуг на рівні громади. Ці послуги повинні задовольняти всі життєво необхідні базові потреби й водночас створювати дітям умови для максимального розвитку, а їхнім сім'ям забезпечувати підтримку.

Тренінг ГО «Родина для дитини».
Фото: Ірина Безкоровайна

РЕЗУЛЬТАТ. Громадська організація «Родина для дитини» здійснює свою діяльність відразу в кількох напрямках підтримки реформи. Найперше, це допомога в навчанні прийомних сімей, опікунів, усиновлювачів, кандидатів в опікуни/усиновлювачі, а також у формуванні дитячих будинків сімейного типу: «Ми намагаємося бути зв'язковою (ключовою) ланкою в налагодженні цих процесів, працюємо в плані допомоги сім'ям, щоб вони могли брати дітей на виховання. Наразі органи влади та законодавче забезпечення цього процесу сприяють втіленню цієї реформи. А ми реалізуємо її на практиці», – зазначає Максим.

Другий напрям роботи – налагодження відтоку дітей з інтернатів та створення мережі зі спілкування прийомних батьків Тернопільської області. Цей напрям реалізовується шляхом проведення тренінгів та зустрічей із батьками прийомних дітей. Метою

тренінгів є показати батькам, що відчуває дитина, пояснити її психологію, навчити батьків розуміти дитину і показати, що їхні проблеми є типовими для дітей з інтернату. А отже, з цими проблемами можна боротися й успішно їх подолати.

Тренерами «Родина для дитини» запрошує викладачів-практиків (з України та США), які водночас є і кваліфікованими психологами, і прийомними батьками. Знання й досвід цих людей дозволяють давати практичні поради іншим батькам, зокрема тим, які мають справу з дуже проблемними дітками. Проходження навчання дає змогу прийомним батькам зовсім по-іншому бачити та сприймати свою дитину.

«Батьки вчаться жити з дитиною по-новому, і ми зменшуємо відсоток відмов, знижуємо ситуацію травматизму для батьків і дитини. Адже часто тренер, навіть не бачачи дитини, може дуже чітко розповісти батькам про ті проблеми, з якими вони стикаються. І тоді батьки розуміють, що ці проблеми часто є типовими для прийомних сімей, діти з інтернату мають схожі психологічні травми», – каже Наталія Загроцька. Вона є учасником громадської організації «Родина для дитини» і сама виховує десятиох дітей, дев'ять із яких є прийомними.

Третій напрям діяльності організації у рамках реформи ДІ – це робота з найпроблемнішими сім'ями. «Стараємось допомагати таким кризовим сім'ям, які є незахищеними, де матері терплять від батьків, а в результаті страждають і діти. Вважаємо за краще допомогти такій сім'ї, аніж потім вилучати дітей у будинки-інтернати. І часто потрібно допомагати не лише матеріально, хоча це теж дуже важливо. Часто треба вчити сім'ю навіть розпоряджатися правильно тими речами, які цій родині дають, навчати батьків відповідальності перед дітьми, бути батьками. Ми вчимо ці сім'ї, як потрібно розвивати дітей, які ігри та навчання з ними потрібно проводити, як їх доглядати», – каже Наталія Загроцька.

У 2019 році «Родина для дитини» розпочала формування денного центру для дітей із кризових сімей, для яких є велика вірогідність вилучення. Діяльність центру буде спрямована на підготовку дітей до вилучення їх з родин та адаптації до життя в нових умовах. «Сьогодні ми є важливою ланкою між державою і сім'ями в процесі реалізації реформи ДІ. Тим більше, що ми вже набуваємо професійного рівня, є конкретні результати, цільове консультування, і нас вже рекомендують як консультантів і тих, хто може надати реальну допомогу», – констатує Максим.

Робота «Родини для дитини» є в значній мірі волонтерською. Наразі організація не має значної підтримки ні спонсорів, ні влади. Але це не заважає реалізовувати успішні проекти. Так, влітку цього року громадська організація організувала табір для прийомних сімей з дітьми. Це було свого роду поєднання ресурсів та учасників: «Родина для дитини», волонтери, які допомагали безоплатно, спеціалісти з певних видів діяльності. Були й ті, хто виступили спонсором: від звичайних людей, які жертвували суму в 500 гривень, до великих фондів, які вклали близько 30 тисяч гривень. Завдяки ентузіазму, вірі у свою справу та допомозі учасників табір успішно відбувся.

На сьогодні «Родина для дитини» переймає досвід інших спільнот у межах України. «Ми робимо схожу роботу і тому можемо брати на озброєння конкретні моделі, що працюють в інших регіонах та запроваджувати їх у себе. Наприклад, діяльність з наставництва та супроводу для кризових сімей. Це працює в Херсоні – організація «Мой дом», у Львові – організація «Добрий сусід». І хоча ми беремо за основу американський та європейський досвід, проте закордонні моделі потрібно адаптувати до нашого середовища. Ми ще не маємо змоги їздити за кордон і набиратися досвіду. Тому поки що працюємо за тими матеріалами, які маємо в себе», – каже Максим.

Реформа ДІ розпочалася порівняно недавно, тому на теренах Тернопільської області ще немає значних кількісних результатів її реалізації. Але її значення на сьогодні важко перебільшити. Адже для того, щоб людина виросла відповідальною та свідомою, її потрібно помістити в сім'ю, яка сама знає, що таке відповідальність та показує приклад доброзичливих стосунків, турботи про інших та любові. І лише тоді можна буде дати маленькій людині справді надійний захист та навчити бути свідомим громадянином у соціальному середовищі.

ДОДАТКОВО. Громадська організація «Родина для дитини». Голова Максим Трикоз. Тел.: +38 (097) 570-33-01, e-mail: maxim.trikoz@gmail.com

<https://doba.te.ua/post/51530>

ЧИМ БІЛЬШЕ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ, ТИМ ШИРШІ МОЖЛИВОСТІ: «СВ ЛАЙТ» ЕФЕКТИВНО ПРАЦЮЄ В СИСТЕМІ ТЕНДЕРНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

м. Тернопіль

РЕЗЮМЕ. Тернопільське підприємство ТОВ «СВ ЛАЙТ» ще кілька років тому не відрізнялося від схожих підприємств регіону: скептично ставилось до виходу на ринок тендерних закупівель, боялося випробувати свої сили як постачальник якісної світлодіодної продукції та використовувати інформаційні ресурси й можливості тендерних майданчиків. Сьогодні завдяки роботі на ProZorro, Тендер гід, All Biz, Zakupki.Prom.ua, Kernel співвласники ТОВ «СВ ЛАЙТ» активно реалізують власну продукцію та відчують значні переваги використання цих елементів електронного урядування.

ПРОБЛЕМА. Великою проблемою в секторі малого та середнього підприємництва є те, що часто тут працюють застарілі моделі ведення бізнесу, порівняно мало використовуються сучасні цифрові технології, має місце нестача інформаційного забезпечення. Наприклад, попри те, що Система електронних державних закупівель ProZorro успішно працює в Україні майже 2,5 роки, чимало малих та середніх підприємств до сьогодні не здійснюють закупівлі та не пробують продавати свою продукцію через цю систему. Перешкодами на цьому шляху є недовіра до електронних інструментів, небажання вчитися новому, страх впровадження змін.

РЕФОРМА. Державні закупівлі виступають дієвим засобом, який забезпечує суттєві економічні зрушення на рівні Тернопільської області. За останні роки в Україні запрацювало нове законодавство, було вироблено принципово нову ідею взаємодії між державою, бізнесом та громадськістю, що була представлена в суспільстві тезою: «всі бачать все!». Це зумовлено необхідністю переходу до моделі, орієнтованої одночасно і на розвиток конкуренції, і на подолання обмежень ринку на основі цілеспрямованого формування відносин співпраці.

Працівники ТОВ «СВ ЛАЙТ».
Фото: Юрій Струтинський

Великим надбанням у цій сфері став Закон України «Про публічні закупівлі», який чітко регламентує всі процеси закупівель. У 2015 році систему публічних електронних закупівель «ProZorro» запустили у вигляді пілотного проекту. Після його успішного тестування система запрацювала на повну й від 2016 року стала обов'язковою до застосування.

Але система ProZorro – це не тільки діяльність одного урядового порталу ProZorro.gov.ua, де здійснюються державні закупівлі за допомогою модулів електронного аукціону. До складу системи входять також безкоштовні тендерні майданчики. Усі ці майданчики входять до єдиної системи електронних закупівель і здійснюють свою діяльність на засадах відкритості, вільного користування інформацією та її поширення. Діяльність цих сайтів дозволяє вільно копіювати чи поширювати оголошення та тендерну документацію для будь-яких цілей, у тому числі комерційних.

РЕЗУЛЬТАТ. У розрізі сучасних інформаційних процесів здійснює свою діяльність ТОВ «СВ ЛАЙТ», яке займається виготовленням якісного світлодіодного освітлення. «До відкриття власного виробництва нас спонукав попередній досвід реалізації світлодіодної продукції інших виробників, адже здійснюємо підприємницьку діяльність ще з 2009 року. Саме неякісні аналоги китайського зразка, які часто вихо-

дили з ладу і потребували заміни, претензії з боку клієнтів наштовхнули нас на ідею організації власного виробництва якісних світильників. Наш продукт мав би бути складений із якісних комплектуючих відомих світових фірм, кардинально відрізнятись від аналогів китайського виробника та при цьому бути доступним у ціновому сегменті. Саме такі конкурентні переваги сьогодні дозволяють нам виходити на тендерні майданчики і конкурувати з іншими учасниками», – зазначає Віктор Яремчук, співвласник ТОВ «СВ ЛАЙТ».

Звичайно, вихід на тендерні майданчики потребував затрат часу та зусиль. Співвласники підприємства ретельно готувалися до участі у своєму першому аукціоні. Вони читали багато корисних статей та посібників, дивилися вебінари і навчальні відеоролики, відвідували спеціальні освітні семінари, які організовувалися на базі Тернопільського центру підтримки підприємництва, спілкувалися з друзями-підприємцями, що вже мали такий досвід.

На сьогодні малому підприємству вдалося досягти позитивних результатів у цій сфері. Так, за два останні роки діяльності ТОВ «СВ ЛАЙТ» брало участь у багатьох аукціонах на різних тендерних майданчиках. Завдяки цьому товариство вийшло на принципово інший рівень продажів і сьогодні співпрацює з великими підприємствами різних регіонів України. Щоправда, для цього навіть потрібно було модифікувати продукт під вирішення конкретних проблем клієнта (виготовляти його під індивідуальне замовлення). Але саме завдяки участі в тендерах підприємству вдалось забезпечити стабільний попит на свою продукцію. Це дало змогу профінансувати модернізацію обладнання та підвищити якість продукції. Крім того, ТОВ «СВ ЛАЙТ» почало активно застосовувати інші цифрові інструменти, зокрема інтернет-маркетинг. Співвласники створили власний сайт, який сьогодні допомагає рекламувати і продавати продукцію підприємства.

Саме участь у тендерних закупівлях дала змогу товариству налагодити співпрацю із Саранчуківською ОТГ. «ТОВ «СВ ЛАЙТ» через систему тендерних закупівель здійснило продаж та встановлення якісного освітлення спортзалу нашої школи. Тепер ми маємо плани на подальшу співпрацю, адже в кожному селі плануємо зробити якісне вуличне освітлення. Для чого нам шукати іноземні фірми, якщо тут, в області, маємо своє виробництво!» – зазначає Володимир Петровський, голова Саранчуківської ОТГ. Він є прогресивним керівником і тому вважає, що очільникам міст, селищ та ОТГ необхідно співпрацювати з вітчизняними виробниками. І саме тендерні майданчики дають можливість налагодити таку співпрацю найбільш ефективно.

Щодо можливостей та переваг тендерних майданчиків, то керівництво ТОВ «СВ ЛАЙТ» бачить їх дуже багато. «Насамперед, це орієнтація на потреби замовників. Сьогодні ми чітко знаємо, яка продукція справді користується попитом і намагаємося бути клієнтоорієнтованими. Крім того, ці майданчики мають великий досвід у проведенні торгів і надають нам кваліфіковану допомогу в підготовці до організації й участі в тендері, мають багато сервісів та функцій для забезпечення зручності роботи на майданчику», – зазначає другий співвласник та директор ТОВ «СВ ЛАЙТ» Юрій Струтинський.

Участь у тендерах дає змогу розширити горизонти співпраці, отримати інформацію про актуальні інформаційні та маркетингові заходи. Так, навесні 2019 року завдяки торговельним партнерам співвласники ТОВ «СВ ЛАЙТ» побували на виставці Krakówbuild & Energy, а у вересні відвідали виставку світлодіодного освітлення LED Expo 2019, де отримали цікавий досвід та нові ідеї для розвитку бізнесу.

Отже, сьогодні сфера МСП справді отримала новий поштовх до розвитку. Адже євроінтеграційні процеси дають змогу використовувати передовий європейський досвід, сучасні цифрові інструменти ведення бізнесу та елементи електронного врядування для пришвидшення бізнес-процесів. І це одночасно сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємницької сфери регіону, зростанню життєвих стандартів та відкриттю нових горизонтів для розвитку.

Додатково. ТОВ «СВ Лайт». Представник компанії Яремчук Віктор Олегович.

Тел.: +38 (067) 757-87-05, +38 (096) 666-88-08, e-mail: elektro-ter@ukr.net

Сайт: <http://elektrotovary.te.ua>, сторінка у Фейсбук: <https://www.facebook.com/elektrotovary/>,

сторінка у Інстаграм: <https://www.instagram.com/svlight2017/?hl=uk>

ВІДКРИТТЯ ШКОЛИ МИСТЕЦТВ — ВКЛАД У МАЙБУТНЄ БУЗІВСЬКОЇ ГРОМАДИ

Бузівська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Ще у 2017 році через брак організованого дозвілля дітей у Бузівській сільській об'єднаній територіальній громаді батьки були змушені возити своїх школярів на відстань від 20 до 55 км, витрачаючи годину часу лише в один бік, на позашкільні гуртки до найближчих районних центрів – Жашкова та Умані. Однак запровадження децентралізації дало можливість місцевим депутатам виділити із бюджету громади 500 000 гривень для створення школи мистецтв. У січні 2019 року новостворена школа мистецтв «Гармонія» відкрила 60 нових місць для учнів.

ПРОБЛЕМА. У селі Бузівці до 2019 року працювала філія Жашківської музичної школи, де могли навчатися лише 40 дітей. Нових 17 учнів школа вже не змогла прийняти, тому батьки возили своїх дітей до найближчих районних центрів. При тому, що у 2018 році на утримання філії було витрачено 160 тисяч гривень з бюджету ОТГ.

РЕФОРМА. Бузівська ОТГ утворилася 29 жовтня 2017 року, об'єднавши села Бузівка та Зелений Ріг. Бюджет громади наповнюється за рахунок великої кількості підприємців, зокрема фермерських господарств, пекарні, рибгоспу, землеробів та інших. За час існування громади вже вдалося сформувати місцеву добровільну пожежну охорону, зробити капітальний ремонт частини дорожнього покриття, навчити мешканців сортувати сміття, встановити вуличне освітлення. Все це було передбачено Стратегією розвитку ОТГ, прийнятою у 2018 році. Документ охоплює 57 проєктів, які сприяють покращенню життя селян. Більшість із них громада вже повністю або частково впроваджує.

РЕЗУЛЬТАТ. Голова Бузівської громади Олександр Фуркало розповідає: «Я разом з ініціативною групою провів розрахунки, і ми зрозуміли, що з бюджету громади ми маємо змогу сплатити заробітну плату вчителів, комунальні послуги та енергоносії, а рівень навчання буде не менш якісним та професійним. Тому, зваживши всі «за» і «проти», ми прийняли, на мою думку, сміливе рішення – припинити фінансування філії, закрити їх, а натомість відкрити власну, громадівську школу мистецтв».

Школа мистецтв «Гармонія» розташована в Центрі культури і дозвілля Бузівської ОТГ. З початку 2019 року в ній працюють п'ять досвідчених викладачів, відкривають потенціал талантів 40 дітей різного віку. Загалом у громаді проживає 260 дітей шкільного віку. У школі мистецтв успішно проходять заняття за класами з теорії музики, духових та ударних інструментів, фортепіано, вокалу, а вже із січня 2020 року заплановано розпочати заняття із гри на скрипці. Двері школи мистецтв відкриті для всіх охочих. З початку навчального року заклад проводить набір учнів, зараз там уже навчається 40 дітей, очікують, що до кінця року близько 60 юних митців стануть вихованцями закладу. У перспективі заклад працюватиме за 3 напрямками: музично-інструментальний, образотворчий та хореографічний.

«На заняття музикою раніше ми доньку возили до Жашкова, витрачаючи на дорогу в обидва боки близько двох годин часу громадським транспортом, саму дитину не відпустиш, та й проїзд нам обходився в копійку. Відколи відкрили школу мистецтв у Бузівці, Оленка із задоволенням сама ходить на заняття, а я можу цей час присвятити господарству», – каже пані Анна.

Художній керівник школи мистецтв Дмитро Мулик розповідає: «Хоч ми і працюємо лише із січня цього року, та вже маємо певні успіхи. Дитячий духовий оркестр узяв цьогоріч гран-прі в області. Також наші

таланти вибороли 8 призових місць на Фестивалі духових інструментів, солістів та виконавців у квітні 2019 року в місті Умані».

Між селами ОТГ курсує шкільний автобус, який завозить і забирає дітей зі школи та позашкільних гуртків. Для залучення більшої кількості школярів до розвитку талантів громада прийняла рішення про зменшення сплати на 50% за заняття в школі мистецтв для дітей громади. 5 учнів з інших сіл, які не входять до складу Бузівської ОТГ, наразі сплачують повну суму. За словами сільського голови Олександра Фуркала, такий підхід буде ще одним стимулом для мотивації до приєднання сусідніх сіл до громади.

Школа мистецтв «Гармонія» вирішує проблему зайнятості школярів громади. Позашкільні заняття допомагають розвивати мовлення й мислення, розвивають майстерність запам'ятовування, покращують дрібну моторику рук та очей, діти відчують себе зайнятими. Особливо корисними є заняття для проблемних учнів, які можуть спрямувати свою енергію в корисне русло та краще впоратися зі своїм емоційним станом. Із відкриттям нових класів ще більше дітей матимуть змогу долучитися до прекрасного, гармонійно та всебічно розвивати талант під керівництвом професіоналів своєї справи.

Завдяки реформі децентралізації місцеві бюджети отримали фінансову самостійність. Таким чином, громади можуть планувати свій розвиток, включаючи не лише «латання дір», а й інвестиції в майбутнє. Подібні проекти повинні стати прикладом і для інших ОТГ, адже, зокрема, завдяки мистецтву сучасні діти і молодь мають можливість розвиватися та вдосконалюватися.

<https://tinyurl.com/sudkahw>

КРАЩА ІНФРАСТРУКТУРА, МЕДИЦИНА, ОСВІТА ЗАВДЯКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ЄРКІВСЬКІЙ ОТГ

Єрківська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Занедбані садочки, відсутність школи у с. Радчисі, а школа с. Залізнички – на межі закриття, відсутність доріг, неосвітлені вулиці, стихійні сміттєзвалища, дороговартісна медицина – усе це вже в минулому. За майже чотири роки від створення Єрківської ОТГ вдалося збільшити бюджет у понад 10 разів. За час існування Єрківської ОТГ встановлено вуличне освітлення, фінансується стоматологічний кабінет, школа мистецтв, пожежна бригада.

ПРОБЛЕМА. До створення Єрківської ОТГ, щоб оформити довідки у ЦНАПі, селянам необхідно було їхати до районного центру. Учні самостійно долали від 5 до 15 кілометрів неякісного дорожнього покриття дорогою до школи, яка не мала шкільного автобуса. До створення ОТГ у школі харчувалися безкоштовно лише пільгові категорії учнів. Жителі ОТГ самостійно збирали кошти для покупки ламп на освітлення вулиць.

РЕФОРМА. За майже чотири роки від створення Єрківської ОТГ вдалося збільшити бюджет у понад 10 разів, за рахунок перерозподілу державних податків. 60% податку від доходів фізичних осіб зараховується до бюджету громади. Основними бюджетоутворюючим підприємством є Катеринопільський елеватор, який дає майже 73% надходжень. Нині громада дбає не лише про поліпшення умов в усіх сферах життя і побуту, а й допомагає державі за рахунок реверсної дотації, яка у 2019 році склала 2,4 млн гривень.

Голова Єрківської ОТГ Леонід Польовий розповідає: «Бути першопрохідцем – дуже складно, із сусідніх районів не було кому поділитися досвідом. Бюджет громади на початок її існування складав 3 млн 700 тисяч. Бюджет на 2019 рік складає 42 мільйони гривень».

РЕЗУЛЬТАТ. В 2017 році в селищі Єрки відкрився сучасний Центр надання адміністративних послуг. Це результат співфінансування громади із Програмою «U-LEAD з Європою». Нині мешканці села мають змогу отримати 157 послуг, таких як оформлення субсидій, допомоги на дитину, соціальний захист, реєстрація нерухомості, оформлення пенсій та багато іншого. Тепер для вирішення питань не потрібно

їхати до районного центру. Плата за послуги, надані у ЦНАПі, поповнює місцевий бюджет.

Стоматологічний кабінет с. Єрки.
Фото: Ольга Тодосійчук

За чотири роки існування ОТГ встановлено вуличне освітлення, 10 камер відеоспостереження, з 15 листопада 2019 року працюватиме поліцейський офіцер громади, який наразі проходить навчання. Для людей похилого віку діє територіальний центр, під опікою якого перебувають 85 мешканців громади. В Єрках утворилася одна із перших пожежних бригад серед ОТГ Черкащини. Для сіл громади купили шкільний автобус, який спростив шлях учнів до школи.

Депутатський корпус прийняв рішення залишити стоматологічний кабінет у складі первинної ланки надання

медичних послуг. Було закуплено спеціальне сучасне стоматологічне обладнання. Послуги дантиста мешканці громади отримують безкоштовно, амбулаторія та ФАПі забезпечуються безкоштовними ліками та витратними матеріалами. «Для мене було не очікувано, що тепер я можу лікувати зуби та ставити пломби безкоштовно. Я не заплатив ні копійки. А ще хвилювався, чи вистачить мені пенсії. Уже і на наступний прийом записався до дантиста», – розповідає пенсіонер Володимир, житель с. Єрки.

У найбільшій у районі Єрківській загальноосвітній школі всіх учнів громада забезпечує безкоштовним харчуванням. За кошти громади в школі встановлені пластикові енергозберігаючі вікна, проведено ремонт в актовій залі, їдальні, туалетних кімнатах, оновлено вхід до школи, закуплене нове обладнання для класів. Особливою гордістю школи є стадіон зі штучним покриттям.

Школярі з радістю відвідують мистецьку школу Єрківської ОТГ. За кошти громади в цей заклад придбали цифрове фортепіано, акустичну установку та мікрофон, відремонтували актову залу та коридор. У школі мистецтв 115 учнів, і всі вони навчаються безкоштовно.

За неповних 4 роки існування Єрківської ОТГ 5 тисяч жителів відчували більше вагомих покращень в усіх сферах життя ніж за декілька минулих десятиліть. Адже реформа децентралізації надає повноваження громадам розподіляти свої фінанси за реальними потребами. Тепер пенсіонери не рахують останню копійку на придбання ліків, а батьки школярів та дошкільників із радістю водять своїх дітей в оновлені кімнати закладів. Громада намагається задовольнити нагальні потреби всіх верств населення і розквітає з кожним днем, а результат проведеної роботи помітно кожному жителю.

Додатково. У Черкаській області 25 жовтня 2015 року одночасно утворилися 3 перші громади – Єрківська, Білозірська та Мокрокалигірська. Єрківська громада об'єднує три населених пункти – селище Єрки, села Радчиха та Залізничка, де проживають понад 5 тисяч жителів. На території ОТГ працює 1 амбулаторія та 2 фельдшерсько-акушерські пункти. Близько 80% жителів у рамках медичної реформи станом на початок вересня 2019 року уклали декларації із сімейними лікарями.

<https://tinyurl.com/wpcqxna>

ЗАЧЕПИЛІВСЬКА ОТГ ВІДРОДЖУЄ СВОЄ КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

с. Зачепилівка, Харківська область

РЕЗЮМЕ. «Беззубе» комунальне господарство, проблема з водопостачанням і дорогами, які не ремонтувалися десятиліттями – такі першочергові завдання мали селище і села Зачепилівського району до того, як об'єдналися в одну територіальну громаду. Головна реформа країни, якою називають децентралізацію, дала владі ОТГ нові фінансові інструменти та можливість вирішити наболілі питання. У 2018 році громада придбала новий МАЗ МДКЗ, трактор із навантажувачем, міні-трактор, встановила вуличне освітлення, відремонтувала покрівлі багатопверхових житлових будинків та вирішила проблему якості води

ПРОБЛЕМА. Більшість об'єктів житлово-комунального господарства Зачепилівки будувалися ще за радянських часів або навіть раніше. А власних коштів селища і повноважень селищної ради не вистачало на те, щоб якісно відремонтувати дахи багатоквартирних будинків, які роками протікали, закупити техніку для розчищення та ремонту доріг, а також побудувати очисні споруди, щоб нечистоти більше не стікали людям в городи.

РЕФОРМА. Завдяки реформі місцевого самоврядування об'єднані громади Харківщини отримали додатковий ресурс для відродження сільської інфраструктури. Зокрема, завдяки децентралізації громада після створення ОТГ отримала нові джерела прибутків від податків: 60% ПДФО (раніше 25%), 100% податку на прибуток приватних підприємств (раніше 0%), 5% акцизного податку (раніше 0%), а також 3% рентної плати за користування надрами. Тож у новостворених громадах з'явилися кошти на ремонти доріг, купівлю комунальної техніки, реконструкцію дитсадків і шкіл тощо, на що роками бракувало коштів через дотаційність селищних і сільських рад.

Об'єднані громади отримали ще один важливий фінансовий механізм – субвенцію, яка видається новоствореним ОТГ у рамках п'ятирічної державної програми з покращення інфраструктури. Субвенція розподіляється між ОТГ за формулою, яка враховує чисельність сільського населення та площу території громади.

Проте перед тим громади мають написати проєкт. Загалом із 2016 року по 2019 рік уряд виділив для об'єднаних громад 6,5 мільярда гривень на розвиток інфраструктури. Тож ті громади, які об'єдналися раніше й добровільно, отримали більше коштів.

Натомість ті ОТГ, які з'являться у 2020 році шляхом об'єднання за Перспективним планом, цю субвенцію вже не отримають.

РЕЗУЛЬТАТ. Після об'єднання у 2017 році Зачепилівська громада розв'язала проблему відсутності комунальної техніки, використавши додаткове фінансування у вигляді державної субвенції на інфраструктуру в розмірі 4 мільйони гривень. За ці кошти у 2018 році придбали новий МАЗ МДКЗ, трактор з навантажувачем і міні-трактор.

Техніка комунального господарства Зачепилівської ОТГ, придбана завдяки децентралізації.
Фото: Зачепилівська селищна рада

«Завдяки новій техніці вже цієї зими ми змогли розчищати дороги в заметіль, навесні застосовували її для попередження паводків та при будівництві амбулаторії в Бердянському старостинському окрузі», – розповів Юрій Кривенко, голова Зачепилівської селищної ради.

Також придбану техніку задіяно в дорожньому господарстві.

Загалом у житлово-комунальну сферу та інфраструктурні об'єкти за 2018 рік у Зачепилівській ОТГ інвестували безпрецедентні кошти – майже 26 мільйонів гривень. Серед них – частина власних коштів громади, бюджет якої після об'єднання зріс у 5,8 раза, а власні надходження – у три рази. Також фінансування було отримано з обласного та державного бюджетів. Більш ніж мільйон гривень спрямували на вуличне освітлення. У восьми багатопверхових житлових будинках громади капітально відремонтували покрівлю – на це пішло майже 5 мільйонів гривень.

Переваги об'єднання відчують місцеві жителі. За словами жительки села Кочетівки Надії Кашеєвої, яка очолює правління ОСББ «Ранкова зірка», завдяки активній владі в селі вже вдалося розв'язати низку проблем у ЖКГ.

«На житловому будинку повністю розкрило покрівлю – її знесло бурею. Тому дах почав протікати, а люди потерпали від найменшої негоди. У квартирах навіть з'явилася пліснява, яка дійшла до другого поверху. Зараз ситуація змінилася: дах відремонтували, тож мешканці змогли зробити ремонти в квартирах і під'їздах», – розповіла Надія Кашеєва.

Також громаді вдалося розв'язати проблему якості води.

«У деяких селах із крана бігла технічна вода, подекуди вона взагалі почала зникати, а в старих водогонках траплялися постійні прориви», – додав Юрій Кривенко.

В одному селі ОТГ замінила аварійну водонапірну башту, в іншому – змінили кілометр зношеного водогону на новий, а в третьому відремонтували водозабірну свердловину. Крім того, селищна рада звела очисні споруди в селі, де нечистоти утворювали цілі озера на території біля домівок селян. На кошти цього річної інфраструктурної субвенції – 3 мільйони 760 тисяч гривень – Зачепилівська ОТГ планує ремонт водонапірної свердловини та зведення очисних споруд в інших селах громади, а також реконструкцію приміщення, де розміститься майбутній центр надання адміністративних послуг.

<https://tinyurl.com/v8l9unk>

КОЛОМАЦЬКА ГРОМАДА ПОРАХУВАЛА СВОЇ ЗЕМЛІ

м. Коломак, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Новостворена Коломацька ОТГ отримала не достатньо впорядковану земельну документацію, договори оренди під занижкі відсотки та відсутність звички в місцевого населення платити податок на землю. Громада виграла проєкт, який дозволив провести повну інвентаризацію землі в межах і поза межами громади. Таким чином, ОТГ отримала докладні карти не тільки наявних угідь, але й перспективні плани їх використання, щоб мати дохід із кожного метра своєї території.

ПРОБЛЕМА. Ця об'єднана територіальна громада утворилася в листопаді 2017 року й охопила весь Коломацький район. Великих підприємств тут мало, тож одними з важливих джерел доходів до бюджету громади є податок на землю та орендна плата за землю. Приймаючи справи від райдержадміністрації, новостворена ОТГ отримала не достатньо впорядковану земельну документацію, договори оренди під занижкі відсотки та відсутність звички в місцевого населення платити податок на землю.

РЕФОРМА. У рамках децентралізації в Україні об'єднаним територіальним громадам передаються землі сільськогосподарського призначення поза межами населених пунктів. Передбачається, що, отримавши такі землі в комунальну власність та ефективно їх використавши, ОТГ зможуть забезпечити додаткові надходження до своїх бюджетів. Процес передачі громадам земель поза межами населених пунктів розпочався 1 лютого 2018 року.

РЕЗУЛЬТАТ. У червні 2018 року Коломацька ОТГ додатково отримала 2900 гектарів землі. За три – чотири місяці провели інвентаризацію і надали місцевим жителям дозволи на користування вільною землею, а ті, відповідно, почали сплачувати податки до бюджету громади.

Таким чином, після децентралізації власні надходження Коломаччини зросли на 20%: у 2017 році, перед об'єднанням, надходження до бюджету району становили 34,5 мільйона гривень, а у 2018 році власні доходи ОТГ перевищили 41 мільйон гривень.

Процес обговорення перспективного плану використання земель Коломацької ОТГ. Фото: Коломацька селищна рада

Розуміючи, наскільки цінним ресурсом є земля, новостворена ОТГ розпочала наводити лад також на ділянках, які й до реформи входили до Коломацького району, а тепер перейшли під контроль об'єднаної громади. За словами Коломацького селищного голови Володимира Гуртового, надавали дозволи не тільки на вільні землі, а й на ті, які протягом багатьох років були в користуванні людей, але належним чином не оформлювалися.

Ще одним кроком до фінансового благополуччя молоді ОТГ стало підняття орендної плати за землю.

«За Податковим кодексом, орендна плата за використання землі має складати від 3% до 12% нормативної грошової оцінки; ми взяли золоту середину – 7%. Це приблизно 2000 гривень за гектар, – каже начальниця земельного відділу Коломацької селищної ради Валентина Вельможна. – До цього були випадки, що орендарі платили навіть 1%».

Підняла ОТГ і податок на землі за межами громади. Якщо на території ОТГ це складає 200–300 гривень, то поза нею – 1018 гривень.

Далі громада поставила собі за мету зробити повну інвентаризацію своїх земель – порахувати кожний квадратний метр з 35 тисяч гектарів загальної території ОТГ і нанести всі ділянки на публічну карту. Для цього заручилися допомогою міжнародних партнерів. Так, Коломацька ОТГ взяла участь у конкурсі й наприкінці 2018 року увійшла до десятки українських громад-учасниць Програми місцевого системного розвитку із запровадження ефективного управління земельними та іншими ресурсами. Цей проєкт надав можливість чітко визначити межі ОТГ, упорядкувати достовірний облік земельних ресурсів, розробити єдину документацію із землеустрою тощо.

Тепер селищна рада разом із місцевим населенням планує майбутній розвиток земель, які залишаються незадіяними. На сайті ОТГ розміщено карти і плани перспективного розвитку земель, які допомогли скласти міжнародні партнери. З 6 серпня їх обговорювали з населенням кожного старостинського округу. А 28 серпня відбулися загальні громадські збори.

Зокрема, у перспективному плані використання земель громади є пропозиції щодо інвентаризації лісосмуг, рекультивації звалища, відновлення кар'єрів, реконструкції наявних і створення нових парків, спорудження спорткомплексу, відкриття музею, реконструкції шкіл і лікарні, будівництво дитсадка, а також створення тепличного господарства, зариблення ставка та навіть лікувальний туризм, що передбачає сон на бджолиних вуликах. За всіма позиціями в плані зазначено кількість задіяної території, термін реалізації проєкту та виконавець.

<https://tinyurl.com/vbmoyz3>

У ЛАНОВЕЦЬКІЙ МІСЬКІЙ ОТГ ЗНАЮТЬ, ЯК ПРАЦЮВАТИ ЕФЕКТИВНО ТА НЕ БОЯТИСЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

м. Ланівці, Тернопільська область

РЕЗЮМЕ. До початку адміністративної реформи Лановецька громада на Тернопільщині мала багато проблемних моментів, які не могла вирішити власними силами: надмірна подрібненість територіальних громад, глибока дотаційність місцевого бюджету, зношеність інфраструктури і мереж, низький професійний рівень посадових осіб місцевого самоврядування. Важливі зміни почалися у 2017 році, коли навколо Лановецької міської ради об'єдналися 4 колишні сільські ради і утворили Лановецьку громаду. Сьогодні це одна з найбільш ефективних громад Тернопільської області. Про ефективність свідчить значне перевищення доходів місцевого бюджету над його видатками, велика кількість реалізованих проєктів у різних сферах, активна робота органів влади з громадою.

ПРОБЛЕМА. Головними причинами реформування сфери місцевого самоврядування шляхом децентралізації та об'єднання громад стало те, що органи місцевого самоврядування на місцях роками втрачали свої повноваження. Це стосувалося різних аспектів управління, зокрема втрати повноважень щодо встановлення меж та призначення земельних ділянок, здійснення будівництва, управління соціальною сферою (дитячими садочками і відділами культури). Громади практично не мали власних коштів на розвиток територій. Школи та сфера охорони здоров'я належали районам, приміщення шкіл, будинків культури, бібліотек і лікарень протягом багатьох років майже не ремонтувалися. Вони були в занедбаному стані.

РЕФОРМА. Реформа децентралізації в Україні спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади, тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері.

У квітні 2014 року уряд схвалив основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі. За цей час вже сформований і діє основний пакет нового законодавства, впроваджуються першочергові законодавчі ініціативи.

РЕЗУЛЬТАТ. У рамках реформи децентралізації 29 жовтня 2017 року було створено Лановецьку міську ОТГ. «Наше об'єднання було добровільним», – зазначає Голова Лановецької міської ОТГ Роман Казновецький. – Основна мета – розвиток громади, покращення добробуту життя людей, а ще залучення коштів, розвиток освіти в районі, удосконалення сфери надання медичних послуг, підтримка підприємництва».

Освітня реформа також торкнулася Лановецької ОТГ. На сьогодні на теренах громади створено відділи освіти, культури, охорони здоров'я та соціальної політики. За кошти громади у 2018 році було здійснено ремонт даху загальноосвітньої школи в селі Краснолуці, встановлено 94 елементи дитячих ігрових майданчиків у різних населених пунктах громади, проведено реконструкцію вуличного освітлення (освітлено 75% вулиць громади).

Приділяють увагу в громаді й іншим аспектам освітнього процесу. Так, у 2018–2019 роках громада за власний кошт закупила дидактичні матеріали для успішної реалізації проєкту «Нова українська школа», придбала парти та комп'ютерну техніку. Демократичні принципи освіти тут реалізуються шляхом

впровадження елементів інклюзивної освіти. На сьогодні громада створила інклюзивно-ресурсний центр для навчання особливих дітей. Раніше на це була виділена одна кімната в школі, а зараз це розширене приміщення для керівника, окремий кабінет для логопеда.

Прогресивна громада активно співпрацює з благодійною організацією «Червоний Хрест». Представники цієї спільноти щороку приїжджають у Ланівці з гуманітарною місією та привозять гуманітарний вантаж для жителів району. Цього року таку допомогу отримав інклюзивно-ресурсний центр.

У Лановецькій міській ОТГ успішно функціонує «соціальне таксі». Воно безкоштовно перевозить жителів громади з проблемами опорно-рухового апарату в межах області. Були випадки навіть транспортування хворих до Києва для діагностики й отримання висновків.

А ще в Лановецькій міській ОТГ відчуються результати реформи сфери малого та середнього підприємництва. «У нас налагоджений діалог із малим та середнім бізнесом, вони нам підказують, як і чим ми можемо їм допомогти. Завдяки співпраці місцевого самоврядування, бізнесу та громади в місті зменшено ставку орендної плати за землю, встановлено одну з найнижчих ставок податку на нежитлову нерухомість. Усе це – кроки з боку громади, які ми робимо для бізнесу. Натомість отримуємо збільшення кількості робочих місць, зростання доходів населення, загальне покращення комфорту в нашій громаді», – каже голова Лановецької ОТГ.

«Влада сьогодні справді відкрита до співпраці», – зазначає місцевий підприємець Валерій Собчук. А ще каже, що підприємці можуть почерпнути важливі та актуальні інформаційні ресурси з сайту міської ради, для них завжди відкриті двері будь-якого відділу органу місцевого самоврядування. Дуже допомагає підприємцям і Молодіжна рада ОТГ, яка почала свою роботу в громаді. Молодь сьогодні є активним учасником важливих процесів розвитку, співпрацює з бізнесом та владою, відстоює інтереси громадськості. Саме Молодіжна рада подала проєкт та виграла конкурс на створення «Молодіжного простору», у рамках якого планується закупівля обладнання для облаштування дитячого майданчика та майданчика для людей з обмеженими можливостями. Представники молоді також написали дуже якісний проєкт для створення мобільного кінотеатру, метою якого є популяризація кіно й організація дозвілля молоді на селі.

Лановецька міська ОТГ розвиває й екологічну складову суспільного життя. Так, сьогодні громада бере участь у Програмі «План Дій Сталого Енергетичного Розвитку та Клімату». За допомогою Асоціації Міст України ланівчани провели навчання та розробили стратегію «Безпечна громада». Жителі громади підготували документи на будівництво й облаштування зооботанічного парку на 10 га землі, створення заповідника.

Жителі Лановецької ОТГ сповна відчують позитивні зміни. «У нас на вулиці світиться світло, є лавочки, смітники, зробили доріжки, тротуари. Місто стало чистішим. У центрі міста квітнуть красиві клумби. А ще – планують зробити навіть зоопарк», – ділиться враженнями Світлана Серкіна, жителька Лановця.

Отже, як свідчить досвід Лановецької міської ОТГ, завдяки реформі децентралізації об'єднані територіальні громади мають усі можливості й ресурси для повноцінного функціонування та розвитку. Вони беруть на себе цілковиту відповідальність за ключові сфери життя на власних територіях. І саме це дозволяє їм бути справді успішними.

Додатково. Лановецька міська ОТГ. Голова громади Казновецький Роман Володимирович.

Тел.: +38 (096) 834-59-99. вул. Незалежності, 34, м. Ланівці, Тернопільська обл., 47400.

Тел.: +38 (03549) 2-11-18, <http://lanmisto.gov.ua/>

<https://doba.te.ua/post/52115>

У ЛОЗІВСЬКІЙ ОТГ ВІДНОВЛЮЮТЬ СІЛЬСЬКІ БУДИНКИ КУЛЬТУРИ

с. Лозова, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Більшість сільських будинків культури та клубів України будувалися ще за часів колгоспів, і після розпаду останніх сільські ради не мали достатньо коштів на утримання таких закладів, тому вони почали занепадати. У Лозівському районі Харківської області сільські будинки культури отримали другий шанс на життя завдяки створенню ОТГ та, відповідно, збільшенню фінансової спроможності громад, що об'єдналися, і відповідальній поведінці влади ОТГ. Тут провели масштабні реконструкції, змогли зберегти унікальні пам'ятки архітектури й навіть проводять вуличні кінопокази.

ПРОБЛЕМА. Після створення Лозівської ОТГ у березні 2019 року на баланс громади перейшло загалом 53 заклади культури – це 14 сільських будинків культури, вісім сільських клубів та 21 бібліотека-філія, що перебували в стані занепаду. Приміром, у жодному будинку культури, які громада отримала на баланс, не було автономного опалення, деякі з них не опалювались довгі роки й узагалі були на межі аварійності: з даху осипалася штукатурка, були обшарпані стіни. Сільським радам, які до створення ОТГ опікувалися цими закладами культури, на їх повноцінне утримання бракувало коштів.

РЕФОРМА. Завдяки реформі місцевого самоврядування об'єднані громади Харківщини отримали додатковий ресурс для відродження сільської інфраструктури. Зокрема, завдяки децентралізації громада після створення ОТГ отримала нові джерела прибутків від податків: 60% ПДФО (раніше 25%), 100% податку на прибуток приватних підприємств (раніше 0%), 5% акцизного податку (раніше 0%), а також 3% рентної плати за користування надрами. Тож у новостворених об'єднаних громадах з'явилися кошти на ремонти доріг, купівлю комунальної техніки, реконструкції дитсадків і шкіл, медичних закладів та інших об'єктів, на що роками бракувало коштів окремим сільрадам через їх дотаційність.

Катеринівський сільський палац культури Лозівської ОТГ. Фото: Лозівська міська рада

Об'єднані громади отримали ще один фінансовий механізм – субвенцію, яка видається новоствореним ОТГ у рамках п'ятирічної державної програми з покращення інфраструктури. На Харківщині така субвенція у 2019 році передбачена для 17 об'єднаних громад, які перейшли на прямі міжбюджетні відносини з державою. Вона визначається пропорційно до площі території та кількості сільського населення ОТГ із рівною вагою обох цих показників. Найбільші субвенції, розмір яких сягає 10 мільйонів гривень, у нашому регіоні отримали Золочівська та Лозівська ОТГ. Це ті громади, які майже поглинули свої райони.

РЕЗУЛЬТАТ. Завдяки більшим фінансовим можливостям саме на рівні громади вперше за довгі

роки лозівська влада почала приділяти увагу культурній сфері, на яку раніше не вистачало коштів.

Як розповіла начальниця Управління культури міськради Тетяна Запорожець, за неповний рік на цю сферу з бюджету ОТГ спрямували більш ніж 4 мільйони гривень.

Так, у Лозівській дитячій художній школі капітально ремонтують виставкову залу, закупили обладнання для творчих імпрровізацій. За словами Тетяни Запорожець, після перевтілення школа стане єдиною в області, яка матиме таке оснащення. Друге життя отримали й сільські будинки культури ОТГ.

У Новоіванівському сільському будинку культури, який є культурним осередком для жителів трьох сіл – Нової Іванівки, Нестеліївки та Страсного, відремонтували електричну мережу, поклали нову підлогу в фойє та частково відновили фасад. Після оновлення тут розпочали впроваджувати нові традиції: улітку щосередини та щосуботи на вулиці влаштовували кінопокази за допомогою проєктора.

У Яковлівському будинку культури реконструювали актову залу, відновили сцену, облаштували нову підлогу в фойє та відновили цоколь. У Царедарівському будинку культури частково відремонтували покрівлю, яка протікала роками, а також туалети та технічні приміщення, закупили стільці й музичну апаратуру.

«У цьому ж старостинському окрузі є Мальцівський сільський клуб, де теж відновили покрівлю. У Садівському будинку культури – танцювальну залу та дві кімнати для гуртків», – розповіла начальниця Управління культури Лозівської міськради.

Також сільські будинки культури отримали нову комп'ютерну, мультимедійну техніку, музичну апаратуру та звукопідсилювальне обладнання.

Крім того, громада пішла на відповідальний крок – оптимізацію мережі, бо для реконструкції всіх закладів потрібні були величезні гроші.

«Приміром, у Перемозькій сільській раді функціонує добра двоповерхова школа, яка розрахована на 250 учнів, але за фактом тут навчається 15 дітей. Тому заклад реформували у філію, тут почав діяти дитсадок, сюди ж перейшла сільська рада. Також у це приміщення збираємося перенести бібліотеку та Будинок культури», – розповіла Тетяна Запорожець.

<https://tinyurl.com/v8fhunz>

ФІТНЕС-БІБЛІОТЕКА — ЦЕНТР ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ МОРИНСЬКОЇ ОТГ

Моринська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Відсутність спортивно-культурного простору в селі Моринцях постала значною проблемою для молоді громади. При формуванні Стратегії розвитку особливу увагу влада ОТГ приділила впровадженню спортивної та молодіжної політики. ОТГ вдалося реалізувати план ефективного використання напівпорожніх приміщень комунальних закладів та надати молоді можливість займатися фізичною культурою на сучасних тренажерах у приміщенні бібліотеки в будь-яку пору року.

ПРОБЛЕМА. Під час підготовки Стратегії розвитку Моринської громади ініціативна група розглянула питання зайнятості молоді. Було виділено дві проблеми в молодіжному середовищі – інтелектуальний та фізичний розвиток. Виявилось, що молоді люди вже давно не виявляють інтересу до книги та відвідування бібліотек. Як наслідок, утримання бібліотеки в її великому та просторому приміщенні є неефективним. Ще одна проблема корисного дозвілля молоді – відсутність критої, обладнаної спортивної зали, що так необхідна жителям, особливо в холодну пору року.

РЕФОРМА. Із впровадженням реформи децентралізації влади ОТГ надано повноваження бути розпорядником бюджету громади. Такі повноваження стимулюють громаду до раціонального використання власних коштів та скорочення необґрунтованих витрат у всіх секторах. Отримавши інфраструктурну субвенцію в розмірі 1,1 млн грн, громада витратила кошти на ремонт доріг, із зазначеної суми залишилось невикористаних 50 тисяч гривень, які запланували інвестувати в розвиток молоді.

Фітнес-бібліотека с. Моринці, бібліотекарка
Лариса Стрикаль. Фото: БО БФ «Воля»

РЕЗУЛЬТАТ. Про унікальну фітнес-бібліотеку в Моринцях, аналогів якої немає в Україні, слава розійшлася далеко за межі громади. Заступник голови Моринської ОТГ Лілія Жуковська виступила ідейною натхненницею проєкту. Головна мета фітнес-бібліотеки – популяризація здорового способу життя та корисного дозвілля. Громаді вдалося одночасно привернути увагу молоді до книги, облаштувати критий спортивний куточок із новими тренажерами та корисно використовувати площу приміщення бібліотеки.

Працівники відсортували книжковий фонд, старі книги здали в макулатуру, а на виручені кошти придбали спортивну літературу. На залишок коштів інфраструктурної субвенції громада закупила п'ять нових та якісних тренажерів. На необхідний додатковий

спортивний інвентар громада виділила кошти з власного бюджету. Для діяльності спортивного куточка бібліотеки придбали фітбол, гімнастичні килимки, гантелі, скакалки та обруч.

Лариса Стрикаль, бібліотекар із 20 річним стажем, розповідає: «Для мене ідея громади створити фітнес-бібліотеку – це було щось нове, чого ще ніде немає. Ризикнули. А тепер із кожним днем зустрічаємо ще більше відвідувачів, особливою популярністю бібліотека користується у старшокласників. Несподівано, що між підходами на тренажерах учні читають книги. Ідея має стовідсотковий успіх».

Вивчивши великий обсяг спеціалізованої літератури, пані Лариса підказує ефективні вправи відвідувачам та підбирає цікаву літературу. Перед початком спортивних занять проводиться інструктаж із техніки безпеки, для неповнолітніх потрібен дозвіл батьків та довідка від лікаря, яка підтверджує, що дитині дозволені фізичні навантаження. Керівництво ОТГ найближчим часом планує закупити комп'ютери та провести мережу інтернет до бібліотеки, щоб читачі могли готувати наукові доробки та повторювати вправи он-лайн.

«Щоб мені хтось півроку тому сказав, що я ходитиму мінімум двічі на тиждень у бібліотеку, а ще й накачаю м'язи, я б не повірив! Я дуже люблю спорт, раніше в Моринцях не було спортивної зали, а зараз такий зручний куточок для фізичних вправ. Відпочиваючи, я і книги почав гортати. За останні три місяці вже п'яту дочитую, до цього заходив лише по літературу для написання рефератів», – розповідає 16-річний Іван.

Керівництву громади, завдяки облаштуванню фітнес-бібліотеки, вдається мотивувати відвідувачів на ведення здорового способу життя та на організацію корисного дозвілля. Цей проект викликав зацікавлення не лише молоді, а й усієї громади.

Додатково. Моринська ОТГ утворилася в результаті виборів у жовтні 2017 та об'єднала 8 сіл: Моринці, Ситники, Сотники, Виграїв, Пішки, Нехворощ та селищ Зелена Діброва і Берлютине. Ця громада є чи не найменшою на Черкащині, її площа складає 98 квадратних кілометрів, а проживає тут 1 805 жителів.

У 2018 році бюджет ОТГ склав 14 млн грн, серед яких 8 млн грн – власні надходження, решта 6 млн грн – дотації з державного бюджету на освіту, медицину та розвиток інфраструктури. За рік плідної праці у 2019 році бюджет громади зріс на 1 мільйон і складає 15 млн грн. Незважаючи на невеликі розміри, громада спроможна надати державі реверсну субвенцію, яка цього року склала 47 тисяч грн. Бюджетоутворюючі підприємства на території ОТГ – ТОВ «НВФ «Урожай» та СТОВ «АГРОФІРМА КОРСУНЬ». У громаді працюють чотири будинки культури, клуб, амбулаторія в Моринцях, є ФАП у кожному селі громади та чотири бібліотеки. Для 115 учнів та 30 дошкільнят діє один навчально-виховний комплекс у Моринцях.

<https://tinyurl.com/t4c5qke>

РОЗВ'ЯЗАЛИ ЕКОЛОГІЧНУ ПРОБЛЕМУ

Наталинська ОТГ, Харківська область

РЕЗЮМЕ. У селі Наталиному Красноградського району протягом останніх п'яти років періодично розривалися труби 40-річного каналізаційного колектора, нечистоти загрожували місцевій річці. У 2017 році село стало центром Наталинської ОТГ. Завдяки можливостям, які громаді дала децентралізація, наталинці змогли впоратися з цим екологічним викликом і капітально відремонтували колектор.

ПРОБЛЕМА. У селі Наталиному Красноградського району труби 40-річного каналізаційного колектора періодично розривалися, і тоді сморід в окрузі стояв страшний. Нечистоти загрожували річці Берестовій, що протікає поруч із селом та є основним місцем відпочинку багатьох жителів Красноградщини. Старий трубопровід, відповідно до радянських технологій, було прокладено по дну річки, через що дно постійно замулювалося, бо на трубі все затримувалося, швидкість течії падала і створювалася заболочена місцевість. Власних коштів сільради бракувало навіть для співфінансування ремонту цього колектора.

РЕФОРМА. Завдяки реформі місцевого самоврядування об'єднані громади Харківщини отримали додатковий ресурс для відродження сільської інфраструктури. Зокрема, завдяки децентралізації громада після створення ОТГ отримала нові джерела прибутків від податків: 60% ПДФО (раніше 25%), 100% податку на прибуток приватних підприємств (раніше 0%), 5% акцизного податку (раніше 0%), а також 3% рентної плати за користування надрами.

Наталинська ОТГ – одна з трьох об'єднаних громад Харківської області, які мають реверсну дотацію, тобто перераховують надлишок зароблених грошей у Київ. Відповідно до аналітичного звіту фахівців Програми «U-LEAD з Європою» та профільного міністерства, за підсумками січня-червня 2019 року, середній показник доходів загального фонду (без трансфертів) на одного мешканця в Наталинській ОТГ був найвищим серед усіх об'єднаних громад Харківщини – 8589,3 гривні. Завдяки цим фінансовим можливостям, що надала громаді децентралізація, Наталинська ОТГ змогла розв'язати велику екологічну проблему, на яку до цього не було коштів.

Прокладання нового каналізаційного колектору в с. Наталине. Фото: Наталинська сільська рада

РЕЗУЛЬТАТ. Влада над вирішенням цього питання почала працювати ще з травня 2018 року. Спочатку зробили проект, а восени взялися до проведення робіт.

Як розповіла голова Наталинської сільської ради Віолета Боровська, під час прокладання нового трубопроводу було вирішено використати інноваційні технології – потрібно було, щоб труба пройшла не по дну річки, а під її дном.

5 жовтня 2019 року відбулось офіційне відкриття капітально відремонтованого колектора – безперебійну послугу водовідведення було відновлено. Укладена труба посиленого типу витримує високі навантаження, а розрахунковий термін

служби колектора – не менше ніж 50 років. Через річку було прокладено дві нитки трубопроводу, одна – робоча, друга – резервна.

Загальна вартість проекту – майже 11 мільйонів гривень, із них 6 мільйонів гривень виділив обласний бюджет, 5 мільйонів гривень – гроші Наталинської об'єднаної громади.

Розв'язати велику екологічну проблему Наталинська ОТГ змогла завдяки фінансовим можливостям, що надала громаді децентралізація, бо раніше на такі роботи просто не було коштів.

«Екологічно ми тепер захищені й на багато років розв'язали проблему з відведенням стоків. Якщо б не було ОТГ, то ця проблема й не розв'язалась би. Завдяки децентралізації в нас з'явилися гроші, і ми самі вирішуємо, на що їх витратити», – наголосила Віолетта Боровська.

<https://tinyurl.com/t8kxxvm>

ЗАВДЯКИ «БІБЛІОТЕЧНІЙ РЕФОРМІ» У НОВІЙ ВОДОЛАЗІ МОЖНА НЕ ТІЛЬКИ ПОЧИТАТИ, А Й ПОГРАТИ, ПОДИВИТИСЬ ВИСТАВУ ЧИ ПРОСЛУХАТИ КУРСИ

с. Нова Водолага, Харківська область

РЕЗЮМЕ. До реформи місцевого самоврядування в Україні в Нововодолазькому районі громадські бібліотеки не викликали інтересу населення. Нововодолазька запроваджує у себе те, що їй сподобалось у європейських сусідів – «бібліотечну реформу». Уже понад рік у Нововодолазькій ОТГ у бібліотеці можна змістовно провести своє дозвілля: не тільки почитати, а й пограти в настільні ігри, відвідати кінозал чи взяти участь у виставі лялькового театру. За рік кількість читачів бібліотеки зросла на 15%.

ПРОБЛЕМА. До реформи місцевого самоврядування в Україні, яка розпочалася у 2014 році, сільські території через брак коштів не мали змоги в достатній мірі розвивати культурну галузь. Зокрема, у Нововодолазькому районі громадські бібліотеки не викликали інтересу населення, зачинялися рано – люди просто не встигали туди заходити після роботи, а бібліотекарі працювали на чверть або половину ставки.

РЕФОРМА. У 2014 році Україна обрала європейський вектор розвитку, підписала Угоду про асоціацію з ЄС і почала активно впроваджувати децентралізацію. За п'ять років на Харківщині було створено 19 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), із них 17 уже мають прямі бюджетні відносини з Києвом. Завдяки децентралізації бюджети ОТГ зросли в кілька разів, тож тепер громади мають більше грошей на розвиток і на впровадження у своїй «хаті» кращого європейського досвіду. Це, передусім, стосується освітньої, медичної та культурної сфер.

Публічна бібліотека ОТГ Нововодолазької селищної ради. Фото: Нововодолазька селищна рада

РЕЗУЛЬТАТ. Нововодолазька ОТГ утворилася в квітні 2017 року, а вже з січня 2018 року в об'єднаній громаді з'явилася своя публічна бібліотека, яка має дев'ять філій – дитячу, міську та сільські. Сьогодні це багатофункціональний соціальний простір, двері якого відчинені для всіх. Тут не тільки книги читають, а й проводять різноманітні майстер-класи, семінари, тренінги, організовують перегляди фільмів і навіть надають послугу бібліюані.

Замість «з 8.00 до 17.00» змістили час роботи на годину вперед, а ще почали працювати й по суботах. У дев'яти філіях публічної бібліотеки працюють 12 бібліотекарів – усі перейшли на повну ставку, гроші на це виділяють з бюджету громади.

Працівники дитячої бібліотеки та дитячої школи мистецтв написали спільний проєкт «Табір вихідного дня для дітей громади», і він переміг у конкурсі, що проводило Німецьке товариство міжнародного співробітництва GIZ.

«Проект передбачав, що 10% фінансує місцевий бюджет, усе інше – GIZ. За гроші громади було зроблено ремонт приміщення – замінили вікна, двері, підлогу, стелю, освітлення, а німці надали нам сучасні меблі», – каже директор КЗ «Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади» Нововодолазької селищної ради Тетяна М'ячина.

31 травня 2019 року відбулося відкриття сучасної оновленої дитячої бібліотеки. Тепер тут можна змістовно провести своє дозвілля: не тільки почитати, а й пограти в настільні ігри, відвідати кінозал чи взяти участь у виставі лялькового театру.

Двері бібліотек Нововодолазької ОТГ відчинені для всіх верств населення. Наприклад, в оновленому бібліотечному просторі кожний охочий безкоштовно може відвідати курси з комп'ютерної грамотності.

А ще величезним попитом серед населення Нововодолазької ОТГ користується послуга бібліюня. Наприклад, вам потрібно в банк, магазин чи до перукаря, а малечу ні з ким залишити – welcome до дитячої бібліотеки. Її розважатимуть іграми, цікавими розповідями чи майстер-класом, а ще пригостять чаєм.

«Буває таке, що жителі сусідніх сіл, які не входять до нашої громади, у нас на кілька годин дітей лишають. Ми нікому не відмовляємо. Ця послуга безкоштовна», – додає очільниця публічної бібліотеки.

До речі, у Новій Водолазі бібліотеки в прямому сенсі виходять на вулиці. У найбільш людних місцях, де є поруч дитячі майданчики, працюють бібліотеки просто неба.

Нещодавно запустили в оновленому бібліотечному просторі й безкоштовні курси з англійської мови для дітей 8 – 12 років.

Додатково. Завдяки «бібліотечній реформі» за рік зросла кількість читачів і відвідувачів бібліотек у Нововодолазькій ОТГ. Так, у першому півріччі 2018 року в громаді налічувалося 3417 читачів, за аналогічний період 2019 року – 3930 читачів. За перше півріччя 2018 року різноманітні бібліотечні заходи відвідали 710 жителів громади, а за аналогічний період 2019 року – 852 відвідувачі. Окрім цього, курси комп'ютерної грамотності відвідали 10 жителів громади, послугою бібліюняні було охоплено 20 дітей, а курсами англійської скористалися 38 дітлахів.

<https://tinyurl.com/y438ppv5>

НОВІ КОТЛИ В ШКОЛАХ ТА НОВІ ВОДОГОНИ ЗАВДЯКИ СТВОРЕННЮ ОТГ

Паланська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. У селах, що зараз входять до Паланської об'єднаної громади, ще два роки тому учні замерзали в холодних класах школи, селяни їздили розбитими дорогами, а про будівництво водогону могли лише мріяти. Позитивні зміни почалися відколи селяни включилися в реформу децентралізації, утворивши у 2017 році Паланську об'єднану територіальну громаду. Розпочато переведення 3 шкільних котелень на альтернативні види палива, проведений ремонт шкільних приміщень, будинку культури, стадіону, побудований громадський став, оновлене оснащення пожежної команди, розпочато будівництво 2 напірних водогонів, започаткована соціальна програма підтримки новостворених сімей та батьків новонароджених.

ПРОБЛЕМА. До створення Паланської ОТГ однією із основних проблем був незадовільний стан дорожнього покриття між населеними пунктами. Сім ФАПів не мали сучасного обладнання та належних технічних умов. Деякі школи та садочки потребували невідкладного капітального ремонту. Із бюджету громади витрачали багато коштів на утримання газових котелень шкіл.

РЕФОРМА. Усе, про що більшість українських сіл тільки мріють, уже зараз втілюють у життя мешканці Паланської ОТГ, саме завдяки тому, що не боялися в числі перших на Черкащині зробити крок назустріч децентралізації. Одним із позитивних наслідків адміністративної реформи є те, що громада може на власний розсуд розпоряджатися заробленими коштами. Таким чином, за 2018 рік обсяг доходної частини бюджету ОТГ склав 71,332 млн грн, із них 22,4 млн грн – освітня, медична та інфраструктурна субвенції з державного бюджету. Паланська ОТГ має хороші фінансові показники за рахунок місцевих підприємств. На території громади функціонує 2 підприємства промисловості (ПрАТ «Світ меблів-Україна», ПОСП «Тепличний комбінат»), 4 великотоварні сільськогосподарські підприємства (ТОВ «Берестівець», ФГ АФ «Базис», ДП «Умань Агро», ТОВ «Поділля Агропродукт») та 20 фермерських господарств.

РЕЗУЛЬТАТ. Депутатським корпусом громади було прийнято рішення спрямувати лівову частку доходів бюджету ОТГ на розвиток освіти, а саме на покращення матеріально-технічного стану навчальних закладів. Олександр Шевчук, заступник голови Паланської ОТГ, говорить: «У цьому році розпочато дуже великий проєкт у галузі освіти завдяки співпраці з фондом Програми Розвитку Організацій Об'єднаних Націй. У громаді розпочато реконструкцію 3 шкільних котелень на газовому паливі, вони будуть переведені на альтернативні види палива, причому ми робимо акцент на те, щоб самостійно забезпечувати себе паливом – солома, пелети з соломи, тим більше, що в громаді розпочинає роботу підприємство з виготовлення такого екологічного палива. Також в опорній школі, яка розташована в селі Паланці, проведений капітальний ремонт коридору на другому поверсі, оновлено 6 навчальних кабінетів. У навчально-виховному комплексі села Кочержинців, якому вже більше 100 років, завершено капітальний ремонт холу школи, проведений ремонт в актовій залі (замінені двері, вікна, стеля та підлога)».

Ремонт будинку культури, реконструкція стадіону, оснащення пожежної команди, встановлення цілодобового відеоспостереження для оперативного реагування правоохоронних органів – усе це стає наочним прикладом результатів адміністративної реформи, зокрема в селі Берестівці.

Громадський став с. Берестівець.
Фото: БО БФ «Воля»

Вдалося реалізувати проєкт побудови громадського ставу в селі Берестівці, отримавши кошти від Департаменту екології та природних ресурсів Черкаської області в розмірі 950 тисяч гривень для втілення в життя екопроєкту. Центр громадського ставу прикрашає штучний острів з альтанками, дитячими куточками та вишуканим містком, який веде до острова. На березі ставу чудовий впорядкований пляж, особливо цінний для місцевої дітвори. Проби води систематично перевіряють у лабораторії для контролю санітарно-хімічних показників води у ставку.

Підприємці підтримують громаду, вкладаючи фінанси в ремонти шкіл, стадіонів, доріг. У с. Берестівці діє соціальна програма, новостворені сім'ї від місцевого товариства отримують

соцпакет – 5 тисяч гривень, а батьки новонароджених – 2 тисячі. Саме такий тандем у перспективі допоможе забезпечити додаткові робочі місця для місцевого населення.

Протягом 2018 року розпочато будівництво 2 напірних водогонів у с. Паланці протяжністю 25,87 км на суму 5915,9 тис. грн.

Додатково. Паланська ОТГ утворилася 29 жовтня 2017 року. Село Паланка розташоване на відстані 12 км від районного центру, м. Умані, 197 км від обласного центру, м. Черкас. Загальна кількість жителів громади становить 8522 осіб. Дітей дошкільного віку в ОТГ 517, шкільного – 900 осіб, пенсіонерів – 2449 жителів. Середньомісячна заробітна плата складає 9545 грн, а середній розмір пенсійних виплат – 2427 грн. Обслуговування жителів та гостей громади здійснює 33 магазини, 8 поштових відділень, 6 закладів харчування, 2 АЗС та заклад готельного обслуговування.

Сталий розвиток Паланської ОТГ вселяє впевненість жителям інших населених пунктів у тому, що, за умови приєднання, вони також зможуть спрямовувати власні кошти на визначені ними потреби. Саме таким шляхом пішла громада с. Юрківки, якою 30 червня 2019 року було прийнято рішення приєднатися до спільноти Паланської громади.

<https://tinyurl.com/ug2gg9l>

В СЕЛИЩІ НА ХАРКІВЩИНІ ЗРОБИЛИ КОМФОРТНИЙ ТЕРЦЕНТР

с. Печеніги, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Донедавна умови в Печенізькому територіальному центрі, на обліку денного відділення якого стоять 109 місцевих громадян похилого віку, були далекими від комфортних. Але завдяки децентралізації, у рамках якої місцеві органи влади отримали більше фінансування, а також активній підтримці України міжнародними донорами зараз відвідувачі центру мають можливість займатись не лише рукоділлям, а й навчатися в «Університеті третього віку».

ПРОБЛЕМА. Умови, у яких донедавна доводилося перебувати людям в Печенізькому територіальному центрі, були жахливими. В установі не було води, туалет був на вулиці, а в нормальному стані була лише одна кімната. Саме цю єдину кімнату використовували і для занять з рукоділля, і для роботи педрукаря-швачки, яка обслуговує підопічних терцентру. Люди відвідували терцентр за графіком, а місця ледь вистачало максимум для 10 осіб (хоча тільки на денному обліку стоїть 109). Через це розширити перелік занять було неможливо, а охочих як викладати, так і відвідувати було чимало.

Ще одна проблема – відсутність умов для участі в заняттях відвідувачів на інвалідних візках, бо не було пандусу. І ніяких змін не передбачалося, бо в бюджеті маленького Печенізького району бракувало грошей.

Відвідувачі Печенізького територіального центру. Фото: газета "Печенізький край"

РЕФОРМА. З 2014 року в Україні триває децентралізація влади – реформа, завдяки якій місцеві органи влади отримали більше самостійності в прийнятті рішень та фінансових можливостей. Тоді ж Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, і, зокрема, питання покращення якості життя громадян похилого віку та адаптації суспільства до старіння населення стало предметом міжнародних зобов'язань. Також євроінтеграція дала поштовх для збільшення інтересу з боку європейських донорів.

Крім того, 26 вересня 2018 року було прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів із реалізації Стратегії державної політики з питань здорового та ак-

тивного довголіття населення на період до 2022 року», яким передбачається організація для громадян похилого віку різноманітних курсів, а також розвиток послуги денного догляду громадян похилого віку на базі терцентрів.

РЕЗУЛЬТАТ. У районній раді остаточно зрозуміли: щоб щось змінилося на краще, треба діяти. Тим більше, що знали: з 2015 року по 2019 рік на території трьох областей України – Дніпропетровської, Запорізької та Харківської – німецька компанія GLZ, за дорученням Уряду Німеччини, реалізує одну з найбільших програм в Україні «Ініціативи інфраструктурної програми для України» (ІІПУ). І основні напрям-

ми, за якими проєкт ІІПУ надає допомогу і підтримку місцевим громадам, – сфера соціальних та адміністративних послуг, медицина та освіта. Печенізький терцентр, який загалом обслуговує 864 місцевих громадян похилого віку та 82 громадян похилого віку, які є внутрішньо переміщеними особами, цілком підходив під цю Програму. Тим більше, що він давно потребував масштабного ремонту. І активні мешканці громади разом із районною радою вирішили скористатися можливістю та в лютому 2019 року подали проєкт реконструкції терцентру на конкурс GIZ. Тим більше, що досвід уже був, – у 2017 році вони виграли обласний конкурс міні-проєктів «Разом у майбутнє» та замінили в терцентрі двері і вікна. Вирішили – і зробили. І перемогли.

У рамках нового проєкту реконструювали частину будівлі терцентру з ремонтом системи опалення, заміною електропроводки, монтажем системи водопостачання та водовідведення. Загалом, компанія GIZ виділила на реконструкція терцентру 710 тисяч гривень, ще 61 тисяча гривень пішла з бюджету Печенізького району.

«Завдяки ремонту, проведеному за співпраці з GIZ, з'явився хороший туалет, є вода, у тому числі гаряча. Для відвідувачів на інвалідних візках зробили пандус. Також привели в порядок три кімнати, які не використовувалися через свій поганий стан», – каже керівниця терцентру Зоя Пономарьова.

Як зізнається відвідувачка терцентру Любов Бабчук, заняття в терцентрі дають їй позитивну енергетику і можливість знайти нових друзів.

«Коли виходиш на пенсію, нічого, крім домашніх турбот, не бачиш. А хочеться чимось займатися для душі, спілкуватися з людьми. І цей терцентр якраз дає нам таку можливість. А зараз, коли зробили цей чудовий ремонт, з'явилося ще більше різних занять, не тільки рукоділля, – каже 68-річна Любов Бабчук. – У мене родичі живуть в інших областях і навіть країнах. Чула, що спілкуватися з ними можна по інтернету, але я далека від цього. З нетерпінням чекаю курсів з комп'ютерної грамотності, щоб навчитися виходити з родичами на зв'язок».

Тепер заняття проводяться в новій затишній і просторій кімнаті, яка втричі більша за попередню. А воєни в терцентрі стартує навчання для літніх людей за програмою «Університет третього віку». Там буде кілька факультетів: «Здорове довголіття», «Основи комп'ютерної грамотності», «Історія рідного краю», «Хоровий спів» тощо.

Додатково. Участь у проєкті GIZ підштовхнула Печеніжчину до продовження ремонту терцентру. На сесії районної ради 22 серпня 2019 року депутати виділили майже 200 тисяч гривень на заміну системи опалення у всьому приміщенні.

<https://tinyurl.com/y5mddqs4>

МЕДЗАКЛАДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ СТАЮТЬ ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНИМИ

смт Рогань, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Високий рівень використання традиційних паливно-енергетичних ресурсів негативно впливає на екологію, а також є досить витратним для місцевих бюджетів. Україна зобов'язалася збільшити частку використання відновлювальних джерел енергії (вітру, води та сонця). Завдяки встановленню сонячних панелей уже більше п'яти років медичні заклади Харківського району зменшують витрати на «комуналку» та роблять комфортним прийом пацієнтів.

ПРОБЛЕМА. В Україні високий рівень використання традиційних паливно-енергетичних ресурсів. Це, у свою чергу, негативно впливає на екологію, а також є досить витратним для місцевих бюджетів.

РЕФОРМА. У 2010 році Україна приєдналася до Енергетичного співтовариства Південно-Східної Європи, а наступного року набула статусу договірної сторони в цьому Співтоваристві. Відповідно, і взяла на себе зобов'язання з гармонізації законодавства до стандартів ЄС, а саме директив, які складають енергопакети. Зараз Україна працює над виконанням Третього енергопакету, у якому, зокрема, ідеться про збільшення частки використання відновлювальних джерел енергії (вітру, води та сонця).

Отже, до 2020 року на відновлювальні джерела енергії в кінцевому енергоспоживанні повинно припадати 11%. Задля цього в Україні схвалені та активно впроваджуються Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року, Національний план дій із відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), Енергетична стратегія України до 2035 року, розроблена Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, розпочата реформа енергоефективності.

У рамках Енергетичної стратегії було запроваджено «зелені» тарифи на «чисту» електроенергію, а також впроваджено стимулюючий тариф на тепло «не з газу». Також до 2030 року законодавством передбачено можливість укладати довгострокові договори купівлі-продажу електроенергії за «зеленим» тарифом.

РЕЗУЛЬТАТ. Після створення у 2016 році Роганської об'єднаної громади селищна рада почала шукати нові можливості для розвитку та співпраці з міжнародними організаціями. Одним із таких проєктів стала співпраця з Благодійним фондом «Здоров'я для всіх», який запроваджує в Україні альтернативні джерела енергії за підтримки ЄС.

«Ми вже співпрацювали з цим фондом у попередні роки за енергозберігаючими проєктами. І коли шукали нові можливості для громади, то натрапили в інтернеті на новий проєкт з альтернативної енергетики. Написали заявку та отримали перемогу», – пояснив заступник голови Роганської селищної ради Микола Котелевець.

Завдяки перемозі в конкурсі проєктів біля місцевої амбулаторії в середині липня 2019 року встановили перший в області сонячний трекер – пристрій, який відстежує траєкторію сонця і на основі цього змінює положення сонячних панелей для їхньої оптимальної роботи. З використанням трекера вироблення

енергії збільшується на 25–45% порівняно зі звичайними панелями. Сонячна панель там даватиме близько 80% енергії місцевій амбулаторії.

Загалом у Харківському районі вже понад п'ять років працюють над власною енергонезалежністю. Со-

Школа с. Борисівка. Фото: Марина Проценко

нячні панелі забезпечують внутрішнє освітлення в Липецькій і Веселівській амбулаторіях. А на центральній вулиці Веселого встановлено близько півсотні світлодіодних ліхтарів. Сонячні панелі в Борисівці забезпечують електрикою місцевий ФАП і бібліотеку, частково дитсадок і школу. У Глибокому від сонця електрикою живиться амбулаторія, частково бібліотека й дитсадок. Так само сонячна електростанція живить Циркунівську амбулаторію.

Як зазначають голови місцевих сільрад, річна економія енергоресурсів перевищує 10 тисяч гривень, а термін окупності таких установок (якщо б ради встановлювали їх за бюджетні гроші, а не за спонсорські) складала б більше ніж п'ять років.

Додатково. Загалом, за інформацією Держенергоефективності, Україна активно рухається в напрямі використання відновлювальних джерел енергії. Так, за останні п'ять років понад 8 тисяч домогосподарств установили та використовують сонячні електростанції загальною потужністю 190 МВт. Це інвестиції на суму 180 мільйонів євро.

<https://tinyurl.com/y47yetwe>

СТАРОСАЛТІВСЬКА ОТГ СТВОРИЛА СОБІ ЦНАП

с. Старий Салтів, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Раніше жителям Старого Салтова та довколишніх сіл доводилося їздити по більшості довідок до райцентру за понад 30 кілометрів. Отримавши завдяки децентралізації більшу фінансову спроможність, ОТГ відкрила власний комфортний Центр надання адміністративних послуг. Сьогодні за день Старосалтівський ЦНАП відвідує понад 70 жителів громади, за половину 2019 року тут надали близько 5600 послуг.

ПРОБЛЕМА. До створення свого Центру надання адмінпослуг (ЦНАП) жителям громади для отримання більшості довідок (наприклад, реєстрація місця проживання, взяття довідки до Пенсійного фонду, оформлення соцдопомоги на народження дитини тощо) доводилося їздити до Вовчанська (від Старого Салтова до центру району понад 30 км).

РЕФОРМА. Наблизити адміністративні послуги максимально до людини – це один із принципів децентралізації. Для цього почали створювати Центри надання адміністративних послуг відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги», прийнятого 6 вересня 2013 року. Спочатку ЦНАПи з'являлися у великих містах. А після активізації процесу добровільного об'єднання громад їх почали створювати і на сільських територіях.

Коли є такі «прозорі офіси», як іноді називають ЦНАПи, не потрібно влаштовувати «квест» по різних інстанціях, щоб отримати необхідні довідки, бо більшість послуг надаються в одному місці. Сьогодні Україні допомагають створювати ЦНАПи європейські партнери. Об'єднані громади мають більше можливостей ще й завдяки інфраструктурній підтримці з державного бюджету.

Старосалтівський ЦНАП.
Фото: Юлія Шматченко

РЕЗУЛЬТАТ. Перша об'єднана територіальна громада Харківської області – Старосалтівська – утворилася у 2016 році. Чисельність населення цієї ОТГ складає близько 7800 жителів. Свій Центр надання адміністративних послуг об'єднана громада створила в червні 2016 року, щоправда, приміщення, де надавалися адмінпослуги, було непристосоване для комфортного прийому відвідувачів, адміністраторам доводилося працювати «на колінках» – на 20 квадратних метрах проводили прийом чотири співробітники. На початку 2019 року в центрі Старого Салтова відчинило свої двері нове приміщення Центру з надання адміністративних, правових, соціальних та медичних послуг із застосуванням енергоощадних технологій. Для зручності жителів громади в одній будівлі розмістилися ЦНАП, поліція та медична

амбулаторія. Більше ніж 10 мільйонів гривень на реконструкцію адмінбудівлі, що розпочалася у 2017 році, з'явилися переважно завдяки інфраструктурній субвенції для ОТГ (93% від загальної суми). А меблі, обладнання для ЦНАПу, навчання адміністраторів та інша технічна допомога – завдяки підтримці Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ та програмі «U-LEAD з Європою».

Сьогодні за день Старосалтівський ЦНАП відвідує понад 70 жителів громади. У 2018 році Центр надав близько 9500 послуг, за половину 2019 року – близько 5600 послуг.

Найбільшим попитом користується послуга «прописка-виписка», також у ЦНАПі видають талони на пільговий проїзд, а напередодні опалювального сезону аншлаг за оформленням субсидії.

А після того, як Центр підписав Меморандуми про співпрацю з Центром зайнятості та з Пенсійним фондом, з вересня щосереди в Старосалтівський ЦНАП приїжджають з Вовчанська фахівці зазначених структур і ведуть повноцінний прийом громадян.

«Зручно, коли не потрібно їхати за 30 км, аби дізнатися, які документи потрібні, щоб стати на облік у Центр зайнятості чи для перерахунку пенсії. Фахівці у нас приймають/видають необхідні документи, проводять консультації і навіть тренінги, – каже очільниця Старосалтівського ЦНАПу Марина Нагорна. – Також вони приймають документи на оформлення допомоги на поховання, допомоги з втрати годувальника».

У планах ЦНАПу взяти на себе і прийом документів на оформлення посвідчення багатодітної родини, щоб батькам із дітьми більше не їздити до Вовчанська.

<https://tinyurl.com/y6koxq7z>

БЮДЖЕТ УЧАСТІ ЯК КРОК ДО МРІЇ

м. Чернігів, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Зарегульована система видатків із місцевого бюджету сприяла поглибленню байдужості містян до розвитку власної громади. Впровадження механізму бюджету участі стимулювало заглибитися в процес розподілу коштів. Відтепер чернігівці прискіпливо вивчають потреби міста та самі розробляють проекти, аби їх задовольнити. Містяни відходять від звичного «облаштувати дитячий, спортивний майданчик». З'явилися різнобічні проекти, спрямовані на збереження архітектурної спадщини, надання освітніх послуг, покращення комфорту для молодих батьків тощо.

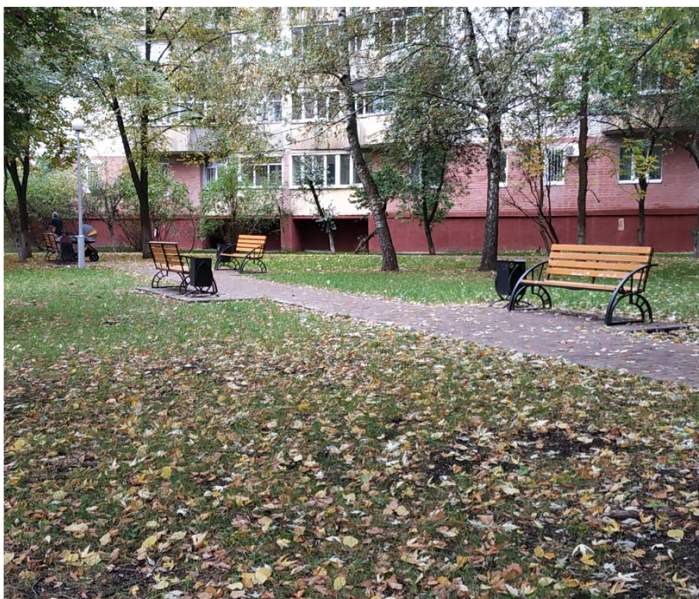
ПРОБЛЕМА. Закритість процесу розподілу та використання бюджетних коштів сприяла тому, що мешканці міст, селищ та сіл не могли отримати гроші на реалізацію проектів, що справді потрібні громаді. Окрім того, відсутній досвід грамотного оформлення ідей. Ба більше, люди перестали спілкуватися, щоб іти до спільної мети. Формується байдужість до справ свого населеного пункту.

РЕФОРМА. Бюджет міських ініціатив давно є буденною справою у країнах ЄС. А також досить добре вписується в реалізацію пункту Угоди про асоціацію Україна-ЄС щодо побудови ефективного врядування та фінансової децентралізації.

Чернігів, Черкаси та Полтава стали першопрохідцями в цій справі.

Утім, важливо не лише написати достойний проект, а й змогти зацікавити людей, аби за нього проголосували. Це ще один плюс від громадського бюджету: люди починають об'єднуватися заради спільної мети.

Зона відпочинку буд. 4 по вул. 1 Гвардійської Армії в Чернігові. Фото: Наталія Іващенко

РЕЗУЛЬТАТ. Більше мільйона гривень на зону відпочинку отримали мешканці будинку 4 по вулиці 1 Гвардійської Армії в Чернігові. У народі цей будинок називають «китайською стіною», адже має багато під'їздів, а значить і велику загальну протяжність.

Ініціативна група написала проект та подала його на конкурс з Бюджету участі. Мешканці (а їх немало, адже будинок один із найбільших у місті) активно проголосували. І от тиха паркова зона вже тішить пенсіонерів та молодих матерів із візочками. Такий формат обрали тому, що за будинком є чималий дитячий майданчик, де завжди гамірно.

«Нам, звичайно, було трохи важче, ніж учасникам нині. Подавали проект у 2016

році. Тоді Чернігів, Черкаси та Полтава були першопрохідцями в громадському бюджеті. Відтак, мало хто чув та розумів, що це», – розповідає Тетяна Зайченко, авторка проекту «Гарним людям – гарний відпочинок», – Нам довелося поквартирно обходити будинок, кожному розповідати ідею та варіанти її

підтримати. Згодом з'явилася ще одна проблема: поки проходила процедура голосування, а потім торгів – матеріали подорожчали. Довелося оптимізувати проєкт. Та все ж комфортну зону відпочинку нам вдалося створити».

У сквері вимощено доріжки, встановлено лави та ліхтарі, висіяно газон, оздоблено клумбу, ще одна на черзі.

У Чернігові Бюджет участі став популярним інструментом. Цьогоріч на розгляд робочої групи надійшло 105 проєктів. Торік їх було 100. На реалізацію ідей виділять 14 мільйонів 400 тисяч гривень. За словами заступника міського голови Олександра Ломако, у цілому проєктів надійшло на 60 мільйонів 742 тисячі гривень, і тільки 5 частина з них може бути реалізована.

У 2017 році брали участь у голосуванні 87 проєктів, а на розгляд подавалося 100. Сума фінансування минулого року теж була меншою – 9 мільйонів 600 тисяч гривень.

Наразі про громадський бюджет знають всі: по місту чимало тематичної реклами, а проєкти-учасники мають свої промо-ролики.

Варто зазначити й те, що містяни відходять від звичного «облаштувати дитячий, спортивний майданчик». З'явилися різнобічні проєкти, спрямовані на збереження архітектурної спадщини (цьогорічний фіналіст – «Дерев'яне мереживо Чернігова»); надання освітніх послуг – безоплатні для дітей заняття єдиноборствами чи безкоштовні курси української мови; покращення комфорту для молодих батьків (обладнання вбиралень установ та закладів міста пеленальними столиками, стільчиками з ременями безпеки) тощо.

Практика громадського бюджету ефективно приживається й в об'єднаних територіальних громадах регіону.

Найуспішнішими практиками можуть поділитися в Сосницькій та Корюківській громадах.

Експериментують у громадах і з форматом. Якщо в обласному центрі ділять проєкти за обсягами запитуваного фінансування на малі та великі, то в Сосницькій ОТГ додатково передбачили номінацію для проєктів, ініційованих школярами.

Побачивши зацікавлення мешканців у створенні та реалізації власних проєктів, у Корюківській ОТГ вирішили допомогти активістам навчитися робити це якісно. На тематичних студіях говорили не лише про Бюджет участі, а й про інші інструменти впливу. Такі навчання зацікавили й сусідів – Менську та Холмівську ОТГ.

Імплементація доброго місцевого врядування, інструментом якого є зокрема й Бюджет участі, є кроком до впровадження європейських норм життя, про що давно мріють українці. Час змінювати підхід від «моя хата скраю...» до «у гурті робити, що з гори бігти».

<https://tinyurl.com/tolxydm>

СПІВПРАЦЯ З «АСОЦІАЦІЄЮ МІСТ УКРАЇНИ» ДОПОМАГАЄ ГРОМАДАМ УСПІШНО РЕФОРМУВАТИСЬ

м. Шумськ, Тернопільська область

РЕЗЮМЕ. Процеси децентралізації та реформування органів місцевого самоврядування часто ставлять перед громадами складні питання, на які потрібно дати відповіді. Громадська організація «Асоціація міст України» надає методичну та консультативну підтримку, проводить тренінги і навчання, допомагає членам громад спілкуватися між собою задля пошуку рішень та результативної співпраці. Таким чином, вона сприяє більш якісному та ефективному реформуванню адміністративної сфери, поширенню передового досвіду і прогресивних перетворень.

ПРОБЛЕМА. Тернопільська область однією з перших відгукнулася на реформу децентралізації. Але бути лідером непросто, адже це означає бути першопрохідцем. Тому багато громад регіону стикалися з проблемами, які до них ще ніхто не вирішував. У якійсь мірі саме на долю місцевих громад випало тестувати все «підводне каміння» процесу децентралізації. Таких проблем виникало багато. Деякі з них були проблемами поточної діяльності, окремі пов'язані з формуванням бюджетів. До сьогодні є дуже багато питань, які виникають на стадії утворення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). В основному, вирішення цих питань потребує кваліфікованої методичної допомоги. Саме її і надає «Асоціація міст України».

Асоціація міст України. Фото: Ігор Гірчак

РЕФОРМА. Реформа децентралізації розпочалася в Україні з 2014 року. Основна суть реформи – передача максимального обсягу повноважень і ресурсів від органів центральної виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. В основу цієї реформи закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері. У квітні 2014 року Уряд схвалив основний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі.

Тернопільщина займає одну з лідируючих позицій у реформуванні адміністративної сфери. Станом на 1 листопада 2019 року в області діє вже 49 об'єднаних територіальних громад. У 2018

році існуючі громади отримали понад 141 млн грн на розвиток інфраструктури – до часу реформи таких коштів взагалі не було. Саме в громадах регіону було реалізовано майже 200 проектів, і це вдалося зробити саме завдяки децентралізації.

РЕЗУЛЬТАТ. Шумська міська ОТГ була однією з перших об'єднаних територіальних громад в Україні. «Наше місто не було багатим, і вже зовсім бідними були села, які ввійшли в громаду. Бюджети окремих сільських рад до об'єднання становили 60–70 тис. грн. Про який розвиток вони могли мріяти? Було велике бажання змінити цю тенденцію», – ділиться спогадами Володимир Плетюк, голова Шумської міської ОТГ.

Але проблемою було те, що на той час майже ніхто в Україні ще не проходив шляху децентралізації, жодна з організацій не надавала професійних та юридичних консультацій у цій сфері. І лише Міністерство регіонального розвитку України та «Асоціація міст України» надзвичайно багато допомагали, у мірі виникнення проблем вирішували їх спільно з Шумською громадою. На сьогодні Шумська міська ОТГ уже має багато напрацьованих матеріалів, вона отримує методичну допомогу в рамках різних міжнародних проєктів, сама може ділитися досвідом із новоутвореними громадами.

«Мій досвід роботи з «Асоціацією міст України» розпочався з виїзного засідання в Брюховичах у 2001 році, 18 років тому, – розповідає Володимир Плетюк, голова Шумської міської ОТГ. – Але я часто згадую про це засідання. Адже ті речі, які ми тоді вивчали, наприклад, засади проєктного менеджменту, розробка відповідних проєктів, дуже пригодилися нам під час створення громади, через 14 років. Системно ці знання почали використовуватись лише після проходження процесу об'єднання».

«Асоціація міст України» – всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування, що представляє позицію та захищає інтереси місцевого самоврядування, веде від імені громад діалог з органами державної влади на всіх рівнях. Створена в 1992 році за ініціативи міських голів. Але останніх чотири роки працює, в основному, у галузі реформи децентралізації.

Сьогодні в «Асоціації міст України» роботи значно побільшало. «Фактично ми були єдиною громадською структурою, яка почала допомагати впровадженню реформи децентралізації. Ми від самого старту реформи надавали консультації органам місцевого самоврядування: як об'єднуватися відповідно до методики, що була затверджена Кабінетом міністрів України, тому що це було новим і ніхто не знав, як з цим працювати і як рухатися в правильному напрямку, – розповідає Ігор Гірчак, виконавчий директор Тернопільського регіонального відділення «Асоціації міст України», – Ми взяли на себе функцію супроводу органів місцевого самоврядування, допомагали їм у розробці нормативно-правових актів для того, щоб провести процес об'єднання. Потім, унаслідок зміни законодавства, з'явився ще такий процес як «доєднання» населених пунктів до вже існуючих територіальних громад. І тут нашою функцією був супровід тих органів місцевого самоврядування, які вирішили створити об'єднані громади. А після їх створення по сьогоднішній день ми супроводжуємо ці громади, надаємо консультаційну та методологічну підтримку в їх становленні. Адже дуже багато функцій та повноважень було передано органам місцевого самоврядування, які до цього їх не виконували. Відповідно, у них не було ні штату, ні досвіду в наданні цих послуг, наприклад, у сфері освіти, охорони здоров'я. Для них все було новим: фахівці, мережа, формування ефективних комунікацій. І наша допомога була дуже потрібною».

Шумська міська ОТГ на сьогодні є однією з найбільш успішних громад у Тернопільській області. До її складу входить м. Шумськ як адміністративний центр та 18 колишніх сільських рад (35 сіл). На території ОТГ функціонує найкращий в області Центр надання адміністративних послуг, який надає більше 220 видів послуг. За останні три роки у громаді реалізовано понад 80 проєктів різного плану. Це і реконструкція зони відпочинку «Соснина» та термомодернізація шкіл, придбання навчального обладнання в школи громади, встановлення в більшості сіл дитячих майданчиків і тренажерів. У населених пунктах громади за останній рік збудовано біля двох кілометрів нових водогонів, відновлено, а в деяких селах вперше освітлено вулиці.

Звичайно, такому успіху громада завдячує насамперед власним зусиллям та вмінням. Але підтримка «Асоціації міст України», яку Шумська громада відчуває постійно, дає змогу працювати більш впевнено та продуктивно, розв'язувати складні проблеми, опираючись на досвід колег, їхню кваліфіковану і фахову допомогу у складних ситуаціях.

Додатково. Тернопільське регіональне відділення «Асоціації міст України». Виконавчий директор Гірчак Ігор Ярославович. Тел.: +38 (067) 354-56-77. Сайт: <http://trvamu.blogspot.com/>
Шумська міська ОТГ. Голова Плетюк Володимир Євгенович. Тел.: +38 (067) 354-20-80.
Сайт: <https://shumska-gromada.gov.ua/>

<https://doba.te.ua/post/51977>

«ГУРТОМ» ІДЕМО ЄВРОПЕЙСЬКИМ ШЛЯХОМ: ЯК СТРАТЕГІЯ ДОПОМОГЛА В РОЗВИТКУ ПОЧАЇВСЬКОЇ ГРОМАДИ

м. Почаїв, Тернопільська область

РЕЗЮМЕ. Ще донедавна Почаївська громада не мала чіткої стратегії розвитку і розглядала себе як «додаток» до Почаївської Успенської Лаври. Такий стан речей гальмував розвиток громади, адже не було чітких відповідей на запитання: «Куди та навіщо ми рухаємося?», «За рахунок яких ресурсів?», «Хто відповідає за результати діяльності громади?». Але все змінилося, коли у 2017 році Почаївська міська об'єднана територіальна громада першою на Тернопільщині розробила і затвердила Стратегію розвитку на десять наступних років. Тепер відповідно до стратегії Почаїв розвиває місцевий туризм, контролює діяльність агрохолдингів та реалізує проекти громадської ініціативи.

ПРОБЛЕМА. На сьогодні багато громад в Україні досі ще не мають розроблених стратегій розвитку. Проте в країнах Європи не може навіть мова йти про реалізацію будь-яких проектів муніципалітетів без наявності стратегічного документа та чіткої відповідності вказаного проекту стратегії. Відсутність стратегії може виступати певним стримуючим фактором для розвитку громади. Це пояснюється тим, що багато донорів, перш ніж надати фінансовий ресурс для реалізації проекту громади, мають упевнитися, що це відповідає пріоритетам розвитку вказаної території, визначеним стратегічними документами. І що їхня допомога буде справді корисною і матиме сталий **РЕЗУЛЬТАТ**. Потенційних донорів цікавить як сам факт наявності такого документа, так і його зміст. Основна перевага громад, які мають стратегію розвитку, – вони знають, чого хочуть досягнути, які потрібні ресурси, що для цього треба робити, коли і якими силами. Але, звичайно ж, наявність стратегії розвитку громади, яка просто існує на папері, не створює жодних переваг, якщо не працювати над її реалізацією.

РЕФОРМА. Реформа децентралізації розпочалася в Україні в квітні 2014 року, коли уряд схвалив основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі. За цей час уже сформований і діє основний пакет нового законодавства, впроваджуються першочергові законодавчі ініціативи.

Ця реформа спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади, тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. Але здатність новостворених об'єднаних громад до ефективного економічного розвитку залежить від тих кроків, які будуть зроблені на початку формування громади. І одним із таких кроків є розробка продуктивної та дієвої стратегії розвитку.

РЕЗУЛЬТАТ. Тернопільська громадська організація «Гуртом» в останні роки працює для підвищення ефективності проходження реформи децентралізації. У цьому напрямку було два проекти: перший – розробка стратегії розвитку Почаївської об'єднаної територіальної громади, другий – експертна підтримка впровадження стратегії у Почаївській громаді.

Як відомо, стратегія – це перспективний план розвитку. Будь-яка громада хоче бути успішною та сильною. І стратегія якраз і покликана дати відповідь на запитання: яким способом, розвиваючи які конк-

ретно напрямки та вирішуючи які конкретно завдання на певний, досить тривалий, відрізок часу, громада може досягнути поставлених цілей. «Запропонувати місцевому самоврядуванню розробити для себе стратегію і дати на це гроші – це просто вкласти ресурси в ніщо, – стверджує Сергій Хлебас, співзасновник ГО «Гуртом», – Чому? Як приклад, вболівальники на трибунах, звичайно, можуть кричати: «Суддю на мило!». Але якщо їх вивести на футбольне поле, вони покажуть свою повну безпорадність. Так само як треба вчитись і тренуватись, щоб бути хорошим футболістом чи суддею, так і потрібно розвивати та формувати управлінські навички, а тим більше вміння мислити стратегічно. Тобто, потрібно здобувати відповідні знання. Органи місцевого самоврядування ніколи цим не займалися».

Тому головним завданням організації було не просто розробити стратегію, а навчити стратегічному мисленню, методології розробки стратегії тих людей з громади, яким потім потрібно буде її втілювати в життя, організовувати основні процеси роботи щодо її реалізації. Розробка стратегії у Почаївській ОТГ починалася з того, що в першу чергу сформувалася певна спільнота місцевих жителів, яка включала людей із відповідного органу місцевого самоврядування, громадськість, місцевих фахівців і бізнес. Це потрібно було для того, щоб розроблена стратегія була їхнім «дітищем», щоб вони розуміли всі деталі. Тепер це дуже допомагає почаївчанам впроваджувати її в життя.

Людмила Лешук, директор Почаївського будинку дитячої творчості, дуже позитивно відгукується про процес розроблення стратегії: «Приємно, що є люди, які хочуть щось зробити та змінити важливі речі в повсякденному житті. Ці люди готові працювати гуртом, щоб почути ідеї інших людей, жителів громади. Бо самі ми часто не можемо зсередини зрозуміти, що нам потрібно. А приходить розумна людина ззовні і каже: «От так було б добре для вашої громади». А тоді ми й самі думаємо, чому ж ми до цього не дійшли самі. Справді, пропонують раціональні рішення наболілих проблем! Ми часто зустрічались, спілкувались. І завдяки цьому відчувається така впевненість, я щось хочу і можу! Уже є бажання йти вперед і щось змінювати! Ця команда надихнула нас на нові звершення, і це було дуже гарно!»

Розроблення стратегії розвитку Почаївської громади. Фото: Сергій Хлебас

Але стратегія – це лише інструмент розвитку. І сьогодні Почаївська громада активно впроваджує її в життя за трьома дуже важливими напрямками. Перший із них: відокремлення Почаєва від Лаври. Специфіка цього регіону така, що Почаїв завжди розвивався як «соціальний придаток» до Почаївської Успенської Лаври. Спершу це були передмістя, які обслуговували Лавру. Так воно в значній мірі є і досі. Жителі Почаєва це розуміють. Тому зараз вони роблять все, щоб відокремити Почаїв від Лаври. Адже Стратегія визначила одним з основних завдань – зробити туристичним центром саме місто Почаїв, щоб тут залишались туристи. І сьогодні екскурсійні маршрути формуються так, щоб Лавра була лише одним із об'єктів подорожі. Почаїв має такі маршрути.

До них можна віднести екскурсійні тури з Почаєва в Кременець: на кременецькі Дівочі Скелі, в краєзнавчі музеї, дендропарк; з Почаєва в Підкамінь на щорічний етнофестиваль, у заповідник «Медобори». Також жителі Почаєва розвивають «зелений туризм», їхні садиби сьогодні створюють конкуренцію готелям сусідніх міст.

Другий напрям – це впровадження принципів сталого розвитку, тобто підтримка тих напрямів та сфер діяльності, які не призводять до виснаження місцевих ресурсів. Для прикладу, в аграрній сфері почаївчани здійснюють ефективний контроль за діяльністю агрохолдингів. Адже часто інтереси агрохолдингів та пересічних фермерів не збігаються. У Північному регіоні Тернопільської області, де розташований Почаїв, розорюються «бідні» ґрунти. На цих ґрунтах на сьогодні вирощують саме ті культури, які забезпечать сталий розвиток Почаївського регіону, наприклад, чебрець та інші лікарські трави.

Третій напрям – втілення в життя принципів розвитку людського і соціального капіталу громади. Уже кілька років поспіль Почаївська міська рада впроваджує конкурс проєктів «Бюджет громадських ініціатив» – новий для себе інструмент взаємодії влади і громади. На практиці виявилось, що це зовсім не проста справа. Пілотний конкурс громадських проєктів виявив цілий ряд «вузьких місць»: як мотивувати громадян до участі в конкурсі, як налагодити взаємодію між міською радою (фінансування проєктів і контроль) та місцевою громадською організацією «Почаївська група» (організація конкурсу та інформаційний супровід), де знайти компетентних експертів для оцінювання поданих на конкурс проєктів тощо. Але громаді вдалося вирішити ці проблемні моменти, залучити ініціативних мешканців до проєктної діяльності та реалізувати ряд проєктів, орієнтованих на розвиток громади. Таким чином, громада довела, що може бути активним ініціатором та виконавцем важливих змін.

<https://doba.te.ua/post/52068>

БРОШНІВ-ОСАДСЬКА ОТГ: ОРІЄНТИР НА РОЗВИТОК ДЛЯ ВСІЄЇ ОБЛАСТІ

смт Брошнів-Осада, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Брошнів-Осадська об'єднана територіальна громада (ОТГ) після об'єднання мала вирішити низку нагальних проблем: погані умови в школах і садочках, неякісні медичні послуги, розбиті дороги тощо. Завдяки ефективному менеджменту, раціональному розподілу коштів із місцевого бюджету та залученню жителів до вирішення проблем у громаді активно розвиваються медична й освітня сфери, розбудовується інфраструктура, залучаються нові інвестори, створюються відповідні умови для людей. Люди з інших населених пунктів переїжджають у Брошнів-Осадську ОТГ на постійне проживання через комфортні умови та можливості для працевлаштування.

ПРОБЛЕМА. Брошнів-Осадська ОТГ Івано-Франківської області була створена 29 жовтня 2017 року. До її складу входять: смт Брошнів-Осада, с. Креховичі, с. Кадобна, с. Брошнів. Наразі чисельність населення громади складає 10 102 особи.

Основне завдання децентралізації – змінити систему так, щоб люди на місцях могли максимально вирішувати свої проблеми, маючи для цього необхідні владу і ресурси. А завдань і проблем, що постали перед Брошнів-Осадською ОТГ після об'єднання, було чимало. Це незадовільний стан шкіл і садочків, неякісні медичні послуги, розбиті дороги, зруйнований міст, проблема сміття, пошук можливостей для залучення нових інвесторів, забезпечення робочих місць тощо. Без сумніву, для вирішення цих питань і виходу громади на якісно новий рівень життя потрібне відповідне фінансування. Однак, самих коштів не завжди достатньо, потрібен ще й ефективний менеджмент, самосвідомість і самоорганізація людей. Найважче для керівництва ОТГ було донести до людей те, що саме їхня діяльність і підтримка є основними факторами, від яких залежить розвиток громади.

Голова Брошнів-Осадської ОТГ Назарій Іванович Іванів розповідає: «Найпотужнішою реформою в розвитку нашої країни за останні роки є реформа децентралізації, а основою розвитку громади є триєдина співпраця – «церква-громада-влада».

Центральна площа Брошнів-Осадської ОТГ.
Фото: Сайт vikna.if.ua

РЕФОРМА. Завдяки реформі децентралізації населені пункти, які ввійшли до Брошнів-Осадської ОТГ, отримали додаткові фінансові можливості для свого розвитку. Адже близько 90% підприємств, які функціонували в Рожнятівському районі, після об'єднання залишилися у Брошнів-Осадській ОТГ: «Кроно-Україна», «ЦБМ «Осмолода», «Поліком», Брошнівське лісове господарство тощо. Саме ці підприємства і формують левову частку місцевого бюджету, з якого, відповідно, кошти вже розподілятимуть на потреби громади. Завдяки секторальним реформам – в освіті та медицині – вдалося змінити умови в навчальних закладах ОТГ і реформувати медицину.

РЕЗУЛЬТАТ. Брошнів-Осадська ОТГ – одна з найперспективніших і найбагатших громад в області. Так, завдяки мудрому управлінню й ефективному використанню фінансових ресурсів переваги об'єднання тут відчули всі жителі. Зміни почались із медицини: у громаді створили комунальне некомерційне підприємство «Брошнів-Осадська міська лікарня», яку підключили до системи e-Health. За рахунок державної субвенції та власних надходжень до бюджету місцеву лікарню повністю оновили та запровадили безкоштовні медичні послуги (аналізи, обстеження, УЗД тощо), які стали поштовхом до того, що люди почали більше довіряти реформі в медицині та підписувати декларації з лікарями. Станом на сьогодні – більше 80% укладених угод.

Позитивні зміни відбулись також і в освіті. Учні навчаються в повністю оновлених приміщеннях, які забезпечені всім необхідним відповідно до вимог нового освітнього стандарту – від навчальних матеріалів до меблів і техніки. Показовим є те, що в усіх школах для учнів 1 – 4-х класів, а також школярів старших класів, які є сиротами, напівсиротами, дітьми учасників АТО, запровадили безкоштовне харчування. Окрім того, в одному з дитячих садків облаштували сучасний басейн, куди шкільним автобусом привозять дітей з інших садків та учнів для безкоштовних занять плаванням.

У Брошнів-Осадській ОТГ також активно пропагують здоровий спосіб життя. Тут відкрили дитячо-юнацьку спортивну школу, у якій на безкоштовній основі 220 дітей займаються футболом, волейболом, боксом, боротьбою тощо. Гордістю громади є масштабний спортивний комплекс загальною площею земельної ділянки 2,9 га. Планується, що будівництво спорткомплексу закінчиться до кінця 2020 року. Його загальна вартість – близько 50 мільйонів гривень.

Належним чином в ОТГ дбають і про розвиток інфраструктури. Так, з часу об'єднання заасфальтовано одну вулицю за кошти інфраструктурної субвенції, проведено ямкові ремонти на всіх вулицях населених пунктах громади. Також у с. Кадобні заасфальтовано центральну вулицю, яка з часів проголошення незалежності України не зазнавала ремонту, на загальну суму 5 мільйонів гривень. У планах закінчити цього року відновлення моста у с. Креховичах, який був зруйнований ще у 2008 році, а ремонт його почався тільки після створення громади.

Керівництво Брошнів-Осадської ОТГ максимально сприяє залученню населення до вирішення наявних проблем у громаді. Так, уже 2 роки громада реалізовує програму «Бюджет участі». За перший рік було виділено 4 гранти, цього року – 6. Впровадження в громаді цієї програми зробило людей консолідованішими, активнішими та більше причетними до того, що робиться в ОТГ.

Розвиток ОТГ, у першу чергу, пов'язують із залученням нових інвесторів і створенням робочих місць. Певні напрацювання в цьому напрямі уже є. В Брошнів-Осадській ОТГ наступного року планується відкриття двох нових підприємств, які будуть спеціалізуватись на випічці та порізці плит. Зараз на них ведуться ремонтні роботи та реєстраційні дії. Передбачається, що ці підприємства забезпечать близько 100 нових робочих місць для жителів ОТГ.

У найближчих планах керівництва Брошнів-Осадської ОТГ розвиток туризму та вирішення проблеми зі сміттям.

Додатково. Загальний бюджет громади у 2019 році становить 71 мільйон гривень, 41 із яких – власні надходження. Це близько 3,8 тисяч гривень доходу на одну людину на рік, що у два рази більше ніж по Івано-Франківській області.

РЕВОЛЬВЕРНИЙ ФОНД УСПІШНО ПРАЦЮЄ У КЛЕВАНСЬКІЙ ОТГ

смт Клевань, Рівненська область

РЕЗЮМЕ. Нестача коштів у місцевих бюджетах спричиняла відсутність належних видатків на розвиток громад. Не йшлося і про фінансування заходів з енергоефективності. Реформа децентралізації дозволила акумулювати кошти в громаді і витратити їх на її розвиток. До того ж, вона підсилює ще один важливий блок реформ – у сфері енергетики. Зокрема, створюються інструменти для того, щоб мешканці громад впроваджували енергоефективні заходи у своїх домівках. Одним із таких інструментів є револьверні фонди. Усього в Україні таких фондів лише 4, і 2 з них на Рівненщині. У Клеванській громаді револьверний фонд створили рік тому, і 8 родин уже скористалися його безвідсотковими позиками.

ПРОБЛЕМА. Ремонт доріг, освітлення вулиць, застарілі комунальні автомобілі і, як наслідок, невчасне вивезення побутових відходів, низька підприємницька активність, відсутність інвестицій у привабливі туристичні об'єкти – проблеми, з якими тривалий час жило селище Клевань на Рівненщині. Коштів на їх вирішення не вистачало. Старі комунальні будівлі нераціонально споживали енергію, за яку доводилось дорого платити. Та й далеко не кожен мешканець мав фінансові можливості утеплити своє житло, щоб сплачувати за комунальні послуги менше. Адже в сільській місцевості багато пенсіонерів, невисокі зарплати та нестача робочих місць.

РЕФОРМА. З 2014 року в Україні триває реформа децентралізації. Головною її метою є побудова спроможних громад. У рамках реформи місцеві органи влади отримали додаткові доходи, а також розширені повноваження – від розробки стратегії розвитку до організації благоустрою сіл і селищ, які входять до складу ОТГ. Впровадження заходів з енергоефективності та створення відповідних фондів тепер також у компетенції та в інтересах об'єднаних громад. А такі заходи, у свою чергу, передбачені Національним планом дій з енергоефективності.

Клеванська селищна рада.
Стоп-кадр з відеозйомки: Ярослав Бондарчук

власний будинок, аби економити кошти. Жінка розповідає, що в будинку стало набагато тепліше, тож за опалення цієї зими очікує платити менше.

РЕЗУЛЬТАТ. Ідея «револьверного» фонду полягає в наданні «дешевих» поворотних позик для потреб учасників фонду, повернені кошти далі використовуються для фінансування інших учасників.

Наразі револьверний фонд Клеванської ОТГ становить 100 тисяч гривень власних коштів, і його планують збільшувати. Сім'я пані Лесі Недашківської понад два роки тому переїхала з Рівного до Клеванської ОТГ. Жінка розповідає, що завдяки реформі децентралізації життя в громаді змінилося кардинально. Вона стала більш розвиненою та сучасною. Та особливо її тішить, що завдяки реформі в об'єднаній громаді з'явився револьверний фонд, з допомогою якого її родина змогла значно термомодернізувати

Леся Недашковська, яка скористалася послугами револьверного фонду, каже: «З Рівного в село приїхали і вирішили, що так нам буде вигідніше, відразу всі вікна поміняти. Пенсія маленька, зібрати не можна все зразу, всю суму. А так я знаю, що в мене пенсія і плачу кожен місяць. 70% вони дали, а решту я заплатила сама. Я взяла вісім вікон. Зараз набагато тепліше. Поставили нормальні вікна. Це безкоштовний кредит, ніякі банки так не дають».

Ще одна родина, яка взяла безвідсоткову позику – сім'я Людмили Пилипчук. У Клевані родина проживає вже понад 7 років, переїхали туди ще коли не було створено об'єднаної громади, проте зміни, які відбулися після об'єднання, жінці подобаються. Про існування револьверного фонду дізналися випадково з реклами в соцмережі. І вирішили скористатися його можливостями.

Людмила Пилипчук зазначає: «Потрібно було встановлювати вікна, і тут якраз побачили, і врятувала нас ця ситуація, що револьверний фонд зміг надати нам кредит для того, щоб ми взяли всі вікна на весь будинок. Найкращою зміною є те, що завдяки револьверному фонду я встановила не звичайні вікна, а енергозберігаючі, тобто три скла, і ми хотіли, щоб вікна естетично гарно виглядали».

Керівництво Клеванської об'єднаної територіальної громади, яке здійснює управління револьверним фондом, про такий інструмент відгукується позитивно. Найближчим часом у громаді планують збільшити статутний капітал фонду зі 100 до 150 тисяч гривень. Ці кошти, як і перший внесок, виділять з бюджету ОТГ. Таким чином, надаватимуть допомогу більшій кількості мешканців. Адже за кілька щомісячних платежів перших позичальників назбирується необхідна сума для кредиту наступним. Тобто кошти повертаються до фонду, щоб профінансувати нові заходи.

І справді, окрім допомоги мешканцям, ОТГ отримує свої переваги. Адже тут працює проста математика – гроші залишаються у громаді.

Дмитро Сакалюк, експерт з енергоефективності говорить: «Якщо в громаді, у будинках люди зекономили гроші на опаленні, енергоносіях, електроенергії, теплі, газі – неважливо. Тобто ці гроші не полетять кудись там на Кіпр. А ці гроші залишаться тут. І з величезною імовірністю людина, яка зекономила, ці гроші витратить тут же, вона піде в магазин, у ресторан, замовить якусь послугу на місці, тобто гроші залишаться ось тут. Таким чином будуть сплачені нові податки, таким чином ОТГ зможе, наприклад, наповнити додатково фонд і так далі. Тобто це такий замкнутий процес».

Як бачимо, завдяки синергії реформ децентралізації та у сфері енергоефективності вдається використати європейські інструменти для економії ресурсів. І Клеванська громада та револьверний фонд, який тут успішно працює і має попит у мешканців, тому підтвердження.

<https://tinyurl.com/t6nk4p3>

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПОСЛУГИ ЗАВДЯКИ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПРОГРАМІ: РОЗВИТОК ЦНАПІВ У ГРОМАДАХ РІВНЕНЩИНИ

с. Острожець, Рівненська область

РЕЗЮМЕ. Довгі черги, тривалі бюрократичні процедури, неналежний сервіс та брак необхідної інформації. Тривалий час українці стикалися з усіма цими незручностями навіть при отриманні найпростіших адміністративних послуг. Вирішити ці проблеми покликана реформа надання адміністративних послуг, яка з 2012 року впроваджується в Україні. У її рамках вже створено близько 800 центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП). Окрім того, відкриття ЦНАПів у ОТГ є важливим кроком для розвитку об'єднаних громад. Відтак, Острожецька об'єднана територіальна громада, що на Рівненщині, заручившись підтримкою програми «U-LEAD з Європою», відкрила сучасний центр надання адміністративних послуг, який обслуговує 6,5 тисяч мешканців.

ПРОБЛЕМА. Більшість українців не були задоволені якістю адміністративних послуг, що надавалися їм державними органами влади, через складність процедур, довгі черги, територіальну розпорошеність адміністративних органів, брак необхідної інформації, незручні графіки роботи. А необхідність відвідувати кілька служб, а для сільського населення ще й їхати для цього в районні або навіть обласні центри, суттєво затягувала процес.

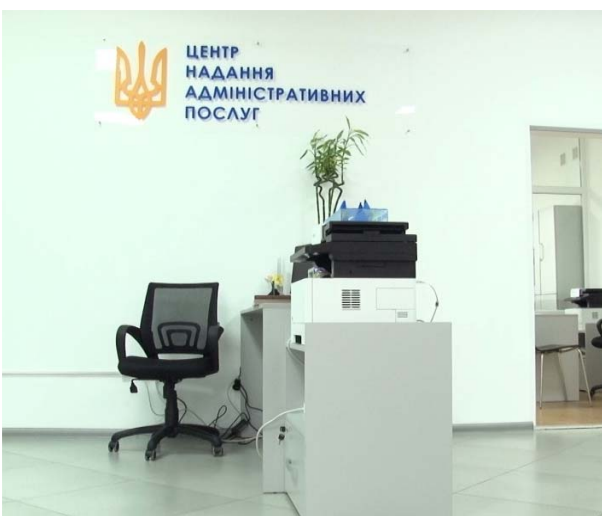
РЕФОРМА. Реформа системи надання адміністративних послуг впроваджується в Україні з метою покращення якості послуг, створення системи контролю за їх наданням, мінімізації корупції та підвищення прозорості та зручності. Вона передбачає створення центрів надання адміністративних послуг, що працюють за принципом єдиного вікна – усі необхідні спеціалісти в одному місці. У травні 2014 року набуло чинності розпорядження Кабміну, що врегулювало перелік найбільш популярних послуг, що мають надаватися через ЦНАП, і стало початком активної фази реформи. Проте реформу адміністративних послуг

важко уявити без реформи децентралізації. Адже завдяки останній почали створювати фінансово спроможні об'єднані територіальні громади, які можуть наблизити доступність якісних адміністративних та інших послуг до своїх мешканців. Тому одним із кроків для розвитку ОТГ є відкриття центрів надання адміністративних послуг.

РЕЗУЛЬТАТ. Острожецька об'єднана територіальна громада обслуговує 14 населених пунктів. Створили її всього три роки тому, але вже мають чим похвалитися. Адже входять у першу десятку ОТГ Рівненщини за показниками розвитку.

З відкриттям ЦНАПУ громаді допомагала програма «U-LEAD з Європою». Хоча довелося залучити і близько трьохсот тисяч гривень власних ко-

ЦНАП с. Острожець. Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

штів, аби облаштувати приміщення. Участь у конкурсі проєктів від U-LEAD громада вирішила взяти одразу, як тільки дізналися про таку можливість. Для того, аби заручитися підтримкою програми «U-LEAD з Європою», потрібно було пройти декілька етапів відбору.

Тарас Гордійчук, голова Острожецької громади, зазначає: «Ми стараємося робити все для наших людей так, щоби люди наші не тратили час, не тратили гроші, не їздили в районний центр. Ми створюємо комфортну громаду для наших людей, тому хочемо, щоби максимум послуг, які можна надавати в громаді, вони надавалися саме в громаді».

Працівники ЦНАПу розповідають, що центр користується популярністю. Мешканці ОТГ також зазначають, що після об'єднання життя громади покращилося. І створення Центру надання адміністративних послуг – одна із переваг. Роботою ЦНАПу тут задоволені, адже тепер набагато швидше та зручніше отримують необхідні документи.

Тетяна Возняк, мешканка громади, розповідає: «Особисто я для своєї сім'ї робила документи на субсидію, мамі допомагала здати документи на її пільгову, вона медик на пенсії. Реєстрували ми тут свого племінника, документи здавали. Раніше їздили в Млинів (районний центр – ред.) брати додаткові якісь документи, збирати документи. Треба було там подавати заявки, потім за 10 днів їхати забирати, незручно було. Тут дуже привітний персонал. Якість дуже гарна, все робиться швидко, і особисто для мене це була дуже мала кількість документів, які потрібно було мені подавати, тому що всю роботу роблять працівники ЦНАПу».

Задоволені співпрацею з Острожецькою ОТГ і представники програми «U-LEAD з Європою». Адже громада багато чого зробила власними силами та за власний кошт, зарекомендувавши себе надійним та справді зацікавленим у створенні сучасного ЦНАПу партнером.

Як бачимо, синергія реформи адміністративних послуг із реформою децентралізації дає видимі результати. Зручні, багатofункціональні, оперативні та комфортні для населення ЦНАПи ефективно допомагають у вирішенні безлічі бюрократичних проблем. А активні громади мають ще й можливість отримати підтримку міжнародних програм, аби зробити адміністративні послуги на своїй території справді європейськими.

<https://tinyurl.com/sdedhur>

МОЛОДІЖНИЙ ПРОСТІР

— МОЛОДЬ ТА ЇЇ ГРОМАДА РОЗВИВАЮТЬСЯ РАЗОМ

Старобогородчанська ОТГ, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. В українському суспільстві переважає патерналістський підхід до молодіжної політики. Реалізація територіально-адміністративної реформи та створення об'єднаних територіальних громад дозволили передати органам самоврядування нові повноваження та фінансові інструменти для їх реалізації. Тепер громада отримала можливості самостійно приймати рішення як розвиватись, куди рухатись, ефективно використовувати свої ресурси, будувати своє майбутнє. Користувачами цих результатів буде і підростаюче молоде покоління, і теперішні молоді жителі громади. Як будувати нову громаду для молоді без її участі, не запитавши її бачення? У Старобогородчанській ОТГ ініційовано та реалізовано створення Молодіжної ради, молодіжної громадської організації та молодіжного простору #StBogoHub.

ПРОБЛЕМА. Серед величезного пакету реформ сьогодення (територіально-адміністративної, освітньої, медичної, поліції та інших секторальних змін) мало приділяється уваги молоді як потенційному та активному учаснику змін.

У суспільстві наявний патерналістський підхід до молодіжної політики, тобто такий підхід, коли молода людина розглядається або як така, про яку мають піклуватися («допомога молодим людям», «надання послуг», «створення умов»), або як така, що завинила щось державі. Про те, що молода людина є носієм потенціалу, має права і відіграє (вже, а не в майбутньому) активну роль у суспільстві, не йдеться. Проект Закону України «Про молодь», який є надзвичайно актуальним і революційним для молодіжної політики України, з 2015 року перебуває на розгляді у Верховній Раді.

Шкільне самоврядування працює лише на виховання активних лідерів. Платформи для висловлення молоддю свого бачення і можливості бути почутими, можливостей та інструментів для конкретних дій в ОТГ немає.

Офіс молодіжного простору
Старобогородчанської ОТГ. Фото: Юрій Іванишин

Існує необхідність змінити ставлення органів місцевого самоврядування новостворених громад до молоді і побачити в ній своїх партнерів та помічників. У свою чергу, ця частина громади повинна стати активним учасником усіх процесів прийняття та реалізації рішень.

Молоді потрібно будувати свою громаду для себе і своїми руками.

РЕФОРМА. У 2017 році створено Молодіжну Раду при Старобогородчанській сільській раді ОТГ як консультативно-дорадчий, представницький орган із питань молодіжної політики. Молоді активісти отримала можливість спілкуватися з владою, брати участь у сесіях, щоб висловлювати свою думку і бути біля першоджерел змін у громаді. Для реалізації

конкретних дій та заходів Молодіжної ради в грудні 2017 року була прийнята Цільова соціальна Програма «Молодь Старобогородчанської ОТГ на 2018–2020 роки» з виділенням коштів з місцевого бюджету.

Почалась активна діяльність – участь у процесі розробки стратегічного плану розвитку громади, реалізації культурних, освітніх, мистецьких заходів, що об'єднували молодь усіх населених пунктів ОТГ; благодійні акції, майстер-класи. Молодь заявила про себе і отримала підтримку – збільшення коштів із бюджету ОТГ на діяльність. Для пошуку нових можливостей та додаткових джерел фінансування членами Молодіжної ради створена ГО «Центр рівних можливостей». Молодь писала проекти, отримала доступ до неформальної освіти, обмінів досвідом, стажування, спілкування із своїми друзями з інших громад. Отриманий багаж знань, нових креативних ідей впроваджувала у своїй ОТГ.

Такою ідеєю стало створення в Старобогородчанській громаді на Івано-Франківщині багатофункціонального молодіжного простору #StBogoHub. Його відкриття відбулось 21 листопада 2018 року в приміщенні Будинку культури Старих Богородчан. Це стало можливим завдяки активній співпраці Молодіжної Ради, ГО «Центр Рівних Можливостей», Старобогородчанської сільської ради ОТГ та програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). Сільською радою виділено приміщення та 20 тис. грн із місцевого бюджету для придбання матеріалів для ремонту, а ГО підготувала та виграла проект на суму 130 тис. грн для придбання обладнання. Члени Молодіжної Ради залучили молодь громади до активної роботи по ремонту, виготовленню меблів та облаштування кімнати. Додатково з обласного бюджету було виділено 186 тис. грн для ремонту великої зали на другому поверсі Будинку культури для розширення меж простору. Завдяки участі в інших міжнародних грантових програмах придбано різноманітне обладнання для проведення молодіжних заходів та облаштовано дитячу ігрову зону.

РЕЗУЛЬТАТ. Холодний та занедбаний сільський Будинок культури менш ніж за рік перетворився на багатофункціональний молодіжний простір #StBogoHub. Молодь починала створювати свій простір з одної кімнати, поступово освоювала нові площі. А сьогодні Молодіжний простір займає весь другий поверх Будинку культури. Тут створені комфортні умови, є сучасне обладнання, гарні меблі.

Молодіжний простір #StBogoHub став місцем, де молодь проводить своє дозвілля, навчається, розвивається, генерує ідеї та впроваджує їх у життя. На базі простору організовано танцювальну та вокальну студії, англomовний клуб, різноманітні спортивні секції. Молодь збирається на тематичні вечори, організовує кінопокази. Великою популярністю користуються майстер-класи, зустрічі з успішними людьми, неформальні навчання і тренінги. Кожний місяць заповнений діяльністю: благодійні акції соціального спрямування, заходи, присвячені національно-патріотичному вихованню та освітнього характеру, спортивні турніри. Молодіжні активісти організовують та проводять фестивалі, які об'єднують як молодь, так і жителів усієї громади.

Постійно відбувається розширення можливостей молодіжного простору. 1 вересня 2019 року відбулось відкриття антикафе StBogoCaff. Для цього задіяли перший поверх того ж самого Будинку культури, який уже став культурно-освітнім центром громади. А коворкінговий простір працюватиме за двома напрямками, які обрала сама молодь через відкрите голосування: кондитерська справа та оформлення кенді-барів, а також комп'ютерне проектування та лазерне гравіювання на виробах із дерева. Таким чином, завдяки активній позиції, стратегічному плануванню діяльності, зміцненню інституційної спроможності, постійній участі в програмах та конкурсах проектів запустіле приміщення Будинку культури отримало нове життя, а молодь – простір для дозвілля та активної діяльності.

У вересні 2019 р. Молодіжна рада організувала «Бюджетний квест» із проходженням усіх етапів бюджетного процесу. Готує, подає проекти на бюджет участі та реалізує їх. Молодь активно бере участь в обговоренні аналізу діяльності депутатів сільської ради, у бюджетних слуханнях, є активним учасником життя громади й основним агентом змін у ній.

Додатково. Леся Клим'юк. Голова Молодіжної Ради Старобогородчанської ОТГ Івано-Франківської обл., Тел.: +38 (096) 731-56-25, e-mail: lesyutka@gmail.com

LEONI у м. Коломиї: ЄВРОПЕЙСЬКІ УМОВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ

м. Коломия, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Угода про асоціацію з ЄС підвищила інтерес іноземних компаній до України та реформа децентралізації дала ОТГ додаткові можливості для залучення інвестицій. Так, зараз місцева влада може самостійно приймати рішення, вести переговори з інвестором та розподіляти кошти. Це успішно вдалося прикарпатському місту Коломиї, влада якого виконала відповідні умови, витримала непросту конкуренцію з іншими містами і все ж переконала потужний німецький холдинг LEONI AG збудувати завод саме в Коломиї. Зараз це найбільша інвестиційна угода в Івано-Франківській області за роки незалежності. І в перспективі – розширення заводу та створення ще більшої кількості робочих місць.

ПРОБЛЕМА. Для Коломиї залучення іноземних інвестицій було пріоритетним завданням після введення в дію реформи децентралізації. У регіоні мало підприємств, а трудовий ресурс великий. І, як наслідок, безробіття та масовий відтік робочої сили за кордон. Тому основна проблема – пошук оптимального шляху для створення нових підприємств у регіоні, що гарантуватимуть вищу зарплату, соціальне забезпечення й офіційне працевлаштування.

РЕФОРМА. Ратифікація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом сприяла підвищенню інтересу іноземних компаній до України. Тим самим, для місцевих громад розширились можливості із залучення іноземних інвестицій, вирішення проблеми з працевлаштуванням і розвитку місцевості за рахунок сплати податків.. Зокрема, реформа децентралізації дозволила містам самим будувати взаємини з інвесторами та приймати рішення. Так, завдяки прямим переговорам місцевої влади з іноземним інвестором місту Коломиї вдалось залучити німецького інвестора – LEONI. Важливу роль у виборі саме цього регіону зіграли також і такі чинники, як густота населення (завод передбачає велику кількість працівників, а трудовий ресурс тут великий, оскільки мало виробництв) та місцерозташування (автомобільні шляхи, наближеність до кордонів, невелика відстань від материнської компанії у Стрию). Окрім того,

Один із заводів «Леоні».
Фото: Сайт report.if.ua

Коломия вчасно виконала всі умови, які представив інвестор: за гроші міського й обласного бюджетів підвели до земельної ділянки електрику, газ, воду, каналізацію. І тут так само заслуга децентралізації, адже ця реформа надала можливість розподіляти кошти на місцевому рівні.

РЕЗУЛЬТАТ. LEONI AG – одна з найстаріших компаній Німеччини, яка представлена на ринку вже понад 100 років. Підприємство має свої заводи по всьому світу, два з них знаходяться в Україні (м. Стрий, м. Коломия). Завод у Коломиї працює з 29 вересня 2017 року, тут виготовляють кабельні мережі для провідних брендів німецьких автомобілів, в основному – BMW, Volkswagen. Це потужне виробництво,

яке потребує великої кількості працівників для ефективного функціонування та потрібного результату.

При наборі кадрів компанія зустрілась із проблемою масового виїзду робітників з України, і цей процес було зупинити складно. Тому перед керівництвом постало важливе завдання створити такі умови, які б стали альтернативою виїзду за кордон.

Уляна Ковтуняк, менеджер з комунікацій, розповідає: «Головне правило в компанії – командна робота. Усі працівники – гравці, які мають спільну мету і завжди працюють на досягнення цілі».

Привабливі умови праці, безкоштовне навчання, пакет соціальних гарантій і гідна зарплата – так заохочують працівників у компанії LEONI та вирішують проблему з відтоком кадрів за кордон. Робота на заводі організована в три зміни: 09.00-17.00, 17.00-01.00, 01.00-09.00. Щодо заробітної плати, то базова ставка для виробничих спеціальностей – 50 грн за годину робочого дня. При цьому існує офіційна доплата за роботу у вечірні та нічні години, а також за роботу у вихідні. Окрім ставки, на заводі діє система заохочення, яка передбачає різні премії та доплати: за ефективність, за якість, за інноваційні ідеї, за присутність (коли працівник протягом певного періоду не йшов у лікарняну відпустку) тощо. Для офісних працівників діє фіксований оклад і система премій за досягнення цілей.

Крім зарплати, для працівників пропонують соціальний пакет послуг: безкоштовне довозення до місця праці для всіх трьох змін (на заводі працюють люди з Коломийського, Снятинського, Городенківського, Косівського районів й Івано-Франківська); медичне страхування; пільгове харчування (80% – оплата за воду).

Дбають на заводі і про належний розвиток працівників: організовують стажування, проводять безкоштовне вивчення німецької та англійської мов безпосередньо на підприємстві, різноманітні тренінгові програми (управління ризиками, таймменеджмент, ефективні комунікації) тощо.

Важливо, що завдяки цьому інвестиційному проекту суттєво покращилась економічна ситуація в регіоні. Окрім вирішення проблеми із працевлаштуванням місцевих жителів, LEONI є основним платником податків у Коломиї, а це додатковий ресурс для покращення інфраструктури міста.

Додатково. В 2019 році на заводі працює 1,5 тисячі працівників, у перспективі розширення заводу до 3,5 тисяч робочих місць.

МІСТО ДОЛИНА – ПРИКЛАД ДЛЯ ВСІЄЇ КРАЇНИ

м. Долина, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Долина – одне з перших міст України, яке має затверджений план сталого енергетичного розвитку до 2020 року. Своїми силами з бюджетом 50 млн грн важко реалізовувати масштабні заходи для отримання достойного результату. Місто почало з розробки програмних документів, стратегій розвитку в напрямку енергоефективності та розвитку промисловості. Реформа енергоефективності стала потужним поштовхом державних та закордонних інвестицій, які місто ефективно реалізувало.

ПРОБЛЕМА. 26 червня 2011 року Долина стала другим містом в Україні, яке розробило та затвердило власний План дій сталого енергетичного розвитку (Sustainable Energy Action Plan) до 2020 року, що є однією з головних вимог угоди Covenant of Mayors.

Коли енергоносії були дешевими, а українці ще не розуміли, що треба економити, Долина ризикнула і взяла курс на енергоощадність. Міські посадовці не лише говорили про потребу економити, але й активно впроваджували енергоефективні заходи в бюджетній і приватній сферах.

Обсяг міського бюджету не дозволяв реалізувати амбітні плани міста. Державне фінансування заходів з енергоефективності до 2014 року було на дуже низькому рівні. Законодавча база та програми підвищення енергоефективності не вимагали високих показників. Попри це місто Долина продовжувало розробку програм, таких як План дій сталого енергетичного розвитку м. Долина до 2020 року.

Нині Долинський район Івано-Франківщини заробляє в основному на нафтогазодобувній промисловості. Таку залежність місцева влада націлена знівелювати шляхом розвитку сільського господарства та створення позитивного інвестиційного клімату.

Офіс КП «Долина-інвест».
Фото: Сайт м. Долина dolyna.if.ua

РЕФОРМА. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом означало дотримання всіх положень Енергетичного Співтовариства, директив та регламентів ЄС. Для одних це стало викликом, бо необхідно було трансформувати сектори економіки міста, особливо модернізувати енергосектор. Та місцева влада була готовою до цього. Європейські стандарти та вимоги до енергоефективності значно змінили пріоритети держави. Реформи в цій сфері стали сигналом для інвесторів та нових грантових програм.

Долина – одне з небагатьох міст, яке вже кілька років поспіль впроваджує програми енергозбереження, має затверджений план сталого енергетичного розвитку до 2020

року та комплекс дій у комунальній та житловій сферах, промисловості, що передбачено Угодою про асоціацію з ЄС.

Спочатку в місті запровадили систему автоматизації управління енергією в дошкільних закладах, поміняли освітлення на енергозберігаюче. Залучали кошти ПРООН і вигравали конкурси місцевого самоврядування. Це були дрібні гроші.

Справжнім «проектним офісом» тут є КП «Долина-Інвест», яке займається розробкою інвестиційних проєктів, промоцією інвестиційних можливостей міста, залученням інвестицій у створення нових виробничих потужностей, підготовкою місцевого індустріального парку «Долина».

Місто має налагоджені добрі партнерські відносини та високий авторитет серед міжнародних донорських організацій (ПРООН, фонд «Відродження», Шведська агенція SIDA, Фонд Східна Європа, Агенція США з міжнародного розвитку (USAID), Посольствами країн ЄС та США, зокрема Норвегії, Фінляндії, Нідерландів). За останні роки на розвиток громади залучено понад 50 млн грн. Долина є активним членом ряду всеукраїнських та міжнародних асоціацій: Асоціація «Енергоефективні міста України», Асоціація «Міста електронного врядування», Асоціація індустріальних парків України, Асоціація «Climate Alliance», Асоціація малих міст України.

РЕЗУЛЬТАТ. Мерія Долини зуміла залучити для проєктів міста багатомільйонні грантові та кредитні програми від європейських інституцій. І сьогодні про Долину говорять як про приклад для всієї країни.

Протягом останніх років у Долині 60% бюджетних установ перевели на твердопаливні котельні. У закладах охорони здоров'я цей показник перевищує 90%. У більшій частині установ замінені вікна та двері, утеплені фасади. Три з п'яти дитячих садків обладнані сонячними колекторами, які повністю покривають потреби в гарячій воді.

За словами міського голови, такі заходи дали чималу економію. За даними звіту за 2014 рік, лише одна лікарня протягом року на газі зекономила 1 мільйон гривень.

За кредитні кошти Північної екологічної фінансової корпорації НЕФКО в найбільшому дитячому садку міста «Золота рибка» встановили потужний сонячний колектор, який повністю покриває потреби в гарячій воді.

Утеплення будинків стимулювала програма SUDeP – 40% вартості енергоефективних заходів компенсувала держава за програмою «Теплий кредит». Повернуті державою гроші ОСББ використовували на ремонти в під'їздах. До кінця 2018 року в Долині утеплили біля 40% всіх житлових багатоквартирних будинків.

У грудні 2014 року Долинська міська рада підписала грантову угоду на 772,6 тисяч євро з Європейською Комісією, у рамках якої протягом 2015–2018 років у місті успішно реалізовано проєкт «Зменшення енергоспоживання та викидів CO₂ у секторі багатоквартирних житлових будинків міста Долини».

«Після створення ОТГ місто не зможе існувати окремо від села, – говорить Кізима (керівник КП «Долина-інвест»). – А хто нині допомагає місцевому селянину? Сільська рада? Смішно. Держава? Далеко. Сільські угіддя лишилися поза увагою. Відповідно, села занепадають, люди їдуть на заробітки, а землі порожні. Тому ми зробили акцент саме на цьому секторі».

Протягом 2018–2020 років за підтримки Європейського Союзу в рамках ініціативи Мери за Економічне Зростання в Долині реалізовується надзвичайно цікавий проєкт «Співпраця задля підвищення конкурентоспроможності в секторі сільськогосподарського виробництва та диверсифікації структури місцевої економіки Долинського субрегіону». Загальна вартість проєкту 667 442 євро, з яких грант ЄС – 520 604,72 євро. За ці гроші вирішили побудувати інфраструктурний центр «Агро-Парк». Будувати економічну стратегію вирішили довкола бджільництва та ягідництва. Адже це доволі прибутковий бізнес, тим більше в районі є всі передумови для його розвитку.

Нині в медовий кооператив входить 12 бджолярів. У 2018 році, Долинська міська рада спільно з КП «Долина-Інвест» подали заявку на обласний конкурс проєктів і програм місцевого самоврядування та отримали на розвиток з обласного бюджету 290 тис. грн.

Додатково. Долинська міська рада. пр-т. Незалежності, 5, м. Долина, Івано-Франківська обл. Міський голова Гаразд Володимир Степанович. Тел.: +38 (03477) 2-70-30

Комунальне підприємство «ДОЛИНА-ІНВЕСТ». вул. Грушевського, 11, м. Долина, Івано-Франківська обл. Директор Кізима Олександр Романович. Тел.: +38 (099) 230-81-94, e-mail: kizyma@ukr.net

<https://tinyurl.com/vczne66>

ЗАБОЛОТІВСЬКА ОТГ: РАДИКАЛЬНІ ДІЇ ЗАДЛЯ УТРИМАННЯ ЛІКАРНІ

с. Заболотів, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Заболотівська об'єднана територіальна громада (ОТГ) – єдина в Івано-Франківській області, яка прийняла на свій баланс районну лікарню. Враховуючи бюджет громади, утримання 330 медиків стало справжньою проблемою. Попри непритаманні для ОТГ повноваження Заболотівська ОТГ зуміла зберегти установу для надання послуг вторинної ланки медицини. І сьогодні в Заболотівській лікарні обслуговуються жителі усього Снятинського району. Однак збереженню й ефективному функціонуванню медичного закладу передували радикальні та непрості рішення керівництва: була проведена оптимізація персоналу. Так, за рахунок скорочення штатних одиниць вдалося зекономити значні кошти й, таким чином, утримати заклад і забезпечити його необхідним обладнанням.

ПРОБЛЕМА. Заболотівська ОТГ створена 7 грудня 2017 року в рамках реформи децентралізації шляхом об'єднання сіл: Заболотова, Ганьківців, Вишнівки, Іллінців, Олешків, Любківців, Рудників, Троїці, Тростянця, Зібранівки, Шевченкового та Рожневих Полів. Зараз це громада, яка активно розвивається та має всі шанси стати зразковою. Однак на шляху до успіху було чимало проблем: погана співпраця із Снятинською районною державною адміністрацією; брак кваліфікованих кадрів; корупція тощо. Та найболючішою була проблема утримання Заболотівської районної лікарні, яка зі створенням ОТГ перейшла на баланс громади. Справа в тому, що в лікарні працювало 330 медиків, що достатньо для обслуговування 29 тисяч населення, тоді як кількість жителів в ОТГ – близько 15 тисяч. Очевидно, що утримання такої кількості персоналу є не вигідним. Оскільки підходи до фінансування з квітня 2020 року змінюються на «гроші ходять за пацієнтом» і гроші лікарня буде отримувати саме за надану медичну допомогу, місцева влада та керівництво лікарні вирішили підготуватись завчасно. Зокрема, місцева влада й керівництво Заболотівської лікарні зважились на кардинальні зміни, які, на їхнє переконання, були необхідними задля утримання та забезпечення ефективної діяльності лікарні та якісного надання медичної допомоги населенню.

РЕФОРМА. Завдяки реформі децентралізації Заболотівська районна лікарня перейшла на баланс ОТГ, а медична реформа дозволила утворити у 2018 році КНП «Заболотівська районна лікарня». До цього лікарня працювала як звичайна бюджетна установа, діяльність якої керувалась нормами через вертикальне управління. Зараз фінансування медичного закладу здійснюється на основі власного фінансового плану, що сприяє ефективному використанню коштів.

РЕЗУЛЬТАТ. Необхідним кроком на шляху вирішення проблеми з утриманням КНП «Заболотівська районна лікарня» була оптимізація персоналу. Так, з 31 липня по 30 жовтня 2018 року керівництво ОТГ і медичного закладу скоротили більше третини персоналу – 125 штатних одиниць. Скорочення стали можливими завдяки скасуванню у 2016 році обов'язковості наказу МОЗ №33 щодо штатного розпису.

Такі дії керівництва дозволили протягом 2018 року зекономити три мільйони гривень і утримати лікарню. На зекономлені кошти місцевого бюджету вдалося придбати необхідну матеріально-технічну базу – комп'ютери, аналізатор крові, електрокардіограф та інші медичні вироби, які необхідні відповідно до табеля оснащення Міністерства охорони здоров'я. Крім того, завдяки державній субвенції на лікарню у 2018 році, яка становила 9,7 млн грн, вдалося повністю забезпечити заробітну плату персоналу до кінця року і погасити всі борги. У 2019 році державна субвенція на лікарню становила 9,8 млн грн.

Сьогодні Заболотівська лікарня ефективно працює: тут обслуговується не тільки населення ОТГ, а це 15 тисяч, а й практично всього Снятинського району. Люди з навколишніх сіл, які не входять в ОТГ, уклали договори з лікарями первинної ланки й обслуговуються безоплатно, а ті, хто не підписали декларацію, сплачують благодійний внесок.

Додатково. У КНП «Заболотівська районна лікарня» обслуговується більше 30 тисяч населення з навколишніх сіл.

МАЛА ГРОМАДА З ВЕЛИКИМИ АМБІЦІЯМИ

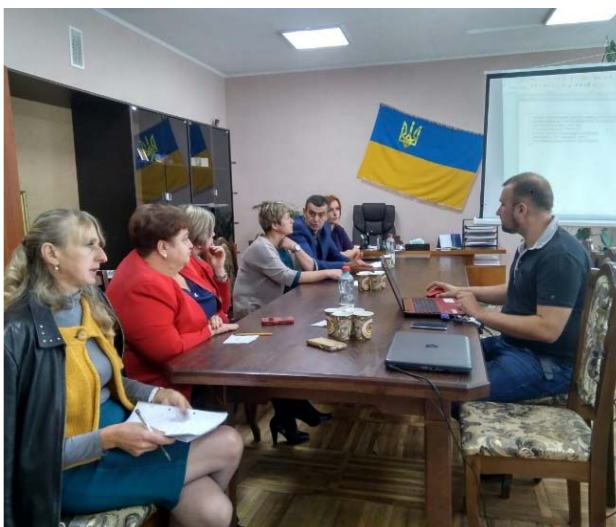
Спаська ОТГ, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Чотири гірські села – Спас, Погорілець, Підсухи і Луги – мали типові для української сільської території проблеми: зношена транспортна інфраструктура, енергонеефективні будівлі, низька якість послуг. Після початку реформи децентралізації села вирішили об'єднатись і самостійно вирішувати проблеми, не залучуючи більші міста та великих платників податків. ОТГ завдяки новим фінансовим надходженням проводить енергоефективні заходи, будує садочки та запускає шкільні автобуси.

ПРОБЛЕМА. До впровадження реформи децентралізації громада мала типові для української сільської території проблеми: зношена транспортна інфраструктура, енергонеефективні будівлі громадського призначення, низька якість надання адміністративних, медичних та освітніх послуг у розрізі комфорту для населення. Гірське розташування створювало додаткові ризики підтоплення гірськими річками. Створення ОТГ розв'язало руки для вирішення цих проблем. Проте перед населенням стояв вибір – долучитися до об'єднання з Рожнятовом – районним центром, більшим містом із вищою кількістю великих платників податків, або йти на ризик і створювати об'єднання місцевих громад без наявності великих підприємств і організацій. Перший варіант популярний серед населених пунктів з подібними проблемами, логічний та легкий, рекомендований колами експертів. Другий – амбіційний та важкий, проте повністю відповідає ідеї децентралізації. Громада вирішила об'єднуватися на місцевому рівні, тому взяла на себе відповідальність у пошуку фінансових надходжень.

РЕФОРМА. У 2018 році створено Спаську ОТГ об'єднанням чотирьох гірських сіл – Спаса, Погорілля, Підсух і Лугів. Команда обраної місцевої влади активно зайнялася написаннями проєктів на розвиток громади. Досвід показав, що з числа поданих лише біля 5% заявок отримують позитивний **РЕЗУЛЬТАТ**. Об'єднання дало можливість залучати кошти інфраструктурної субвенції. До грудня 2019 року завдяки програмі U-LEAD буде збудований ЦНАП, що позитивно вплине на якість надання адміністративних послуг.

Засідання Спаської ОТГ.
Фото: Сайт gk-press.if.ua

Триває співпраця з місцевим бізнесом у питанні створення нових робочих місць. Так, завдяки Брошнівському лісгоспу до кінця 2019 року буде здано в експлуатацію цех первинної обробки деревини з 70 новими робочими місцями. Вкладаються кошти до співфінансування Нової української школи та в ремонтні роботи закладів освіти.

Дякуючи об'єднанню, громада отримала ряд додаткових фінансових ресурсів. По-перше, від земель, які були розташовані за межами населених пунктів і якими до цього часу не мали права розпоряджатися. Згідно з постановою Кабінету Міністрів це 414 га земель, частина з яких готується до електронних торгів і виставлення в оренду. По-друге, використання податкових надходжень від нафтогазової галузі. На терито-

рії громади розміщено найбільше свердловин в області – 52 нафтогазові свердловини, вони використовують 29,5 га землі. По-третє, додатковий фінансовий ресурс як плата за лісові землі, на яких ростуть ліси.

РЕЗУЛЬТАТ. У 2019 році дохідна частина бюджету ОТГ за рахунок об'єднання збільшилася на 11%, що дозволяє здійснювати співфінансування для участі в різних проєктах.

Рішення про об'єднання створило нові фінансові потоки на розвиток громади. За рахунок рентної плати від видобування нафти і газу громада отримала 2,2 млн грн фінансових надходжень від нафти і 650 тис. грн від газу, 180 тис. грн надійшло від лісової галузі.

Це дало змогу розвивати якість послуг, що надаються населенню. Так, до децентралізації коштів вистачало лише на заробітну плату і першочергові статті видатків. До прикладу, канцелярський папір купувався за власні кошти працівників держустанов. Зараз кошти залишаються.

Наразі в заклади освіти громади вкладено більше 2 млн грн. За рахунок інфраструктурної субвенції коштів обласної адміністрації, меценатів у 2018 році виконано кілька проєктів:

- впровадження енергоефективних заходів у навчальних закладах, а саме оновлення фасаду, ремонту навчальних класів, встановлення енергоефективних вікон та дверей в місцевому ліцеї;
- проведення реконструкції будівлі старої лікарні, де облаштували дитячий садок на 40 діток та амбулаторію;
- утеплення та ремонт ще одної будівлі старої пекарні, тут розміщено клуб та бібліотеку;
- забезпечення Нової української школи: роздатковий, ігровий матеріал, ноутбуки для вчителів. Також вирішується питання шкільного транспорту.

У 2019 році в громаді планується закінчити ще 3 проєкти.

Громада виграли обласний конкурс «Чисте довкілля», завдяки якому буде встановлено майданчики для сортового сміття – скла і пластику. Залучено 118 тис. грн із рівноцінним співфінансуванням. Наразі кожне подвір'я самостійно сортує сміття і щотижня вивозять відходи.

Наступного року планується відкрити Центр надання адміністративних послуг. на це підуть кошти інфраструктурної субвенції – 858 тис. грн.. Під нього створено три робочі місця у с. Спасі та с. Лугах.

Значна віддаленість від міст та чудова природа дає перспективи розвитку зеленого туризму. Першою перешкодою цьому стає неналежний стан доріг. 2020 року громада планує виділити кошти для ремонту доріг. На всю протяжність шляхів бюджету не вистачить, тому громада вже веде переговори співфінансування з ОДА.

«Об'єднання показує, що немає на кого спиратися, треба заковувати рукави і працювати самому, аби не було соромно перед дітьми і онуками. Це здружує народ і люди бачать спільну свою потребу, проблему і шляхи її вирішення», – говорить Микола Медвідь, сільський голова Спаської ОТГ.

Додатково. Спаська ОТГ Рожнятівського району Івано-Франківської області. Сільський голова Спаської ОТГ Медвідь Микола Петрович. вул. Січових Стрільців, 79, с. Спас, Рожнятівський р-н, Івано-Франківська обл., 77624. Тел.: +38 (03474) 2-00-65, e-mail: spas-sr@i.ua, <http://spaska.gromada.org.ua/>

БЕЗПЕКА ГРОМАДИ ПОНАД УСЕ

Старобогородчанська ОТГ, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Найважливішими завданнями місцевого самоврядування в новостворених об'єднаних територіальних громадах є забезпечення реалізації конституційних прав людини і громадянина; створення умов для забезпечення життєво важливих потреб та законних інтересів населення, що закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування». Ефективним є те самоврядування, яке формує комфортні умови для якісного життя в громаді, створює та надає жителям якісні послуги. Серед них важливе місце займає питання безпеки в домі, на вулиці, в громаді. Старобогородчанська ОТГ забезпечує спокій і безпеку своїм мешканцям завдяки роботі поліцейської станції.

ПРОБЛЕМА. Реформа Національної поліції – це створення нової патрульної поліції та муніципальної поліції. Це нова ідеологія щодо захисту громадян та забезпечення правопорядку через запобігання виникненню правопорушень та їх профілактики. Важливою залишалася потреба реформування поліції невеликих населених пунктів, а зі створенням ОТГ – вирішити питання налагодження системи безпеки в об'єднаних громадах, особливо в сільських та селищних. Хто і як має опікуватись питаннями захисту виключно мешканців таких громад?

Створена система передбачала, що дільничний інспектор, закріплений за громадою, фізично є працівником районного відділення поліції. Його робочий день починається в районному центрі. Він отримує завдання на день, може бути залучений до виконання завдань у центрі, які не є його прямим обов'язком, і лише після цього направляється на закріплену за ним дільницю. Дільничний інспектор має мало часу для роботи в громаді, він не знає мешканців, не встигає охопити всю закріплену за ним дільницю. Ефективність низька, а нові завдання щодо забезпечення умов безпеки в громаді при такій системі організації роботи інспектора не виконуються. Чути чули про дільничного інспектора, але він як снігова людина. Де він і як виглядає, ніхто не знає.

Дільничним інспектором має бути людина, яка живе і працює в об'єднаній територіальній громаді, є її представником, обізнана із ситуацією та проблемами, має можливість постійно спілкуватись із владою та мешканцями, має високий рівень довіри від них.

РЕФОРМА. Завдяки співпраці сільської ради Старобогородчанської ОТГ, головного управління Нацполіції в Івано-Франківській області та жителів громади щодо забезпечення безпеки громади 1 листопада 2018 року в громаді відбулось офіційне відкриття поліцейської станції. У Будинку культури с. Старих Богородчан виділено приміщення з окремим входом. За рахунок коштів місцевого бюджету (20 тис. грн) проведено його сучасний ремонт та облаштування, робочі місця оснащені необхідними засобами зв'язку, оргтехнікою. За поліцейською станцією Нацполіція закріпила поліцейський автомобіль та призначила дільничного офіцера.

За рахунок коштів підготовлених та підтриманих проєктів громади придбані системи відеоспостереження, камери яких встановлені на в'їзді та виїзді населеного пункту, на перехрестях, у місцях масового перебування населення (у т. ч. школи, дошкільні та медичні заклади, центральна частина села) та в потенційних місцях виникнення правопорушень. Записи камер виводяться на монітор дільничного офіцера та сільського голови, вони архівуються та зберігаються на сервері. Не виходячи з кабінету, можна спостерігати за тим, що відбувається в місцях масового зібрання людей.

Поліцейська станція стала практично філіалом міського чи районного відділення поліції, яке географічно розташоване в об'єднаній територіальній громаді. У поліцейській станції дислокуються дільничні інспектори, групи швидкого реагування та інспектори превенції. Їхня задача – це надання консультацій чи допомоги у вирішенні проблем з охороною громадського правопорядку, правова допомога.

Поліцейська станція максимально наблизила працівників поліції до громади та її жителів.

РЕЗУЛЬТАТ. Сьогодні поліцейська станція Старобогородчанської ОТГ відповідає за максимально безпечні умови в усіх населених пунктах громади (а це – 5 сіл). Ефективність роботи станції в тому, що людям не треба їхати до районного відділення поліції для звернення чи написання заяви. Мешканці громади з будь-якими питаннями можуть звернутись до дільничного інспектора, який знаходиться в поліцейській станції.

Працівники поліції є активними жителями громади, їх знають у громаді, їм довіряють. Вони мають можливість своєчасно, швидко і якісно відповідати на будь-яке звернення, оперативно реагувати на виклики та надавати допомогу населенню. Розташування в центрі ОТГ дозволяє швидко реагувати на правопорушення в інших населених пунктах громади.

Постійне знаходження дільничних інспекторів в ОТГ, спілкування, відвідування різних закладів, підзвітність громаді, співпраця із самоврядуванням дозволяє запобігти правопорушенням та убезпечити від їх виникнення. Поліцейський в ОТГ – це помічник голови.

Присутність поліції в селах позитивно оцінена мешканцями. Людям безпечно і спокійно, коли поліція поруч.

Додатково. Заступник голови Старобогородчанської ОТГ Івано-Франківської обл. Юрій Іванишин.
Тел.: +38 (097) 229-24-74, e-mail: yuriy.ivanyshyn@gmail.com

ПРО ПЕРЕВАГИ МІЖМУНІЦИПАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ НА ПРИКЛАДІ СЛОБОЖАНСЬКОЇ ШКОЛИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

смт Слобожанське, Дніпропетровська область

РЕЗЮМЕ. Слобожанська музична школа довгі роки потерпала від недофінансування. Зараз за міжмуніципальною угодою заклад фінансують дві об'єднані територіальні громади (ОТГ). Бідненька школа естетичного виховання зі скромним обладнанням перетворилася на сучасний заклад освіти, який почав заявляти про себе й на міжнародних конкурсах.

ПРОБЛЕМА. Школі естетичного виховання (раніше – музична школа), що в селищі Слобожанському під обласним центром Дніпропетровщини, уже понад 50 років. Упродовж багатьох років вона працювала у складі Дніпровського районного відділу культури та останні десятиліття переживала непрості часи: застарілі приміщення, брак музичних інструментів та недофінансування.

РЕФОРМА. Метою реформи децентралізації, яка почалася в Україні у 2014 році, є передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Того ж року був прийнятий Закон «Про співробітництво територіальних громад». Він допомагає сусіднім громадам співпрацювати – об'єднувати кошти та зусилля.

Слобожанська ОТГ була створена в жовтні 2015 року, у травні 2016 Школу естетичного виховання передали на її баланс, а у 2017 році громада змогла значно покращити фінансовий стан школи. Це відбулося за рахунок укладання з сусіднім містом Підгородним Договору про співробітництво територіальних громад у формі спільного фінансування (утримання) комунального закладу «Слобожанська школа естетичного виховання Слобожанської селищної ради» на 2017 - 2022 рр.

РЕЗУЛЬТАТ. Отримання додаткових фінансів від муніципального співробітництва дозволило у 2018 році зробити в школі ремонт, встановити протипожежну систему та закупити нові музичні інструменти: електричне фортепіано, піаніно, гітари, а також бандуру. У результаті, відкрився новий клас гри на бандурі на 5 учнів.

«Завдяки селищній раді та громаді в нас з'явилась можливість виступати за кордоном. Ми їздили до Болгарії та Польщі. Отримали дипломи», – розповідає Анастасія Сотуленко, керівниця шкільного хору «Квітка надії».

Зокрема, у 2018 році громада профінансувала поїздку колективу на VIII Міжнародний хоровий фестиваль «Чорноморські звуці» у м. Балчику, Болгарія. Хор під керівництвом викладача Анастасії Сотуленко виступив на фестивалі та отримав спеціальний диплом «Майбутнє Європи».

А у 2019 «Квітці надії» була надана можливість виступити на X Краківському міжнародному хоровому фестивалі «Crasovia cantans» у Кракові, Польща. Тоді хор отримав диплом другого ступеня.

На зазначених фестивалях хор «Квітка надії» був єдиним представником від України, тож діти представляли не просто Слобожанську громаду, а цілу країну.

І ця історія успіху – ще одне підтвердження, що реформа децентралізації в Україні є однією з найуспішніших.

ЕЛЕКТРОСКУТЕРИ ДЛЯ ГРОМАДИ

м. Чугуїв, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Чугуївські соцпрацівники, щоб дістатися до своїх підопічних, мали долати пішки або велосипедом великі відстані. Міська рада, аби полегшити їхню роботу, вирішила закупити транспорт. З огляду на високий рівень викидів автомобілів, перевагу віддали електроскутерам.

ПРОБЛЕМА. У переважній більшості підопічні Чугуївського територіального центру проживають у приватному секторі. Інколи соціальному працівнику потрібно долати відстань від 3 до 5 км від одного будинку до іншого містом, яке розташоване на пагорбах. І все це пішки або на велосипеді. Місцева влада почала шукати для соцпрацівників транспорт, який був би економічним й екологічним, оскільки в Україні наразі дуже високий рівень викидів вуглекислого газу, найбільше його виробляють приватні автомобілі.

РЕФОРМА. Підписавши у 2014 році Угоду про асоціацію з ЄС, Україна зобов'язалася впровадити зміни, зокрема у вітчизняній природоохоронній галузі, сфері управління довкіллям, моніторингу якості атмосферного повітря, води, управлінні відходами та ресурсами, охорони природи, промислового забруднення.

Так, за напрямом «Якість атмосферного повітря» наша держава має встановити систему моніторингу за якістю палива; заборонити використання важкого дизельного палива, газу, нафти з-понад граничним вмістом сірки та прийняти нові закони, які б регулювали державний моніторинг повітря та інше.

Окрім впровадження положень Директив ЄС, яке здійснюється в рамках виконання Угоди про асоціацію з ЄС, Україна має підтримувати Паризьку угоду та Глобальну ініціативу з підтримки країн у переході до електромобільності (Програма Е-мобільності).

У травні 2018 року було прийнято національну транспортну стратегію, розраховану до 2030 року. Вона передбачає збільшення частки електротранспорту у внутрішньому сполученні до 75% і загальне збільшення частки використання електротранспорту та електромобілів.

Одна із працівниць Територіального центру соціального обслуговування Чугуївської міської ради.
Фото: Чугуївська міська рада

РЕЗУЛЬТАТ. На початку серпня 2019 року в Чугуєві презентували проєкт «Соціальний екотранспорт». Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Чугуївської міської ради, працюючи над розвитком своїх послуг, вирішив закупити транспорт для соціальних працівників. Він має допомогти ефективніше використовувати робочий час при наданні соціальних послуг 600 чугуївцям, які потребують обслуговування вдома. Як розповіла «Слобідському краю» директорка центру Тетяна Семілетова, завдяки участі в обласному конкурсі розвитку територіальних громад «Разом у майбутнє»

громаді вдалося закупити шість електроскутерів для соцпрацівників.

Загальна вартість проекту «Соціальний екотранспорт» склала 200 тисяч гривень. За умовами конкурсу фінансування міні-проектів переможців відбувається так: 50% – кошти обласного бюджету, 45% – кошти місцевого бюджету, та 5% – внесок конкурсанта.

При виборі транспорту в Територіальному центрі надали перевагу саме електричним скутерам, адже хотіли відійти від того, що забруднює довкілля. – У нас був вибір – традиційні скутери на паливі чи електроскутери. Звичайно, ми обрали останнє, адже такий транспорт не тільки економніший, а й мінімально завдає шкоди навколишньому середовищу. Він безшумний, потребує на 100 км 1,8–2,6 кВт-год, тому ми в середньому заряджаємо їх раз на тиждень, – пояснює директорка терцентру.

На майбутнє в Чугуєві мріють перейти на електричний громадський транспорт, а поки розвивають велосипедну інфраструктуру. Чугуїв має 12 велопарковок, тут щорічно проходять велопаради та розвиваються велоекскурсії, планують організувати велосипедні доріжки.

Додатково. Влітку 2019 року з'явилося повідомлення про те, що в Мінприроди України розроблять європейську систему маркування автомобілів та інформування споживачів щодо викидів CO₂ та використання палива. Робоча група має розробити відповідні нормативно-правові документи на виконання положень Директиви 1999/94/ЄС задля забезпечення своєчасного та повного інформування громадян щодо викидів парникових газів та рівня використання палива новими легковими автомобілями.

Європейська директива регулює правила маркування нових автомобілів знаками щодо економії палива та обсягів викидів CO₂, установлює вимоги до інформації щодо витрат палива та обсягів викидів CO₂, що розміщується в інформаційних та рекламних матеріалах.

<https://tinyurl.com/rynv7mv>

ПРОЦЕДУРА ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В ДІЇ: БУДІВНИЦТВО 2 ЕНЕРГОБЛОКІВ ХАЕС ПІД ПИЛЬНИМ КОНТРОЛЕМ ГРОМАДСЬКОСТІ

м. Нетішин, Хмельницька область

РЕЗЮМЕ. Екологічна експертиза в Україні до грудня 2017 року застосовувалася до вузького кола об'єктів і проводилася вже перед початком експлуатації. Тобто не всі недоліки можливо було усунути, виникала спокуса корупційних дій для того, щоб об'єкт прийняли. Крім того, урахування пропозицій та зауважень громадськості не було обов'язковим. На виконання євроінтеграційних зобов'язань на зміну екологічній експертизі прийшла процедура оцінки впливу на довкілля (ОВД), яка дозволяє детальніше дослідити потенційний вплив об'єкта на довкілля ще на етапі планування і прийняти екологічно безпечне рішення. Активісти ГО «Екоклуб» запевняють, що нова процедура вже приносить результати. Під час оцінки впливу на довкілля будівництва нових енергоблоків на ХАЕС громадськість висловила зауваження, які мають бути враховані або обґрунтовано відхилені Міністерством енергетики та захисту довкілля при формуванні висновку з ОВД.

ПРОБЛЕМА. Донедавна вплив проекту на довкілля в Україні оцінювали шляхом проведення екологічної експертизи. Тобто, оцінювали вже готовий об'єкт, який потенційно може впливати на довкілля, перед початком його експлуатації. А отже у випадку, якщо результати екологічної експертизи виявлялися негативними, то проблему вже не можна було вирішити повністю. Це створювало корупційні ризики. До того ж, екологічна експертиза застосовувалася до вузького кола об'єктів.

Хмельницька АЕС.
Стоп-кадр з відеозйомки: Ярослав Бондарчук

при підготовці висновку з ОВД. Раніше ж підприємство, яке впроваджує проект, саме вирішувало, врахувати чи ні думку громадськості. Також відповідно до закону про ОВД з'явився відкритий державний реєстр, який відображає усі відомості про проведення оцінки.

РЕФОРМА. Закон «Про оцінку впливу на довкілля» було прийнято 18 грудня 2017 року. Надзвичайно важливо, що громадськість може брати активну участь під час проведення оцінки впливу на довкілля (ОВД) як на етапі обговорення майбутнього звіту з оцінки, так і під час громадських слухань. Відтепер відповідальність за інформування громадськості та медіа про проведення обговорення лежить не на суб'єкті господарювання, а на відповідному контролюючому органі, тобто Міністерстві енергетики та захисту довкілля України або ж підпорядкованих йому обласних департаментах. Міністерство або департамент екології як відповідальний контролюючий орган має не просто провести громадські обговорення, а й прислухатися та врахувати пропозиції громадськості або обґрунтовано їх відхилити.

РЕЗУЛЬТАТ. Одним із яскравих прикладів, де вже застосовують процедуру ОВД, стала Хмельницька АЕС, а точніше проєкт із побудови 3-го та 4-го енергоблоків. Під час громадських слухань активісти переконалися у перевагах нового процесу оцінки. Адже змогли висунути чимало зауважень.

Ольга Лящук, координаторка ГО «Екоклуб», наголошує: «Великою проблемою є те, що звіт з ОВД щодо будівництва 3 та 4 енергоблоку на Хмельницькій АЕС, який був уже опублікований на сайті Міністерства екології, не містить тієї інформації, яку, власне, громадськість вимагає, щоб там була. І ми вбачаємо в цьому велику проблему, тому що остаточна інформація, та, яка була потрібна, не була надана».

Оскільки ОВД по Хмельницькій АЕС має транскордонний характер, то процедуру оцінки проводить Міністерство енергетики та захисту довкілля. А громадські слухання провели у всіх областях та районах, на які об'єкт планованої діяльності має вплив. У Рівному їх провели 12 лютого 2019 року, і вони викликали чималий інтерес у громадськості, розповідають у департаменті екології області.

Ольга Данчук, в.о. начальника відділу ОВД департаменту екології та природних ресурсів Рівненської, розповідає: «Громадськість була присутня, громадськість активно брала участь. Були присутні громадські організації, вони провели детальний аналіз звіту, ставили запитання про можливі впливи, про водні об'єкти області, адже ХАЕС має скиди у водні об'єкти області. Їм надавались відповіді організацією, яка була укладачем звіту».

Громадськість звернула увагу, що у звіті з ОВД відсутні дані про поточний стан води у ставку-охолоджувачі, донних відкладів і ґрунтів на території об'єкту; не представлені актуальні водогосподарські баланси басейну р. Горині, а розрахунки її водогосподарських балансів здійснено на основі застарілих даних 2006 року, які не відображають дійсності; відсутня інформація про кількість відходів, скидів та викидів, у тому числі радіоактивних, які будуть утворюватися в результаті здійснення планованої діяльності. До того ж, як постачальник обладнання для енергоблоків зазначена чеська компанія «SKODA JS a.s.», власником якої є російський холдинг, що суперечить національним інтересам України. Також багато зауважень від громадськості під час слухань було щодо безпечності будівельних конструкцій, які побудовані 30 років тому і на основі яких планується звести майбутні енергоблоки. А ще цікавили розрахунки та експертизи щодо безпечності будівництва. Під час громадських слухань представники ДП НАЕК «Енергоатом» коментували зауваження, спростовували недостовірну інформацію, а також обіцяли врахувати побажання громадськості та доопрацювати «упущені моменти». А головне, що всі доводи обох сторін внесені до реєстру ОВД і представлені контролюючому органу, який і буде приймати рішення щодо доцільності будівництва.

Таким чином, завдяки процедурі ОВД у справі побудови нових блоків ХАЕС вдалося досягти діалогу між громадськістю, Міністерством та суб'єктом господарювання. Активісти висували зауваження та пропозиції, енергокомпанія реагує на них, а Міністерство має змогу дослідити різні точки зору і надати об'єктивні висновки. Адже відтепер останнє слово залишається за Міністерством енергетики та захисту довкілля, а не за самим підприємством, як це було раніше. Якщо ОВД покаже, що проєкт недоцільно впроваджувати, суб'єкт господарювання не отримає висновку і не зможе реалізувати проєкт. Також, навіть після видачі позитивного висновку про проведення оцінки, у будь-який момент він може бути призупинений контролюючим органом, у разі якщо громадськість звернеться, що хоча б один із пунктів не відповідає нормативам. Таким чином, запровадивши до національного законодавства норми Директиви ЄС про оцінку впливу на довкілля, Україна отримала якісний та прозорий інструмент із попередження негативних екологічних наслідків діяльності на етапі її планування.

<https://tinyurl.com/yyfundqp>

ПІДПРИЄМСТВО З ШЕВЧЕНКОВОГО ПРОДАЄ БІГ-БЕГИ В ЄВРОСОЮЗ

смт Шевченкове, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Підприємство в Шевченківському районі, що виробляє поліпропіленову тару, до 2014 року близько половини свого товару постачало в Росію. Але тепер переорієнтувалося на ринки ЄС, для цього отримало міжнародні сертифікати якості та закупило обладнання європейського класу. Зараз частка експорту в країни Євросоюзу сягає 30% від їхньої продукції, у планах – збільшити цей показник щонайменше до 50%.

ПРОБЛЕМА. Враховуючи прикордонне розташування Харківської області, до 2014 року чимало місцевих підприємств одним із головних ринків збуту своєї продукції мало Росію. Однак після початку збройного конфлікту в Донецькій і Луганській областях та визнання Росії країною-агресором, українські виробники суттєво зменшили обсяги своїх товарів до РФ. Одне з таких підприємств – ТОВ «Глобал Інвест Системс», якому після початку АТО на Сході України також довелося шукати нових замовників.

РЕФОРМА. У 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. А з початку 2016 року розпочалося тимчасове застосування Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Цей документ дав можливість багатьом українським підприємствам вийти на європейські ринки за умови виробництва якісної (за євростандартами) продукції.

Виробничий процес ТОВ «Глобал Інвест Системс». Фото: газета "Краєвид"

РЕЗУЛЬТАТ. Як розповів директор ТОВ «Глобал Інвест Системс» Андрій Ісиченко, його підприємство нові ринки збуту шукало здебільшого через інтернет: обирали великі європейські фірми та підприємства і надсилали їм свої пропозиції, бо розуміли, що майбутнє за євроінтеграцією.

«Першою країною-партнером стала Литва. Рік виходили на зв'язок, – пригадує Андрій Ісиченко. – А сьогодні за новими контрактами один – два рази на місяць наші менеджери літають за кордон, і здебільшого успішно. Відвантажуюмо в європейські країни близько 20–30% виробленого. І наразі стоїть завдання збільшити експортування до 50% і більше».

Зараз найчастіше поліпропіленові мішки з харківської Шевченківщини відправляються на експорт у Данію, Бельгію, Норвегію, Литву та Латвію, Естонію та Молдову. Однією з переваг такої співпраці директор підприємства називає той факт, що взаєморозрахунки здійснюються в іноземній валюті. Це вигідно компанії, бо страхує бізнес від нестабільності курсу української гривні, особливо після нещодавньої лібералізації валютного ринку, коли НБУ скасував обов'язковий (частковий) продаж іноземної валюти експортерами.

«Як виявилось згодом, європейці прискіпливі до себе й аналогічного вимагають від усіх. У цьому і проявилася різниця в ринкових відносинах з Європейським Союзом», – розповідає бізнесмен.

Так, щоб експортуватися до країн Євросоюзу, продукція обов'язково має бути сертифікованою і відповідати техкарті. Тому у 2017 році шевченківська компанія закупила дороге австрійське обладнання та отримала сертифікат «Системи менеджменту якості ISO 9001», а на початку 2018 року почала розробляти і впроваджувати в себе системи управління якістю та безпечністю харчових продуктів, яка відповідає вимогам міжнародного стандарту

ISO 22000 і включає всі підрозділи підприємства та процеси з моменту придбання поліпропіленової гранули до відвантаження готового виробу.

На сьогодні стандарт ISO 9001 застосовується підприємствами та організаціями більш ніж 190 країн світу і особливо популярний на території Європейського Союзу, а також США, Канади, Японії.

Зараз на підприємстві близько 400 працівників. 70% із них – жителі Шевченківського району. А отже успіхи компанії напряму впливають на фінансове благополуччя цілого району. Тільки за перший квартал 2019 року до бюджету Шевченківського району компанія сплатила податку з доходів фізичних осіб на понад 2 мільйони гривень.

Це підприємство з Шевченківського району Харківщини зі свого боку підтримало євроінтеграційний курс України, обравши у 2014 році ринки Європейського Союзу. А завдяки впровадженню прийнятих у ЄС стандартів виробництва й український споживач у підсумку отримав товар вищої, європейської, якості.

Додатково. За даними Держстату, експорт українських товарів у країни Європейського Союзу у 2018 році становив 20 мільярдів доларів. Найбільшу частку (30%) в експорті займає продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості, якої було поставлено на 6 мільярдів доларів.

Харківська область за минулий рік експортувала в Європейський Союз товарів на 301 мільйона доларів, що на 29% більше, ніж у 2017 році. Питома вага ЄС у загальному обсязі експорту товарів Харківщини складала 24%.

<https://tinyurl.com/u67esl4>

СІЛЬСЬКІ ФЕРМЕРИ ГРЕЧАНОГО НАЛАГОДИЛИ ЕКСПОРТ ДО ЄВРОСОЮЗУ РАВЛИКІВ

с. Гречане, Дніпропетровська область

РЕЗЮМЕ. Село Гречане в Петриківському районі мало типові проблеми – безробіття та малі податкові надходження. Реформа системи контролю безпечності харчової продукції розширила можливості українських підприємців для виходу на ринок ЄС, завдяки чому фермерське господарство «Здравлик» вирішило розвивати в селі гастрономічний туризм і розгорнуло «равликове» виробництво з експортом у країни Євросоюзу.

ПРОБЛЕМА. З 2006 року процедури державного контролю в Україні за харчовими продуктами були непрозорими, фінансово й адміністративно обтяжливими для операторів ринку; значно збільшували собівартість продуктів харчування без реального захисту безпеки споживачів. Проблеми з безпекою продуктів харчування обмежували можливості українських виробників виходити на ринки Європейського Союзу.

РЕФОРМА. 20 вересня 2015 року набув чинності Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Зазначений закон передбачає впровадження в Україні європейської моделі системи гарантування безпеки та якості продуктів харчування, що базується на процедурах НАССР. Нова державна політика зобов'язала підприємців до впровадження такої системи, що відкрило європейські ринки для вітчизняних виробників, а за ними пішов і розвиток територій. Як і село Гречане.

Фермерське господарство Дмитра Недвига перейшло на стандарти НАССР. Фото: В'ячеслав Хорошун

РЕЗУЛЬТАТ. «Проходили навчання за кордоном. Придбали перше маточне поголів'я, дуже маленьке. І почалося...», – розповідає представник фермерського господарства «Здравлик», заступник голови асоціації «Равлик України» Дмитро Недвига.

Його фермерське господарство працює на принципах НАССР (переклад аббр. з англ. – «Системи аналізу небезпечних факторів та контролю в критичних точках»). Віднедавна впровадження цієї системи стало обов'язковим для підприємств харчової промисловості України.

Принципи НАССР є невід'ємною частиною міжнародного стандарту ISO 22000.

«Сьогодні без використання стандартів безпеки НАССР ні експорт, ні виробництво в Укра-

їні неможливі», – каже Недвига.

Плановий обсяг виробництва «Здравлик» – 20 тонн равлика на рік. Приблизно 95% виробництва експортується до країн Прибалтики. Звіди посередники розповсюджують равликів по Європейському Союзу. Ферма виробляє перероблену продукцію – засолену равликову ікру, що також відповідає стандарту якості ISO 22000.

Біла равликова ікра, що йде на експорт
в ЄС. Фото: В'ячеслав Хорошун

«Біла равликова ікра – це, можна сказати, найдорожча ікра у світі, – зазначає представник ферми. – У Європі середній чек досягає 300 євро за 100 грамів».

І ще. Фермерське господарство «Здравлик» половину прибутку витрачає на допомогу та інтеграцію вимушено-переміщених осіб (ВПО), також тут проводять навчання та надають маточне поголів'я соціально вразливим категоріям громадян, щоб ті створювали дрібні тваринницькі підприємства.

Тож, «Здравлик» допомагає не лише собі, а й сусідам, розвиває село.

<https://tinyurl.com/y68d2hrs>

ПЕРШИЙ ОРГАНІЧНИЙ ЦУКОР В УКРАЇНІ ВИГОТОВИЛИ НА РІВНЕНЩИНІ

смт Гоща, Рівненська область

РЕЗЮМЕ. Низький попит на органічну продукцію в Україні зумовлений її вартістю, яка значно вища, ніж вартість аналогічної продукції, вирощеної з використання хімічних добрив. А стимулів освоювати багаті європейські ринки в українських виробників донедавна не було. Високі митні ставки були фінансовою перепорою, а відмінні стандарти виробництва та прискіплива процедура сертифікації в ЄС зупиняли багатьох. У країнах Європейського Союзу на органічний продукт є стабільний попит. І після підписання Угоди про асоціацію з ЄС українські виробники органіки мають можливість цим попитом скористатися. Адже європейський ринок став значно відкритішим для продукції з України, а адаптація стандартів та норм у сфері органіки до європейських дозволяє нашим виробникам виконати всі вимоги, і сертифікація в ЄС стає для них простішою. Використало ці можливості і підприємство «Дедденс Агро», що на Рівненщині, розпочавши виробництво першого органічного цукру в Україні.

ПРОБЛЕМА. Ризикований та затратний, органічний бізнес донедавна не був популярним в Україні. Попри те, що використання хімікатів на полях завдає непоправної шкоди довкіллю та здоров'ю людини, для фермерів екологічно шкідливі технології виявляються вигіднішими ніж органічні. Значно легше і дешевше вирощувати продукцію, використовуючи нітратні добрива, засоби захисту рослин та інші хімічні речовини, ніж застосовуючи органічні технології. Відповідно, така продукція в разі дешевша для споживача, ніж органічна. І українці зі своєю купівельною спроможністю віддають перевагу саме їй. А стимулів виробляти органічний продукт для європейських ринків, які такої продукції потребують, тривалий час не було. Лякали високі митні ставки та європейські вимоги до продукту: від якості сировини до маркування.

Органічний цукор.
Стоп-кадр з відеозйомки: Андрій Криж

РЕФОРМА. Поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі що є частиною Угоди про асоціацію з ЄС, нівелювала 97% тарифів на українські товари, а середній тариф на вітчизняний експорт знизився з 7,5% до 0,5%. До того ж, ЄС запровадив тарифні квоти на 36 видів товарів, серед яких і цукор. Відбувається поступовий процес гармонізації та адаптації до європейських стандартів. Щодо органічної продукції, то з 2 серпня 2019 року набув чинності Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». На виконання вимог цього закону органічна продукція, сертифікована в Україні, буде повністю відповідати європейським стандартам.

РЕЗУЛЬТАТ. Підприємство «Дедденс Агро» виготовило перший в Україні органічний цукор й експортувало його в Нідерланди. Хоча тут зізнаються, шлях до такого результату не був легким. Перших 2 роки органічний бізнес прибутку не приносив.

Після створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом у компанії оцінили потенціал європейського ринку і почали поступовий рух до його освоєння.

Віктор Щербачук, керівник ТОВ «Дедденс Агро», розповідає: «Поступово ми вирощували, експортували, займалися експортом органічної продукції інших підприємств, допомагали фермерам, ми допомагали, вони нам відправляли свою органічну продукцію, ми її експортували. І такими маленькими кроками ми розвинули таку органічну машину».

До ідеї саме органічного цукру підприємство «Дедденс Агро» звернулося вже у 2017 році. Спочатку експериментували з невеликими обсягами. А от уже у 2018-му вирощений органічним способом цукровий буряк повезли на Гнідавський завод, що на Волині. Завод довелося перелаштовувати на органічний спосіб переробки, тобто привести у відповідність до санітарних та технологічних вимог.

До того ж, підприємство «Дедденс Агро» – єдине у Східній Європі, що має сертифікат європейської компанії «Натурлен», і це допомагає українській компанії реалізовувати органічні товари на рівні з європейськими виробниками. Керівник «Дедденс Агро» Віктор Щербачук розповідає, що запровадження зони вільної торгівлі з ЄС сприяє експорту його продукції за кордон. Підприємство використовує безмитні квоти на експорт цукру. І тут не заперечували б, аби окремі квоти були саме на органічний цукор.

Віктор Щербачук, керівник ТОВ «Дедденс Агро», додає: «Щодо квот на експорт цукру, то немає різниці, чи це органічний цукор, чи традиційний. Якби квота була на органічний цукор, скажімо, 1000 тонн, а на звичайний інша кількість, то, звичайно, нам було б набагато простіше».

Також у компанії розповідають: покупця органічного цукру в Європі знайшли майже відразу. Адже попит і справді чималий.

Віктор Щербачук, керівник ТОВ «Дедденс Агро», зазначає: «На сьогоднішній день фактично весь цукор ми реалізували, зараз у нас якраз почалась відправка цукру за кордон, частину, десь відсотків 15, ми продали тут, на ринку України, а інше йде за кордон. Європейці готові купувати».

Як зазначають експерти, вихід української органічної продукції на європейський ринок це однозначно позитивне явище. Шкода, що поки не всім українцям органіка по кишені. Але якщо в Україні буде з'являтися більше органічної продукції, то й конкуренція буде більшою і вдасться знизити ціни.

Руслан Соболь, голова ГС «Асоціація власників малого та середнього бізнесу міста Києва», наголошує: «У всьому світі все більше купують продукцію із сертифікатом, що підтверджує органічне походження. Тож виробники бачать цей тренд, вивчають ринки і роблять вибір на користь виробництва саме органічної продукції. Цю продукцію будуть купувати активніше ніж продукцію, вирощену із застосуванням хімікатів».

«Якісний товар і хороша репутація – ось чого потребує Європа», – кажуть у «Дедденс Агро». Тим часом з їхнього першого органічного цукру в Україні вже виготовили перші органічні кукурудзяні палички. Тобто попит на українському ринку теж поступово з'являється. Вільна торгівля з Євросоюзом дозволила органічному виробництву в Україні розвиватися. Імовірно, з часом завдяки збільшенню кількості виробників та розвитку конкуренції вдасться знизити ціни і для внутрішніх споживачів. Схоже, ринок розвивається, і європейський стиль «органік» невдовзі буде притаманний і українцям.

<https://tinyurl.com/y5pfe3sb>

ЧЕРНІГІВСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО ШИЄ ОДЯГ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ БРЕНДІВ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. Через застаріле обладнання та брак професійних кадрів чернігівські підприємства легкої промисловості занепали. Нові правила імпорту обладнання та вимоги до якості продукції дозволили підприємству «Елегант» знайти свою нішу на міжнародному рівні. Фабрика співпрацює з такими відомими брендами як Oliver, Jake's, Bonita, Cristian Berf, Ba&Sh, Morgan, Nina Kalio, Caroll, Monoprix та Etam.

ПРОБЛЕМА. Підприємствам легкої промисловості України важко конкурувати на міжнародних ринках. Адже більшість із них, створена за часів СРСР, має застаріле обладнання. Відтак якість пошитого одягу не може задовольнити не тільки міжнародні стокові компанії, а й вітчизняних споживачів.

Також для підприємств легкої промисловості актуальним є питання кадрів, адже свого часу створювались своєрідні кластери: у містах, де працювали підприємства легкої промисловості, діяли заклади профтехосвіти, які готували спеціалістів відповідного профілю. Наразі зв'язок виробництва та навчання практично втрачено. Обсяги підготовки швачок, розкрійників, а також майстрів, які б могли обслуговувати швейне промислове обладнання, скоротились. До того ж, ці професії у молоді не користуються популярністю, а через міграцію працівників робітничих професій до країн ЄС, проблема нестачі кваліфікованих кадрів поглиблюється.

Фабрика «Елегант».
Фото: Архів ПрАТ «Елегант»

РЕФОРМА. ПрАТ «Елегант» завдяки побудові системи управління якістю за європейськими стандартами змогло вийти на європейські ринки. Сертифікують підприємство за результатами глибокої перевірки технологій та всього виробничого процесу. Очевидно, що задовольнити вимоги аудиторів може підприємство, яке працює «по-білому»: зарплати мають бути не в конвертах, усі податки та нарахування сплачені. Ще одна умова – відповідна система обліку сировини, замовлень та контроль якості технологічних процесів.

У 2018 році в рамках галузевого Промислового діалогу Укрлегпрому з Урядом прийнято дуже потрібну для галузі ініціативу: виплат зі сплати ПДВ на імпорт обладнання, яке завозиться для виробничих потреб підприємств легкої промис-

ловості. Ці зміни до Податкового кодексу дозволяють не лише галузевим, а всім промисловим підприємствам сплачувати ПДВ за імпортоване обладнання не одночасно, а впродовж 24 місяців. Вивільнені кошти підприємства можуть спрямовувати на власний розвиток. Додатково Кабмін пішов назустріч численним зверненням Укрлегпрому, і обладнання для текстильної та легкої промисловості виключено з переліку машин підвищеної небезпеки (квітень 2019 року). Це автоматично скорочує кількість різноманітних вартісних дозволів та інших документів, які потрібно отримати підприємству.

РЕЗУЛЬТАТ. На сьогодні 99% послуг, які надає ПраТ «Елегант», – це пошив одягу з матеріалу замовника. Тобто фабрика працює за так званою «давальницькою схемою»: компанія дає чернігівському підприємству сировину (тканину та фурнітуру, зразки продукції та лекала в електронну вигляді). Спершу підприємство відпрацьовує замовлення експериментального виробу, результат оглядає представник замовника, і лише після цього конкретна модель запускається в масове виробництво.

Так працюють із партнерами з Нідерландів, Німеччини, Франції, Польщі, Литви та інших країн. Їх пошук став простішим з 2016 року. Саме тоді розпочалося тимчасове застосування Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі.

«Якщо ми хочемо рухатися в Європейський Союз, ми маємо відповідати вимогам не тільки на папері. Тому європейські компанії вимагають підтвердження якості. Це виглядає приблизно так: «Окей, ми хочемо працювати з вами, але чи у вас є такий-то сертифікат?» – пояснює директор «Елегант» Наталія Романовська.

Тільки минулого року фабрика «Елегант» пройшла 6 різноманітних аудитів, які стосувались якості та технологій. Один із них – щодо питань соціальної відповідальності BSCI. Виявляється, останньому європейці приділяють останнім часом усе більше уваги. Аудит BSCI – це перевірка підприємства на відповідність до міжнародних вимог у галузі соціальної відповідальності. Серед багатьох критеріїв найбільшу увагу приділяють питанням безпеки праці, екологічних стандартів, дотримання прав працівників та відповідних умов праці.

Що стосується кадрів, то частково ця проблема вирішується за рахунок замовлення: щороку за договором профтехзаклади Чернігова набирають певну кількість студентів на відповідні спеціальності. Практику вони проходять на самому підприємстві. Стимул іти на фабрику й конкурентна зарплата швачок: середня у 2018 році складала 9500 грн (із нарахуваннями).

Потужність «Елегант» – понад 300 тисяч готових виробів одягу за рік. Цифра змінна залежно від виробу: на пальто йде більше часу та сировини, ніж на штани, блузку тощо. Загалом фабрика шиє жіночі жакети, брюки, сукні, спідниці, напівпальта, жіночі та чоловічі пальта, дитячий одяг та інше. А головне – на всіх виробках є маркування «made in Ukraine». Одяг із чернігівської фабрики можна придбати в мережах магазинів одягу Європи.

<https://tinyurl.com/y35znth6>

«Сідко Україна»: ЄВРОПЕЙСЬКА ЯКІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

м. Ічня, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС та зобов'язання України запровадити в себе європейські стандарти у сфері харчування привабило на Чернігівщину європейських інвесторів. «Сідко Україна» – естонсько-український проект, який реалізує нові норми в харчовій галузі та працює з місцевою сировиною. Компанія почала працювати у 2014 році і зараз експортує 10 тисяч тонн соняшникового насіння за сезон.

ПРОБЛЕМА. Чернігівщина – прикордонний регіон, виробництво якого було зорієнтовано на експорт до Російської Федерації. З початком європейського курсу України, а потім і агресії РФ подальша співпраця стала неможливою. Інвестиційний же клімат досить важкий.

РЕФОРМА. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС в Україні почали більше думати про безпечність харчової продукції, відбувається активне впровадження системи НАССР (система аналізу ризиків і контролю критичних точок).

«Сідко Україна» – естонсько-український проект, який стартував у 2014 році і спеціалізується на виготовленні корму для диких та домашніх птахів. Компанія стала першою в Україні, яка почала експортувати таку продукцію (смугасте соняшникове насіння та ядро соняшника) до Євросоюзу. Товар постачається в індивідуальній упаковці під різними торговими марками. Окрім того, виготовляється продукція і для споживання людьми. Потужності підприємства знаходяться в Ічні та орієнтовані на переробку льону, сорго, віки, проса та інших культур.

Естонсько-український проект.
Фото: Архів ТОВ «Сідко Україна»

РЕЗУЛЬТАТ. Власник компанії Марк Ейвін зауважує, що інвестувати в Україну мав намір давно. Він добре знайомий з країною: має українське коріння та свого часу всі літні шкільні канікули проводив тут. Бізнесмен кілька років детально вивчав регіони та шукав місцевих партнерів, які погодяться розділити з ним відповідальність за новий незвичний проект. А головне – саме в Україні є якісна сировина: соняшник в Естонії не росте.

«У сезон експортуємо 10 тисяч тонн соняшникового насіння (корм для птахів). Забезпечуємо роботою майже сім десятків мешканців області та готуємося до значного розширення, – каже нинішній директор «Сідко України» Юлія Свири-

денко. – Стартував же проект у 2014 році. Саме тоді яскравий прояв патріотизму українців вселив віру в країну й іноземцям. До цього в Україну інвестували виправдано менше».

Якість роботи «Сідко Україна» підтверджено сертифікатами: SA 8000 (Social Accountability) та ISO 22000. Перший стосується соціальної відповідальності бізнесу, другий – гарантує безпечність продукції.

Працюють на підприємстві і над впровадженням системи моніторингу безпеки НАССР. До слова, обладнання на виробництві влаштовано таким чином, що можна виготовляти як харчову продукцію, так і корм для птахів.

«Ми прагнемо стати законодавцями тренду споживання екологічної продукції. Адже в Європі споживач уже давно саме за принципом екологічності та безпечності обирає товар, розуміючи, що від цього залежить його здоров'я», – коментує Марк Ейвін.

Активне впровадження системи НАССР не лише стане в нагоді українським споживачам, а й полегшить доступ на ринок Європи, де безпечність є обов'язковою складовою. Наразі ж, до європейського ринку можна потрапити, лише маючи сертифікат ISO 22000.

Для іноземного інвестора такий підхід є більш прийнятним. Відтак, Чернігівщина отримує і якісну продукцію для себе, і надійних іноземних партнерів.

<https://tinyurl.com/t25puzy>

ПІДТРИМКА ПРОФЕСІОНАЛІВ МАЄ ЗНАЧЕННЯ: ЯК ГОРІХОВІ СОЛОДОЩІ З ЧЕРКАЩИНИ ПІДКОРЮЮТЬ РИНОК ЄС

смт Цибулів, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Експортерам-початківцям часто не вистачає підтримки на їхньому шляху до ринку ЄС. Багато підприємців губляться в переліку та функціях установ, що займаються питаннями супроводу зовнішньої торгівлі, або ж не довіряють зовнішнім експертам. Приклад партнерства молодій черкаській компанії «ARKMEN», чия продукція вже підкорює любителів натуральних солодошів у ЄС, з Офісом просування експорту доводить – співпрацювати з професіоналами варто та вигідно для бізнесу. З початку експорту і до сьогодні асортимент продукції компанії «ARKMEN» зріс у 3 рази, виручка збільшилася в 10 разів, солодоші нині експортуються у Словаччину, Польщу, Угорщину, Чехію, Литву, Нідерланди, ОАЕ, Південну Корею.

ПРОБЛЕМА. Розгалужена система інституцій підтримки експорту складно сприймається підприємцями, яким важко розрізнити функції окремих установ та організацій, а відтак і знайти серед них установу, компетентну в тій чи іншій ситуації, питанні. Потенціал співпраці бізнесу та професіоналів із державних структур щодо питань виходу на зовнішні ринки залишається невикористаним через недовіру бізнесу до влади. Підприємці часто просто не знають про спеціальні програми чи заходи, орієнтовані на підтримку експортерів.

РЕФОРМА. Відкриття вибагливого ринку ЄС одночасно з обмеженням доступу до великого російського ринку з його невисокими вимогами до якості спонукало багатьох підприємців виходити на якісно новий рівень виробництва. Суттєвим полегшенням стало і спрощення процедур митного оформлення, що дозволило звести бюрократичні прояви до мінімуму.

Натуральні кондитерські вироби з волоських горіхів. Фото: Компанія "ARKMEN"

РЕЗУЛЬТАТ. З цим погоджується й Олексій Пархоменко, засновник компанії «ARKMEN», що на Черкащині. Олексій від початку був націлений на освоєння зовнішніх ринків. З 2017 р. підприємство випускає суто нішеву продукцію – вишукані та натуральні кондитерські вироби з волоських горіхів у шоколадній глазурі, шоколадні батончики з карамеллю з низьким вмістом цукру. Усі продукти для виробництва солодошів проходять ретельну перевірку та мають сертифікати якості, що відповідають міжнародним стандартам.

Європейські споживачі мають високорозвинену культуру споживання таких солодошів та готові купувати якісну продукцію за відповідною ціною. Коли новий продукт потрапляє на полиці крамниць,

покупці ще не знають, «з чим його їсти». Тож для завоювання їхньої довіри та прихильності потрібно постійно заявляти про себе на міжнародних виставках, проводити зустрічі B2B з іноземними клієнтами,

адаптуючись до умов та вимог кожного з них. Прекрасно це розуміючи, команда ARKMEN активно відвідувала міжнародні виставкові заходи, ярмарки, фуд-маркети, фестивалі. Результати не змусили довго чекати. На виставці «Riga Food» продукцію відмітили потенційні ділові партнери, і вже через рік після заснування компанія здійснила першу поставку до Південної Кореї, а з початку 2019 року почалися поставки до Словаччини.

Найбільше сприяння в розширенні географії експорту ARKMEN отримала від Офісу з просування експорту (далі – Офісу). Знайомство з цією установою було випадковим: одnogрупниця одного з власників бізнесу скинула лінк на їхній сайт. Представники підприємства подали заявку і були відібрані за конкурсом для участі у виставці в Дубаю. За підтримки Офісу стала можливою і участь у торгових місіях до Ізраїлю та Грузії, організована ЄБРР у рамках ініціативи ЄС EU4Businesss. Вигоди від такої співпраці незаперечні – з початку експорту і до сьогодні асортимент продукції зріс у 3 рази, виручка збільшилася в 10 разів, солодощі нині експортуються у Словаччину, Польщу, Угорщину, Чехію, Литву, Нідерланди, ОАЕ, Південну Корею.

ТОВ «ARKMEN» постійно бере участь у всіх конкурсах Офісу з просування експорту для участі у виставках, торгових місіях. Експортери на власному досвіді переконалися, що в установі працюють професіонали, які гідно представляють державу за кордоном і до яких дослухаються. Підприємці налаштовані на подальшу тісну співпрацю з установою і навіть готові платити за такі послуги. У планах команди подальше розширення асортименту за завоювання нових ринків: «Ми уявляємо, як увесь світ з посмішкою на устах куштує горіхи ARKMEN та захоплено викрикує різними мовами: Смачно! Delicious! Pysznie! Magnifique! Che delizia!»

<https://tinyurl.com/uy5nzje>

ЧЕРКАСЬКИЙ «ПІОНЕР» ОРГАНІКИ НА РИНКУ ЄС: «СТУКАЙТЕ — І ВАМ ВІДЧИНЯТЬ»

м. Черкаси

РЕЗЮМЕ. Низька культура споживання органіки всередині країни та брак довіри до української продукції на зовнішньому ринку обмежують потенціал виробництва та експорту української органічної продукції. Передбачена Угодою про асоціацію гармонізація українського законодавства до правових норм ЄС надає продукції українських виробників визнання на європейському ринку, а скасування мит та збільшення квот на органічну продукцію формує ряд переваг для аграріїв такого профілю. Їх відчують навіть досвідчені оператори органічного ринку в Україні: завдяки лібералізації торгівлі черкаська агрофірма «Поле» нарощує обсяги експорту, розширює асортимент та готується до нарощування переробних потужностей.

ПРОБЛЕМА. Попри значні можливості для виробництва та експорту органічної продукції, конкурентоспроможність українських виробників на ринку ЄС донедавна обмежувалася ціновим фактором, адже імпортна продукція виходила дорожчою щонайменше на величину ввізного мита. Брак культури споживання органічної продукції та прогалини у вітчизняному законодавстві допускали можливості зловживань термінами «органік», «еко», «біо» на упаковках товарів, що не мали приналежності до органічного виробництва. Непоодинокими були випадки постачання на ринок ЄС неякісної органіки. Це підривало довіру до українських виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. У результаті, навіть сумлінним експортерам доводилося проходити додаткові огляди та нести витрати на лабораторні аналізи. У свідомості європейців формувалося негативне враження щодо української продукції.

РЕФОРМА. Тимчасове застосування ПВЗВТ розпочалося 1 січня 2016 року. Однак уже в квітні 2014 року ЄС запровадив для України автономні торговельні преференції, щоб підтримати її економіку в період кризи. Крім торговельного режиму ПВЗВТ, українські експортери мали змогу продавати товари в ЄС у рамках Генеральної системи преференцій протягом ще двох років. Це забезпечило суттєву лібералізацію доступу на європейський ринок для багатьох українських товарів, підвищуючи їхню конкурентоспроможність порівняно з конкурентами з третіх країн. Нині Україна входить у п'ятірку країн, які поста-чають найбільше органічної продукції на ринок ЄС.

Перевірка зернової сировини.
Фото: ТОВ Агрофірма «Поле»

Проєвропейські реформи в Україні також формують ряд можливостей для виготовлення та продажу на ринки ЄС якісних готових продуктів харчування, у тому числі органічних. З одного боку, це впровадження Міжнародної системи аналізу небезпечних факторів та контролю в критичних точках (HACCP – Hazard Analysis and Critical Control Points), що затверджено Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та доповнена рядом інших законодавчих актів.

З іншого боку, це вдосконалення правових засад органічного виробництва в Україні та їх адаптація до відповідного законодавства Європейського Союзу, що почалося із набуттям чинності Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного

виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Є і зустрічні ініціативи з боку української держави: податкові пільги для ведення органічного виробництва; впровадження Державної програми з харчування органічними продуктами в закладах освіти; іміджева, інформаційна та фінансова підтримка стимулювання попиту на органічну продукцію; сприяння кооперації виробників органіки.

РЕЗУЛЬТАТ. Агрофірма «Поле» – досвідчений виробник зернової сировини та продуктів її первинної переробки з Черкаської області. Компанія почала займатися експортом 15 років тому. Однак розширювати обсяги торгівлі давалося вкрай важко: переважали разові поставки та недовготривалі контракти. На експорт припадало тільки 10–12% від загальних обсягів продукції. Шанс подолати застій у зовнішньоторговельній діяльності та реалізувати свій експортний потенціал фахівці підприємства побачили у виході на ринок органічної зернової продукції в ЄС.

Початок дії Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС не став для компанії дивом, оскільки вона планомірно розвивалася в обраному напрямі зовнішньоекономічної діяльності. Так, продукція підприємства сертифікована як органічний продукт з 2009 року та має «євролисток». Однак зняття мита у 2014 році дало можливість здобути переваги над російськими та китайськими постачальниками: за ці роки обсяги експорту до ЄС у компанії збільшилися вдвічі. Компанія спромоглася вийти на об'єми експорту 90%, з яких понад половина припадає на Європу.

«І для України можна поставити ціль за декілька років, можливо, за 10 років, вийти на обсяг 20–30% експорту органічної продукції. І бажано, щоб це були продукти переробної галузі, а не сировинної. Це є перспектива... Значно легше конкурувати з органічною продукцією на міжнародних ринках», – говорить Іван Томенко, директор ТОВ агрофірма «Поле».

Утім, наявність тарифних квот на сировинну органічну продукцію, хай вони і постійно збільшуються, спонукає підприємство розвивати напрям переробки більш глибоко. Ведуться пошуки іноземних партнерів для спільних інвестицій із метою збільшення переробних потужностей в Україні. Вже є напрацювання щодо виготовлення олії з пшона. Перспективним є нарощування експорту органічного борошна та нішевих продуктів борошномельної промисловості. Саме перелічені позиції входять до десятки агропромислових продуктів, в імпорті яких до ЄС органіка займає істотну частку. Є плани виготовлення органічного дитячого харчування. Маючи успішний досвід співпраці з німецьким банком ПроКредит Банк, компанія розглядає можливості кредитуватися за кордоном для подальшого розширення бізнесу.

Цьому сприяє і реформа щодо встановлення вимог до безпеки продукції за системою HACCP. Компанія модернізує технологічні лінії, закуповує сучасну техніку, яка контролює безпеку продукції електронним способом, проходить відповідні інспекції. У найближчій перспективі це дозволить їй із легкістю вийти на ринки ЄС з готовою продукцією, виготовленою з органічної сировини. Додатковим каталізатором слугуватиме законодавче впорядкування сфери української органічної продукції. Це не тільки спростить вихід сертифікованої продукції на міжнародні ринки, але й зміцнить конкурентні позиції проти псевдоорганіки, що підриває довіру до українських виробників.

Керівник підприємства І. Томенко переконаний: за органікою майбутнє. Ця ніша має надзвичайно великі перспективи. Тут не таке конкурентне середовище, як на «традиційному» ринку, відсутні монополії. А різниця в ціні між органічним та звичайним нішевим продуктом сягає 50%. За останні роки компанія збільшила закупівельну надбавку на органічну сировину до 200%, побудувала міцні довготривалі ділові стосунки з десятками сільськогосподарських виробників України та довірчі взаємини з покупцями в ЄС. Компанія прагне кооперації з сільгоспвиробниками. Її досвід, репутація вкупі з перевагами вільної торгівлі з ЄС – це можливість для місцевих фермерів заробляти на органічній сировині втричі більше ніж на звичайній, зберігаючи довкілля та здоров'я нації.

<https://tinyurl.com/u8nljbu>

ЧЕРКАСЬКИЙ БРЕНД «ЗДОРОВИХ» СНЕКІВ НА НИЗЬКОМУ СТАРТІ ДО ЄС: ПЛЮСИ ПРОЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕФОРМ

м. Черкаси

РЕЗЮМЕ. Для невеликих підприємців без досвіду зовнішньоекономічної діяльності освоєння вимогливого ринку ЄС ще донедавна видавалося надскладною справою з нескінченною чередою витрат та клопотів. З початком в Україні комплексу проєвропейських реформ, передбачених Угодою про асоціацію, виробникам харчових продуктів стало легше адаптуватися до правил гри на ринку ЄС, а лібералізація торгівлі та спрощення процедур оформлення вантажів скасовують останні перепони на шляху якісних та самобутніх українських товарів до європейських споживачів. Черкаський виробник «здорових» снеків «Екі-Некі» вбачає в ринку ЄС значний потенціал для нарощування обсягів виробництва та продажів, а проєвропейські програми та реформи допомагають перетворити амбітні мрії на реальність уже сьогодні.

ПРОБЛЕМА. У малих та середніх підприємницьких колах України поширений стереотип щодо неприступності ринку ЄС як з позицій високих вимог, так і з точки зору неконкурентоспроможності вітчизняної продукції порівняно з європейською. Особливі складнощі пов'язують з експортом українських продуктів харчування, які перед надходженням до європейського споживача мають підтвердити свою відповідність стандартам якості та безпеки. Крім того, експортерам-початківцям часто не вистачає організаційної, інформаційно-аналітичної, консультативної підтримки, а також бракує спеціальних знань і компетенцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

РЕФОРМА. З-поміж усіх визначених Угодою про асоціацію завдань близько третини зобов'язань України припадає на аграрну сферу, передусім на санітарні і фітосанітарні заходи. Протягом 2017–2018 років було прийнято низку важливих законодавчих норм у сфері безпеки продуктів харчування, дотримання яких дозволяє українським виробникам виступати повноправними, з технічної точки зору, гравцями на ринку ЄС. Сприяють експорту й зниження мит та процедурні спрощення на митниці. Для підтримки

українських експортерів-початківців у 2018 р. при Міністерстві економічного розвитку було створено «Офіс із просування експорту», який нині має статус самостійної державної установи та пропонує українським виробникам ряд програм, спрямованих на розвиток їхніх експортних компетенцій, а також комплексну допомогу у виході на іноземні ринки.

РЕЗУЛЬТАТ. Інституційна підтримка професіоналів на початкових етапах експортної діяльності є особливо важливою для невеликих виробників, які мають що запропонувати європейському ринку. Підтвердженням тому – історія черкаського виробника «здорових» снеків «Екі-Некі». Компанія «Дінатекс – Альфа» є єдиним в Україні виробником міні-хлібців, що виготовляються з безглютенових круп (кукурудзи, рису, гречки) без додавання підсилювачів смаку, штучних ароматизаторів та консервантів.

Продукт містить багато мінеральних речовин, а також клітковину цільних злаків, підходить для дієтичного харчування, вегетаріанцям, є здоровою альтернативою картопляним чіпсам.

«Шукати свою додану цінність для споживача, унікальність, використовувати свою українську ідентичність як перевагу на ринку ЄС», – радить регіональним виробникам ідейна натхненниця «Екі-Некі» Ольга Мельник.

Виробництво розпочалося з бажання створити продукт із місцевої сировини, що підходить для здорового харчування і яким можна сміливо пригощати близьких. Нині бренд «Екі-Некі» вже здобув довіру і прихильність серед споживачів по всій Україні та перебуває на низькому старті до ринку ЄС. Прагнучи вийти на високі стандарти харчової продукції та конкурувати з нею на міжнародному рівні, компанія впровадила систему контролю за безпечністю продукції НАССР та найближчим часом планує сертифікацію за стандартами ISO 22000, розглядає також можливості отримати маркування Glutenfree та «євролисток».

До освоєння експортного напрямку компанію спонукала також участь у різних програмах та проєктах підтримки бізнесу. Наразі ведеться робота над створенням робочого плану експортного виходу на ринок ЄС у рамках програми Export Evolution Pro від Офісу просування експорту. Проводиться глибоке дослідження цільового ринку та каналів збуту. Для старту обрали Естонію, де рівень споживання сніків у 3,5 рази вище ніж в Україні, а також Чехію та Німеччину.

Попри ресурсні складнощі, підприємство «Дінатекс – Альфа» переконане: продовження проєвропейських реформ має безперечні плюси для бізнесу та економіки країни в цілому. Це й підвищення технологічного рівня українських виробників, їхньої конкурентної спроможності на міжнародному ринку, й інтеграція країни до європейської бізнес-спільноти, і сталий відхід бізнесу від орієнтації на російський ринок, і підвищення економічного потенціалу країни.

<https://tinyurl.com/wbtfqgn>

КОРИСНІ ТА ЯКІСНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ З ТРАДИЦІЙНИХ УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУР: КУРС В ЄВРОПУ

м. Глухів, Сумська область

РЕЗЮМЕ. Основу українського експорту до ЄС становить агросировинна продукція, що негативно позначається на природних ресурсах України та обмежує її економічне зростання. Угода про асоціацію не лише відкриває двері для вітчизняних експортерів аграрної продукції завдяки зменшенню ввізного мита на більшість продукції, але й заохочує українських аграріїв не просто вивозити сировину, а поставити на ринок ЄС високоякісну продукцію з вищим ступенем переробки. На хвилі торговельної лібералізації підприємство «Десналенд», що на Сумщині, обрало курс на експорт цілющих харчових продуктів із традиційних українських культур – льону та коноплі.

ПРОБЛЕМА. Державне регулювання агропромислового виробництва в Україні не має чітко вираженої складової, орієнтованої на нарощування виробництва нішевої продукції. Чинна система підтримки стимулює виробників високомаржинальних культур (кукурудзи, соняшника), не зацікавлених у їх глибокій переробці. Це не лише консервує сировинну модель експорту, але виснажує земельні ресурси України.

РЕФОРМА. У рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС з 1 січня 2016 р. між ними почала діяти Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка передбачає відкриття доступу до ринків ЄС для українських виробників. Так, понад 95% усіх товарних позицій за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) стали для України з митом 0%. І тільки близько 4% залишились у системі тарифного регулювання. Результатом цих заходів лібералізації торгівлі стало зростання експорту сільськогосподарської та харчової продукції до ЄС протягом 2016–2018 рр. Крім того, ЄС впроваджені квоти на безмитне постачання української агросировинної продукції. Тоді як на товари, що є результатом більшого ступеня обробки чи переробки, квоти переважно не поширюються. Це стимулює українських виробників нарощувати виробництво готової до споживання продукції. Для аграріїв північних регіонів України одним із перспективних напрямів відходу від сировинного експорту є переорієнтація на луб'яні культури (льон, коноплі) та виготовлення з них нішевих продуктів харчування.

Продукція здорового харчування.
Фото: ТОВ «Десналенд»

РЕЗУЛЬТАТ. Європейські тренди здорового харчування зумовлюють зростання популярності таких нішевих продуктів як льняна та конопляна олії прямого віджиму, борошно, висівки та протеїн із них. Серед європейських споживачів ці товари користуються попитом, а ринок ЄС є досить ємним. Утім, висока конкуренція на ньому ще донедавна відлякувала українських експортерів. Зменшення ставки ввізного мита на продукти переробки рослинної продукції до 0% послужило каталізатором посилення експортної активності національних АПК-виробників на європейському ринку. Завдяки нульовому миту їхня продукція стала більш конкурентоспроможною за ціновим чинником.

Серед підприємств, які прагнуть закріпитися на ринку ЄС, і ТОВ «Десналенд» (м. Глухів, Сумська область). Воно визначило своєю місією виробництво продукції для здорової нації з традиційних сільсько-господарських культур Сумщини: льону, коноплі, гарбуза. За декілька років діяльності асортимент підприємства поповнився понад 10 видами цікавих та корисних товарів (серед новинок ванільний та шоколадний протеїни з коноплі, гарбузовий протеїн). Угода про асоціацію загалом та ПВЗВТ зокрема сприймаються підприємством як контекст, завдяки якому воно позбавлене багатьох перепон у зовнішньоторговельній діяльності. Це не тільки скасування мита, але й зменшення бюрократичної тяганини з оформленням вантажів, спрощення документального оформлення ділових поїздок, відвідувань виставкових заходів завдяки безвізовому режиму.

«Слідкувати за якістю, а не за кількістю. Слідкувати за тим, щоб і наші люди, які живуть у нас в країні, і за кордоном при покупці цього продукту отримували задоволення і знали, що вони споживають... В Глухові є компанія, яка рветься на європейський ринок і хоче укріпитися не тільки на ньому, але навіть на світовому рівні, чому би й ні?»- говорить Сергій Кургалін, директор ТОВ «Десналенд».

Цьогоріч перші партії продукції ТОВ «Десналенд» потрапили до Європи через місцевих посередників. Якість продукції (насиченість амінокислотами, повна група вітамінів), а також відсутність у її складі синтетичних ароматизаторів та консервантів, генетично модифікованих організмів та речовин на їх основі, підтверджені лабораторними перевірками, приємно вразили європейських партнерів. Прозорість підприємства та його готовність до співпраці спонукали європейських партнерів до подальших закупівель української продукції. Уже досягнуто домовленості щодо постачання конопляної олії до Італії. Важливо, що вся продукція буде представлена на полицях європейських крамниць під брендом «Десналенд» українською мовою.

Однак компанія не планує зупинитися на цьому та розпочала вивчати специфіку прямого виходу на ринки ЄС. Фахівці підприємства проводять юридичні консультації, відвідують тематичні виставки і семінари, радяться з колегами з виробничої асоціації щодо технічних питань експорту та особливостей співпраці з європейськими партнерами. Процес є непростим, багато питань залишається відкритими: тривають переговори з іноземними контрагентами, продовжується дослідження європейського ринку, ведеться пошук досвідчених фахівців, здатних допомогти підприємству намітити подальші впевнені кроки в цьому напрямку.

У подальшому, зі зростанням обсягів експорту, підприємство готове збільшувати потужності виробництва, створювати нові робочі місця, розширювати асортимент продукції, проводити сертифікацію за європейськими вимогами. Інвестори готові фінансувати подальший розвиток підприємства в разі збереження позитивної динаміки його розвитку.

<https://tinyurl.com/vtobjm6>

ВІД СТАРОГО ЗАВОДУ КОМБІКОРМІВ ДО ВИРОБНИЦТВА ПЛАСТІВЦІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЯКОСТІ

смт Михайло-Коцюбинське, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Несприятливий інвестиційний клімат обмежує можливості розвитку підприємств агропереробки в Україні. Натомість поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, з її тарифною лібералізацією та процедурними спрощеннями, створює сприятливі умови для нарощування експорту високоякісної продукції з вищою доданою вартістю: скасування мит робить її конкурентоспроможною на ринку ЄС, і на неї, на відміну від сировини, тарифні квоти не поширюються. Приклад виробничого комплексу Avena HEAD TOB «Добродія фудз» у Чернігівській області є показовим: сприятливий контекст проєвропейських реформ у сфері торгівлі вкупі з прагненнями вітчизняних підприємців налагодити виробництво корисних продуктів харчування – це шлях до модернізації українського АПК, нарощування прибутковості українського експорту та подолання його сировинної орієнтації.

ПРОБЛЕМА. Чернігівщина є регіоном зі значними можливостями для агропромислового виробництва. Унаслідок складної політичної ситуації в Україні більшість інвесторів неохоче вкладають кошти в переробні підприємства, а низька купівельна спроможність населення не стимулює змінювати асортимент і технології відповідно до сучасних трендів у харчуванні. Формується замкнене коло проблем: колишні промислові об'єкти занепадають, агроекспортери, збуваючи великі обсяги сировини, втрачають у ціні та несуть додаткові витрати на транспортування, закріплюється сировинна модель експорту, сільські території занепадають. Враховуючи, що в довгостроковій перспективі ціни на сировину відносно цін на послуги і робочу силу знижуються, Україна як сировинний експортер буде все більше програвати на міжнародному ринку країнам, які виробляють кінцеві продукти з вищою доданою вартістю.

РЕФОРМА. Завдяки початку дії ПВЗВТ, зокрема зниженню ввізних мит до 0% для більш ніж 95% експортних товарних позицій з України, ринок ЄС став дуже привабливим для вітчизняних агровиробників. Однак найбільше від виходу на нього виграють підприємства харчової промисловості, що виробляють продукцію високого ґатунку з більш складною рецептурою (наприклад, зі зниженим вмістом жирів, цукру, солі, збагачені мікроелементами для прихильників здорового способу життя, продукція для алергіків тощо) із місцевої сировини. Товари в цій ніші не тільки користуються високим попитом у ЄС, але й не підпадають під тарифні квоти.

РЕЗУЛЬТАТ. Сприятливий торговельний режим із ЄС формує позитивний контекст для нарощування експорту продукції з вищою доданою вартістю в Україні. Це стимулює аграрні компанії в Україні запускати надсучасні виробничі комплекси, спроможні випускати високоякісні продукти харчування з урахуванням європейських трендів у харчуванні. Так, у 2017 році національна агропромислова група Agricom Group підписала меморандум про співпрацю з Чернігівською обласною державною адміністрацією. І вже навесні 2018 р. на місці напівзруйнованого заводу комбікормів у смт Михайло-Коцюбинське відбулося офіційне відкриття комплексу Avena HEAD TOB «Добродія фудз» з виготовлення пластівців із зернових культур та продуктів на їх основі загальною потужністю 1 тис. тонн готової продукції на місяць.

«Ми вирішили стати не просто аграрною компанією, а й виробляти продукцію з високою доданою вартістю...та пропонувати здорові, корисні продукти, вирощені на нашій землі», – говорить Петро Мельник, виконавчий директор Agricom Group.

«Добродія фудз» нині включає торгові марки «Добродія» та «San Grano» і виробляє понад 50 найменувань харчової продукції, включаючи як класичні пластівці, так і суміші пластівців для спортивного та дитячого харчування, рецептурні каші, зернові батончики та ін. За словами комерційного директора компанії Дмитра Романова, ЄС є дуже привабливим ринком, а підписання Угоди про асоціацію, включаючи Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, зробило продукцію українських виробників більш конкурентною. Високі вимоги до якості, що висуваються в ЄС до продуктів харчування, сприймаються компанією як «дуже гарна школа для розвитку», а також можливість завоювати найціннішу конкурентну перевагу – довіру європейських партнерів і споживачів.

Оснащення виробництва високотехнологічним обладнанням Bühler, урахування європейських вимог до виготовлення продукції дозволило підприємству отримати сертифікати якості та безпечності виробництва, підтверджені міжнародними аудитами FSSC 22000, Organic Standard, HALAL, KOSHER. За рік діяльності компанія збільшила обсяги поставок готової продукції до ЄС (Нідерланди, Словенія, Болгарія, Румунія) більш ніж у 4 рази. Виходу підприємства на європейський ринок сприяли консультації та організаційно-інформаційна підтримка Офісу з просування експорту.

Нарощування експорту призведе до збільшення обсягів виробництва в цілому, від цього виграє не тільки компанія, але й фермери Чернігівщини, яка традиційно вважається одним із найбільш сприятливих регіонів для вирощування вівса – основної сировини для виробництва продукції компанії. «Добродія фудз» розробила експортну стратегію для різних географічних ринків, у т. ч. для ЄС, яка має на меті послідовне нарощування обсягів, розширення географії та асортименту. Важливим кроком є просування продукції (вівсяних пластівців, сумішей зі злаків) для сегменту FMCG (товари поточного споживання), у тому числі private label із європейськими роздрібними мережами.

<https://tinyurl.com/sx4hxuv>

ЗА ОРГАНІКОЮ МАЙБУТНЄ: ЯК НА СУМЩИНІ НАРОЩУЮТЬ ЕКСПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Сумська область

РЕЗЮМЕ. Експортна спроможність українських виробників органічної продукції обмежується складнощами проходження сертифікації за стандартами ЄС, висока вартість якої робить українські товари неконкурентоспроможними на європейському ринку. У Сумській області ініціювали та розвивають механізм підтримки органічних виробників шляхом відшкодування витрат на сертифікацію з обласного бюджету. Цим інструментом уже скористалися 6 підприємств Сумщини, які найближчим часом розраховують наповнити екологічно чистою і смачною продукцією не тільки місцевий, а й європейський ринки.

ПРОБЛЕМА. Український ринок органічної продукції має величезний експортний потенціал, але розвиток стримується відсутністю ефективного регулювання галузі. Зокрема, відсутність в Україні еквівалентної стандартам ЄС сертифікації перетворює її на доволі складну та дорогую процедуру. Дозволити собі так званий «євролисток» можуть лише поодинокі виробники. У результаті, частка органіки в загальному агроекспорті становить лише 0,5%. Крім того, випадки з недобросовісними постачальниками дискредитували довіру до української органіки та призвели до посилення заходів контролю з боку ЄС.

РЕФОРМА. Привабливість ринку ЄС для українських аграріїв та переробників незаперечна – рівень споживання органічної продукції на ньому набагато вищий ніж в Україні. Розуміючи переваги та перспективи органічного виробництва, Сумською ОДА у 2016 р. було ініційовано механізм підтримки місцевих аграріїв цього сектору. У рамках Програми розвитку агропромислового комплексу та сільських територій на період до 2020 року (затверджена рішенням Сумської обласної ради від 07.10.2016, зі змінами, далі – Програма) було виділено напрям підтримки органічного виробництва продукції.

Органічне виробництво на Сумщині.
Фото: Сайт <http://news.agro-center.com.ua/>

Він передбачає відшкодування 75% витрат, зазначених підприємствами агропромислового комплексу області у зв'язку з проведенням та підтвердженням відповідності виробництва органічної продукції та отриманням сертифікату відповідності. Один суб'єкт господарювання може розраховувати на безповоротну допомогу на суму до 15 тис. гривень на рік незалежно від видів сільськогосподарської діяльності та видів продуктів переробки. Максимальний обсяг фінансування Програми за цим напрямком у 2017–2020 роках – 150 тис. гривень щороку. Представники місцевої влади наголошують на можливості збільшення фінансування на сертифікацію у разі, якщо зацікавленість підприємців-виробників органічної продукції буде зростати.

Загальнодержавний контекст для зміцнення експортного потенціалу виробників органіки формує нещодавно прийнятий Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Він дозволить Україні поступово вийти на один рівень із країнами ЄС

щодо якості виробництва та можливостей торгівлі органічними товарами. Це не тільки спростить українським виробникам вихід на європейський ринок, а й забезпечить вищий рівень захисту здоров'я споживачів.

РЕЗУЛЬТАТ. У 2017–2019 рр. відшкодування витрат, пов'язаних з отриманням сертифікату на виробництво органічної продукції, отримали 6 підприємств Сумської області. Серед них: ТОВ «Велесверміорганіка» (лохина), ФОП Марченко А.М. (огірки, помідори, перець, салат, цибуля, гарбуз та інші овочі), ФОП Цвільов М.М. (просо, малина), Сумський національний аграрний університет (гречка, ярий ячмінь, озима пшениця, гінго дволопатево, виноград, малина, смородина), ФОП Горобівський Р.І. (мед), ФГ «Мрія-СК» (гречка) та інші. У 2017 р. з обласного бюджету частково відшкодували витрати за отримання сертифікатів відповідності стандартам ЄС у сфері органічного сільського господарства на суму 16,5 тисячі гривень, у 2018 р. – на 24,5 тисячі гривень.

Проевропейські реформи, підтримка держави та області спонукають виробників органіки на Сумщині досліджувати потреби ринку ЄС та шукати нові формати зміцнення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Зразком слугує досвід сільськогосподарської кооперації в країнах ЄС. У 2017 р. з метою популяризації якісної продукції місцевих товаровиробників була створена громадська Спілка «Органічна Україна. Північ», що об'єднала понад 30 підприємців. Наразі вони планують створити кооператив виробників органічних ягід для спільного виходу на європейський ринок. Деякі бенефіціари Програми вже зараз проводять консультації з іноземними партнерами щодо початку експорту органічної продукції в країни ЄС (зокрема в країни Прибалтики, Німеччину та ін.) з 2020 року.

<https://tinyurl.com/vtobjm6>

СОЛОДОЩІ З ЖІНОЧИМИ ІМЕНАМИ – УКРАЇНСЬКА «РОДЗИНКА» НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ

м. Суми

РЕЗЮМЕ. Вихід на ринок ЄС завжди сприймався українськими підприємствами, особливо дрібними виробниками, як непосильна справа, обтяжена бюрократичною тяганиною, купою недосяжних дозволів та заборон. З початком дії Угоди про асоціацію в Україні розпочалася низка реформ (приведення санітарних та фітосанітарних заходів і системи контролю безпечності харчових продуктів у відповідність до європейських вимог, запровадження прозорих та спрощених митних процедур), які істотно полегшили можливості вітчизняних виробників експортувати продукти харчування до ЄС. Історія сумського підприємства переконує – торувати шлях на ринок ЄС з якісним авторським продуктом харчування нині під силу навіть маленьким виробникам. Компанія «Доброїж» планує експортувати 2–5 тонн продукції до ЄС щорічно.

ПРОБЛЕМА. Вимогливість ринку ЄС та складні процедурні питання сформували в представників малого та середнього бізнесу упереджене ставлення до експорту як низки ризиків, потенційні втрати від яких перекривають очікувані вигоди. У підприємницьких колах побутує думка, що вийти на ринок ЄС під силу тільки великим, потужним компаніям, які не один рік ретельно готувалися до цього.

РЕФОРМА. Відповідно до Глави 4 «Санітарні та фітосанітарні заходи» Угоди про асоціацію Україна має впровадити національну систему контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів, яка буде еквівалентною системі Європейського Союзу, що базується на важливому принципі забезпечення контролю «від лану до столу». Нині для всіх підприємств в Україні, що постачають харчову продукцію, є обов'язковим впровадження постійно діючих процедур, заснованих на аналізі небезпечних факторів та контролі в критичних точках (НАССР). Оскільки ця система є інтегрованою в законодавство ЄС, її підтверджена наявність у підприємства відкриває доступ його продукції на європейські ринки.

Смаколики ТМ "Доброїж".
Фото: Сайт AgroPortal.ua

Для спрощення експорту до ЄС українською митницею було впроваджено сертифікати з перевезення товару EUR.1, що дозволяють товарам українського походження після їх ввезення на територію ЄС користуватися умовами преференційної торгівлі. Ще одним вагомим досягненням у сфері спрощення доступу на ринки ЄС стало започаткування інституту «уповноваженого експортера», що дає право самостійно оформлювати декларацію, незалежно від вартості товару.

РЕЗУЛЬТАТ. Реальні історії невеликих виробників у регіонах свідчать: не обов'язково бути великим підприємством, щоб отримувати максимально ефективний результат від своєї діяльності. А ряд реформ, сформованих під впливом

зовнішньополітичного курсу на Європу, цьому сприяє. Виробник корисних солодошів за індивідуальною авторською рецептурою ТМ «Доброїж» Костянтин Гетта з Сум переконаний, що проєвропейські

реформи створюють ряд можливостей для виходу на експорт, і з цього потрібно скористатися. Попри витрати часу і ресурсів, це надає можливості піднятися на інший рівень якості й розуміння пов'язаних із цим процесів виробництва та збуту продукції.

«...Європа дає розвиток насправді. Ти хочеш туди експортувати – підтягуєшся за своїми всіма параметрами, щоб відповідати всім цим вимогам... Якщо ми не хочемо розвиватись, де ж ми завтра будемо? Давайте залишимо як є, повернемося у Радянський Союз, що ми будемо мати?», – запитує Костянтин Гетта, власник ТМ «Доброїж».

Розпочати виробництво натуральної продукції Костянтина спонукало бажання створити корисну та безпечну альтернативу магазинним солодощам для своєї родини. Потім захотілося робити добру справу для українців, адже добра їжа – це той скарб, яким завжди хочеться ділитися. Нині асортиментний ряд підприємства нараховує 18 видів неглазурованих батончиків, 9 видів халви, 6 видів батончиків в шоколаді без цукру. Використовуються такі складові: пророщене зерно соняшнику, мед, кокосова стружка, арахіс, кориця, кунжут, мак, популярна останнім часом зелена гречка. Усе це об'єднується у чудернацькі смаки. Серед них халва з жіночими іменами «Сміяна» та «Ярина», «Забава» і «Любава», батончики «Шоколадний джаз», «Пряний серпень», «Яблучна втіха» та багато інших смаколиків для тих, хто замислюється про своє здоров'я, займається спортом, уникає цукровмісних продуктів, цінувальникам їжі без термічної обробки і, звичайно, дітям.

Скасування візового режиму збільшило можливості підприємців самостійно вивчати ринок ЄС: «...ти бачиш, як люди живуть, що вони споживають, і ти бачиш ніші, у яких ти можеш спокійно зайняти своє місце...», – каже Костянтин Гетта. Під час участі в численних міжнародних виставках він на власні очі переконався, що його продукція цілком у трендах споживання в країнах ЄС та світу. Реалізувати власний експортний потенціал в умовах спрощення митного оформлення та впровадження еквівалентної європейській системи контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів, видається набагато простішим: «НАССР пройшов і вже в принципі торгуй, ніяких там заборон немає...не треба якісь кола пекла пройти, щоб вийти кудись».

У результаті поїздок та під впливом лібералізації торгівлі було прийнято рішення розпочати сертифікацію для експорту продукції в ЄС. Наразі проводиться модернізація обладнання, підвищується контроль якості продукції. Сертифікацію планують завершити до кінця цього року. Досягнуто попередніх домовленостей з іноземними партнерами для поставки продукції до Німеччини, Данії, Франції. Орієнтовний обсяг експорту становитиме 2–5 тон.

Підприємство готове гнучко змінювати асортимент продукції для потреб ринку ЄС, у т. ч. пройти сертифікацію як для органічної продукції. Очікується, що це сприятиме і фермерству в регіоні, адже вже зараз сировина максимально закуповується в місцевих господарів. Приміром, підприємство має постійний договір із надійним пасічником. Крім того, компанія веде соціально активний бізнес. Підприємці є членами ГО «Українська екоініціатива». Частка виручки від продажу продукції спрямовується на проекти зі збереження природи. Це суттєвий чинник надійної репутації та довіри до бізнесу, який цінується європейцями.

<https://tinyurl.com/yx58atz7>

РИНОК ЄС ЗАДАЄ ВИСОКИЙ РІВЕНЬ, УГОДА ВІДКРИВАЄ МОЖЛИВОСТІ, РЕШТА — ПИТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

м. Сновськ, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Ще п'ять років тому для українських підприємств конкурувати на ринку ЄС з його високими вимогами до якості та безпеки продукції на фоні істотних тарифних бар'єрів видавалося надскладною місією. Зниження ввізних мит на українські товари сформувало для вітчизняних експортерів суттєві переваги за критерієм ціни, а реформування системи контролю за безпечністю харчової продукції забезпечує передумови для спрощеного доступу якісних українських товарів на ринок ЄС. Так, впровадження європейських стандартів безпеки дозволило Щорському заводу продтоварів без зайвих перепон вийти з нішевими новинками на ринок ЄС, а відсутність мита дозволяє пропонувати їх європейським споживачам за привабливими цінами.

ПРОБЛЕМА. До початку дії Угоди про асоціацію вихід на один із найбільших, найпотужніших та найбільш захищених ринків світу – ринок ЄС – видавався надскладним завданням навіть для досвідчених експортерів. Порівняно з європейськими виробниками українська продукція програвала за ціною принаймні на величину ввізного мита. Крім того, їм доводилося вести конкурентну боротьбу з безліччю підприємств із третіх країн. А зважаючи на відмінності в європейських та українських стандартах якості та безпечності, експерименти з новинками продукції могли коштувати підприємству суттєвих втрат.

РЕФОРМА. Режим вільної торгівлі з ЄС, зокрема асиметрична тарифна лібералізація на користь України, формує для українських виробників унікальні можливості для нарощування та диференціації експорту. Однак для того, щоб у повній мірі скористатися перевагами від торговельної лібералізації з ЄС, вітчизняним виробникам необхідно підтвердити відповідність продукції високим стандартам ЄС. Сприятливий контекст для цього сформувала реформа системи контролю за безпечністю харчової продукції.

Виробництво солодошів.
Фото: ПАТ «Щорський завод продтоварів»

Зокрема, до вересня 2019 р. всі потужності, що виробляють харчову продукцію, мали запровадити гігієнічні вимоги згідно з принципами системи НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points). У сукупності гармонізація українського законодавства у сфері санітарних та фітосанітарних заходів із європейським знижує для вітчизняних експортерів нетарифні бар'єри для виходу на ринок ЄС, а також зменшує їх витрати за рахунок спрощення торговельних процедур, включаючи зменшення кількостей дозволів на імпорту та інспекцій.

РЕЗУЛЬТАТ. ПАТ «Щорський завод продтоварів» – підприємство на Чернігівщині, якому за 70-річну історію існування не тільки вдалося зберегти традиційні рецепти солодошів, але й успішно провести ребрендинг, здійснити технологічний прорив

та розпочати поставки продукції на європейський ринок, включаючи країни Балтії, Німеччину, Румунію,

Грецію. Загалом це понад 200 різних асортиментних позицій на будь-який смак: від цукерок та випічки до пастили і ягід у цукрі.

Однак утримання та посилення конкурентних позицій на динамічному ринку ЄС з його високими вимогами до якості та безпечності продукції є доволі складним завданням навіть для такого досвідченого експортера як «Щорський завод продтоварів». Донедавна боротися за європейського споживача доводилося як із сильними гравцями з ЄС, так і з третіх країн. Зниження ввізних мит відкрило можливості конкурувати на ринку ЄС на рівні з європейськими виробниками. Для прикладу, після тарифної лібералізації ввізне мито на мармелад з полуниці для українських виробників знизилося до 0%, тоді як для постачальників з третіх країн становить 24% + 23 євро за кожні 100 кг.

Маючи досвід співпраці з європейськими контрагентами, підприємство розуміло, що розширення асортименту відповідно до найсучасніших трендів у споживанні неодмінно веде до збільшення продажів. Це спонукало підприємство поповнити арсенал новинок нішевою продукцією – корисними солодощами: батончиками «Fruiture» без додавання цукру із сухофруктів та горіхів, «Air Strawberry» та «Air Banana» з повітряних зерен рису і ячменю з сушеними полуницею та бананом, мармеладом з натуральних ягід.

Для того, щоб у повній мірі скористатися можливостями реалізації нішевої продукції в умовах вільної торгівлі, важливо було підтвердити відповідність продукції високим стандартам ЄС. У 2016 році компанія впровадила систему менеджменту безпеки харчових продуктів HACCP, про що свідчить відповідний знак на всіх етикетках та пакувальних матеріалах продукції заводу. Це дозволило натуральним смаколикам чернігівського виробництва без проблем потрапити на ринки ЄС, а доступна ціна приваблює до них все більше європейських споживачів. При цьому, підприємство не виокремлює продукцію для експорту та для внутрішнього ринку. усі клієнти є однаково цінними, тому і критерії якості високі для всіх. У планах компанії співпраця зі Словаччиною, Угорщиною та Іспанією.

Команда підприємства переконана – продовження реалізації Угоди про асоціацію дасть можливість впевнено йти наміченим шляхом, вибудовувати ринкові відносини з упевненістю в завтрашньому дні. Для підприємств харчової промисловості, які докладають зусиль до забезпечення якості продукції, сумлінно впроваджуючи HACCP, вибудовують ділові взаємини чесно і прозоро – це гарантія замовлень на продукцію, перспективи розвитку й об'єднання зусиль з потужними та гідними партнерами, а для держави – джерела зростання ВВП, зокрема за рахунок експорту.

<https://tinyurl.com/wln42k8>

ЯГІДНИЙ ШЛЯХ НА РИНОК ЄС: РЕЗУЛЬТАТИ КООПЕРАЦІЇ ЧЕРНІГІВСЬКИХ ФЕРМЕРІВ

м. Ніжин, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Експорт заморожених ягід та плодів є перспективним способом вирішення проблеми втрат від сезонного зниження цін на свіжу продукцію для українських фермерів. До цього підштовхує і відкриття європейських ринків, передусім тарифна лібералізація, що відбулася після підписання Угоди про асоціацію. Використовуючи вигоди поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, європейські підходи до організації сільськогосподарської співпраці та спираючись на підтримку держави, фермерському господарству з Чернігівщини «Ніжин Агроінвест» вдалося налагодити поставки заморожених ягід належної якості до країн ЄС.

ПРОБЛЕМА. Українські фермери-ягідники часто потерпають від втрат, зумовлених сезонними коливаннями цін на цей швидкопсувний продукт. Вирішити проблему можливо шляхом заморожування ягід та їх подальшої реалізації протягом року, у тому числі на ринки країн ЄС, де попит на цю продукцію стабільно високий. Однак тут вітчизняні аграрії наштовхуються на ряд істотних перепон: нестачу потужностей післяурожайної обробки та охолодження, недостатній рівень якості продукції та харчової безпеки виробництва. Істотними бар'єрами для експорту є також замалий обсяг партій, неспроможність самостійно зібрати необхідний пакет документів, знайти виходи на європейських партнерів.

РЕФОРМА. З початком дії поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, зокрема тарифної лібералізації, багато українських агровиробників отримали преференції в експорті до ЄС над постачальниками з третіх країн та стали спроможними конкурувати за ціною з європейськими фермерами. Наприклад, стосовно заморожених ягід, які нині у трендах здорового харчування в Європі, – скасування ввізних мит для українських експортерів надало змогу знизити ціну на 12-14%. Для підтримки техніко-технологічної модернізації виробництва для його відповідності стандартам НАССР, а також нарощування потенціалу експорту за рахунок сільськогосподарської кооперації розроблені урядові програми підтримки сільського господарства. Зокрема, це можливість отримати дотації на функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та до 40% компенсації від вартості придбаної техніки та обладнання вітчизняного виробництва.

Фермер Андрій Білий.
Фото: ФГ «Ніжин Агроінвест»

сподарських обслуговуючих кооперативів та до 40% компенсації від вартості придбаної техніки та обладнання вітчизняного виробництва.

РЕЗУЛЬТАТ. Свій ягідний шлях у Європу фермер Андрій Білий почав 5 років тому з гектара землі. Зараз ФГ «Ніжин Агроінвест» – це 40 га площі, на якій вирощують полуницю, малину, смородину, ожину, обліпіху. Ідея розпочати переробку ягід виникла на тлі проблем із реалізацією сирової продукції. Замість продавати ягоди в сезон за збитковими для себе цінами Андрій почав їх заморожувати та шукати вихід на ринок Польщі. Перший досвід коштував підприємцю мінус 80 тис. грн, оскільки для формування достатньої партії слід було докуповувати продукцію в інших виробників. За цим прийшло усвідомлення, що «один в

полі не воїн». Спочатку просто співпрацювали з 3 – 4 знайомими фермерами, наразі сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Дари Чернігівщини» офіційно об'єднав 12 фермерів із Чернігівської та Сумської областей.

Однак для виходу на більш потужний ринок Європи потрібно не тільки об'єднуватися, але й працювати за високими вимогами до якості, технологічно розвиватись, виводити виробництво на новий рівень. Сприятливе середовище для цього формують реформи системи контролю за якістю харчової продукції. Вони спонукують виробників інвестувати кошти в модернізацію виробництва. У цьому напрямку агро-виробники можуть розраховувати на державну підтримку – часткову компенсацію вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва. Зараз ФГ «Ніжин Агроінвест» уже має позитивний досвід такої підтримки – близько 10% вартості холодильного комплексу було компенсовано з державного бюджету.

Збудувавши сучасний цех шокової заморозки, підприємство на Чернігівщині стало єдиним у Північній Україні, яке дозволяє виготовляти 8 тонн заморожених ягід за добу. Висока якість продукції дозволяє сміливо експортувати її до ЄС, а відсутність мит та тарифних квот надає змогу пропонувати її європейським покупцям за привабливими цінами. За останні два роки СОК «Дари Чернігівщини» реалізував на ринки ЄС майже 1,5 тисячі тонн заморожених ягід місцевого виробництва. Пан Андрій наголошує, що для успішної конкуренції з європейськими виробниками інструменти державної підтримки ягідного бізнесу слід доповнювати та підсилювати.

Фермер переконаний, що ягідництво здатне швидко створити робочі місця з гідним доходом для селян. Об'єднання в кооперативи забезпечить їм доступ до технологій та вихід на партнерів з ЄС, а скасування мит та додаткових дозволів перетворює такі партнерства на взаємовигідну справу. СОК «Дари Чернігівщини» планує нарощувати виробничі потужності у 2,5 рази, напрацьовує лінію овочевого напрямку і готовий до співпраці з фермерами з Чернігівської, Сумської, Полтавської та Київської областей.

«Виходячи на ринок Європи, ти виходиш у світ. А там є лідери, які вже мають великий попит...якщо б не було такої зони економічної торгівлі, то експорт був би набагато складнішим... Ми не маємо додаткових мит...І ми можемо вільно конкурувати з виробниками в Європі», – впевнений Андрій Білий, голова фермерського господарства «Ніжин Агроінвест».

<https://tinyurl.com/w9he2aq>

ХАРКІВСЬКИЙ ВИРОБНИК ГОТОВИЙ ПІДКОРЮВАТИ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК

м. Харків

РЕЗЮМЕ. Якісна продукція є, бажання експортувати також, а от розуміння того, як це правильно зробити, немає. У 2014 запрацювала зона вільної торгівлі України з ЄС, багато українських підприємств зажаляли вийти на ринки Євросоюзу. Харківському виробнику одягу підготуватися до євроекспорту допоміг проєкт EU4Business.

ПРОБЛЕМА. Із 2014 року, коли в рамках Угоди про асоціацію з ЄС почав діяти режим автономних торговельних преференцій Євросоюзу для України, багато українських виробників отримали можливість експортувати свою продукцію в ЄС без мит. Однак для багатьох підприємств виявилось неабияким викликом використати цю нагоду. Одним підприємствам не вистачає інформації для пошуку контрагентів у Європі, іншим потрібно довести якість своєї продукції до європейських стандартів і отримати відповідні сертифікати. Третім потрібно вивчити ринок Євросоюзу та попрацювати над маркетингом. Така експертиза ринку була потрібна й харківському підприємству з виробництва дитячого одягу «Габбі».

РЕФОРМА. Допомогає українському малому й середньому бізнесу Євросоюз, який започаткував ряд проєктів у рамках Європейської політики сусідства.

Малі та середні підприємства в країнах, які підписали Угоду про асоціацію, включаючи створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС, отримують додаткову підтримку. Для цього Євросоюз передбачив зі свого бюджету грантове фінансування на суму близько 200 мільйонів євро.

Це фінансування сприяє підприємствам, зокрема й Україні, в адаптації до вимог нового ринку, оптимізації процесів та інвестуванню в нове обладнання з метою відповідності правилам ЄС у таких сферах як безпека та якість, енергозбереження та дотримання екологічних вимог, що надасть їм можливість скористатися перевагами нового та більш відкритого експортного ринку Європейського Союзу.

Виробничий процес на підприємстві «Габбі». Фото: Юрій Габунія

Серед таких проєктів важливе місце займає проєкт EU4Business, що реалізується партнерськими організаціями Євросоюзу, у тому числі Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР). Проєкт покликаний сприяти розвитку підприємництва, підтримуючи таким чином реформи та заходи, передбачені в Главі 6 Розділу IV Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Крім того, в Україні було створено низку державних структур і програм, які допомагають експортерам. Так, Офіс із просування експорту нещодавно презентував новий онлайн інструмент – Хелпдеск для експортерів у ЄС. Це сайт, який допоможе розібратися із загальною логікою вимог до товарів на ринку ЄС, а також знайти вимоги до конкретних товарів.

На сайті Української Асоціації підприємств легкої промисловості вже можна знайти практичний посібник «Експорт одягу та взуття до ЄС», розроблений Офісом із просування експорту за підтримки Королівства Нідерландів. А ще багато інформації українські експортери можуть знайти в «Гіді для українських підприємців «Експорт одягу до ЄС» і «Практичному посібнику з виходу українського МСБ на ринки ЄС».

РЕЗУЛЬТАТ. Харківське підприємство з виробництва дитячого одягу «Габбі» вирішило експортувати свою продукцію на ринки Європейського Союзу, адже внутрішній ринок виробництва одягу падає. Причин тому багато: зростання ринку секонд-хенду і товарів з Китаю. А в Євросоюзі один із найбільших ринків світу. До того ж, у рамках поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі український одяг уже може імпортуватися на ринок ЄС без сплати ввізних мит.

На одному з круглих столів для представників вітчизняної легкої промисловості директор підприємства Юрій Габунія познайомився з представницею Європейського банку реконструкції та розвитку Аїдою Марущак. Вона розповіла про програму допомоги малому та середньому бізнесу, і «Габбі» вирішило взяти в ній участь.

«Ми подали заявку та пакет документів. Спільно з ЄБРР знайшли компанію, яка проводить такі маркетингові дослідження, і ЄБРР частково оплатив його в рамках проєкту. Разом ми провели потрібну роботу й у серпні отримали інформацію, яка допоможе нам працювати на зовнішніх ринках. Це дослідження дало нам поштовх, щоб серйозніше дивитися у бік експорту», – зазначає Юрій Габунія.

Завдяки дослідженню харківські виробники зрозуміли, що потрібно попрацювати над дизайном і кольоровою гамою продукції, а також довести виробничі процеси до європейських стандартів. Зокрема, у Євросоюзі вимагають, аби речі були упаковані в поліетиленовий пакет із маркуванням і отвором для повітря.

А ще харківським виробникам слід вивчити споживчі інтереси європейців і покращити маркетинг.

«Там люди трохи консервативні у своїх споживчих поглядах, до них складно достукатися, вони неохоче купляють щось нове, – говорить підприємець. – Треба також проводити окреме дослідження ринку кожної країни. Адже не можна сказати, що в усій Європі однакові умови. У кожній країні своя специфіка, і під кожний ринок треба підлаштовувати свою продукцію. Почати хочемо з Прибалтики, Чехії та Греції».

На підприємстві сподіваються, що зміни, які вони застосують для виходу товару на експорт, допоможуть збільшити продажі та покращити позиції виробника і на внутрішньому ринку.

«Ми застосуємо маркетинг, аби наш продукт був затребуваним на зовнішніх ринках і на внутрішньому», – наголошує підприємець.

Додатково. Аби захистити вітчизняного виробника від неплатежів та фінансових втрат, пов'язаних із виконанням зовнішньоекономічних договорів, у 2016 році було ухвалено Закон «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту». А 2017-го відповідно до Закону було створено Експортно-кредитне агентство, яке має захищати експортерів шляхом страхування, перестрахування та гарантування. Крім того, Агентство має впроваджувати сучасні фінансові технології у зовнішній торгівлі, розвивати експорт українських товарів, робіт і послуг, брати участь у програмах часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами, а також співпрацювати з міжнародними та іноземними фінансовими організаціями, щоб акумулювати міжнародну фінансову допомогу для забезпечення зростання експорту та економіки України.

<https://tinyurl.com/t6dt62p>

НА ХАРКІВЩИНІ ВИРОБЛЯЮТЬ ЧОВНИ, ЩО ПРОДАЮТЬСЯ В УСЬОМУ СВІТІ

м. Харків

РЕЗЮМЕ. Харківська компанія з виробництва човнів «GRAND MARIN» хотіла розвиватися на міжнародному ринку, але через високі мита на устаткування не могла встановити конкурентну ціну. У 2014 році завдяки Угоді про вільну торгівлю України з ЄС подешевшали мита на імпортовану продукцію, а отже, для українських виробників став дешевшим виробничий процес. Зараз «GRAND MARIN» удвічі збільшила обсяги виробництва і виготовляє більші й дорожчі човни.

ПРОБЛЕМА. Історія харківської компанії «GRAND MARIN», що виготовляє надувні човни з жорстким дном, розпочалася у 2001 році. Від початку заснування бізнес був орієнтований на зовнішній ринок. Однак високі мита на імпортовані комплектуючі робили ціну на продукцію не дуже конкурентною на ринку.

«Спочатку на виробництві працювало близько 20 осіб. Ми виробляли до 700 човнів на рік, але вони були маленькі, довжиною 3 метри», – констатує власник підприємства Тарас Сітенко.

Обмежений модельний ряд човнів, їхні невеликі розміри та недостатньо великі обсяги виробництва не дозволяли компанії вийти на високі прибутки.

РЕФОРМА. З квітня 2014 року ЄС запровадив «автономні преференції» для української продукції. Тобто, ЄС у рамках Угоди про вільну торгівлю (розділ IV Угоди про асоціацію) «відчинив» для нас свої ринки, тоді як Україна, зі свого боку, мала це зробити лише з 1 січня 2016 року. Тож українські підприємства, які використовували сировину та комплектуючі з ЄС, отримали преференції, бо мита на імпортовану продукцію знизилися, а отже процес виробництва подешевшав. За словами заступника міністра розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства, торговельного представника України Тараса Качки, мита – це ніби додаткові податки, тож скасування мит є де-факто зменшенням податкового навантаження.

Власник підприємства «GRAND MARIN»
Тарас Сітенко. Фото: Аліна Меньшова

РЕЗУЛЬТАТ. З 2014 року підприємство почало стрімко розвиватися та значно розширило свій модельний ряд. Одним із чинників позитивної динаміки було підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

«Після підписання Угоди про асоціацію між Україною і ЄС зменшилися мита на імпортовані комплектуючі, нам це допомогло сформувати більш конкурентоспроможну ціну, – розповідає заступник комерційного директора компанії «GRAND MARIN» Дмитро Бородін. – Завдяки цьому протягом чотирьох років ми не підвищували ціну на наші човни. Вартість продукції змінилася тільки в цьому році».

Для європейських партнерів, що торгують харківськими човнами на ринку ЄС, також зменшилося ввізне мито, у свою чергу це дозволило їм сформувавши цікаву для їхнього локального ринку ціну.

«Зараз наш основний товар – це п'ятиметрові човни, є і човни по 7,5 метра та по 8,5 метра. З наступного року запускаємо виробництво 9,5-метрових. Середня вартість човна – 30–40 тисяч євро, а човен 8,5 метра з двигуном 350 кінських сил може коштувати 150 тисяч євро», – додає Тарас Сітенко.

Сьогодні харківський бренд знають у багатьох країнах світу. Компанія має своїх дистриб'юторів у країнах ЄС, Канаді, США, ОАЕ та Австралії. За рік на «GRAND MARIN» виробляється вручну близько 1500 елітних човнів.

За останні п'ять років компанія щорічно демонструє зростання – від 17% до 49%.

Розвиток компанії відчули всі працівники підприємства. Наразі середня зарплата на виробництві складає близько 22 тисяч гривень, а найкращі працівники цехів отримують понад 40 тисяч гривень. Відпустка триває близько місяця.

Щоб бути постійним гравцем на міжнародному ринку, потрібно дотримуватися певних норм та стандартів. Тож харківська компанія й сама постійно вдосконалює свої продукти і послуги. Човни бренду «GRAND» відповідають вимогам Міжнародних стандартів ISO/FDIS-6185, Директиві Європейського співтовариства, що стосується судів для відпочинку 2013/53/EU і безлічі інших вимог міжнародних і національних стандартів якості. У 2017 році підприємство отримало сертифікат міжнародного стандарту системи управління якістю ISO 9001:2015, визнаного в більше ніж 170 країнах.

«Для виходу на європейський ринок потрібно відповідати певним директивам. Їх близько 30: правила конструкції маломірних судів, правила експлуатації, правила розробки паливних систем на малих судах тощо. Директиви час від часу змінюються, тож це питання потребує постійного моніторингу», – зауважує Дмитро Бородін.

Наразі «GRAND» має близько 25 дистриб'юторів по всьому світу. З усіх європейських країн у «GRAND» не охоплені лише Болгарія та Румунія, також компанія шукає нового партнера у Фінляндії.

«GRAND MARIN» на всі свої човни видає п'ятирічну гарантію. Сервісну підтримку здійснюють дистриб'ютори.

Завдяки тісній співпраці з європейськими партнерами човни «GRAND» купують не тільки приватні особи, але й державні структури. Так, у 2014 році європейські дистриб'ютори харківської компанії виграли тендер на 40 човнів для МНС Чехії. А впродовж 2017–2018 років харків'яни виготовляли човни для Норвезького рибальського флоту.

<https://tinyurl.com/v323ork>

ХАРКІВСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО ПРОДАЄ СОЛОДОЩІ В ЄС

м. Харків

РЕЗЮМЕ. Керівництво кондитерської фабрики «Кондитер Т-Престиж» давно планувало розпочати експорт своєї продукції. Усвідомлюючи перспективи відкриття нових ринків та неминучість реформ, над підготовкою яких упродовж років ще до підписання Угоди з Євросоюзом працював уряд України, виробник почав впроваджувати стандарти якості, орієнтовані на ЄС. У 2014 році фабрика «Кондитер Т-Престиж» зробила першу поставку за кордон, а сьогодні експортує до восьми країн ЄС.

ПРОБЛЕМА. Кондитерська фабрика «Кондитер Т-Престиж» не могла почати експортувати свою продукцію, зокрема до країн Європейського Союзу, оскільки, по-перше, не бачила інтересу з боку європейського покупця та перспектив такої співпраці. По-друге, якість продукції не відповідала нормам, які вимагав ЄС. Не було і відповідного стимулу для того, щоб підвищити якість своєї продукції тільки для внутрішнього споживача.

РЕФОРМА. Опинившись у зоні вільної торгівлі з Європейським Союзом, угода про яку набула чинності у 2016 році, українські підприємства почали активніше відкривати для себе європейські ринки та нарощувати експорт. Зокрема, за останні п'ять років експорт українських підприємств у країни ЄС практично подвоївся та, за даними Держстату, у 2018 році перевищив 20 мільярдів доларів.

Окрім цього, у рамках асоціації з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання провести низку секторальних реформ та наблизити вітчизняне законодавство до європейського. Зокрема, зміни передбачалися й у безпеці харчових продуктів.

Виробничий процес на фабриці «Кондитер Т-Престиж». Фото: Максим Ришков

Відповідно до нового харчового законодавства, основи якого регламентує Закон «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», прийнятий у 2016 році, на сьогодні всі оператори ринку харчових продуктів мають впровадити систему HACCP. Ця система гарантує безпечність продукції на всьому шляху харчового ланцюжка «від поля до столу» та дає змогу виявити всі критичні точки, які можуть вплинути на безпечність кінцевого продукту.

Двері перед експортом харчової продукції в ЄС трохи відчинили й інші закони, прийняті Верховною Радою минулого скликання. Це прийнятий у 2017 році Закон «Про безпечність та гігієну кормів», яким визначаються правові та організаційні засади виробництва,

обігу, маркування та представлення кормів, регулювання відносин між органами виконавчої влади та операторами ринку кормів. Окрім цього, у 2019 році набув чинності Закон «Про інформацію для спо-

живачів харчових продуктів», який установлює загальні принципи та вимоги щодо інформації про харчові продукти, зокрема, стосовно їх маркування, а також обов'язки операторів ринку стосовно доведення цих даних до споживачів.

РЕЗУЛЬТАТ. Усвідомлюючи перспективи відкриття нових ринків та неминучість реформ, над підготовкою яких упродовж років ще до підписання Угоди з Євросоюзом працював уряд України, частина українських виробників не стали чекати моменту, коли в країні запрацюють законодавчі зміни, та почали раніше впроваджувати на своїх підприємствах стандарти якості, орієнтовані на ЄС.

Серед таких підприємств і кондитерська фабрика «Кондитер Т-Престиж». Систему управління безпекою харчових продуктів у відповідності до міжнародного стандарту ISO 22000 на цьому виробництві запровадили у 2013 році.

«Нова система запровадила абсолютно нові правила й вимоги до нашої продукції, які потребують більш сумлінного підходу до своєї діяльності кожного працівника, чітке закріплення відповідальності в межах своєї діяльності. Істотна зміна в тому, що контролю піддається не тільки готова продукція, а й усі етапи технологічного ланцюга, і безпеність і якість продукції досягається шляхом аналізу та контролю небезпечних факторів хімічного, мікробіологічного та фізичного походження від сировини до споживання готової продукції», – пояснив бренд-менеджер «Кондитер Т-Престиж» Максим Рижков.

За його словами, тотальний контроль на виробництві, а також система державного нагляду, яка запрацювала з цього року після скасування мораторію на перевірки, тримає виробника в постійному тонусі.

«Ми постійно підвищуємо рівень компетентності і відповідальності персоналу, доводимо всі виробничі потужності до рівня необхідних вимог. Наші фахівці систематично беруть участь у семінарах, конференціях, навчальних курсах з удосконалення якості та безпеності продукції, неодноразово відвідували закордонні підприємства кондитерської галузі в Швейцарії, Туреччині, Польщі, Білорусі, Китаї та інших країнах», – розповів Максим Рижков.

Запровадження європейських і міжнародних стандартів відкрило двері для харківського підприємства на зовнішні ринки. Так, у 2014 році кондитерська фабрика зробила першу поставку за кордон. Сьогодні підприємство експортує свою продукцію у 15 країн, серед яких переважають країни Європейського Союзу: Литва, Латвія, Естонія, Румунія, Швеція, Німеччина, Болгарія та Польща. Щороку фабрика «Кондитер Т-Престиж» експортує близько 2 тисяч тонн солодоців і не збирається зупинятися на цьому показнику. Тож у планах підприємства збільшувати кількість країн, куди експортуватимуть харківські солодоці.

<https://tinyurl.com/rxyzp78>

БЕЗПЕЧНІ ІГРАШКИ: ЕКСПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВИРОБНИКІВ ТА ЗАХИСТ СПОЖИВАЧІВ

с. Липини, Волинська область

РЕЗЮМЕ. Українські виробники іграшок при спробах освоїти зарубіжні ринки не віддавали переваги багатому європейському. Митні ставки були фінансовою перешкодою, та й задоволення значно вищих, ніж в Україні, вимог до якості потребувало капіталовкладень. Із запровадженням зони вільної торгівлі з ЄС скасовано мито на експорт більшості українських товарів. Для іграшок наразі ставка ввізного мита в ЄС становить 0%. Компанія «Тигрес» відразу відчула переваги зони вільної торгівлі, обсяги їхнього експорту до європейських країн зростають із кожним роком. А гармонізовані з європейськими стандарти дозволяють експортерам почуватися впевнено на ринку Євросоюзу. А ще дають певну захищеність українським споживачам.

ПРОБЛЕМА. Українським виробникам іграшок донедавна було складно потрапляти на ринок Євросоюзу, а тим більше бути на ньому конкурентоздатними. Європейські вимоги до якості та безпечності іграшок були серйознішими за українські. Та й зовсім поруч був чималий і невибагливий до якості ринок Росії. Однак через події на Сході України Російська Федерація запровадила понад 10% ввізного мита на українські іграшки. Тобто, з морально-етичних та економічних причин найбільший експортний ринок для українських виробників іграшок було втрачено.

РЕФОРМА. Скасування ввізних мит на 97% українських товарів, серед яких і іграшки, зробило європейський ринок привабливішим. Наступним кроком у впровадженні зони вільної торгівлі з Євросоюзом стала гармонізація стандартів. Зокрема, 21 вересня минулого року було внесено зміни та прийнято Технічний регламент безпеки іграшок, створений на основі 48-ї Директиви ЄС. Незважаючи на те, що додаткова сертифікація в ЄС поки що є обов'язковою, українські виробники вже можуть не чекати «сюрпризів», адже стандарти та вимоги вже ідентичні. До того ж, новий Технічний регламент безпеки іграшок передбачає суворі вимоги до маркування.

Іван Дурдюк, керівник відділу експорту ТОВ «Тигрес».
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

Знаки якості та відповідності, інформація про склад виробу, виробника чи імпортера, попередження щодо застосування – усе це має бути вказано на упаковці. І Держпродспоживслужба здійснює перевірки на відповідність регламенту. Тобто, тепер і українські споживачі мають більше шансів купити якісний і безпечний продукт.

РЕЗУЛЬТАТ. Одним із найбільших вітчизняних виробників іграшок, що експортуються до Європейського Союзу, є компанія «Тигрес». Підприємство працює на ринку України вже 22 роки. А з 2011 почало експортувати свою продукцію за кордон. Спочатку лівова частка експорту припадала на країни СНД, у Європу відправляли мало продукції. Однак події 2014 року спонукали змінити вектор зовніш-

ньої торгівлі. І саме тут у нагоді стало відкриття зони вільної торгівлі з Євросоюзом. У компанії розповідають, що після її запровадження стало значно простіше і вигідніше працювати на європейському ринку.

Іван Дурдюк, керівник відділу експорту ТОВ «Тигрес», розповідає: «Зона вільної торгівлі допомогла, тому що, у першу чергу, були мита, на наш товар також вони були. Тільки ми ввійшли в зону торгівлі, у нас зняли ці мита, нехай це відсотки невеликі – 2,3,5,7 відсотків, але це вже перевага. Європа нас взяла в зону вільної торгівлі, напевно, це і дало в подальшому поштовх до безвізу. Ми легше, комфортніше пересуваємося, партнери нас легше сприймають, це буквально останніх декілька років. Тому що раніше з України дуже складно було експортувати в ЄС. Коли чули слово «Україна», то вони тільки негатив знали, тепер вони бачать позитивні зміни, і ми показуємо нормальну продукцію, нормальне виробництво, тому зона вільної торгівлі дала багато і в економічному, і публічному, у першу чергу, плані».

Починати відносини із Європою було складно, розповідають у компанії. Проте наразі з кожним роком кількість продукції, що експортують, збільшується. За останній рік обсяги експорту до Європи збільшили на 70%. А ще здобули чималий досвід та стимули до вдосконалення.

Іван Дурдюк зазначає: «Європейський ринок – це найбажаніший ринок. Для того, щоб бути на європейському ринку, у першу чергу, ми змушені змінюватись самі. Переваги – це те, що ми вдосконалили виробництво, якість продукції, і ми вдосконалюємось самі. Це дає нам змогу переносити європейські напрацювання на Україну».

І на законодавчому рівні європейські напрацювання щодо безпечності іграшок в Україну вже перенесені. Оновлений Технічний регламент безпеки іграшок відповідає передбаченим Угодою про асоціацію з ЄС стандартам. Українська сертифікація іграшок відповідає європейським вимогам. І нехай поки що повторна сертифікація в ЄС обов'язкова, та ідентичні вимоги страхують від непередбачуваних ситуацій. До того ж, і вітчизняні споживачі вже можуть сподіватися на покупку якісних іграшок. Вимоги до маркування, що передбачені Технічним регламентом, зобов'язують вказувати повну та достовірну інформацію про товар. І Держпродспоживслужба виявляє і штрафує порушників.

Тож, як бачимо, гармонізація технічних регламентів до європейських – це перевага для українських споживачів, які отримують якісну продукцію, а також полегшення шляху виробників до європейського ринку. До того ж, зона вільної торгівлі робить цей ринок доступнішим. Сьогодні промислові виробники з нетерпінням очікують підписання угоди про «промисловий безвіз», щоб не лише відповідати європейським рынкам, а й вільно потрапляти на ринки ЄС. Це допоможе вітчизняним виробникам економити сотні тисяч доларів на сертифікатах та вкладати їх у подальший розвиток підприємств.

<https://tinyurl.com/wa2u2hh>

НА УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЧНІ ЯГОДИ — В ЄС ВЕЛИКИЙ ПОПИТ

с. Чернеччина, Дніпропетровська область

РЕЗЮМЕ. Незважаючи на безліч продуктових магазинів із префіксами «еко», «біо» або назвою «Натуральні», в українського споживача ще три місяці тому не було гарантії, що в них він купить овочі та фрукти, при вирощуванні яких не використовувалася «хімія». І ось 2 серпня 2019 року в Україні набув чинності Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Він адаптує правові основи українського органічного землеробства до законодавства ЄС. За новим законом за підробку «органічної продукції» передбачені вагомі штрафи. Недалеко від села Чернеччина Магдалинівського району сільськогосподарська громада Міжнародного товариства свідомості Кришни вирощує органічні пшеницю, малину та полуницю і щорічно експортує в ЄС 100 тонн зернових і 20–60 тонн ягід.

ПРОБЛЕМА. Деякі фермери в Україні, використовуючи хімікати, позначають свою продукцію як органічну. До літа 2019 року українське законодавство дозволяло уникати відповідальності за такі підробки.

РЕФОРМА. Завдяки прийнятому 2 серпня 2019 року євроінтеграційному Закону «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» за підробку органічної продукції тепер передбачені вагомі штрафи.

Члени чернеччинської сільськогосподарської спільноти обробляють до осені кущі органічної полуниці.
Фото: Петро Грицаюк

РЕЗУЛЬТАТ. «Господарство у нас невелике. Ми відправляємо в ЄС 100 тонн зернових і від 20 до 60 тонн ягід», — каже кришнаїт Юрій Танцюра, представник сільськогосподарської спільноти Міжнародного товариства свідомості Кришни.

«За великим рахунком, органічне землеробство почало розвиватися другого серпня, коли вступив в силу закон про органічну продукцію. Тоді з'явилося законодавче поле, у якому можуть розвиватися українські «органіки», — каже сільгоспвиробник.

Роботи «органіка» він навчався не в Європі — в Україні. Але на семінарах виступали і європейські тренери. Вони викладали, що недостатньо просто перестати використовувати мінеральні добрива та хімічні препарати, щоб урожай вважався органічним. Потрібно навчитися спеціальним технологіям, як вирощувати і збирати врожай.

льним технологіям, як вирощувати і збирати врожай.

«Попит на органічні продукти в ЄС перевищує виробництво. За ягодами — майже у вісім разів!» — каже Юрій.

Суворий контроль поверне довіру споживачів до префіксів «еко», «біо» та назви «Натуральні», і органічні продукти отримають популярність у нас так само, як і в ЄС. А за попитом «підтягнеться» виробництво й економіка в цілому.

<https://tinyurl.com/rjzb3p7>

У ПЕРВОМАЙСЬКОМУ ІНВЕСТОРИ ВКЛАДАЮТЬ ГРОШІ В ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ШКІЛ І ДИТСАДКІВ

м. Первомайський, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Низька енергоефективність не дозволяла забезпечити комфорт і тепло в школах та інших закладах соціальної інфраструктури. Нове законодавство з підвищення енергоефективності дозволило місту Первомайському провести масштабну термомодернізацію в закладах соціальної галузі – школах, дитсадку, центральній міській бібліотеці, лікарні та палаці культури, впровадити онлайн-систему енергомоніторингу. Завдяки цьому школа спожила на 50% менше електроенергії, на 59% менше теплоносія, міський бюджет Первомайського зеконимив півмільйона гривень, а школярі отримали комфортні умови для навчання.

ПРОБЛЕМА. Стрімке підвищення тарифів на опалення забиало дедалі більше коштів із бюджету Первомайської міської ради, тоді як низька енергоефективність не дозволяла забезпечити комфорт і тепло в школах та інших закладах соціальної інфраструктури. На якісне утеплення потрібно було близько 14 мільйонів гривень, але місто таких коштів не мало.

РЕФОРМА. Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році, Україна зобов'язалася економити традиційні паливно-енергетичні ресурси завдяки підвищенню енергоефективності, а також використанню нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії. У рамках Угоди за останні чотири роки у вітчизняній енергетичній сфері було прийнято п'ять ключових законів, які мають гармонізувати українське законодавство з європейським: «Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку» (закон прояснив поняття «співвласники будинку»), «Про Фонд енергоефективності» (його метою є надання фінансової та технічної допомоги для енергомодернізації житла), «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» (передбачає обов'язкове встановлення лічильників) і «Про енергетичну ефективність будівель» (запроваджує обов'язкову сертифікацію енергетичної ефективності), «Про житлово-комунальні послуги» (передбачає нову класифікацію житлово-комунальних послуг, виводить із тарифів витрати на абонентське обслуговування).

Первомайська загальноосвітня школа №2.
Фото: Первомайська міська рада

РЕЗУЛЬТАТ. Місто Первомайський є одним із найбільш енергоощадних на Харківщині.

Наприклад, майже 60% тепла щорічно економить Первомайська школа №2 після масштабної термомодернізації.

Впроваджувати енергозбереження в цьому закладі розпочали у 2017 році: утеплили покрівлю, фасад, цоколь, змінили старі дерев'яні вікна та двері на металопластикові, повністю реконструювали систему опалення і встановили індивідуальний тепловий пункт з автоматичним адаптивним керуванням. На все витратили близько 14 мільйонів гривень, а оскільки в міста не було таких фінансів, то заручилися підтримкою німецької організації GIZ.

Після перевтілення школа не тільки стала економною, а й отримала оновлений дизайн і теплі класи. Так, до реконструкції середньорічне

споживання електричної енергії складало 54,7 тис. кВт, після – зменшилося вдвічі, до 27,2 тис. кВт. Середньорічне

споживання теплової енергії до реконструкції складало 563,2 Гкал, а після – 267,5 Гкал. Тобто, економія школи в опалювальному періоді 2018–2019 років порівняно з опалювальним періодом 2010–2017 років становить 321,98 Гкал, або 58,73%. Це дало змогу зекономити міській раді 513,57 тисячі гривень.

«Головним завданням енергомодернізації закладу були не тільки економія тепла і, відповідно, бюджету громади, але й створення для школярів комфортних умов. Узимку на сонячному боці будівлі жарко, тому в класах ми встановили регулятори на кожній батареї, які допомагають зберігати в класі потрібну температуру, а не відчиняти вікна, випускаючи тепло та створюючи протяг для дітей. Також, аби в приміщенні підтримувалася комфортна температура, було встановлено термоголовки з клапанами регулювання, які працюють автоматично та подають тепло відповідно до погодних умов», – розповів заступник Первомайського міського голови Антон Орехов.

Загалом за останні чотири роки Первомайський став учасником різних програм і партнером багатьох міжнародних організацій, серед них – UNICEF, проєкт ЄС «Угода мерів», Ініціативи ЄС «Мери за економічне зростання» та інші.

Так, за грантові кошти в місті провели заходи з енергозбереження ще в одній школі, дитсадку, центральній міській бібліотеці, ЦРЛ, палаці культури.

А для обліку спожитої енергії два роки тому в Первомайському запустили онлайн-систему енергомоніторингу. Також у міськраді з'явився свій енергоменеджер.

За підрахунками Первомайської міськради, з 2017 року у власне енергозбереження місто залучило понад 30 мільйонів гривень від міжнародних донорів.

ДОДАТКОВО. Загалом, за даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження, з кінця 2014 року по 2019 рік у заходи з енергозбереження в Україні інвестували близько 8 мільярдів гривень.

<https://tinyurl.com/r5chddn>

ЯВОРІВСЬКА ПРОГРАМА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ МОТИВУЄ МЕШКАНЦІВ РАЙОНУ ВПРОВАДЖУВАТИ ЗАХОДИ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

м. Яворів, Львівська область

РЕЗЮМЕ. В Україні через незабезпеченість енергоефективності будівель втрати тепла в будівлях становлять 47%. У час значного подорожчання природного газу для населення особливо гостро постає питання проведення дорогих енергозберігаючих заходів. Щоб сприяти активній термомодернізації житла Яворівська районна адміністрація розробила програму енергозбереження для населення на 2017–2019 рр. Станом на вересень 2019 року 108 мешканців Яворівського району скористались коштами програми на загальну суму 616 346 грн.

ПРОБЛЕМА. Через незабезпеченість енергоефективності будівель втрати тепла становлять 47%, через зношеність мереж втрачається 12% тепла, 5% – через застаріле обладнання котелень. На думку експертів з енергоефективності, за допомогою тепло модернізації та капітального ремонту в будинках можна зменшити щорічне споживання і втрати енергії на 10–25%. При цьому в цілому по Україні потенціал зменшення енергоспоживання становить 75%. Досвід багатьох країн показує, що лише комплексна термомодернізація існуючого житлового фонду здатна кардинально вплинути на скорочення споживання енергоресурсів. Комплексна ж модернізація будівлі може в остаточному підсумку забезпечити економію енергоресурсів близько 50%.

РЕФОРМА. Реновація житлового фонду за високими стандартами енергоефективності вимагається Директивою 2012/27/ЄС. Щоб сприяти активній термомодернізації житла, органи влади реалізують державні, обласні та районні програми енергозбереження для населення. Середній обсяг фінансування районних програм в Україні орієнтовно становить 70 тисяч гривень. Більшість районних програм передбачає компенсації відсотків за кредитами на енергозбереження.

У Львівській області нині діють 24 районні та міські програми енергозбереження із загальним обсягом фінансування 4,2 мільйона гривень, із яких 1,2 млн гривень – кошти, передбачені програмою енергозбереження для населення та ОСББ Яворівського району. На відміну від інших районних програм, які частково покривають суму

відсотків за кредитами на енергозбереження, програма Яворівського району компенсує частину самої позики. Механізм є прозорим, простим і ефективним, а сама програма користується великою популярністю серед енергоспоживачів, які вирішили підвищити енергоефективність власного житла.

м.Яворів. Фото: Уляна Терлецька

РЕЗУЛЬТАТ. Яворівська районна влада вчинила по-іншому. Проаналізувавши досвід інших програм з енергозбереження для населення, які діють у Львівській області, районна влада вирішила не лише виділити більшу суму на рік на заходи з енергозбереження, а й змінила механізм їх використання. З самого початку програми на її реалізацію було виділено 400 тис. грн на рік. Програмою покривається не сума відсотків за кредитами, а сама позика (тіло кредиту). Сума встановлюється в розмірі 20% обсягу кредиту, але не більше 10 тис. грн у розрахунку на один кредит. Традиційно середній розмір креди-

тів населення на енергоефективні заходи складає 30 – 50 тис. грн, а тому обмеження, як правило, не зменшує

розрахункову суму компенсацій із районного бюджету. У 2019 році в програму включений інноваційний елемент, а саме допомога не тільки на заходи з енергоефективності, а й на спорудження сонячних електростанцій у розмірі до 100 тис. грн.

Особливістю програми є простий порядок оформлення повернення з бюджету коштів за кредитом. Для цього не потрібно оббивати пороги райадміністрації, усе вирішує банк – він оцінює платоспроможність кредитора, визначає суму запозичень та розмір компенсації з районного бюджету, за актом виконаних робіт оформляє документи для перерахунку коштів. З програмою працюють відділення «Ощадбанку», банку «Львів» та «Приватбанку».

«При обговоренні питання, яким чином має проводитись відшкодування, чи це має бути відшкодування відсоткової ставки кредиту, чи це має бути відшкодування тіла кредиту, ми зійшлися на тілі кредиту. Ми напряму повинні були працювати з кредитно-фінансовими установами, а такої, на жаль, практики ще не було. Програма гарно себе зарекомендувала. Якщо ми бачимо кредитну історію людини, яка бере кредит 50 тис. грн, то тільки з районного бюджету вона отримає в районі 10 тис. грн. Таких аналогів районних програм немає, це скоріше аналог державної програми», – впевнений Віталій Коструба, начальник відділу ЖКГ та інфраструктури Яворівської районної адміністрації.

Програма не тільки економить кошти енергоспоживачів. Її призначення – мотивувати населення впроваджувати заходи з енергоефективності. Для того, щоб населення зрозуміло всі вигоди кредитування, вважають у Яворівській адміністрації, необхідною була саме така програма. Люди повинні звикнути брати кредити на енергозбереження, а тому на самому початку їх слід стимулювати. На сьогодні все вийшло, – є випадок, коли домогосподарство уже тричі скористалося послугами Програми. Програма доповнює суму допомоги, яку можна отримати від місцевої, обласної та державної програм. Якщо використати всі можливості, то сума компенсацій може досягти половини позичених на енергоефективність коштів.

На реалізацію програми у 2017 році було виділено 400 тис. грн, така ж сума була використана у 2018 році, у 2019 році на заходи програми було скеровано уже 1 млн 200 тис. грн. Станом на 05.09.2019 року оформлено 108 кредитів та проведено відшкодування коштів із районного бюджету на суму 616 346 грн, що значно більше за суми, виділені в попередні роки. Районна програма Яворівщини за сумою виділених коштів є лідером серед діючих в області районних програм енергозбереження.

<https://tinyurl.com/uzdnfxb>

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ДОПОМАГАЮТЬ БОРОТИСЬ ІЗ ВТРАТАМИ ТЕПЛОВОЇ ЕНЕРГІЇ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

м. Івано-Франківськ

РЕЗЮМЕ. Система централізованого постачання тепла м. Івано-Франківська втрачала багато теплової енергії, а для її модернізації не вистачало коштів. Впровадження прийнятих у ЄС норм та директив з енергоефективності комунального господарства дозволило залучити закордонні грантові інвестиції для реалізації проєктів, спрямованих на підвищення рівня енергоефективності системи централізованого постачання тепла та термомодернізації комунальних закладів міста. Завдяки цьому комунальне підприємство Івано-Франківська «Теплокомуненерго» зможе зменшити споживання тепла на 47% та електроенергії на 13%, а місто заощадить 15,1 млн грн на рік унаслідок зменшення споживання енергії.

ПРОБЛЕМА. Рівень енерговтрат у системі централізованого постачання тепла та класи енергоефективності внутрішньобудинкових систем та конструкцій комунального сектору в м. Івано-Франківську в рік початку євроінтеграційних реформ не відповідали сучасним нормативним значенням (згідно з енергоаудитом тепломереж та звітами з обстеження будівель комунального сектору, Планом дій сталого енергетичного розвитку (ПДСЕР) міста). Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом означало дотримання всіх положень Енергетичного Співтовариства, директив та регламентів ЄС. Це стало викликом для місцевих органів влади, бо необхідно було трансформувати сектори економіки міста, особливо модернізувати енергосектор. Впровадження енергоефективних рішень як для системи транспортування тепла, так і для енергосистем і конструкцій муніципальних будівель потребувало значних капіталовкладень. Враховуючи фінансову оцінку ПДСЕР Івано-Франківська, орієнтовний бюджет на реалізацію таких заходів складає третину від річних доходів міста за 2018 рік. Тому постало завдання пошуку грантових програм і залучення інвестицій із закордонних джерел на реалізацію енергоефективних проєктів міста.

РЕФОРМА. На кінець 2019 року в місті в активній фазі реалізуються 3 проєкти в галузі енергоефективності із

Роботи з термоізоляції одного з будинків.
Фото: Сайт <http://gk-press.if.ua>

залученням міжнародних фінансових організацій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Північної екологічної корпорації NEFCO та фонду ESR шведського уряду. Основні статті цих проєктів передбачають роботи з реконструкції та модернізації котельень (встановлення 160 індивідуальних теплових пунктів (ІТП)), модернізацію системи централізованого теплопостачання міста, реконструкцію магістральної теплової мережі, встановлення енергоефективного вуличного освітлення, термоізоляцію будинків освіти та медицини міста.

У сфері теплопостачання реалізується проєкт ЄБРР «Реконструкція та модернізація системи централізованого теплопостачання міста Івано-Франківська», який передбачає демонтаж існуючих теплових мереж та прокладання нового трубопроводу відповідно до успішних європейських практик.

У 2016 році були укладені кредитні та грантові договори з NEFCO на суму 5 млн євро. У результаті проєкту встановленні ІТП з погодним регулюванням, проведена реконструкція теплопостачання, тепломодернізація об'єктів

бюджетної сфери. Як показала практика, для отримання максимального ефекту заходи з енергозбереження треба робити комплексно (реконструкція системи опалення одночасно з тепло модернізацією будівлі).

РЕЗУЛЬТАТ. Відповідно до кредитного та грантового договорів у рамках проєкту з ЄБРР комунальному підприємству Івано-Франківська «Теплокомуненерго» буде виділено 7,2 млн євро кредитних коштів та 3,6 млн грантових коштів від шведського уряду. Що стосується енергетичної вигоди, проєкт передбачає зменшення споживання тепла на 47% та споживання електроенергії на 13%. Таким чином, місто заощадить 15,1 млн грн на рік внаслідок зменшення споживання енергії, а жителі отримають комфортні як робочі, так і житлові умови в муніципальних закладах, оскільки в першу чергу проєкти реалізуються у садочках, школах, лікарнях, житлових комплексах.

Проєкт з Північною екологічною корпорацією NEFCO охоплює термомодернізацію 25 бюджетних закладів (садочки, реабілітаційні центри та ін.). За результатами робіт, економія коштів становитиме близько 32 млн грн на рік.

Зменшення рівня енергоспоживання від енергоефективних заходів пропорційно корелює зі зменшенням викидів вуглекислого газу, оксидів азоту, діоксидів сірки та пилу в повітря (зі зниженням рівня енергоспоживання містом зменшується його попит на енергію і, відповідно, знижуються обсяги природних ресурсів, що під час спалювання в котельнях та ТЕС віддають енергомережі необхідну кількість енергії, одночасно виділяючи в атмосферу такі продукти горіння, як CO₂, CO, NO₂ та інші). Враховуючи це, впровадження енергоефективних заходів в місті в рамках цих проєктів позитивно вплине на екологічну безпеку регіону, яка також регулюється директивами ЄС та має враховуватися в рамках євроінтеграційних процесів (наприклад, Директива 2003/87/ЄС щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів). Зменшення викидів парникових газів є доданою вартістю цих проєктів та позитивно впливає на адаптацію екологічної ситуації України в рамках гармонізації з Європейськими нормами.

«Досвід експлуатації індивідуальних теплових пунктів доводить, що загальне зниження споживання тепла становить від 15% до 50%. Усе залежить від того, які ще додаткові заходи будуть реалізовані. Тому навіть при мінімальному впровадженні енергоефективних рішень місто отримає величезну економію фінансових ресурсів у комунальному секторі», – зазначає Олена Іванів, начальниця управління залучення інвестицій департаменту житлової, комунальної політики та благоустрою Івано-Франківська.

ДОДАТКОВО. Начальниця управління залучення інвестицій департаменту житлової, комунальної політики та благоустрою Івано-Франківська Олена Іванів. Тел.: +38 (0342) 53-43-02, e-mail: ivaniv.olena03@gmail.com

Завдяки ЕСКО-МЕХАНІЗМУ КОМУНАЛЬНА ПОЛІКЛІНІКА ДРОГОБИЧА ЗАОЩАДЖУВАТИМЕ ТЕПЛО

м. Дрогобич, Львівська область

РЕЗЮМЕ. На сьогодні у зв'язку зі значним подорожчанням теплоносіїв утримання комунальних об'єктів соціальної сфери обходиться надзвичайно дорого, у місцевих бюджетах немає коштів на їх термомодернізацію. Законом України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» та прийнятими на його виконання підзаконними актами передбачена можливість залучення бюджетними закладами приватних інвестицій на умовах енергосервісу. Дрогобицька міська поліклініка використала надані державою можливості, уклавши договір зі столичним інвестором ТОВ «КиївЕСКО», за яким провела ряд енергоефективних заходів, підготувавши опалювальну систему до зимового періоду. За розрахунками, за час дії контракту планується отримати загальну економію в сумі 1 165 тис. гривень.

ПРОБЛЕМА. Більшість об'єктів соціальної сфери побудовано в 60 – 80 роки, вони обладнані застарілими та зношеними системами теплозабезпечення, які поглинають значні обсяги теплової енергії, а з ними і значні суми з бюджетів різних рівнів. При цьому часто тепло подається в надлишковому обсязі, а тому просто «випускається» в атмосферу. Сьогодні в країні близько 100 тисяч будівель бюджетних установ побудовано ще за старими радянськими стандартами і потребують комплексної термомодернізації. Це, у свою чергу, вимагає чималих капіталовкладень у розмірі від 4,2 до 8,5 млрд доларів. Місцевим бюджетам це не під силу.

РЕФОРМА. Для вирішення цього питання реформою енергетичного сектору запроваджується енергосервіс або так званий ЕСКО-механізм, спрямований на стимулювання залучення приватних інвестицій (ЕСКО-компаній) у термомодернізацію бюджетних закладів. Окрема стаття 18 Директиви 2012/27/ЄС вимагає створення сприятливих умов для розвитку ринку послуг енергосервісу. ЕСКО-механізм визначений одним із основних завдань енергоефективності в бюджетній сфері та житлово-комунальному секторі в прийнятій Енергетичній стратегії України на період до 2035 року.

Сутність ЕСКО-механізму полягає в тому, що ЕСКО-компанія за власні кошти реалізує в бюджетному закладі необхідні заходи з енергоефективності, які потім повертає з отриманої економії витрат на оплату спожитих ресурсів,

Термомодернізований тепlopункт Дрогобицької міської поліклініки. Фото: Уляна Терлецька

і за рахунок цієї ж економії отримує прибуток протягом обумовленого в договорі (ЕСКО-контракті) періоду часу.

РЕЗУЛЬТАТ. Піонером із використання ЕСКО-контракту в охороні здоров'я є Дрогобицька міська поліклініка на Львівщині.

Приміщення поліклініки за адресою вул. Січових Стрільців, 22 в м. Дрогобичі було побудовано в 1974 р. та обладнано відповідно до діючих на той час радянських стандартів, орієнтованих на максимальне споживання тепла. До наших днів і саме приміщення, і його система тепlopостачання зносилися. Об'єкт неодноразово включався в плани заходів із термомодернізації, але кошти на їх проведення в бюджеті міста не знаходилися. Справа дійшла до критичної точки, коли тепlopостачальники перед початком опалювального сезону 2018 – 2019 рр.

під загрозою припинити тепlopостачання почали вимагати негайної заміни лічильника тепла.

Вирішенню питання посприяла зустріч керівництва Дрогобицької міської ради з радником голови Держенергоефективності з впровадження ЕСКО-механізму Олексієм Корчмітом, на якій розглядались питання підвищення рівня енергоефективності бюджетних установ міста. У ході зустрічі визріло рішення про впровадження енергосервісного контракту в більше десяти бюджетних установах Дрогобича. Міська поліклініка була внесена до переліку об'єктів, рекомендованих для енергосервісу, який був схвалений депутатами міської ради.

«ЕСКО – це важливий крок. Адже місто нині немає ні копійки на установи. Приходить інвестор і забезпечує санітарні норми, економію, віддаючи 10 відсотків від зароблених коштів, а в кінці дії контракту віддає обладнання. Це взагалі шикарно, – місто, отримавши обладнання, далі економить і може продовжувати із зекономлених коштів фінансувати ту ж саму установу», – радіє Станіслав Гайдер, начальник відділу інформаційних технологій та аналізу Дрогобицької міської ради.

Наступним кроком стало проведення енергоаудиту. Енергоаудит для інвестора – чи не найголовніший етап при укладанні ЕСКО-контракту. Справа в тому, що за ЕСКО-контрактом інвестор бере на себе ризик отримання економії за рахунок заходів з енергозбереження, від якої залежить термін окупності вкладень та строк ЕСКО-контракту. «При проведенні енергоаудиту, – згадує головний лікар поліклініки Юлія Гончаренко, – все оцінювалось дуже скрупульозно. До уваги брались показники тепла в найхолодніших і найтепліших приміщеннях, їхня динаміка, і навіть дані Гідрометцентру».

Далі слідував тендер ProZorro відкритої закупівлі енергосервісу будівель поліклініки, переможцем якого стала компанія ТОВ «КиївЕСКО». За результатами тендеру був підготовлений проєкт ЕСКО-контракту, який після численних узгоджень та затвердження істотних умов міською радою був підписаний 19 лютого 2019 р. Термін дії контракту – шість із половиною років. За умовами контракту інвестор зобов'язувався вкласти 1 048 тис. гривень та виконати комплекс робіт зі встановлення вузлів змішування та циркуляційних насосів. Об'єкт був підключений до автоматизованої системи управління, моніторингу та диспетчеризації Synergy Data, що дає можливість на відстані контролювати теплові потоки та визначати необхідний рівень подачі енергоресурсів залежно від температури як зовні, так і в приміщеннях.

Нині всі роботи за договором завершено. Від першої зустрічі щодо запровадження енергосервісу на бюджетних об'єктах міста до укладення договору з ТОВ «КиївЕСКО» минуло чотири з половиною місяці. Як стверджують в адміністрації поліклініки, з ЕСКО-компанією працювалось легко і не було жодних проблем. Монтаж вузлів змішування зайняв буквально кілька днів і їхню ефективність можна було визначити ще в березні. Але природа вчинила по-своєму, березень виявився теплим, а тому не було необхідності включати тепло. У вересні поточного року завершено встановлення циркуляційних насосів. Першу економію інвестор і поліклініка очікують отримати в опалувальний сезон 2019–2020 рр. За розрахунками, за час дії контракту планується отримати загальну економію на суму 1 165 тис. гривень, із яких 10%, тобто 117 тис. гривень, надійдуть до міського бюджету Дрогобича, решта суми компенсує витрати інвестора, а в разі більшої економії він отримає прибуток.

ЕСКО-контракт був найкращим рішенням із можливих в умовах, у яких нині перебувають не тільки Дрогобицька поліклініка, а й багато інших подібних до неї соціальних закладів. Крім 10% від суми економії, після завершення контракту в поліклініці залишається встановлене обладнання, яке буде давати економію тепла ще не один рік, причому всі 100% поповнюватимуть міський бюджет. Плюс те, що запропоновані в рамках енергосервісу заходи втілюють найсучасніші технології в галузі енергозбереження і є максимально адаптованими до конкретних умов. І найголовніше, у приміщеннях забезпечуватимуться нормативні показники мікроклімату, що створює комфортні умови для медичних працівників поліклініки і для 1000 щоденних її відвідувачів.

<https://tinyurl.com/uargyyyp>

В КАБІНЕТІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ УЧНІ БРОДІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ ВЧАТЬСЯ ЗБЕРІГАТИ ЕНЕРГОРЕСУРСИ

м. Броди, Львівська область

РЕЗЮМЕ. У сучасних умовах рівень знань та поведінка громадян у сфері енергозбереження не в повній мірі сприяють економному споживанню енергоресурсів. Згідно з положеннями Закону України «Про енергозбереження» виховання ощадливого ставлення до використання паливно-енергетичних ресурсів забезпечується шляхом навчання і широкої популяризації та пропаганди економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження. Виходячи із завдань виховання в учнів енергозберігаючого способу життя та зважаючи на необхідність наближення навчання до практики, у Бродівській гімназії імені Івана Труша відкрили демонстраційний кабінет енергоефективності. За рік існування кабінету більше 150 учнів гімназії отримали сертифікати про проходження курсу, які підтверджують їхню компетентність у питаннях енергоефективності.

ПРОБЛЕМА. Україна відноситься до країн із низьким рівнем ефективності використання енергоресурсів. Восени 2018 року Мінекономіки оцінило втрати України через низьку енергоефективність: майже 1,5 млрд доларів щорічно або один транш кредиту МВФ.

РЕФОРМА. У світлі положень нової Енергетичної стратегії України до 2035 р. одним із пріоритетних завдань енергетичної політики є формування у громадян енергоефективної свідомості. Не останнє місце у вирішенні цього питання відводиться заходам, які вчать учнів набувати та використовувати знання з енергоефективності, допомагають їм знижувати витрати енергоносіїв у повсякденному житті.

РЕЗУЛЬТАТ. Щоб прищепити учням знання та практичні навички з сучасних технологій енергозбереження в Бродівській гімназії Івана Труша обладнали демонстраційний кабінет енергоефективності.

Ідея створення такого кабінету належала директору гімназії Руслану Шишці. Її активно підтримали як районна влада, так і громадськість. Реалізувати ідею вдалося завдяки міні гранту в рамках проекту «Енергоефективне врядування в Україні», що фінансувався Міжнародним Вишеградським Фондом та був реалізований Асоціацією «Енергоефективні міста України». Мікропроект «Інкубатор енергозбереження», який подала на конкурс громадська організація «Просто неба». Було отримано фінансування в розмірі 80 тис. гривень, з яких 64 тис. гривень – грантові кошти, решта – витрати районного бюджету.

За виділені кошти було придбано вимірювальне обладнання, зокрема мобільний тепловізор, пірометр, люксметр, анеометр, енергометр, ноутбук, проектор, навчальні стенди. Міська влада м. Броди допомогла з ремонтом приміщення, придбала парти та інтерактивний мультимедійний комплекс. Подарунок гімназії зробила й екологічна комісія Сокальсько-Жовківської єпархії, передавши в кабінет аератор (заощаджує воду, а відтак і енергоносії), видання «Екологічний дороговказ», екторбинки та інше. Кабінет почав працювати 2 жовтня 2018 року. За словами головного спеціаліста Бродівської міської ради Богдана Сторожинського, серед 3-х енергоефективних класів, створених на Львівщині, Бродівський за оснащенням є найкращим.

«Кабінет енергоефективності стимулює і навчає дітей. Зрозуміло, що через дітей є можливість навчати енергоефективності і батьків. Закуплені цікаві прилади, за допомогою яких можна побачити, де втікає тепло і які двері та вікна треба утеплити. Це не суха теорія, а це практика, яка дає навички бути енергоефективним», – говорить Богдан Сторожинський, головний спеціаліст Бродівської міської ради.

Незважаючи на те, що проєкт «Енергоефективне врядування в Україні» завершився у 2018 році, придбане в його рамках обладнання продовжує служити підвищенню рівня обізнаності учнів у сфері енергозбереження. На демонстраційному обладнанні учні власноруч можуть пересвідчитися в перевагах запровадження енергоефектив-

них технологій. Найбільшою популярністю у школярів користується тепловізор, який виявляє можливі тепловтрати і ділянки, що вимагають додаткової ізоляції і утеплення. Обладнання кабінету використовується також для демонстрації дослідів та експериментів при вивченні окремих програмних тем із фізики та хімії.

У кабінеті з енергоефективності проводяться заняття з факультативного курсу «Основи енергозбереження». Уже більше 150 учнів школи отримали сертифікати про проходження курсу, що підтверджують їхню компетентність у питаннях енергоефективності. Ці школярі є потенційними пропагандистами енергоефективності. А це означає, що отримані знання вони будуть поширювати серед друзів, батьків, знайомих, тобто все більше коло людей буде ставати енергоефективно свідомими. До речі, обладнанням користуються не тільки учні гімназії. Учні інших шкіл району та міста мають можливість працювати в кабінеті також.

Очікування від роботи кабінету перевершили всі сподівання. У 2018 році школярі розрахували до деталей економію енергії та грошей від заміни в приміщеннях школи світильників на енергозберігальні і звернулися з відповідною пропозицією до міської ради. Звичайно, пропозиція була задоволена, але разом підтвердила і те, що в Бродах формується покоління енергоощадливих людей. «Ми маємо змогу самостійно вимірювати втрати електроенергії в гімназії, завдяки приладам, які є в кабінеті. Це дуже класно, тому що ми реально бачимо, які втрати енергії можуть бути. Результати шокують і змушують задуматися», – зазначила Яна Дзьобкевич, учениця 7(11)-В класу гімназії.

У планах гімназії розширення технічного забезпечення кабінету та активніше його застосування для різного роду інформаційно-освітніх компаній серед учнів та дорослих. На думку директора школи, непогано було б ще мати демонстраційні установки вітряка та сонячної панелі, що дозволило б привчати дітей до використання відновлювальних джерел енергії.

Мікропроєкт «Інкубатор енергозбереження» в Бродівській гімназії показав, що за великого бажання і відносно невеликих грошей можна багато що змінити, а саме прищепити школярам та їхнім батькам енергозберігальні навички, які забезпечать їхнє відповідальне ставлення до енергії. І ще одне, проєкт довів, що виховання енергоефективності – це справа всіх, і успіх приходить там, де виховання економного ставлення до енергоресурсів підтримує школа, влада та громадськість.

<https://tinyurl.com/sts5osx>

РЕЦЕПТ БЮДЖЕТНОГО ТА ЯКІСНОГО УТЕПЛЕННЯ ЖИТЛА АБО ЯК КОМПАНІЯ «НОВЕ МІСТО» ЗАЛУЧАЄ КОШТИ НА ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЮ БУДИНКІВ

м. Новояворівськ, Львівська область

РЕЗЮМЕ. Майже 70% житла в Україні було збудовано в 1946 – 1990 рр. із застосуванням низьких стандартів енергоефективності, що призводить до надмірного споживання енергії на побутові потреби. Через підвищення тарифів на комунальні послуги гостро постала проблема зменшення споживання енергоносіїв у житловому секторі. У 2017 році прийнято необхідне первинне законодавство для впровадження енергоефективності в будівлях. Завдяки термомодернізації дев'ятиповерхівки, яку провела керівна компанія «Нове місто» з Новояворівська, у перший же після термомодернізації опалювальний сезон мешканці отримали платіжки з сумами на 30% меншими, ніж мешканці сусідніх будинків.

ПРОБЛЕМА. Житловий сектор в Україні складається з 240 тис. багатоквартирних та близько 6,5 млн приватних будинків. Вітчизняний житловий фонд нині не назвеш енергоефективним. Значна частина будинків за час експлуатації зносилися, і тому не в стані утримувати тепло, яке до них подається. Тепла витрачається багато, і коштує воно теж багато.

РЕФОРМА. Вирішує цю проблему комплексна термомодернізація будинків, але вона вимагає великих коштів. Реновація житлового фонду за високими стандартами енергоефективності вимагається Директивою 2012/27/ЄС, інвестиційна потреба для проведення масштабної енергомодернізації житлових будинків в Україні становить близько 49 млрд дол. США, вона дозволить заощаджувати до 9 млн тонн нафтового еквіваленту або 3 – 4 млрд дол. США щорічно.

Термомодернізований будинок у м.Новояворівську. Фото: Галина Джулай

У 2018 році прийнято низку нормативно-правових актів, які реалізують положення Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» (імплементує окремі положення Директиви 2012/27/ЄС) та Закону України «Про енергетичну ефективність будівель».

З 2014 року діє Державна програма енергоефективності, яка передбачає відшкодування для фізичних осіб 20% тіла кредиту на придбання твердопаливних котлів, а також відшкодування 30% на придбання матеріалів для впровадження енергозберігаючих заходів та 40% для ОСББ, ЖБК (житлово-будівельні кооперативи) для впровадження енергозберігаючих заходів у багатоквартирних будинках. Для співвласників багатопверхових будинків розроблена спеціальна програма кредитування на придбання енергоефективного обладнання та утеплення будинку. Державна програма «Теплий дім», за якою

компенсується від 40 до 70% витрат кредитних коштів на придбання матеріалів, та кошти міської програми, що відшкодовує до 30% кошторисної вартості робіт, але не більше 400 тис. грн.

РЕЗУЛЬТАТ. Завдяки змінам у законодавстві та впровадженню реформи енергоефективності управляюча компанія «Нове місто» три роки працює на ринку управлінських послуг у м. Львові та м. Новояворівську. Нині вона обслуговує 22 багатоквартирні будинки. Компанія відома своєю активною діяльністю з підвищення енергоефек-

тивності будинків. Для проведення заходів з термомодернізації вона залучає різні доступні джерела фінансування, зокрема цільову допомогу, яка надається бюджетами різних рівнів. Крім вищезгаданих державних програм, «Нове місто» залучає кошти програми «Енергоефективна оселя» для фізичних осіб Львівської міської ради. Ця програма дозволяє мешканцям, які не мають високих доходів, покращити умови проживання і при тому ще зекономити на енергоносіях. Програма відшкодовує до 30% кошторисної вартості робіт, але не більше 400 тис. грн.

«Щоби люди економили свої гроші на енергоносіях, оскільки вони зараз платять дуже великі гроші і за тепло, і за електрику, і за газ, запроваджуємо енергоощадливі заходи. У будинку можна щось зробити, тільки скориставшись різними програмами енергоефективності. Ми стараємось залучити кошти з різних бюджетів: з державного, з обласного, з міського. Через ОСББ і залучення програм різного рівня можна допомогти людям, щоб вони жили комфортно», – впевнена Галина Джулай, голова управляючої компанії «Нове місто».

Обов'язковою умовою участі в програмах енергоефективності є співфінансування з боку мешканців. «Щоб мешканці погодилися на залучення коштів, а це позика банку, яку їм потім віддавати, з ними слід бути максимально відкритими та підтверджувати все сказане конкретними цифрами та розрахунками», – вважає голова компанії Галина Джулай. «Для того, щоб пояснити людям, що це потрібно робити, я обов'язково наймаю будівельну компанію, яка мені робить розрахунки, тобто приблизний кошторис, і приходжу на збори до співвласників із конкретними цифрами. Однозначно, тільки так можна донести правильну інформацію до людей», – стверджує п. Галина.

Найуспішнішим проектом, на думку керівництва «Нового міста», є термомодернізація житлового будинку в м. Львові за адресою вул. Трильовського, 31. Коли будинок перейшов в управління «Нового міста», це була дев'ятиповерхівка з двома під'їздами віком понад 30 років із холодними стінами і вікнами, з яких дув вітер. Тому, перш за все, у будинку встановили енергозберігаючі вікна, потім утепили фасад і замінили парапети. Нині будинок не впізнати, він виглядає по-сучасному, естетично, не гірше новобудови. Але головне – це не зовнішній вигляд, а економія енергоносіїв. У перший же після термомодернізації опалювальний сезон мешканці отримали платіжки з сумами на 30 відсотків меншими, ніж мешканці сусідніх будинків. Крім того, на десятки років подовжився термін експлуатації будинку. Збільшилася вартість розташованих у будинку квартир. Більше того, мешканці, які раніше думали змінити своє помешкання на більш комфортабельне, відмовилися від такої ідеї. Проживати в будинку стало тепло і комфортно.

Термомодернізація будинку обійшлася в кругленьку суму 2,5 млн грн. Довелося оформляти кредит. Якби не програми з енергоефективності, то кредит для мешканців став би непосильним. А так значну його частину покрили кошти державної програми «Теплий дім» та кошти міської програми. Решту позики покривають зобов'язання мешканців, на десятирічний термін розподілені залежно від площі квартир. Вони включені в квартплату, і тепер замість 3 грн 50 коп. мешканцям доводиться платити 6 грн за один квадратний метр. На перший погляд, багато, але, якщо врахувати економію теплоносіїв, то вийде, що на теплі економиться набагато більше. Можна всю суму заплатити зразу і повернутися до старого тарифу. Правда, сума ця чималенька – приблизно 14 – 15 тис. грн у розрахунок на квартиру 60 кв. м. Саме так і вчинили ті мешканці, у яких знайшлися потрібні кошти. І ще одне, враховуючи, що середня квартплата за утримання будинку у Львові складає 6 – 7 грн за квадратний метр житла, термомодернізація будинку на Трильовського, 31 є більш ніж успішним проектом для мешканців.

Мета компанії «Нове місто» – забезпечити в кожному своєму будинку комфортні умови та високий рівень сервісу. Своєю діяльністю компанія доводить, що в сучасних умовах завдяки програмам та фондам з енергоефективності кожен будинок можна термомодернізувати за доступну для мешканців ціну. Головна умова – це бажання мешканців жити в сучасному енергоефективному домі.

<https://tinyurl.com/vk66kp2>

ВІД ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО БУДИНКУ ДО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО МІКРОРАЙОНУ ЛЬВОВА

м. Львів

РЕЗЮМЕ. В Україні, як і в більшості європейських країн, понад 30% кінцевої енергії споживається будинками. Це найбільший сектор національної економіки, з точки зору енергоспоживання, за яким ідуть промисловість і транспорт. Через незабезпеченість енергоефективності будівель втрати тепла становлять 47%. У час значного подорожчання природного газу особливо гостро постає для населення питання проведення енергозберігаючих заходів. Ці заходи вимагають достатньо високих інвестицій. У Львівській міській раді вирішили термомодернізувати не окремі, а комплекс будинків Сихівського мікрорайону разом із запровадженням нової моделі їх теплопостачання, максимально залучивши кошти бюджетної та донорської допомоги. За 4 роки у 20–30 будинках Сихівського мікрорайону буде проведено комплексну термомодернізацію, а також створено нову комплексну модель енергоефективного постачання та споживання теплової енергії. Проведені заходи дозволять мешканцям будинків ОСББ заощадити від 20% до 70% витрат на комунальних послугах, покращити технічний стан будівель, поліпшити їхній зовнішній вигляд, підняти вартість житла та підвищити комфорт проживання.

ПРОБЛЕМА. Вітчизняні багатоповерхівки, за винятком новобудов, мають недостатню енергоефективність, а спроби розв'язати питання за рахунок одиничних енергозберігаючих заходів не дають відчутного ефекту. Переважна більшість українських багатоповерхівок споживає набагато більше тепла, ніж такі ж самі будинки в Європі. За тепло українцям доводиться платити величезні суми із сімейних бюджетів, що спонукає їх до проведення енергоощадних заходів. Однак через недостатнє фінансування ці заходи в основному є хаотичними, часто непрофесійними та не дають суттєвої економії. Більше того, непрофесійне утеплення будинків інколи обертається достатньо серйозними проблемами, які, якщо вчасно не прийняти запобіжних заходів, можуть обумовити їх руйнування.

РЕФОРМА. Зважаючи на необхідність впровадження комплексної термомодернізації житлового фонду, з вересня 2019 року Фонд енергоефективності, створений за ініціатииви уряду та за підтримки консорціуму міжнародних донорів, розпочав реалізацію програми «Енергодім», у рамках якої передбачається відшкодування зазначених витрат на комплекс заходів з термомодернізації. У Сихівському районі м. Львова вирішили піти далі і за сприяння проєкту Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) «Енергоефективний район Львова» термомодернізувати не окремі, а комплекс будинків мікрорайону разом із запровадженням нової моделі їх теплопостачання.

РЕЗУЛЬТАТ. Сихівський район міста Львова, будучи «спальним», відноситься до найбільших споживачів тепла в місті. Жителі району всіляко намагаються власними силами за сприяння державного та місцевих бюджетів щось покращити, однак отримані результати їх не задовольняють – платити за тепло доводиться багато. Для суттєвої економії необхідно проводити повну професійну термомодернізацію будівель. Така термомодернізація вимагає значних інвестицій, які є непідйомними для більшості мешканців багатоквартирок. Тому у Львові для потреб термомодернізації Сихівського району вирішили максимально залучити кошти бюджетної та донорської допомоги, при цьому досягти економії не тільки при споживанні тепла, а й при його постачанні, тобто вийти на термомодернізацію цілого мікрорайону.

«Основний меседж, який місцеві органи влади мають донести до мешканців, це те, що будинки є їхньою власністю і люди повинні взяти відповідальність за їхнє енергоспоживання. Визначте, як ви можете економити енергоресурси і свої витрати. Прийміть рішення, а ми будемо вам допомагати різними програмами – фінансовими та навчально-консультаційними», – каже Єва-Марія Гайгер, керівниця проєкту «Енергоефективний район Львова».

Для реалізації задуманого в місті складаються сприятливі умови. На здійснення проєктів із модернізації об'єктів теплопостачання місто отримало від Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та екології грантові

кошти в розмірі 10 млн євро, які вирішило використати на встановлення ІТП (індивідуально теплових пунктів). У Сихівському районі монтаж ІТП розпочався в липні 2019 року і планується, що до опалювального сезону 2019–2020 рр. мешканці більше 70 будинків уже зможуть регулювати температуру теплоносія і отримувати за рахунок цього економію.

Львівська міська рада виступила партнером проєкту «Енергоефективний район», який впроваджується в Україні Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального міністерства довкілля, охорони природи та безпеки ядерних реакторів Німеччини (BMU). Сихівський район Львова відібраний як тестовий для опрацювання моделі комплексної термомодернізації району/міста. Тривалість проєкту становить 4 роки (01.10.2018 – 30.09.2022), а бюджет становить 5 млн євро.

З Фондом енергоефективності кожне ОСББ буде працювати самостійно. Зі сторони проєкту планується провести енергоаудит, надати консультаційну допомогу з підготовки заявки та розробки проєктно-технічної документації на участь у програмі Фонду, забезпечити супровід ОСББ на етапі проведення робіт. Для надання послуг проєкт передбачає залучати високопрофесійних вітчизняних та зарубіжних фахівців. Планується, що до середини листопада за відібраними будинками енергоаудити будуть уже завершені. Далі все визначатимуть ОСББ – вони повинні будуть провести збори щодо участі у грантовій програмі Фонду енергоефективності, підготувати та подати необхідні документи, забезпечити свій внесок у фінансування проєкту. Можна стверджувати, що початок робіт із комплексної термомодернізації повністю залежатиме від оперативності ОСББ.

Щодо моделювання енергоефективного теплопостачання, то на сьогодні сформована інформаційна база для розробки відповідної моделі, визначено критерії технічного завдання на програмне забезпечення. Розробка та впровадження самої моделі на об'єктах Львівтеплоенерго розпочнеться з початку 2020 р.

Для того, щоб по завершенні проєкту створити умови для подальшого впровадження його досвіду, спільно з міською радою проєкт опрацьовує варіанти залучення додаткових джерел для підтримки фінансування заходів із комплексної термомодернізації житла. Сам проєкт передбачає за кошти Фонду енергоефективності фінансувати 70% вартості робіт, 20% будуть складати кошти мешканців і 10% – кошти Львівської міської ради.

За розрахунками, комплексна термомодернізація майже вдвічі скорочує споживання енергії в кожному з будинків, а після завершення модернізації системи теплопостачання цей показник може ще збільшитися. А це означає, що мешканці суттєво менше платитимуть за тепло, а держава менше витратитиме на субсидії. Зекономлені кошти підуть на задоволення тих суспільних потреб, які нині є недофінансованими через надлишкове споживання тепла. За результатами проєкту Львів отримає управлінську модель теплопостачання району та вибудує власну модель додаткового фінансування заходів із комплексної термомодернізації житла, якими зможе поділитися з іншими регіонами країни.

<https://tinyurl.com/r3vo48d>

У МІСТІ ДУБНО НА РІВНЕНЩИНІ ЗАДОВОЛЕНІ ЕСКО-МЕХАНІЗМОМ

м. Дубно, Рівненська область

РЕЗЮМЕ. Україна вирізняється своїм надзвичайно високим рівнем споживання енергії. Тому для нас впровадження директив ЄС у сфері енергоефективності – це не просто наші зобов'язання в рамках Угоди з Європейським Союзом, але й необхідна умова для досягнення Україною енергонезалежності. І одним із прогресивних інструментів досягнення енергоефективності є механізм енергосервісу або ж ЕСКО-механізм. Суть концепції в тому, що оплата послуг компаній ЕСКО здійснюється виключно за рахунок економії, яка виникає в результаті скорочення споживання комунальних послуг та енергоносіїв унаслідок впровадження енергоефективних заходів. При цьому ЕСКО-компанії здійснюють енергосервісні роботи за свій рахунок. 40-тисячне місто Дубно на Рівненщині серед лідерів у впровадженні заходів з енергоефективності. Це перше в Україні місто, міська рада якого уклала енергосервісні контракти з компанією «ЕСКО ЮА» та успішно втілила їх у життя.

ПРОБЛЕМА. Вартість енергоресурсів в Україні постійно зростає. А на впровадження заходів з енергоефективності, які дозволять ці ресурси економити, потрібні кошти. Якщо мова йде про комунальні заклади, то ці кошти необхідно знайти в бюджетах міст, селищ, громад. Термомодернізувати значну кількість бюджетних закладів за короткий проміжок часу містам не під силу. Тому вони часто потрапляють у своєрідну «пастку»: великі витрати на енергоресурси не дозволяють виділити з бюджету кошти на енергоефективність. Відповідно, заходи не впроваджуються, а без них витрати зростають.

РЕФОРМА. 32-га директива ЄС містить рекомендацію створити фінансові інструменти для стимулювання економії енергії, у тому числі типовий договір на ЕСКО-послуги, а 27-ма директива дає визначення енергосервісного контракту. А ще директиви Євросоюзу акцентують увагу на тому, що бюджетні установи мають стати прикладом для наслідування, коли мова йде про енергоефективність. В Україні для наближення законодавства до європейського прийнятий ряд законодавчих актів, що дозволив ЕСКО-механізму запрацювати. Постановою Кабміну затверджений примірний енергосервісний договір. З 2016 року розпочав роботу механізм енергосервісних контрактів у бюджетній сфері. А на початку 2017 року президент підписав Закон України щодо продовження укладання енергосервісних договорів для термомодернізації будівель бюджетних установ.

Модернізований тепловий пункт Дубенської ЗОШ №1.
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

власності територіальної громади міста Дубна».

РЕЗУЛЬТАТ. У місті Дубні енергосервісні роботи було виконано в 6 навчальних закладах. Зокрема, провели промивання систем опалення та встановили теплові вузли, щоб регулювати подачу тепла автоматично. Усі ці роботи провела компанія «ЕСКО ЮА» за власні кошти. Тепер 90% відсотків зекономлених коштів Дубенське управління освіти сплачує інвестору. Тут навіть прогнозують, що договори можуть бути виконані достроково, адже ціни на енергоносії зростають.

Інна Гриць, юрист управління освіти Дубенської міської ради наголошує: «90% ми зобов'язані сплатити енергосервісній компанії, а 10% повертається до бюджету міста. Договори укладено на 7,5 та 6,5 років. Вони достроково можуть припинитися у зв'язку з тим, що ціни на теплову енергію ростуть. Що стосується самого обладнання, яке надавала нам енергосервісна компанія, після закінчення терміну дії договору воно залишається у

Одна зі шкіл, у якій компанія «ЕСКО ЮА» провела енергосервісні роботи, – це одна з найстаріших шкіл Волині, ЗОШ №1. Директорка навчального закладу розповідає: ще коли вона була школяркою та навчалася тут, то постійно було холодно. А зараз ситуація змінилася кардинально.

Вікторія Дмитрієва, директорка Дубенської ЗОШ №1 говорить: «Завдяки ЕСКО вони поставили нам такі потужні насоси, промили систему опалення, і в нас зараз тепло поступає буквально в усі куточки школи, і в нас немає абсолютно ніяких проблем. І ще одна з таких позитивних сторін, що всі енергоносії підключені напряму на Київ – в центральний офіс ЕСКО. І якщо в школі виникає несанкціонована втрата енергоносіїв, чи вода може прорвати, чи увімкнулося якесь зайве освітлення вночі, то все це видно на пульті основному (центральному), і нас попереджають, і ми завжди в курсі подій, і це теж веде до збереження енергоносіїв, не тільки тепла, а й води та електрики».

Вигоду від такої співпраці із ЕСКО-компаніями мають не лише заклади, у яких проводили енергосервісні роботи, а і саме місто. Адже після завершення строку дії договору все обладнання належатиме місту, а також зекономлені кошти будуть надходити до місцевого бюджету. Завдяки співпраці з ЕСКО-компанією зі встановлення теплових вузлів місто Дубно змогло реалізувати спільний проєкт із ПРООН. У згаданих 6 навчальних закладах замінили прилади обліку.

Представники компанії «ЕСКО ЮА» діяльність у цьому напрямку вважають перспективною сферою, особливо в Україні, вкладають власні кошти і впевнені в результаті.

Як бачимо, впровадження директив ЄС з енергоефективності допоможе Україні наблизитись до енергетичної незалежності. А ще застосувати перевірені та ефективні інструменти для досягнення економії. І приклад міста Дубна доводить: такі інструменти вже працюють. Муніципалітетам важливо мати політичну волю до їх впровадження.

<https://tinyurl.com/ufeggtm>

МЕРЕФ'ЯНСЬКИЙ ОТГ ДОПОМАГАЄ ЕКОНОМИТИ ВЛАСНИЙ ЕНЕРГОМЕНДЖЕР

м. Мерефа, Харківська область

РЕЗЮМЕ. У Мереф'янській ОТГ рахунки за комунальні послуги бюджетних установ ставали дедалі більшими через подорожчання ресурсів. Аби зменшити використання енергоресурсів, громада запровадила в себе енергоменеджмент. І зараз, завдяки різним енергоощадним заходам, економія ресурсів для бюджету ОТГ складає від 15 до 50%.

ПРОБЛЕМА. Сьогодні на балансі Мереф'янської об'єднаної громади п'ять дитсадків, вісім шкіл, шість будинків культури та чотири адміністративні будівлі. Після створення ОТГ у 2016 році шляхом об'єднання Мереф'янської міської та Утківської селищної рад усі ці заклади почали фінансуватися з бюджету єдиної громади. У тому числі, на плечі місцевого бюджету лягли й комунальні витрати, рахунки за які через подорожчання ресурсів ставали дедалі більшими. Як підраховали в самій громаді, через незадовільний рівень енергоефективності будівель, відсутність належної теплоізоляції, низький рівень комфорту і водночас надмірне споживання ресурсів їх споживання перевищує середній європейський показник у півтора – три рази та становить 150–200 кВт-год на м².

РЕФОРМА. Енергоменеджмент у бюджетних установах – це лише один із механізмів, які наша держава зобов'язалася запровадити в питаннях власної енергоощадності та підвищення енергоефективності, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС та приєднавшись до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства. Адже, за інформацією урядовців, в Україні налічується майже 80 тисяч таких бюджетних установ, які споживають у 2–3 рази більше ресурсів, ніж аналогічні установи в країнах Європи.

Тому у 2017 році Кабінетом міністрів України було схвалено розпорядження «Про затвердження Плану заходів із

Енергоменеджер Мереф'янської ОТГ.
Фото: Олена Броварник

впровадження систем енергетичного менеджменту в бюджетних установах». Це розпорядження передбачало появу в громадах енергоменеджерів спеціалістів, які мають контролювати раціональне споживання енергії в будівлях бюджетних установ міст, сіл та селищ. Тобто очікувалося, що впровадження енергоменеджменту дозволить приймати управлінські рішення щодо ефективного використання енергоресурсів. Це, у свою чергу, має призвести до зменшення енергозалежності, скорочення видатків бюджету на оплату комунальних послуг та енергоносіїв та, загалом, покращення матеріально-технічної бази закладів бюджетної сфери.

РЕЗУЛЬТАТ. У 2017 році в Мереф'янській ОТГ з'явився власний енергоменеджер Олена Броварник. Того ж року в громаді спочатку в тестовому режимі запрацювала система енергоменеджменту та енергомоніторингу. «Розпочали зі звичайної

Google-таблиці, дані в яку щодня вносили всі завгоспи або директори бюджетних установ громади. Я збирала цю інформацію в Excel, аби моніторити та аналізувати споживання енергії в кожній будівлі. Звичайно, вручну ці всі дані було вносити не дуже зручно, тому з 2018 року ми встановили спеціальне програмне забезпечення», – розповіла Олена Броварник.

Тоді система в громаді запрацювала на повну, об'єднавши оперативний контроль і аналіз показників енергоефективності, а також моніторинг реалізації енергоефективних проєктів. «Сьогодні абсолютно всі завгоспи мають доступ до цієї онлайн-програми. Вони бачать, скільки ресурсів споживає будівля, яке споживання було раніше, актуальну інформацію за тарифами. Програма автоматично вираховує ліміти споживання та базову лінію», – пояснила енергоменеджер.

Побачивши результати енергомоніторингу, у Мереф'янській ОТГ зрозуміли, які заходи дають найбільшу економію, й продовжили інвестувати в енергоощадність більш стратегічно. Починаючи з 2017 року, у власні енергозберігаючі проєкти тут вклали близько 3,5 мільйона гривень з обласного та місцевого бюджетів.

За ці кошти в закладах освіти та культури замінили 85% вікон на енергозберігаючі, у школах установили рекуператори й утепили теплотраси. Це дало близько 15% економії тепла щорічно. Щодо електроенергії, то близько 30% економії в дитсадках і школах у громаді отримали за рахунок заміни конфорок на плитах у харчоблоках. «Наприклад, минулого року в найбільшому освітньому закладі громади – НВК, де сьогодні навчаються близько 500 дітей, було замінено 12 конфорок. Тільки ця заміна дала економію у 250 кВт за добу», – додала енергоменеджер.

Окрім цього, 100% систем освітлення в бюджетній сфері було замінено на енергоощадні. Загалом ці заходи дали економію зі споживання електроенергії в 10 000 кіловат на місяць. Відповідно, для бюджету громади економія склала близько 27 000 гривень на місяць.

Енергомодернізують у громаді й вуличне освітлення. Старі ліхтарі на вулицях ОТГ уже замінили на LED, які допомагають раціональніше використовувати електроенергію. Режим роботи зовнішнього освітлення керується електронними таймерами, які встановлені на приладах обліку електричної енергії.

Окрім цього, заради економії бюджету в громаді переходять на альтернативне опалення і для теплопостачання об'єктів бюджетної сфери використовують твердопаливні котельні. «Із запуском першої котельні, яка стала опалювати місцеву школу та дитсадок, витрати на тепло в цих закладах, які фінансувалися з бюджету громади, зменшилися на 50%, адже тарифи комунального підприємства, яке постачало тепло в заклади ОТГ, були чи не найвищими в Україні», – розповіла енергоменеджер.

За її словами, на сьогодні в громаді побудували 5 твердопаливних котелень. На їх будівництво з місцевого бюджету спрямували 7,7 мільйона гривень. Загалом тепло в громаду подають 14 котелень, із них вісім перейшли на альтернативне опалення.

<https://tinyurl.com/vl9ms3s>

ЯК РІВНЕ СТАЛО УСПІШНИМ ПАРТНЕРОМ ЕКОКОРПОРАЦІЇ НЕФКО

м. Рівне

РЕЗЮМЕ. Низька енергоефективність будівель комунальної сфери спричиняє втрати енергії, за які доводиться платити з місцевих бюджетів. Національним планом дій з енергоефективності до 2020 року поставлена ціль щодо скорочення споживання енергії на 9%. Окремі заходи та рекомендації встановити індивідуальні цілі передбачені Національним планом і для міст. Планом дій сталого енергетичного розвитку Рівного передбачено скорочення споживання енергії на 370 тис. мВт-год/рік до 2020 року. Для виконання цих завдань міській владі Рівного вдалося скористатися підтримкою фінансової корпорації НЕФКО. У рамках співпраці термомодернізували 2 школи, що дозволило витратити в цих закладах майже вдвічі менше енергії. Наразі ведеться робота щодо впровадження таких проєктів у співпраці з НЕФКО.

ПРОБЛЕМА. Будівлі з низькою енергоефективністю – це не тільки відсутність комфортних умов у приміщеннях, а ще й неабиякі витрати на комунальні послуги. Варто згадати і викиди CO₂ в атмосферу при виробництві енергії, яка нерационально використовується, тобто вплив на зміну клімату. А якщо йдеться про будівлі бюджетної сфери, то кошти, які могли б бути використані на розвиток міст чи громад, витрачаються на дорогі енергоресурси. Зважаючи на кількість комунальних закладів, міських бюджетів не вистачає для того, щоб термомодернізувати кожен із них.

РЕФОРМА. Реформа енергетичного сектору, одним із головних завдань якої є ефективне використання енергоресурсів, розпочалася в Україні у 2015 році. Серед іншого, ухвалено Національний план дій з енергоефективності, який передбачає до 2020 року знизити споживання енергії на 9% від середнього показника кінцевого внутрішнього енергоспоживання. Національним планом дій з енергоефективності окреслені і можливі заходи для окремих населених пунктів. А Законом України «Про ратифікацію Рамкової угоди між Урядом України та Північною екологічною фінансовою корпорацією» були зняті всі перепони для отримання позики від цієї організації.

Термомодернізована школа №18.
Стоп-кадр з відеозйомки: Ярослав Бондарчук

РЕЗУЛЬТАТ. У рамках співпраці з НЕФКО в Рівному вже термомодернізували 2 школи. У результаті впроваджених заходів отримали майже 60% економії, тобто кілька мільйонів гривень за опалювальний сезон. Загальний обсяг фінансування проєкту склав 20 млн 785 тис. грн, що дорівнює приблизно 700 000 євро. З них 11 млн гривень виділили з міського бюджету. Тобто, кредит НЕФКО на таку діяльність склав 9 мільйонів 785 тисяч гривень. Північна екологічна корпорація фінансує лише ті проєкти, які будуть позитивно впливати на довкілля і клімат. Тому пропонує вигідні умови кредитування і навіть грантову підтримку.

Володимир Хомко, міський голова Рівного зазначає: «Ми започаткували таку діяльність декілька років тому. Це Скандинавська фінансова інвестиційна компанія, яка дає фактично політичні кредити на дуже вигідних для нас умовах. У гривні під 3 відсотки. Хто розуміється на кредитуванні, розуміє, що це

не співмірно з тим, що можна взяти в наших банках. Ефект колосальний щодо двох шкіл, які ми зараз зробили, це так званий проєкт НЕФКО-1».

Одним із перших об'єктів, на якому провели термомодернізацію з використанням кредиту НЕФКО, є школа №18. Упродовж 2018 календарного року школу утеплили, також замінили більше ста віконних блоків різного розміру. Окрім цього, було проведено й зовнішнє оздоблення будівлі. І тепер доволі часто директор навіть чує від батьків порівняння рівненської школи із навчальними закладами Польщі, Чехії, Словаччини.

Віктор Андрощук, директор ЗОШ №18 каже: «Що це дало для навчального закладу? По-перше, значно кращі та комфортніші умови перебування, навчання учасників освітнього процесу. І, безперечно, велику економію тепла. Теплоносій, який ми споживали і споживаємо, він зменшився близько на половину, при тому, що температурний режим у школі став іще кращим. Економія іде в десятках тисяч гривень».

Очевидно, місто Рівне показало себе достойним партнером, здатним впроваджувати серйозні проекти і відповідати європейським принципам. Адже Рівне є підписантом Угоди мерів, постійно підсилює загальнодержавні програми з енергоефективності місцевими та входить у трійку лідерів серед міст України щодо впровадження енергоефективних заходів. Фахівці НЕФКО кажуть, що задоволені співпрацею з містом Рівним.

Юлія Шевчук, керівник представництва НЕФКО в Україні говорить: «Ми дуже задоволені співпрацею з містом. У нас вже завершений перший проєкт, який стосується утеплення, термомодернізації будівель бюджетної сфери. Зараз впроваджується другий проєкт, і ми розробляємо третій проєкт, який уже є великим. Він буде включати утеплення будівель бюджетної сфери і освітлення вулиць. Створена група реалізації проєкту, тобто в цілому ми дуже задоволені співпрацею з містом Рівним».

Як бачимо, перехід до ринкових механізмів на енергоринку на виконання євроінтеграційних зобов'язань дає можливості до розвитку, оскільки більша енергоефективність – це економія коштів, яку можна спрямувати на розвиток інфраструктури, а також поліпшення навколишнього середовища. Якщо говорити про термомодернізацію будинків, то це ще й охайні та приємні для ока будівлі, комфорт та затишок у приміщеннях. А інструментів для впровадження цих механізмів у містах наразі вистачає. Кредити, гранти, міжнародна підтримка. Усе це можна використати, якщо розуміти мету, працювати прозоро і сприймати допомогу саме як інструмент, а не причину змін. Це підтверджує успішна співпраця міста Рівного з екокорпорацією НЕФКО.

<https://tinyurl.com/rmd76y2>

«ПЕРШІ ЛАСТІВКИ» ТА НОВА МІСЬКА ПРОГРАМА: РІВНЕ ЗАЦІКАВИЛОСЬ ФОНДОМ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

м. Рівне

РЕЗЮМЕ. Багатоквартирні будинки в Україні часто мають значні тепловтрати, нераціональний розподіл теплової енергії по будівлі, високе енергоспоживання. Зі зростанням вартості комунальних послуг такі недоліки дорого обходяться мешканцям. Реформа житлово-комунального господарства дозволила співвласникам будинків взяти на себе відповідальність за стан будинків. А її синергія з реформою у сфері енергоефективності дала ОСББ стимул впроваджувати енергоефективні заходи. Для цього об'єднання співвласників багатоквартирних будинків можуть отримати фінансову підтримку від Фонду енергоефективності. І одне з рівненських ОСББ стало пілотним проектом. У будинку відбуваються роботи вартістю у мільйон триста тисяч гривень, 70% із яких співфінансує Фонд. А влада Рівного подбала про місцеву програму, яка підсилить можливості Фонду енергоефективності.

ПРОБЛЕМА. Житлово-комунальні підприємства в Україні не були в змозі вирішувати проблеми кожного будинку. Співмешканці не мали важелів впливу на них та можливостей проконтролювати використання коштів, про індивідуальний підхід до першочергових потреб кожної будівлі навіть не йшлося. А таких потреб досить багато. Низька енергоефективність багатоквартирних будинків спричиняє значні втрати енергії. За великі об'єми споживання мешканцям доводиться дорого платити. При цьому комфортні умови проживання відсутні. Енергоефективні заходи в окремих квартирах не дають максимального ефекту, який можливий при комплексній термомодернізації.

РЕФОРМА. У 2015 році в Україні розпочалася реформа ЖКГ, яка передбачає вдосконалення системи фінансування ЖКГ, здійснення ефективної тарифної політики, підвищення енергоефективності будівель, демонополізацію житлово-комунального господарства. Ці заходи покликані розвинути конкурентне середовище на ринку обслуговування житла, а отже забезпечити якісніші послуги у сфері ЖКГ. Закон України «Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку» став поштовхом для усвідомлення ролі та відповідальності співвласників будинку за майбутнє свого житла. ОСББ стали також найбільшими агентами у впровадженні програм енергоефективності, які запровадила держава як на національному, так і місцевому рівнях. Однією з наймасштабніших програм став Фонд енергоефективності, який створений із метою надання фінансової та технічної допомоги для енергомодернізації багатоквартирних будинків. ОСББ мають можливість отримати від Фонду кредити та гранти на енергоефективні заходи.

П'ятиповерхівка ОСББ «Замкове-1».
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

бніших програм став Фонд енергоефективності, який створений із метою надання фінансової та технічної допомоги для енергомодернізації багатоквартирних будинків. ОСББ мають можливість отримати від Фонду кредити та гранти на енергоефективні заходи.

РЕЗУЛЬТАТ. У Рівному реформа ЖКГ доволі активно реалізовується. Так, у місті створено близько п'ятисот об'єднань співвласників багатоквартирних будинків – ОСББ. У п'ятиповерхівці ОСББ «Замкове-1» зробили вже чимало, особливо якщо зважати на те, що проживає там лише 66 мешканців, і кожен п'ятий має інвалідність. У будинку утеплили фасад, замінили вікна в під'їздах на енергоефективні та електротщити на поверххах і вже запланували заміну дверей у під'їздах.

Мешканці, які проживають у будинку вже понад 40 років, задоволені такими змінами. Адже за останні три роки, як створено ОСББ, будинок просто не впізна-

нати. Сіра, непримітна багатоповерхівка в центрі міста стала справжньою окрасою свого мікрорайону. Завдяки

всім заходам з енергоефективності мешканцям вдається використовувати менше енергії і сплачувати лише за те, що споживають.

Проте об'єднання на цьому зупинятися не збиралося і вирішило взяти участь у пілотному проєкті «Перші ластівки» від Фонду енергоефективності. У рамках пілоту по Україні було відібрано лише 10 таких ОСББ, аби відпрацювати механізм співпраці із Фондом. Першочергово енергоаудитори порадили впровадити комплекс заходів вартістю мільйон триста тисяч гривень. З них 70% профінансує Фонд у рамках гранту, а 30% – співвласники. Зокрема, передбачене встановлення індивідуального теплового пункту та заміна електропроводки в сьому будинку.

Галина Бовгира, голова правління ОСББ «Замкове-1» каже: «Це прекрасна програма, просто треба, щоб люди розібралися в ній. Ми можемо міняти вікна в будинку, у людей балкони, двері, тобто багато різних таких робіт ми можемо робити за рахунок цієї програми».

Програма Фонду енергоефективності націлена саме на співпрацю з ОСББ і має ряд переваг. На відміну від програми «тепліх кредитів» від Держенергоефективності, яка співфінансує тільки будівельні матеріали, Фонд енергоефективності співфінансує проведення проєктних робіт, енергоаудиту, енергосервісні роботи та будівельні матеріали.

Можливості, які відкриває Фонд енергоефективності, міська влада Рівного теж вирішила не упускати. Спеціально для співпраці з Фондом у місті підготували нову програму «Енергодім-Рівне», що враховуватиме його особливості.

Сергій Васильчук, заступник міського голови Рівного говорить: «Ми будемо компенсувати частково відсотки з міського бюджету, але терміном тільки один рік, щоб люди розуміли, що треба якомога швидше робити заходи, а нема чого розтягувати задоволення на багато років. І 5% від тіла кредиту, тобто люди отримують відшкодування 70% від Фонду, 5% від нас і тільки 25% власних грошей і плюс будуть відшкодовуватись відсотки. І плюс ще є обласна програма, яка так само відшкодовує відсотки. Тобто для людей, мабуть, кращого варіанту не може бути».

Як бачимо, Фонд енергоефективності є прогресивним та комплексним інструментом для фінансування енергоефективних заходів у житловому секторі. І можливість економити енергоресурси завдяки цим заходам зацікавила як муніципалітети, так і об'єднання співвласників багатоквартирних будинків. Адже завдяки реформі житлово-комунального господарства, зокрема створенню ОСББ, будівлі тепер мають відповідальних власників, яким цікаво підвищувати енергоефективність. Така синергія реформи житлово-комунального-господарства та реформи в галузі енергоефективності дозволяє ОСББ самостійно приймати рішення, впроваджувати доцільні проєкти, а головне – економити недешеві та обмежені енергоресурси.

<https://tinyurl.com/s7n3ssp>

ЯК ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНВЕСТИЦІЇ ПІДТРИМУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ СЕЛА

с. Василівка, Дніпропетровська область

РЕЗЮМЕ. Різке збільшення цін на газ в Україні підштовхнуло попит на будівельні матеріали для утеплення будівель і осель. Виробники цієї продукції наростили потужності. У підсумку це привело до створення нових робочих місць – компанія «Капарол Дніпро» запустила на своєму заводі в селі Василівці новий цех.

ПРОБЛЕМА. Олександр Бринько спостерігав останні роки, як його друзі виїжджають із навколишніх сіл у пошуках роботи у великі міста та інші країни. Хлопець мешкає у селі Василівці Солонянського району Дніпропетровської області, за 40 км від обласного центру – міста Дніпра.

РЕФОРМА. Задля стимулювання інвестування українцями в енергоефективність власного житла та покращення енергетичних характеристик житлового фонду в країні, 13 липня 2016 року Кабмін схвалив Концепцію впровадження механізмів стабільного фінансування заходів з енергоефективності (створення Фонду енергоефективності). Через це виріс попит на теплоізоляційні матеріали.

РЕЗУЛЬТАТ. Тому дочірнє підприємство німецької групи компаній DAW SE (Deutsche Amphibolin Werke von Robert Murjahn, Німеччина) ТОВ «Капарол Дніпро» запустило на своєму заводі у селі Василівці новий цех із виробництва сухих будівельних сумішей для систем теплоізоляції фасадів. Сюди на роботу і влаштувався Олександр.

Завдяки запуску нового цеху кількість співробітників заводу збільшилась із 38 до 45 чоловік. Переважна більшість – мешканці с. Василівки, у яких є сім'ї. Наприклад, 24-річний Олександр забезпечує дружину та двох дітей.

Олександр Бринько працює на заводі «Капарол Дніпро», який побудували у селі європейські інвестори. Фото: Антон Філіппов

«Ми всім задоволені», – радісно посміхаючись, каже молодий співробітник.

За його словами, на заводі німецької компанії DAW SE панують європейські цінності та створені комфортні умови праці.

«Нам потрібні висококваліфіковані робітники, у той же час, ми розуміємо, що досвід роботи ще необхідно десь отримати. Тому наша компанія готова витрачати часові та фінансові ресурси на підготовку спеціалістів, які усвідомлюють, що це в майбутньому підвищить їхню вартість на ринку праці та збільшить конкурентоспроможність», – коментує генеральний директор компанії «Капарол Україна» Андрій Чікало.

Задоволені заводом і мешканці Василівки.

«Нарікань на роботу підприємства немає. Зарплату платять вчасно, навколишнє середовище не забруд-

нюють», – каже продавчиня місцевого магазину промтоварів.

Тож робітники заводу з європейськими інвестиціями своєю купівельною спроможністю стимулюють економічну активність у Василівці, а податками утримують сільську інфраструктуру.

<https://tinyurl.com/tw5rtqg>

ЯК КОМПАНІЇ ADAMSON ВДАЛОСЯ ЗМІНИТИ СВІДОМІСТЬ ЛЮДЕЙ І СТАТИ ЛОКОМОТИВОМ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

м. Івано-Франківськ

РЕЗЮМЕ. Неефективне використання енергоресурсів, втрати тепла в будинках та електроенергії в мережах – ці проблеми обертаються для України великими збитками, впливають на рівень як енергетичної безпеки, так і економічного розвитку та якості життя громадян. У зв'язку з цим постало питання реформи в енергетичній сфері, яка відкрила нові можливості для нашої держави, зокрема і у сфері енергоефективності. Енергосервісній компанії Adamson, яка є лідером на ринку України з надання послуг енергоаудиту і прийняття рішень комплексної термомодернізації будівель, завдяки правильному і комплексному підходу до роботи вдалось провести термомодернізацію одного з корпусів найбільшого ОСББ м. Івано-Франківська – «Китайська стіна» - і домогтися зменшення споживання майже на 50%.

ПРОБЛЕМА. Збільшення тарифів на енергоресурси у 2014 році звернуло увагу людей на витрати за електроенергію та тепло. Банальне зменшення температури опалювальної системи чи економія електроенергії давали досить сумнівні результати. За різними оцінками, у результаті термомодернізації будинків можна зменшити щорічне споживання і втрати енергії на 10 – 25 %. Такі заходи є досить дорогими та потребують досвідчених фахівців та спеціалізованого обладнання. Це стосується як приватних домогосподарств, так і бюджетних установ чи підприємств.

Проблема ефективного використання енергії набула загальнодержавного масштабу та енергетичної безпеки України. Галузь стикнулася із тотальним нерозумінням людей, для чого потрібні послуги ене-

ргоаудиту й загалом енергоефективні заходи. Потрібно було ламати стереотипи в людей, які звикли до дешевих комунальних послуг, що були багато років тому.

Відділення ТОВ "Енергосервісна компанія Адамсон"
у м. Івано-Франківську. Фото: сайт adamson.ua

РЕФОРМА. Ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також приєднання до Енергетичного співтовариства поставили низку зобов'язань у реалізації реформ в енергетичній сфері, а поряд із цим відкрили нові можливості для нашої держави, зокрема у сфері енергоефективності. Так, у 2017 році набрав чинності Закон України щодо продовження укладання енергосервісних договорів для термомодернізації будівель бюджетних установ. Цей закон легалізував роботу ЕСКО-компаній у бюджетній сфері та дозволив вирішувати питання

підвищення рівня енергоефективності в закладах соціальної сфери без залучення додаткових бюджетних коштів. У 2018 році набрали чинності Закони України: «Про енергетичну ефективність будівель» і «Про комерційний облік теплової енергії і водопостачання», розпочав свою діяльність Фонд енергоефективності. Окрім того, є активна підтримка від міжнародних донорів і партнерів на шляху енергетичних реформ. Так, нещодавно Фондом енергоефективності була запроваджена програма підтримки енергомодернізації багатоквартирних будинків «Енергодім», яка реалізовується завдяки співпраці та фінансовій підтримці Міжнародної фінансової корпорації (IFC), Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH та Програми розвитку ООН (ПРООН). Саме така діяльність на державному та міжнародному рівнях забезпечила створення ринку і умов для розвитку енергоаудиту та запровадження енергосервісу.

РЕЗУЛЬТАТ. Зараз енергетичний аудит будівель є однією з найактуальніших і найзатребуваніших послуг. Adamson – це перша енергосервісна компанія України, яка запропонувала послугу енергетичного аудиту будівель. Розпочинала вона свою діяльність у 2014 році, тоді, коли ринок у сфері енергоефективності в нашій державі ще не був достатньо вивчений і ніхто не пропонував такі послуги. Так, протягом трьох років працівники компанії проводили потужну інформаційну політику: заходи, роз'яснювальні бесіди на тему енергоефективності, індивідуально переконували потенційних замовників, презентували звіти з енергоаудиту, наводили приклади тощо. І коли все ж таки вдавалось домовитись про проведення комплексного аудиту будівлі, не було жодного разу, щоб клієнт був незадоволений. Зараз вона є найбільшою компанією в Україні, яка пропонує комплексні рішення у сфері енергоефективності.

Спеціалісти компанії, які пройшли навчання з проведення детальних енергетичних обстежень будівель в Американському інституті BPI (The Building Performance Institute), виконують енергетичне обстеження за міжнародними стандартами з використанням сучасного американського та європейського обладнання. Завдяки правильним підходам у діяльності енергоаудитори вміло підбирають найефективніші заходи з найменшим терміном окупності.

Про фаховий та високий рівень роботи компанії Adamson із підвищення енергоефективності, а також довіру людей до їхньої діяльності, свідчить успішна реалізація багатьох проєктів. Останній найяскравіший проєкт компанії – проведення термомодернізації одного з корпусів найбільшого ОСББ м. Івано-Франківська – «Китайська стіна». Для того, щоб виграти конкурс, який був оголошений правлінням ОСББ, працівники компанії дуже ретельно підійшли до підготовки комерційної пропозиції, деталізовано описали і підрахували весь обсяг робіт і матеріалів, прорахували всі ризики та переваги, проводили кілька зустрічей із жителями. У результаті перемогли шістьох конкурентів. Протягом двох місяців компанія здійснила весь комплекс необхідних робіт: встановлено енергозберігаючі вікна на сходових маршах і здійснено перехід на автономне опалення, виконано комплексне утеплення фасаду будинку, цокольної частини та стелі підвалу пінопластом, здійснено фінішне оздоблення фасаду. Зараз компанія Adamson отримує позитивні відгуки від мешканців і керівництва ОСББ, оскільки ці заходи дозволили зекономити майже 50% коштів на комунальних платежах.

ДОДАТКОВО. За п'ять років діяльності компанією Adamson проведено близько 2000 тисяч комплексних енергетичних аудитів будівель.

ПРИВАТНИХ МУЗЕЙНИКІВ ПІДТРИМУЮТЬ ЕНТУЗІАЗМ ТА ГРАНТОВІ ПРОГРАМИ ЄС

м. Дніпро

РЕЗЮМЕ. Українські приватні музейники не знали про можливості та нові бізнес-моделі сектору культури і креативних індустрій. Програма ЄС «Креативна Європа» дала навчання та грантову підтримку цьому сектору і в Україні. Тепер приватні музеї впроваджують нові продукти та послуги, з упевненістю дивлячись у майбутнє.

ПРОБЛЕМА. Музей «Машини часу» відкрився 13 листопада 2014 року і є приватним музеєм технічного профілю. Експозиційна площа розташованого в колишній промисловій будівлі музею – 1052,7 кв. м. Тут зберігалася й експонувалася особиста колекція Михайла Пруднікова, засновника закладу: до 50-ти автомобілів 1930 - 1970-х років.

Пострадянський менталітет неохоче ставиться до приватного колекціонування і подальшого створення приватних музеїв. Музей «Машини часу» працював лише завдяки ентузіазму та любові до своєї справи власника та працівників музею, бо балансував на межі закриття: грошей від продажу квитків не вистачало навіть на оплату комунальних послуг для приміщення.

Експонати Технічного музею «Машини Часу».
Фото: В'ячеслав Хорошун

вими потребами.

РЕФОРМА. У 2016 році Україна приєдналася до програми ЄС «Креативна Європа», яка є однією з найбільших програм Європейського Союзу у сфері культурних, креативних та аудіовізуальних індустрій і бюджет якої становить близько 4,2 млн. євро.

Серед цілей у "музейному" напрямку – надання консультаційних послуг та проведення навчальних заходів для музейників, а також співфінансування з ними різних проєктів.

Держава Україна взяла на себе зобов'язання щодо законодавчого врегулювання реформ у сфері музейної справи, децентралізації музейного управління, забезпечення державного і недержавного фінансування музеїв та доступності музеїв для людей з особли-

РЕЗУЛЬТАТ. «Бути приватним музейником нелегко. Але завдяки євроінтеграції та зближенню відносин з Європейським Союзом у нас з'явилися нові можливості», – каже власник та директор технічного музею Михайло Прудніков.

Ґете-Інститут у рамках програми «Креативна Європа» у 2018-му році провів «Школу музейних компетенцій» для активістів і мультиплікаторів із музейних середовищ Дніпра, Кіровограда, Миколаєва, Херсона та Одеси.

За підсумками «Школи музейних компетенцій», п'ять музейних команд отримали мінігранти для реалізації власних проєктів. Серед них – Технічний музей «Машини часу» з Дніпра разом із Дніпропетровським національним історичним музеєм імені Дмитра Яворницького. Вони zorganizували міжмузейний проєкт «Авто – Культура».

«За рахунок співпраці з Ґете-Інститутом ми створили своє ім'я, у нас з'явилася своя репутація, і наші проєкти когось зацікавили», – ділиться досвідом Михайло Прудніков.

А у 2019-му, за підтримки Генерального консульства Федеративної Республіки Німеччина в Донецьку (з тимчасовим офісом у Дніпрі), у музеї «Машини часу» було відкрито виставку «Схід - Захід». Вона присвячена тридцятирічному ювілею падіння Берлінського муру.

<https://tinyurl.com/qvwx2ns>

НОВІ СУЧАСНІ АМБУЛАТОРІЇ В ЛАДИЖИНСЬКІЙ ОТГ

Ладижинська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Більше 7 тисяч селян Ладижинської громади долали відстань близько 50 кілометрів до найближчої районної лікарні в Умані, щоб отримати повний спектр якісних та сучасних медичних послуг. Покращення медичного обслуговування сільських жителів тепер стало можливим завдяки взаємодії держави та місцевої влади в рамках медичної та адміністративно-територіальної реформ. Чотири сучасні амбулаторії незабаром запрацюють в Уманському районі, зокрема в Дмитрушках, Ладижинці, Кочержинці та селищі міського типу Бабанці.

ПРОБЛЕМА. На території ладижинської громади працюють дві амбулаторії – у селах Ладижинці та Колодис-тому, три фельдшерсько-акушерські пункти – у селах Рижавці, Текучій та Городниці, а в Затишку і Малому Затишку – два фельдшерські пункти. Усі ці медичні заклади не мають сучасного обладнання, належних технічних умов. Ладижинська амбулаторія має змогу проводити лише аналізи крові та сечі. Хоча громада ОТГ увесь цей час не залишається без медичного обслуговування – сімейні лікарі виїжджають згідно з графіком на прийом пацієнтів у фельдшерські пункти громади. За більш спеціалізованим медичним обстеженням та допомогою селяни їдуть до Умані в районну лікарню.

РЕФОРМА. Село Ладижинка, нині адміністративний центр Ладижинської ОТГ, визначено осередком надання медичної допомоги для навколишніх сіл. Однак громаді треба ще трохи зачекати. Будівництво сучасної амбулаторії загальної практики сімейної медицини розпочали в Ладижинці у травні 2019 року та планують завершити до кінця року. Саме завдяки співфінансуванню ОТГ, районного бюджету та залученню державних коштів реалізація проєкту стає реальністю.

Приміщення ФАПу с. Ладижинка.
Фото: Ольга Тодосійчук

РЕЗУЛЬТАТ. Успіхами з проведення будівництва закладу з нами поділився директор Комунального некомерційного підприємства «Уманського районного центру первинної медико-санітарної допомоги» Уманської районної ради Олександр Новаківський: «Амбулаторія загальної практики сімейної медицини Ладижинської ОТГ розрахована на роботу чотирьох сімейних лікарів, які обслуговуватимуть близько семи тисяч пацієнтів. Відповідно до проєкту будівництва в медичному закладі функціонуватимуть кабінети сімейних лікарів, маніпуляційний кабінет, роздягальня, кімната водія, лабораторія, кабінет медичних сестер, душ та санітарні кімнати для персоналу та відвідувачів. Особливу увагу розробники проєкту приділили доступності установи, кабінетів та санітарних кімнат для людей із особливими потребами. Оснащення кабінетів відбуватиметься відповідно до таблицю матеріально-тех-

нічного оснащення закладів охорони здоров'я. Для проведення аналізу крові на 18 клінічних параметрів закуплений сучасний та зручний гематологічний аналізатор. Для полегшення роботи лікарів придбають сучасний кардіограф, холістерометр, дерматоскоп, офтальмоскоп, отоскоп та інше обладнання».

Уже до кінця року громада Ладижинської ОТГ отримає нову сучасну амбулаторію з енергозберігаючою системою теплопостачання, системою холодного та гарячого водопостачання та водовідведення. Заклад буде підключений

до швидкісного інтернету. Для покращення роботи сімейних лікарів установа буде забезпечена необхідним медичним та комп'ютерним обладнанням, а також автомобілем. Будівництво нового медичного закладу дасть можливість жителям ОТГ отримувати якісні медичні послуги в нових затишних кабінетах, які відповідають усім сучасним вимогам.

Старе приміщення нинішньої амбулаторії буде переобладнано в пункт постійного базування екстреної швидкої допомоги, яку можна буде отримати цілодобово. Для реалізації проєкту Ладижинська ОТГ виділяє кошти в розмірі 300 тисяч гривень.

Уже до кінця 2019 року сім тисяч жителів громади побачать на власні очі результати медичної реформи не десь у столиці, а у звичайнісінькому селі Черкаської області. І це не лише кращі умови прийому, а й сучасне обладнання для проведення аналізів та лабораторних тестів.

ДОДАТКОВО. У 2018 році Ладижинка (колишній районний центр) та ще шість сіл: Текуча, Городниця, Рижавка, Колодисте, Затишок і Малий Затишок – об'єдналися у складі Ладижинської ОТГ. Населення громади складає 6429 жителів.

<https://tinyurl.com/vhm35bl>

НА ВАЛКІВЩИНІ ЗРОБИЛИ КОМФОРТНИМИ СІЛЬСЬКІ МЕДЗАКЛАДИ

м. Валки, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Через занедбані приміщення лікарень і амбулаторій пацієнти Валківського району не отримували медичні послуги достатньої якості. Усе змінилося після старту медичної реформи, що передбачала рівний доступ до якісного лікування всіх громадян України. Завдяки змінам у Валківському районі відремонтували старі медзаклади й почали будувати нові, а лікарі отримали вищі зарплати.

ПРОБЛЕМА. Традиційно медичні послуги в невеликих містах, селищах і селах України поступалися якістю тим, що надавалися в обласних центрах. Через постійний брак коштів лікарні й ФАПі, зокрема у Валківському районі, подекуди перебували в занедбаному стані, оскільки давно потребували ремонтів. Не було в місцевих медиків і необхідної оргтехніки та медобладнання. Крім того, низькі зарплати лікарів первинної ланки не додавали їм мотивації підвищувати свою кваліфікацію, аби надавати медичні послуги вищої якості.

РЕФОРМА. Докорінно трансформувати систему охорони здоров'я в нашій державі, забезпечивши всім громадянам України рівний доступ до якісних медичних послуг, та перебудувати медичний сервіс так, щоб у його центрі був пацієнт, – головна мета медичної реформи, що стартувала у 2018 році.

Прийнятий у жовтні 2017 року Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» визначив замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій – Національну службу здоров'я України, що отримала повноваження напряму укладати договори про фінансування реформованих медичних установ. Ще один закон, «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості», визначив поняття спроможної мережі медустанов саме в сільській місцевості, методику її розрахунку й перспектив та напрями її вдосконалення.

Головний лікар КНП «Валківський центр первинної медико-санітарної допомоги» з колегою. Фото: Марина Орлова

Реформа стартувала з квітня 2018 року з первинної ланки, тобто з допомоги, яку надають терапевти, педіатри та сімейні лікарі. З цього часу пацієнти отримали можливість вибирати власного лікаря на первинній ланці, підписавши з ним/нею декларацію. Уже з липня 2018 року НСЗУ підписав перші договори з рядом медичних закладів первинної ланки й почав оплачувати допомогу відповідно до кількості підписаних декларацій. Із 2019 року всі заклади первинної ланки повинні були підписати договори з НСЗУ, щоб отримувати фінансування з державного бюджету на надання медичної допомоги населенню. Тобто, запрацював головний принцип реформи – «гроші ходять за пацієнтом», коли держава більше не виділяє грошей згідно з кошторисом на утримання того чи іншого закладу охорони здоров'я, державного чи комунального, а платить медзакладам за фактично надану ними пацієнтам медичну допомогу.

РЕЗУЛЬТАТ. У Валківському районі реформа медицини стартувала в лютому 2018 року, коли на виконання законодавства сесія районної ради прийняла рішення про реорганізацію бюджетного закладу охорони здоров'я

«Валківський центр первинної медико-санітарної допомоги» у комунальне некомерційне підприємство. І почалися перетворення: спочатку лікарі зареєструвались у національній системі охорони здоров'я eHealth і почали укладати декларації з пацієнтами, заклад також підписав договір з НСЗУ для реалізації принципу «гроші ходять за пацієнтом». При цьому сприяння державного, районного і сільських бюджетів і участь у грантових програмах дозволили зробити з ще недавно занедбаних сільських медустанов комфортні заклади, де нині пацієнти можуть отримувати послуги вже і європейського рівня.

За словами головного лікаря комунального некомерційного підприємства «Валківський центр первинної медико-санітарної допомоги» Марини Орлової, важливо було оснастити сімейних лікарів необхідною для роботи оргтехнікою та навчити їх працювати з нею. У цьому медикам Валківщини суттєво допомогли місцеві ради, районний бюджет і спонсори, а також тренінги за програмою U-LEAD, яка фінансується Європейським Союзом, та GIZ – програмою Німецького товариства міжнародного співробітництва для підтримки України на шляху демократичних перетворень.

Медреформа в Україні полягає і в поліпшенні умов роботи лікарів та обслуговування пацієнтів. У Валківському районі до глобальних проєктів у цьому плані можна віднести будівництво двох нових сільських амбулаторій, що фінансуються з державного, обласного та районного бюджетів.

Зміни відбулись і в приміщенні амбулаторії міста Валки. Вони стали можливими вже завдяки коштам, що їх реформована первинна ланка медицини району почала отримувати від НСЗУ. Порівняно з медичною субвенцією, після укладання в серпні 2018 року договору з Нацслужбою здоров'я, доходи Валківського ЦПМСД збільшились на 35%. Це дало можливість на 48% підвищити зарплату сімейних лікарів і на 20% – решти медперсоналу. Загалом декларації із сімейними лікарями Валківського ЦПМСД уклали 73% населення району.

<https://tinyurl.com/ugd5qaa>

НА БАЛАКЛІЙЩИНІ – НОВА АМБУЛАТОРІЯ

с. Веселе, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Кілька років тому амбулаторію в селі Теплянці Балаклійського району визнали аварійною, тому місцеві медики змушені були лікувати людей у погано пристосованому приміщенні, де не було ані достатньо місця, ані відповідних умов. Усе змінилося в жовтні 2019 року, коли в сусідньому селі Веселому в рамках медичної реформи відкрили новозбудовану амбулаторію. Тепер тут працюють два кардіографи, фізіоапаратура, є лабораторне обладнання, процедурна, а також аптечний пункт, якого раніше в селі взагалі не було.

ПРОБЛЕМА. Ще кілька років тому жителів десяти сіл Веселівської та Вишнівської сільрад Балаклійського району обслуговували в амбулаторії загальної практики – сімейної медицини в селі Теплянці, а також у невеличкому фельдшерсько-акушерському пункті у Веселому. Будівлю амбулаторії було зведено ще в середині 80-х років. Проте з часом лікування пацієнтів у цьому медзакладі стало небезпечним, адже через особливості ґрунту та часті зсуви споруда стала аварійною – з'явилися тріщини на фасаді. До того ж зруйнувалася й дорога до села, тому під'їзд до амбулаторії став проблемним для жителів сусідніх сіл. Через аварійність у 2017 році амбулаторію в Теплянці закрили. Медики переїхали до села Веселого і приймали пацієнтів на базі місцевого ФАПу. Проте й у цьому приміщенні лікарі не змогли працювати повноцінно: не вистачало ні місця, ні гідних умов для прийому.

РЕФОРМА. У 2018 році в рамках медичної реформи в Україні стартувала програма будівництва сільських амбулаторій, передбачена Законом «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування в сільській місцевості».

Загалом на Харківщині відповідно до планів Міністерства охорони здоров'я має з'явитися 50 нових амбулаторій, в Україні – 516. Згідно з законом нові медичні заклади мають укріпити позиції сільської медицини та наблизити послуги до людей, адже в більшості країн світу медики «первинки» відпрацьовують та вирішують на місці до 80% звернень.

Відкриття в с. Веселе новозбудованої амбулаторії загальної практики - сімейної медицини із житлом для лікаря.
Фото: сайт balakliya-rda.gov.ua

Однією з причин неефективності первинної ланки медицини в Україні є неправильні підходи до фінансування і, відповідно, відсутність умов та необхідного обладнання в сільських медзакладах. Так, за даними МОЗу, до реформи первинної ланки системи охорони здоров'я, станом на 2017 рік, 71% українських ФАПів не мали водопостачання, у 75% не було водовідведення, а у 82% сільських амбулаторій – санвузлів. Для підвищення доступності до якісної медичної допомоги на первинному рівні було визначено завдання створення повноцінної мережі медичних амбулаторій із комфортними умовами та необхідним обладнанням.

РЕЗУЛЬТАТ. 17 жовтня 2019 року в селі Веселому відкрили новозбудовану амбулаторію.

Новий медзаклад із житлом для лікаря з'явився неподалік автодороги Харків – Київ

– Довжанський. Загалом тут обслуговуватимуться трохи більше ніж 2000 пацієнтів.

«У нас з'явилася база для профілактики та проведення діагностичної роботи. Працюють два кардіографи, фізіо-апаратура, є лабораторне обладнання, процедурна, а також аптечний пункт, якого раніше в селі взагалі не було», – розповів сімейний лікар амбулаторії Віктор Федоренко.

Також для надання невідкладної медичної допомоги амбулаторія має у своєму розпорядженні новий автомобіль Renault Duster, який було придбано за державний кошт.

«Усі звикли, що сільська медицина фінансується за залишковим принципом, а в сільських амбулаторіях та ФАПх немає навіть найнеобхідніших умов. Проте тепер у нас усе змінилося», – розповів сімейний лікар Веселівської амбулаторії Віктор Федоренко.

Окрім Веселого відповідно до програми новозбудована амбулаторія на Балаклійщині запрацює ще й у селищі Савинці. Тут медичний заклад з двома квартирами розрахований не на одного, як у Веселому, а на трьох лікарів. Поки в Савинцях будівельники завершують останні штрихи новобудови.

ДОДАТКОВО. Зі стартом реформи з 2017 року в первинну ланку медицини Балаклійщини інвестували більш ніж 21 мільйон гривень, з яких 12,6 мільйона гривень – на будівництво нової амбулаторії. Це гроші державного, обласного та районного бюджетів, які спрямували на капітальні та поточні ремонти медзакладів, закупівлю медичного та комп'ютерного обладнання, транспорту та іншого необхідного для роботи медиків оснащення.

Новий етап у житті медиків району розпочався у 2018 році, коли Балаклійський ЦПМСД пройшов шлях автономізації. З квітня 2018 року пацієнти почали обирати своїх сімейних лікарів і підписувати з ними декларації. А вже з липня перші заклади долучились до нових принципів фінансування – «гроші ходять за пацієнтом», який передбачає, що розмір фінансування медзакладу прямо залежить від кількості пацієнтів.

На сьогодні в Балаклійському районі працює 41 сімейний лікар. Із сімейними лікарями декларацію уклали близько 76% із 81 тисячі населення району. У середньому на одного сімейного лікаря в районі припадає близько 1600 пацієнтів.

<https://tinyurl.com/rwvw4tj>

ШКОЛА, ДЕ НАВЧАЮТЬ БУТИ ЗДОРОВИМ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. Система охорони здоров'я України побудована таким чином, аби вирішувати проблему, а не працювати на її випередження. Реформа галузі загалом поставила превентивну медицину на перше місце, що покликана навчити берегти здоров'я без лікарського втручання. Застосування такого підходу лягло в основу «Школи здоров'я», що вже втретє запрацювала в Чернігові. За три сезони «Школи здоров'я» зросла кількість охочих зробити щеплення, як і ревакцинуватися, так і захиститися від сезонних захворювань.

ПРОБЛЕМА. Система охорони здоров'я, що дісталася Україні у спадок від радянських часів, одним із показників якості вважала кількість ліжок-місць. Аби зберегти саме таку кількість часто в медичному закладі на амбулаторне лікування залишали пацієнтів із хворобами, які цілком можна вилікувати вдома. Ба навіть уникнути, якщо вчасно зайнятися профілактикою.

За таких підходів в українців не сформувалася звичка працювати на випередження проблеми. Сформувався ланцюг «хвороба – лікар – пігулка» або ж «хвороба-пігулка».

РЕФОРМА. Реформа охорони здоров'я передбачає курс на профілактичну медицину, яка давно є реально дієвим трендом у цивілізованому світі. До того ж, вона є одним із напрямків наближення до стандартів ЄС.

Віднедавна Міністерство охорони здоров'я України на постійній основі співпрацює з Європейським центром контролю і профілактики захворювань (ECDC). До відповідного агентства МОЗ звернулося щодо отримання експертної допомоги у двох напрямках, а саме: сприянні впровадженню Міжнародних медико-санітарних правил в Україні та створенню національних баз даних щодо здійснення контролю за поширенням інфекційних захворювань.

Україна поступово наближає своє законодавство та практики до принципів права ЄС, зокрема у сфері інфекційних захворювань, служби крові, трансплантації тканин і клітин згідно з переліком актів, визначених у Додатку ХІІ до Угоди про асоціацію Україна-ЄС.

Забезпеченню підвищення рівня громадського здоров'я в Україні сприятиме прийняття Концепції нової системи охорони здоров'я з подальшим здійсненням заходів для її реалізації.

Однак, у Чернігові придумали, як навчити якомога більше людей прислухатися до свого організму та вчасно йому допомагати. На базі Чернігівської міської лікарні №2 працює «Школа здоров'я».

РЕЗУЛЬТАТ. На думку викладача «Школи здоров'я», сімейного лікаря для 1900 чернігівців Олени Суслової, поки значною перепорою в реалізації задуманого у сфері профілактичної медицини є недосконала система розташування медичних установ. Втім, над цим уже працюють. Про що свідчить активна побудова амбулаторій в ОТГ та створення госпітальних округів.

«Якщо людина відчуває необхідність отримати медичну консультацію, то підкріпити її бажання може легкість її отримання. Звісно, якщо, щоб потрапити до лікаря, потрібно відстояти чергу за талоном, а потім у «живій» черзі, мови про профілактичні огляди йти не може», – коментує лікар, додаючи: – На жаль, більшість пацієнтів відвідує лікаря лише за принципом «випишіть мені пігулку і я пішов». Насправді ж, лікарю є що Вам порадити. Простіше розповісти про методи профілактики, ніж потім ламати голову, як вилікувати».

Олена Суслова зазначає, що за три сезони «Школи здоров'я» є помітний прогрес: з'являються слухачі різного віку (не лише пенсіонери), загалом їхня кількість збільшилася. Люди цікавляться основами правильного харчування, принципами догляду та реабілітації після інсульту тощо. Більше того, зросла кількість охочих зробити щеплення, як і ревакцинуватися, так і захиститися від сезонних захворювань.

Лікар зазначає, що в цій справі відомостей не буває забагато. У країнах ЄС навіть за значно вищого показника залучення до профілактичної медицини інформаційна кампанія триває постійно. Однак важливо, аби те, що повідомляється, ретельно перевірялося на достовірність.

«Насправді, мені здається, що питань під час занять могло б бути більше. Та це, мабуть, наступний етап. Наразі досягненням є те, що люди різного віку таки вже готові слухати», – підсумовує викладачка «Школи здоров'я».

<https://tinyurl.com/qnwhh4n>

СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ІНФАРКТУ В УМАНСЬКІЙ ЦЕНТРАЛЬНІЙ РАЙОННІЙ ЛІКАРНІ

м. Умань, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. У зв'язку з віддаленістю південно-західних районів Черкаської області хворі з гострим інфарктом міокарда не мають змоги отримати вчасну допомогу. Медична реформа та глава 22 Угоди про асоціацію України з ЄС «Громадське здоров'я» передбачають розвиток медичних послуг та наближення їх до пацієнтів у віддалених районах. З метою забезпечення якісного рівня медичних послуг в Уманській центральній районній лікарні відкривають ангіографічне відділення, у якому надаватиметься допомога та проводитимуться операції пацієнтам у перші години після ураження.

ПРОБЛЕМА. На території всієї Черкаської області працює лише один заклад охорони здоров'я, у якому можна отримати якісне, швидке та сучасне лікування інфаркту міокарда. Черкащина – одна з найпротяжніших областей України, тому деяким пацієнтам доводиться їхати на лікування більше ніж за дві сотні кілометрів. Оскільки допомога при гострих інфарктах вважається найефективнішою в перші дві години, то жителі південно-західних районів області не мають можливості отримати своєчасне лікування. Пацієнтам Уманського, Маньківського, Тальнівського, Монастирищенського, Христинівського та Жашківського районів, а це близько 300 тисяч осіб дорослого населення, проводять стабілізацію важкого стану на місці. До Черкаського обласного кардіологічного центру хворі поступають уже на другу – третю добу, тоді, коли ефективність процедури набагато нижча.

Головний лікар Уманської центральної районної лікарні Інна Добрянська. Фото: Ольга Тодосійчук

РЕФОРМА. Уманська центральна районна лікарня – один із 13 центрів в Україні, де облаштовують відділення інтервенційної кардіології з сучасним медичним обладнанням – ангіографом.

Підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом Україна зобов'язалася розвивати співробітництво в галузі охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання. Саме на основі медичної програми реформ, європейської політики та постанови Кабінету Міністрів України медичні послуги наближаються до пацієнтів із віддалених районів області. Згідно з Постановою закупівля обладнання за рахунок цільової субвенції здійснюється на умовах співфінансування. З державного бюджету було виділено медичну цільову субвенцію у розмірі 11 538 млн грн для закупівлі обладнання. Реалізація проекту стає реальністю завдяки співфінансуванню

державних коштів, обласного та районного бюджетів, грошової допомоги об'єднаних громад, підприємців та благодійників.

РЕЗУЛЬТАТ. До кінця 2019 року в Уманській районній лікарні відкриють нове відділення із сучасним обладнанням. Реалізація проекту ангіографічного центру триває майже 2 роки. Лікарня відповідає усім критеріям для розміщення відділення: територіальне розташування, наявність апаратури для проведення стандартної трансторакальної ехокардіографії, палат із відповідним оснащенням (приліжкові електрокардіографічні монітори, дефібрилятори, тимчасові кардіостимулятори), лабораторії та достатня кількість лікарів для забезпечення цілодобового лікування пацієнтів.

«Лише в Уманському районі за рік звертається близько 60 пацієнтів із гострим інфарктом міокарда. Захворюваність на серцево-судинну патологію знаходиться на першому місці в структурі загальної захворюваності. Інвалідність від перенесених хвороб теж на першому місці. Із використанням сучасного обладнання ми зможемо надавати допомогу пацієнтам у перші години. Проведення вчасного стентування або шунтування дає більше шансів на дієздатність та працездатність хворого», – розповідає головний лікар Уманської центральної районної лікарні Інна Добрянська.

Оснащення ангиографічного відділення виявилось нелегкою процедурою. Перш ніж проводити ремонт у майбутній операційній, у лікарні було змінено електричне постачання на більш потужне та сучасне. Для встановлення апарату необхідна цілодобова електрична напруга, яка забезпечуватиме роботу всього обладнання для проведення термінових операцій. З цією метою в закладі встановили 2 сучасні дизель-генератори, які працюють в автоматичному режимі.

Розпочали будівництво ангиографічного відділення з ремонту покрівлі. На ремонт даху було виділено 1 млн грн із районного бюджету. Для того, щоб операційна відповідала всім санітарним та будівельним нормам, на даху було залишено місце для виведення сучасної приточно-вентиляційної системи. У відділенні знаходиться операційна, пультава, де зможуть перебувати близькі хворого під час маніпуляцій, ординаторська, роздягальня, прийомна, духова та санітарна кімнати. Для рентгензахисту стіни операційної обробили барітовою штукатуркою у 6 шарів, термін висихання кожного 24 дні. На ремонтні роботи з обласного бюджету виділено 5 млн 600 тис. грн та 200 тис. грн із районного бюджету.

Шприцевий насос, Уманська центральна районна лікарня. Фото: Ольга Тодосійчук

Ангіограф дає змогу завдяки якісному різнокутовому зображенню проводити діагностику та лікування важких інфарктів міокарда. Подібні апарати дозволяють зробити процес обстеження пацієнта простим, швидким і якісним. До роботи на новому апараті черговий лікар буде готовий приступити 24 години на добу. Функція моделювання 3D-зображення органів дозволяє побачити чітку картину аорти і точно виміряти діаметр її розширення. Це сприяє скорішому проведенню операції і значно знижує ризики для пацієнта. Сучасний апарат має низький рівень рентген-опромінення.

Цілодобова робота центру вимагає необхідної кількості підготованих кваліфікованих кадрів. У лікарні на сьогодні працюють 2 лікарі-кардіологи, 4 інтерни завершують лікарську практику та вже за місяць готові

приступити до повноцінної роботи. У Національному інституті серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова наразі 3 хірурги магістральних судин завершують навчання.

З 2018 року держава забезпечила потребу лікарень у стент-системах. Тобто кожен українець із гострим інфарктом міокарда в критичній ситуації одержує стент безоплатно. На 1 грудня 2019 року заплановано встановлення, підключення та налаштування ангиографа. Уже до кінця 2019 року жителі прилеглих районів Умані отримають наближені медичні послуги з надання ранньої допомоги серцево-судинних захворювань. Введення в дію ангиографа суттєво зменшить смертність, термін перебування в медичному закладі та інвалідність.

<https://tinyurl.com/rxhvrfp>

ПОЗИТИВНІ РЕЗУЛЬТАТИ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ

АБО ЯК ПОКРАЩИТИ ЯКІСТЬ ЛІКУВАННЯ

м. Тернопіль

РЕЗЮМЕ. Багато років Тернопільська міська дитяча комунальна лікарня працювала неефективно: фактично, лікарі не відповідали за результати амбулаторного лікування; батьки малих пацієнтів зверталися до будь-якого вузького спеціаліста, і лікування могло тривати дуже довго, адже система була побудована на зацікавленні лікарів у хворому пацієнті. Сьогодні ситуація кардинально змінилася, адже медична реформа поклала в основу медичної допомоги первинну ланку системи, яка базується на інституті «сімейного лікаря», дала змогу змінити принципи фінансування лікарні, перетворивши її на комунальне некомерційне підприємство. У 2018–2019 роках Тернопільська міська дитяча лікарня уклала більше 45 тисяч декларацій із сімейними лікарями, запрацювала електронна система з виписки рецептів.

ПРОБЛЕМА. Загальний обсяг витрат на охорону здоров'я в Україні – пацієнтів і держави разом – відповідає середньому показнику в багатьох країнах Європи. Однак багато років медичне обслуговування залишалось безоплатним тільки на папері. Більшість українців «дякують» за лікування – сплачують в кишеню лікареві чи у вигляді так званого «благодійного внеску» (насправді, обов'язкового).

Крім того, кошти, що є в системі, використовуються неефективно. Попри те, що українці роблять внесок на медицину щороку в розмірі близько 3 млрд грн через податки, десятки тисяч українських сімей зазнають фінансового краху через хвороби, оскільки мусять самостійно оплачувати дороговартісне лікування.

РЕФОРМА. Медична реформа в нашій державі розпочалася у 2016 році, коли уряд ухвалив Концепцію розвитку системи громадського здоров'я в Україні, а у 2017 році Верховна Рада прийняла Закон «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», який набрав чинності 30 січня 2018 року. Міністерство охорони здоров'я заклало основні етапи і дати реформи: автономізація медичних закладів, створення Національної служби здоров'я (НСЗУ), підключення до електронної системи охорони здоров'я, вільний вибір лікаря, перехід до нової системи фінансування всіх закладів усіх рівнів надання медичної допомоги за принципом «гроші йдуть за пацієнтом», програма «Доступні ліки», реформування швидкої медичної допомоги, програма «Безкоштовна діагностика». Метою медичної реформи є підвищення якості медичних послуг, які отримують пацієнти, та забезпечення гідної оплати праці лікарів.

Тернопільська міська дитяча лікарня.
Фото: Андрій Артимович

РЕЗУЛЬТАТ. Активно здійснює процеси реформування медичний заклад Комунальне некомерційне підприємство (далі – КНП) «Тернопільська міська дитяча комунальна лікарня». Ця установа є комплексним лікувально-профілактичним закладом, до складу якого входять центральна поліклініка, консультативно-діагностичне відділення, дошкільне відділення, шкільне відділення, підліткове відділення, відділення відновного лікування. Сьогодні КНП забезпечує надання кваліфікованої стаціонарної та амбулаторно-поліклінічної допомоги для дитячого населення міста Тернополя. У лікувальному закладі працює 213 досвідчених лікарів.

Оскільки до складу лікарні входить поліклінічне відділення, то цього медичного закладу торкнулися процеси реформування і первинної, і вторинної ланок.

Реформа первинної ланки розпочалася в квітні 2018 року. У зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» у 2018 році було розпочато процес автономізації закладу, тобто перетворення його на некомерційне комунальне підприємство. На сьогодні лікарня повністю завершила цей процес.

Така автономізація дала змогу запровадити контрактну систему взаємин. Це означає, що відносини відтепер регулюються договорами про медичне обслуговування населення з чітко визначеними параметрами фінансування результату. У межах зазначених договорів НСЗУ діятиме в інтересах пацієнтів (платників податків) як третя сторона-платник, а лікарня виступатиме як постачальники послуг.

Лікарня уклала угоду з Національною службою здоров'я, що дало змогу з квітня 2019 року перейти на більш ефективну модель фінансування за принципом «гроші йдуть за пацієнтом». Завдяки такій моделі заклад тепер отримує трирівневе фінансування: кошти із державного бюджету у вигляді субвенції, із бюджету міста, а також надходження від Національної служби здоров'я.

Протягом 2018–2019 років було укладено більше 45 тисяч декларацій із сімейними лікарями поліклінічного відділення лікарні. Також у цьому році в закладі запрацювала електронна система охорони здоров'я, лікарі почали виписувати електронні рецепти (поки що – за програмою «Доступні ліки»).

«Ми сьогодні єдиний у Західній Україні заклад, який має первинну дитячу мережу – дитячі поліклініки. І ми реально бачимо високу ефективність реформування первинної ланки. Вона полягає не тільки в кількості укладених декларацій (хоча сьогодні деклараціями вже охоплено 75% жителів Тернопільської області), а й у таких показниках як рівень смертності, кількість дитячих інфекційних захворювань. Там, де працює реформа, ефект кращий у рази, ніж там, де її немає», – констатує Андрій Артимович, директор КНП «Тернопільська міська дитяча комунальна лікарня».

Позитивними є і відгуки батьків маленьких пацієнтів: «Кваліфіковані лікарі, які, до того ж, є дуже привітними. Реальність перевершила очікування», – так відгукується Людмила Мельник про відвідування поліклініки. Сьогодні вона прийшла до закладу разом зі своєю донечкою Софійкою. «Ми записалися на прийом через електронну чергу. Це дуже зручно. Крім того, тут панує атмосфера затишку для дітей, у холі транслюють мультики, настрій діток покращується, вони відволікаються від тривожних думок», – зазначає Людмила.

Щодо вторинної ланки, то заклад самої лікарні також відчуває зміни. Якщо зараз фінансування надходить із державного до міського бюджету за певною формулою відповідно до кількості жителів міста, на яких розраховують ліжко-місця, то з 2020 року все зміниться. Кошти Національної служби здоров'я лікарня буде отримувати тільки в тому випадку, якщо буде готова надавати певні медичні послуги за спеціально затвердженими протоколами лікування. Для цього заклад повинен мати оснащення за певним переліком та, звісно, фахівців. Наприклад, одна з важливих умов – обладнання відділення невідкладної допомоги. Класичне приймальне відділення повинно мати палату інтенсивної терапії, лабораторію, УЗД, рентген-апарат та інше оснащення. Окремо є такі ж переліки щодо технічного оснащення всіх інших відділень. Вони прописані спеціальними нормативними документами. Тому сьогодні заклад активно модернізується, лікарі та адміністративний персонал проходять підвищення кваліфікації щодо адаптації до роботи в нових умовах.

«Незважаючи на всі труднощі, можу сказати, що вибрано надзвичайно вдалу модель медичної реформи. До того, як вона мала втілюватися, я був одним із тих, хто переймав досвід прогресивних країн. Зокрема, я побував на семінарах і тренінгах у Прибалтійських країнах, у Польщі. Тому розумію, що ця реформа забезпечить реальний результат», – каже Андрій Артимович.

На його думку, медична реформа є вдалою тим, що, насамперед, відстоює інтереси пацієнтів. Пацієнт сьогодні перестає турбуватися про якість лікування, тому що в цьому дуже зацікавлені медичні заклади. У медичній реформі закладені механізми для розвитку, зі зростанням економіки буде розширюватись обсяг та номенклатура надання медичних послуг громадянам. А якість буде контролюватися пацієнтом, який прийде в той заклад, де надаються більш якісні послуги.

ДОДАТКОВО. Комунальне некомерційне підприємство «Тернопільська міська дитяча комунальна лікарня». Директор Артимович Андрій Іванович. вул. Клінічна 1а, м. Тернопіль, 46002. Тел.: +38 (0352) 52-34-98, e-mail: miskdut@ukr.net

<https://doba.te.ua/post/52043>

ЛІКАРІ ХАРКІВЩИНИ ВЧАТЬСЯ ПРАЦЮВАТИ В УМОВАХ РЕФОРМИ

Харківська область

РЕЗЮМЕ. Медична реформа в Україні дала лікарям нові можливості, але не всі медики, особливо первинної ланки, розуміли, як цими можливостями скористатися. Щоб навчити лікарів Харківської області новим принципам роботи, в рамках програми ЄС на Харківщині стартував проєкт «Ефективна первинна медицина в громаді», головним виконавцем якої є Харківська обласна рада. У перший рік дії проєкту близько 300 медиків пройшли навчання і стали пацієнтоорієнтованими.

ПРОБЛЕМА. Перший рік медичної реформи в Україні, що стартувала 2018 року, видався непростим: було багато незрозумілих питань як для лікарів, так і для пацієнтів. Реформа надала багато можливостей, але не всі «гравці» розуміли ці переваги та використовували їх. Тож потрібно було підвищити обізнаність громадськості з медичної реформи, навчити керівників медзакладів, лікарів і представників місцевого самоврядування всім разом робити ефективною первинну ланку медицини у громадах.

РЕФОРМА. Розпочалися зміни в медицині з її первинної ланки. З квітня 2018 року пацієнти отримали можливість обирати власного лікаря на первинній ланці, підписавши з ним/нею декларацію. Уже з липня 2018 року НСЗУ підписала перші договори з низкою медичних закладів первинної ланки й почала оплачувати допомогу відповідно до кількості підписаних декларацій. Із 2019 року всі заклади первинної ланки повинні були підписати договори з НСЗУ, щоб отримувати фінансування з державного бюджету на надання медичної допомоги населенню. Тобто запрацював головний принцип реформи – «гроші ходять за пацієнтом», коли держава більше не виділятиме грошей згідно з кошторисом на утримання того чи іншого закладу охорони здоров'я, державного чи комунального, а платить медзакладам за фактично надану ними пацієнтам медичну допомогу.

Питанням обізнаності щодо кроків реформ була присвячена комунікаційна кампанія як МОЗу, так і НСЗУ. Водночас Уряд домовився з Євросоюзом про приділення уваги цьому питанню і в рамках проєктів міжнародної технічної допомоги за фінансування ЄС. Об'єднання зусиль було покликано допомогти в ефективному впровадженні медичної реформи на всіх рівнях.

РЕЗУЛЬТАТ. Програма Європейського Союзу «Підтримка громадянського суспільства, місцевих влад та прав людини» саме допомагає у впровадженні реформи на місцях. У рамках цієї програми у вересні 2018 року на Харківщині стартував проєкт «Ефективна первинна медицина в громаді», який триватиме до 2021 року. Проєкт реалізується Харківською обласною радою в партнерстві з Асоціацією органів місцевого самоврядування Харківської області, ГО «Агенція змін «Перспектива» та ГС «Українсько-німецька медична асоціація».

На впровадження ефективних медичних змін у регіоні європейські партнери виділили 501 377 євро, співфінансування з обласного бюджету склало 60 тисяч євро. У рамках цього проєкту медики навчаються, переймають кращий світовий досвід, а ще отримують міні-гранти на поліпшення медичних послуг.

Під час першого року провадження проєкту на Харківщині понад 200 сімейних лікарів, терапевтів, педіатрів і майже 100 управлінців центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) з різних районів області змогли ознайомитися із сучасними методами та підходами в роботі за нової системи фінансування охорони здоров'я.

Одним з учасників проєкту був Центр первинної медичної допомоги №5 Харківського району, до складу якого входить вісім амбулаторій і чотири ФАПі. За словами головної лікарки ЦПМСД Світлани Потабенко, до старту медичної реформи вона та її колеги не замислювалися над тим, що таке комунікація з пацієнтами, клієнтський сервіс, стратегічне планування тощо. Тепер саме на цих моментах їх медзаклад робить акценти.

– Якщо раніше ми використовували термін «хворі», то сьогодні – винятково «пацієнти», від яких залежить розвиток нашої установи. А після впровадження реформи ми зацікавлені в тому, щоб пацієнти були задоволені якістю медичних послуг, – зазначила Світлана Потабенко.

У рамках проекту «Ефективна первинна медицина в громаді» Центр виграв міні-грант на придбання медобладнання.

Серед завдань реформи також зміна ставлення самого пацієнта до свого здоров'я. Для цього на Харківщині в 2019 році в рамках зазначеного вище проекту Євросоюзу було проведено два Ярмарки здоров'я – у Пісочині та Золочеві, там свій стан здоров'я перевірили понад 1300 відвідувачів. Під час обстежень у деяких пацієнтів було виявлено проблеми зі здоров'ям: рак молочних залоз на ранній стадії, катаракту, початкову стадію глаукоми тощо.

Окрім ярмарків здоров'я, на Харківщині відбувся і ярмарок вакансій. На заході 25 медичних закладів презентували свої вакансії, а понад 800 студентів-медиків і молодих лікарів мали можливість безпосередньо поспілкуватися з роботодавцями.

<https://tinyurl.com/wlqnxms>

ЛІКАР-ФОП У М. ХРИСТИНІВЦІ ПРОВОДИТЬ БЕЗКОШТОВНИЙ ПРИЙОМ – МЕДИЧНА РЕФОРМА В ДІЇ

м. Христинівка, Черкаська область

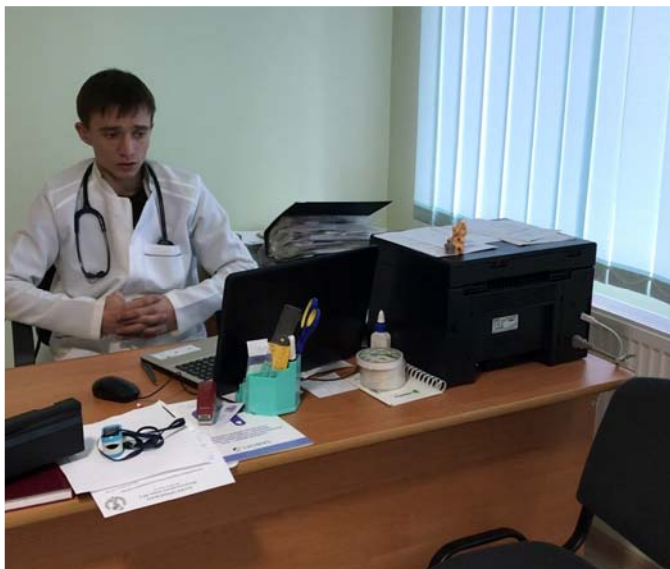
РЕЗЮМЕ. Низька вмотивованість медичного персоналу до надання якісних послуг та відсутність можливості вибору сімейного лікаря за власним бажанням поступово спричинили кризу в галузі охорони здоров'я. У 2018 році в Україні розпочалося впровадження медичної реформи, яка покликана забезпечити пацієнтів якісним рівнем послуг та розширити самостійний вибір лікаря в установах різної форми власності. У результаті, у Черкаській області станом на листопад 2019 року 77% населення визначилося із сімейним лікарем. Національна служба здоров'я України на Черкащині уклала договори із 34 комунальними закладами, 1 приватною установою в місті Умані, та 1 фізичною особою-підприємцем у місті Христинівці.

ПРОБЛЕМА. Система медичних закладів в Україні вже довгий час не задовольняла потреби пацієнтів. Послуги не завжди відповідали міжнародним стандартам якості. Безкоштовний прийом проводився лікарем лише в державному закладі за місцем реєстрації пацієнта. Таким чином, хворі не могли обрати за власним бажанням сімейного терапевта, а за звернення до приватних установ щоразу сплачували чималу суму. Заклади охорони здоров'я отримували фінансування, яке не відповідало кількості наданих послуг. Лікарі, у свою чергу, втратили мотивацію до залучення більшої кількості пацієнтів та якісного надання медичної допомоги.

РЕФОРМА. Медична реформа, яка стартувала в Україні у 2018 році, покликана вплинути на якість і доступність медичної допомоги. Первинна ланка першою відчула на собі зміни. Згідно з реформою Міністерства охорони здоров'я України, громадяни можуть обрати сімейного лікаря та підписати з ним декларацію про медичне обслуговування не залежно від місця реєстрації та проживання, а за власним бажанням. Саме реформа дозволить реалізувати принцип «гроші ходять за пацієнтом», коли лікар отримуватиме оплату за надані послуги в залежності від кількості підписаних декларацій і закріплених за ним пацієнтів. Реформа медицини передбачає можливість

підписання декларації не лише з лікарями в комунальних закладах, а й у приватних установах, які підписали угоду з Національною службою здоров'я України (НСЗУ), та з ФОПами.

Лікар-ФОП Роман Дяченко.
Фото: БО БФ «Воля»

РЕЗУЛЬТАТ. З метою розширення вибору медичних установ, де надають якісні медичні послуги, у невеликому місті Христинівці з населенням близько 11 тисяч осіб розпочав свою діяльність лікар-підприємець Роман Дяченко. У результаті, станом на листопад 2019 року, з сімейним лікарем укладено 1532 договори з пацієнтами різного віку. Саме впровадження медичної реформи стало рушійною силою до змін рівня якості надання медичних послуг. Лікар-ФОП уклав договір із НСЗУ у червні 2018 року. За тарифами служби здоров'я Роман Дяченко отримує кошти від кожної укладеної декларації в залежності від віку пацієнта – від 370 гривень (стандартна оплата дорослих людей) до 1480 гривень за

дітей віком до 5 років.

«Уперше про те, що він відкрив приватний кабінет, почули рік тому. Сходили на консультацію. Нам сподобалося ставлення, лікар був уважний, запитував за всі перенесені хвороби, називав причини того чи іншого болю. Мені

імпонують його призначення. Я, чоловік та наш син уклали декларації з Романом Дяченком. Не раз було, що отримували консультацію за телефоном, коли це було вкрай терміново. Загалом, мене радують позитивні зміни у зв'язку із реформою медицини», – розповідає пані Людмила, пацієнтка лікаря-підприємця.

Молодий лікар для своєї медичної практики орендує поверх у двоповерховому будинку, де розташована аптека. Приміщення та обладнання відповідають усім стандартам Міністерства охорони здоров'я. Із необхідного обладнання в кабінеті є кардіограф, ваги дитячі та дорослі, ростомір, стетофонендоскоп, глюкометр, термометри, тонометри для дітей та дорослих. У кабінеті є всі необхідні ліки для надання невідкладної медичної допомоги, а також швидкі тести на виявлення гепатитів різних типів, ВІЛ-інфекції та інфаркту.

Одним із пунктів, які передбачені в договорі із пацієнтами, є безкоштовне забезпечення аналізів крові, сечі, холестерину та глюкози крові, проведення електрокардіограми та щеплення. З метою забезпечення цих послуг лікар заключив договір із Христинівською районною лікарнею.

«Не все зразу виходить, поступово, крок за кроком я досяг результату. Розпочинав тоді, коли на всю Україну працювали лише 5 ФОПів. Для того, щоб виконати вимоги МОЗу, я взяв кредит, облаштував кабінет, оформив усі необхідні документи і уклав договір з НСЗУ. За півтори тисячі підписаних декларації наразі виплати від держави складають 64 тис. грн. Із них чистого прибутку я маю трохи більше 20 тисяч. Звичайно, оформивши ФОП, я поклав на свої плечі велику відповідальність, адже тут я і лікар, і керівник, і бухгалтер. З метою економії часу можу надавати консультації за телефоном. До дітей у важкому стані, людей із особливими потребами та літніх пацієнтів, у разі необхідності, виїжджаю на прийом додому. Для мене не було важко дотриматись усіх вимог, щоб співпрацювати з державою. Сподіваюсь, що реформа не зупинятиметься, а пацієнти будуть задоволені», – ділиться особливістю своєї роботи лікар-підприємець Роман Дяченко.

Зміни до фінансування медицини забезпечують ефективність розподілу державних ресурсів. Пацієнт отримує можливість своїм вибором лікаря «первинки» впливати на розподіл бюджетних коштів. У результаті реформи збільшується конкуренція за пацієнта, що неодмінно підвищує якість медичної допомоги. Нова система покликана забезпечити медичним працівникам гідну оплату праці і стимули для конкуренції за пацієнтів. У свою чергу, пацієнти отримують певні медичні гарантії й поліпшення якості і доступності медичних послуг. Лікар безпосередньо зацікавлений у гарному самопочутті пацієнта та якості обслуговування.

ОСББ «Кошового 35»

ПЛАТИТЬ ЗА ЕЛЕКТРИКУ ВДВІЧІ МЕНШЕ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. Система управління будинком через житлово-експлуатаційні контори все частіше не задовольняє потреби мешканців будинку. Найбільш рішучі утворюють об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (далі – ОСББ). Результати роботи помітні відразу: співвласники більше дбають про спільне майно та об'єднуються, аби заощаджувати та економити. Чернігівське ОСББ «Кошового 35» завдяки заміні ламп розжарювання на LED-освітлення сплачує за електрику вдвічі менше.

ПРОБЛЕМА. На роботу ЖЕКів нарікають давно. Людей не задовольняє ані якість утримання будинків (ремonti, прибирання тощо), ані вартість наданих послуг. До того ж, механізм затвердження тарифу є складним і коригувати його важко.

Власники житла здебільшого не усвідомлюють обов'язку утримання всього будинку, а не лише квартири. Вони знаходяться в очікуванні фінансової допомоги з боку держави або міської влади, у тому числі на проведення капітального ремонту.

Окрім того, не вистачає досвіду роботи з державними та міжнародними програмами з підтримки, лякає перспектива оформлення кредитів.

РЕФОРМА. Із 1 травня 2019 року в Україні набув чинності Закон «Про житлово-комунальні послуги». Одним із пріоритетних напрямків є вдосконалення системи управління сферою утримання житлового фонду шляхом утворення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). ОСББ є ефективним представником власників будинку, який може управляти і приймати рішення щодо ремонту будинку, його енергоефективної модернізації,

розпоряджатися прибудинковою територією, замовляти необхідні для утримання комунальні послуги. Такий вид господарювання працює в більшості держав світу.

Наразі в Україні працює чимало європейських програм, що підтримують діяльність ОСББ. Відповідні програми приймаються й на місцях.

Чернігівське ОСББ «Кошового 35» (4 під'їзди, 180 квартир – за чернігівськими мірками середнє) мало кілька спроб утворення. Перша – ще у 2012 році. Зрештою, діяльність розпочало у 2017 році. І саме несправедливий тариф став головним аргументом.

РЕЗУЛЬТАТ. «Раніше за світло в місцях загального користування ми сплачували більше 5 тисяч на місяць, зараз – вдвічі менше», – зазначає голова правління ОСББ

Один із під'їздів ОСББ «Кошового 35».
Фото: Наталія Іващенко

«Кошового 35» Володимир Сергієнко. Отримали такий результат завдяки заміні ламп розжарювання на LED-освітлення.

«Також брали участь у програмі «тепліх кредитів». Замінили двері в тамбурах. Стало набагато тепліше та затишніше. Цього року Кабмін теж виділив чималу суму на таку програму. Подаватимемося», – продовжує розповідь про складові успіху Володимир Сергієнко.

Додатковий «пряник» для тих, хто об'єднався в ОСББ, пропонує міська влада Чернігова: програму відшкодування кредитів, отриманих ОСББ, житлово-будівельними кооперативами на впровадження заходів з енергозбереження. Тобто, на проведення загальнобудинкових заходів із підвищення енергоефективності від 40% вартості кредиту відшкодовує держава через уповноважені банки і плюс стільки ж – бюджет міста. Тільки за першу половину цього року документи для одержання коштів від міста Чернігова за цією програмою подало 21 ОСББ.

«Придивляємось до міської програми з відшкодування частини витрат на утеплення чи ремонт. Вивчаємо, радимося з колегами», – каже Володимир Сергієнко.

Утім, головним двигуном усіх процесів є, звичайно ж, люди.

«Маючи двох дітей, ще у 2007 році я почав сам, а потім й інші мешканці підключилися, наводити лад біля будинку. Там підфарбували, там полагодили. Тоді це було за свій кошт. З появою ОСББ шукаємо інші шляхи робити двір красивішим. Приємно, що і мешканці будинку стали більш бережно ставитися до того, що їх оточує, та проявляють ініціативу. От, наприклад, квіти на клумбах висаджують наші господарочки. Поливаємо по черзі. Усе ж робимо для себе», – розповідає Володимир Сергієнко.

До слова, оформлення прибудинкової території зазначеного ОСББ не раз ставили за приклад на загальноміських нарадах у муніципалітеті.

Зауважують, що голова правління і надалі не гребує рутинною роботою, наприклад, улітку траву викосити. Після наведення ладу в двір ОСББ відпочити заходять і мешканці сусідніх багатоквартирних будинків.

І хоч «Кошового 35» поки не має сонячних панелей на даху та суперсучасного теплового обладнання, однак співвласники будинку вже знають, що головне – ставити мету і крокувати до неї разом. Адже великий успіх починається з маленьких перемог.

<https://tinyurl.com/y45rxx7q>

БАГАТОПОВЕРХІВКА З ДНІПРОВСЬКОЇ ВУЛИЦІ ШОЛОХОВА КРОКУЄ ДО ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ

м. Дніпро

РЕЗЮМЕ. Україна споживає дуже багато енергії, що обтяжує як державний бюджет, так і бюджети громадян. Частина енергії втрачається ще на шляху до споживача: через зношеність мереж. Угода про асоціацію з Євросоюзом підтримує Україну в її прагненні нарощувати енергоефективність, у тому числі, використовуючи альтернативні джерела енергії. Досягати мети допомагають і органи місцевого самоврядування, які надають міні-гранти на утеплення та використання альтернативних джерел енергії. У Дніпрі об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) на вулиці Шолохова, 23 – «Надія-23» взялося використовувати енергію сонця у власних потребах. Вони закупили геліосистему, яка дозволить постачати гарячу воду в квартири і за рахунок економії окупити обладнання приблизно за п'ять років.

ПРОБЛЕМА. Придбати нове обладнання вони вирішили через проблему підвищення вартості житлово-комунальних послуг. Витрати на комунальні платежі для мешканців цього будинку, як і інших по країні, відчутні для сімейних бюджетів.

РЕФОРМА. Україна зобов'язалась імплементувати вимоги Європейського Парламенту та Ради ЄС 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель. У рамках реформи енергоефективності Верховна Рада вже прийняла п'ять ключових законопроектів: «Про Фонд енергоефективності», «Про житлово-комунальні послуги», «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», «Про енергетичну ефективність будівель», «Про особливості здійснення права власності в багатоквартирному будинку».

На виконання зазначених законів прийнято більше 100 нормативно-правових актів. На підставі загальнонаціональної політики країни у сфері енергоефективності Дніпропетровська обласна влада розширила Програму сприяння громадянській активності в розвитку територій, включивши туди заходи з енергоефективності та енергозбереження.

Координатор ОСББ Кам'янського та Ломівського мікрорайонів Дніпра Ігор Турлюн. Фото: Антон Філіппов

РЕЗУЛЬТАТ. «Підписавши Угоду про асоціацію з ЄС та приєднавшись до Європейського енергетичного співтовариства, Україна зобов'язалась перейти на сучасні стандарти виробництва та поступово запровадити різні форми сталого енергозабезпечення», – зазначає заступник голови Дніпропетровської обласної ради Володимир Тюрін.

За рахунок Програми сприяння громадянській активності в розвитку територій було профінансовано 50% вартості геліосистеми для ОСББ «Надія-23».

«Дніпро досить багато має сонячних днів, досить жарке літо. І через те є резон використовувати енергію сонця. Населенню варто викорис-

товувати ті можливості, які нам надає місцева влада і законодавство України. Наприклад, одним із варіантів рішення була участь у програмі енергозбереження – конкурсі міні-проектів від обласної ради з енергозбереження», – каже Ігор Турлюн.

Ігор Турлюн – заступник голови місцевої асоціації ОСББ. Він координує голів ОСББ Кам'янського та Ломівського мікрорайонів Дніпра, а також проект «Геліодім» – заходи з підвищення ефективності системи гарячого водозабезпечення будинку (поточний ремонт мереж гарячого водозабезпечення із встановленням геліоколекторів) за адресою: вул. Шолохова, 23 у м. Дніпрі.

«Конструкція установки дозволяє навіть у похмурі дні концентрувати ультрафіолетове випромінювання. Через те, навіть коли нам усім сонце здається не сильно яскравим, геліосистема свою частку сонця перетворює на тепло», – каже чоловік.

Реформа енергоефективності створює в Україні механізми сталої підтримки забезпечення енергоефективності для житлового сектору – використання альтернативних енергоресурсів, енергозбереження та енергоаудит.

<https://tinyurl.com/t3heh6o>

ОСББ «Ельдорадо-126» СТАЛО НАЙОЩАДНІШИМ У ЧУГУЄВІ

м. Чугуїв, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Через зношені системи опалення та освітлення мешканці чугуївської дев'ятиповерхівки мали великі рахунки за комунальні послуги. Після створення ОСББ люди взяли курс на ощадність і залучили близько півтора мільйона гривень на енергомодернізацію свого житла. Зокрема, завдяки участі в державній програмі «теплих кредитів» цей будинок став найекономнішим у місті, споживання тепла зменшилось більше ніж удвічі.

ПРОБЛЕМА. Як і більшість багатоповерхівок, будинок по вулиці Харківській у Чугуєві було зведено в 1980-х роках. Тому й проблеми жителів цієї дев'ятиповерхівки на 288 квартир були схожі з іншими – грибок на верхніх поверхах, холодні кутові квартири, зношені системи освітлення та опалення, які потребують енергомодернізації та, як наслідок, кругленькі суми за комунальні платежі. Саме тому жителі цього будинку вирішили створити власне ОСББ та взялися за покращення житлових умов та економію.

РЕФОРМА. Урядова програма підтримки енергоефективних заходів для населення та ОСББ «Теплі кредити» стартувала в Україні 2014 року й передбачає відшкодування з держбюджету коштів на енергоефективні заходи.

Часткова компенсація кредитів, спрямованих на підтримку енергозбереження, здійснюється державою через державні банки та має на меті зменшити споживання енергії на рівні житлового фонду.

Підвищення енергоефективності житлових будинків – одна зі складових реформ енергоефективності, реалізувати яку Україна взялася, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС та набувши членства в Енергетичному Співтоваристві.

Голова правління ОСББ «Ельдорадо-126» Юрій Скоробагатько.
Фото: Сторінка у Facebook
<https://www.facebook.com/groups/chuguevrada/>

Відповідно до механізму державної програми «теплих кредитів» відшкодування 20% суми (але не більше 12 тисяч гривень) може отримати фізична особа на придбання негазових/неелектричних котлів; 35% суми кредиту (але не більше 14 тисяч гривень) – на придбання енергоефективного обладнання/матеріалів для фізичних осіб – власників приватних будинків; та 40% суми кредиту (але не більше 14 тисяч гривень у розрахунку на одну квартиру) для ОСББ/ЖБК як юридичних осіб для загальнобудинкових заходів. За умови, якщо у складі ОСББ є родини-отримувачі субсидії, таке об'єднання отримує відшкодування в середньозваженому розмірі між 40% і 70%, залежно від кількості квартир-субсидіантів.

Додатково до державної програми у 2016 році на Харківщині було прийнято регіональні програми відшкодування населенню ставки за «теплыми кредитами» в сумі 15% річних та 20% суми кредитів для ОСББ.

А щоб стимулювати жителів Чугуєва брати участь у державній і обласній програмах та модернізувати своє житло, у міськраді прийняли ще й місцеву програму, що дало можливість місцевим жителям отримувати кошти з трьох програм одночасно та збільшувати розмір допомоги.

РЕЗУЛЬТАТ. Одним із найактивніших учасників програми «тепліх кредитів» у Чугуєві стало ОСББ «Ельдорадо-126», яке одним із перших взяло участь у державній програмі в місті. Таким чином, починаючи з 2016 року, це об'єднання співвласників багатоповерхівки вклало в енергомодернізацію власного будинку близько півтора мільйона гривень.

Як розповів голова правління ОСББ «Ельдорадо-126» Юрій Скоробагатько, перший «теплий кредит» витратили на 68 вікон, які змінили в під'їздах та на даху. Також установили нові тамбурні двері та шість дверей, які ведуть на дах. Загальна вартість робіт сягнула 200 тисяч гривень, із яких більше ніж 80% компенсували за «теплыми кредитами» із трьох джерел фінансування – державного, обласного та місцевого.

У 2017 році в будинку модернізували систему освітлення в під'їздах, установивши датчики руху, енергозберігаючі лампи та електропроводку. Також тут повністю утеплили горище, використовуючи мінеральну варту, замінили частину дверей та вікон у місцях загального користування. Того року загальна сума кредиту сягнула 300 тисяч гривень, з яких за програмами «тепліх кредитів» компенсували всю суму, а жителі сплатили тільки за роботи.

Після утеплення даху мешканці квартир, які розташовуються на верхніх поверхах, відразу відчували потепління. Температура в помешканнях підвищилася на кілька градусів. Також почав зникати грибок.

Тому наступним кроком для цього чугуївського ОСББ стало облаштування індивідуальних теплових пунктів (ІТП), які потрібні для того, щоб збалансувати подачу тепла в середні та крайні під'їзди, створити в помешканнях максимально комфортну температуру й не обігрівати вулицю. Вони з'явилися у будинку у 2018 році.

«У нашому будинку шість під'їздів, і система опалювання влаштована так, що в кожний під'їзд тепло подається автономно. У 2016 році за кошти міського бюджету в нас поставили шість лічильників, тому ми вирішили облаштувати шість невеликих ІТП. Також за рахунок державної програми було замінено 12 вікон у ліфтових приміщеннях на даху», – додав Юрій Скоробагатько.

Лише у 2018 році ОСББ «Ельдорадо-126» отримало кредит від «Ощадбанку» у сумі 850 тисяч гривень, із яких близько 85% було відшкодовано в рамках державної та регіональних програм.

У 2019 році, за словами Юрія Скоробагатька, ОСББ, що він очолює, одним із перших в області отримало «теплі кредити» на заміну вікон уже в самих квартирах. Завдяки цій можливості мешканці будинку змогли замінити 80 вікон у 55 квартирах. Загальне тіло кредиту склало більше ніж 733 тисячі гривень, із яких 70% компенсували держава та область.

Завдяки енергозберігаючим заходам «Ельдорадо-126» стало найекономнішим у Чугуєві, будинок має найменший у місті рахунок за централізоване тепло: за опалювальний сезон 2015–2016 років, коли в будинку були відсутні лічильники за тепло, нараховували близько 1400 Гкал (на сьогодні це понад 2 мільйони гривень), а за минулий опалювальний сезон було 650 Гкал (близько 950 тисяч гривень).

<https://tinyurl.com/vz82xc7>

СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВІДКРИТТЯ ПРИВАТНИХ САДОЧКІВ РОЗШИРЮЄ ВИБІР ДЛЯ БАТЬКІВ УМАНІ

м. Умань, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Складні вимоги для отримання ліцензії практично унеможливлювали створення приватних закладів освіти. У зв'язку з реформою освіти спростились процедура оформлення документів на отримання ліцензії та вимоги щодо розташування приміщення приватних закладів, організації харчування дітей, освітнього та виховного процесу. Поряд з 24 комунальними дитячими садочками в місті Умані з'явилося два ліцензовані приватні дошкільні освітні заклади з високим рівнем надання послуг.

ПРОБЛЕМА. На ринку надання приватних освітніх послуг величезною проблемою була низка вимог, яка практично унеможливлювала створення приватних закладів освіти. Щоб отримати право надавати освітні послуги, юридичні особи зіштовхувалися з вимогами, виконання яких було фінансово невигідним для реалізації проєктів. Одним із найскладніших питань було розташування закладу лише в окремій будівлі. Окрім цього, відповідно до технічних норм необхідно було мати власну кухню, пральню, спортивну залу та дитячий майданчик. У межах щільної забудови міст та у зв'язку з браком земельних ділянок у зручних районах міста втілити всі вимоги було занадто складно.

РЕФОРМА. Прийняття Закону «Про Освіту» у вересні 2017 року спростило вимоги для відкриття приватних навчальних закладів. Згідно з новими будівельними нормами закладам дошкільної освіти дозволено розміщати в житлових та громадських будинках, привозити їжу із закладу харчування та мати облаштовані спортивні куточки замість величезних залів. Завдяки цьому двом різним засновникам вдалося зібрати пакет необхідних документів та отримати ліцензію на надання освітніх послуг. У 2018 році в Умані майже одночасно розпочали роботу два приватні заклади дошкільної освіти: Центр розвитку дитини «Перший клас» та Українська дитяча академія, які відразу привернули до себе увагу батьків не тільки з Умані, а й з навколишніх міст та сіл.

РЕЗУЛЬТАТ. Отримання ліцензії було принциповою позицією для обох освітніх новаторів міста, адже в пріоритеті безпека дітей та відповідність програми запровадженням державою стандартам навчання та виховання. Також хотіли працювати легально, отримувати «білу» зарплату та сплачувати податки.

Нова можливість корисно використовувати площу приміщення сприяла тому, що в групах поставили ліжка-трансформери сучасної конструкції. Таким чином, заклад втричі зекономив місце для денного сну дітей, використовуючи зручні та безпечні для здоров'я малюків триярусні розкладні ліжечка.

Якщо до освітньої реформи стіни ігрових та спальних кімнат повинні були бути лише білого або пастельного кольорів, то нові правила це змінюють на користь яскравого оформлення. У «Першому класі» скористалися такою можливістю, і, як результат, – різнокольорові фарби і яскраві малюнки створюють особливу атмосферу в групах. «Якщо в пострадянських закладах дотримання дисципліни було основним, – говорить директор «Першого класу» Валентина Новак, – то у нас не вимагають підкорюватись та бути тихими й мовчазними. Навпаки, створені всі умови для того, щоб навчання та виховання йшло за індивідуальними потребами дітей».

Якщо «Перший клас» розташувався в багатоквартирній будівлі з власною кухнею, то для діяльності Української дитячої академії, яка виконує функції як дошкільного, так і початкового закладу освіти, збудували окреме приміщення, але без харчового блоку. Для забезпечення 4-разового харчування дітей керівництво уклало договір із закладом громадського харчування міста, який поставляє кожен прийом їжі окремо.

«Попит на приватні заклади дошкільної освіти з'явився вже давно, але не було пропозиції. Так, у місті приблизно 5 закладів, які надають подібні послуги, але вони, по-перше, неповного дня, по-друге, це більш гурткова робота,

позашкілля, а не дошкільна освіта. Я впевнена, що тут дитина в безпеці, про неї подбають», – розповідає Ліна Петрівна, мама Кості, 4-річного вихованця Української дитячої академії.

Діти перебувають у невеликих групах до 16 осіб. Кожного дня спеціалісти дбають про безпеку, догляд, розваги та харчування маленьких вихованців. Працівники закладу регулярно проходять курси підвищення кваліфікації та опановують нові сучасні форми та методи роботи з дітьми.

У закладі є всі відповідні умови для навчання дітей з особливими потребами. Щоб процес інклюзивної освіти відбувався комфортно, психолог проводить навчальні бесіди, готуючи самих дітей і їхніх батьків.

Завдяки роботі двох закладів до дошкільної освіти вдалося залучити близько 60 дітей. «Освітня реформа дає можливість приватним закладам, таким як у нас, працювати на рівні з державними. Зараз ми готуємо пакет документів, щоб нас включили до місцевого бюджету за програмою «Гроші ходять за дитиною», яка встановлює новий принцип фінансування комунальних, приватних і корпоративних дитсадків. Сподіваємось, що відтепер дошкільні освітні заклади будуть отримувати фінансування окремо на кожну дитину», – розповідає Валентина Сергіївна, директор Центру розвитку дитини. Це допоможе місцевим сім'ям розширити вибір навчальних закладів, наближаючись до дошкільної освіти, яка відповідає європейським нормам та стандартам.

<https://tinyurl.com/tx5sarb>

НАРІВНІ: УЧНІ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗВИЧАЙНІЙ ШКОЛІ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. З часів СРСР діти з інвалідністю навчалися в Україні виключно в спеціалізованих закладах. З 2016 року по всій країні активно створюються Інклюзивно-ресурсні центри. Загальноосвітня школа №30 у Чернігові вже вісім років навчає учнів з особливими освітніми потребами. Батьки шестикласника Кирила, що має розлад аутичного спектру, вважають, що завдяки навчанню в загальноосвітній школі хлопець стає більш соціалізованим.

ПРОБЛЕМА. За часів СРСР діти з інвалідністю навчалися виключно в спеціалізованих закладах. Вважалося, що лише так вони зможуть ефективно здобути освіту. «Особливих» дітей намагались не показувати не в «їхньому» колі. Зі здобуттям Україною незалежності ситуація змінювалася, утім досить довго лише на папері.

У 2001–2007 роках Міністерство освіти і науки України експериментально впроваджувало проєкт «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей із особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання в загальноосвітніх навчальних закладах». Саме тоді почався дієвий пошук відповіді на питання, як інтегрувати дітей з особливими потребами до загального освітнього процесу.

Одним із найскладніших завдань виявилось переконати батьків здорових дітей, що учні з особливими освітніми потребами не зашкодять навчальному процесу та не травмуватимуть (психологічно або фізично) здорових дітей.

Значного доопрацювання потребувала технічна та кадрова база навчальних закладів.

РЕФОРМА. Угода про асоціацію Україна – ЄС одним із пунктів передбачає зобов'язання про надання рівного доступу до освіти, адже це є складовою принципу дотримання прав людини.

У документі зазначено, що необхідно посилити «сприяння інтеграції молодих людей у суспільство в цілому», що і є основною метою впровадження інклюзивної освіти. Це стало одним із дієвих поштовхів створення «Мережі на підтримку інклюзії. Школа – для всіх». Мережа об'єднала громадські організації, батьківські групи, навчальні заклади та інші інституції, що зацікавлені в просуванні інклюзивної політики та інклюзивного навчання в Україні на всіх рівнях суспільства.

Важливим здобутком став «Індекс інклюзії» – добірка практичних матеріалів на допомогу в плануванні дій зі створення та розвитку в навчальних закладах інклюзивного навчального середовища для всіх учасників навчального процесу.

З 2016 року по всій країні активно створюються Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ). У 2019–2020 навчальному році в Чернігові інклюзивну освіту надають 59 інклюзивних класів, у яких навчається 100 дітей з особливими освітніми потребами. Найбільше інклюзивних класів – 14 – у ЗОШ №30. З 1 вересня 2019 року відкрито інклюзивні класи в школах №6, 13, 35.

Діти з особливими освітніми потребами отримали змогу навчатися з усіма.

РЕЗУЛЬТАТ. «Я свідомо не відправила сина до спеціалізованого закладу. Можливо, там краще, більше фахівців у розрахунок на одну дитину. Однак у загальноосвітній школі «не акваріумні умови». Там суспільство, у якому дитині далі жити. До того ж віднедавна навчання учня з особливими освітніми потребами (ООП) у звичайній школі стало не просто можливим, а й ефективним», – ділиться Марина Постоляко, мама шестикласника Кирила, що має розлад аутичного спектру.

Кирило – учень Чернігівської загальноосвітньої школи №30. Заклад активно впроваджує інклюзивну освіту. Хлопчик навчається тут з першого класу.

«Ми перші в місті взяли за інклюзію. Працюємо з цим напрямом 8 років (перший учень уже восьмикласник). Наразі в закладі 6 інклюзивних класів. До цього мали спеціалізовані класи. Кадрами та базою забезпечені повністю. Зараз навіть маємо вибір фахівців. На одну вакансію асистента вчителя цього року подалося 18 охочих. Тож вибір був зроблений на користь того, хто має вузьку спеціальність «Дефектолог». На щастя, асистент відтепер має не пів-, а повну ставку. Відтак перебуває з дитиною 6 уроків на день. Думаю, ще популярнішою ця професія стала б, якби асистента атестували як вчителя», – коментує директор школи №30 Юрій Доман. – У перший рік роботи інклюзивного класу, звичайно, були побоювання і в учителів, і в батьків. Утім, багато залежить саме від асистента. Його завдання налагодити контакт з усіма, а головне – ввійти в довіру до дитини. Із кількарічних спостережень: діти не виділяють учня з ООП. Він для них – свій».

Мама Кирила зауважує, що завдяки навчанню в загальноосвітній школі хлопчик стає більш соціалізованим. Серед однокласників Кирила є ще один хлопчик з аутизмом.

«Хлопці абсолютно різні, як, у принципі, усі діти. Кирило має кращі успіхи в навчанні, його однокласник (зі схожим порушенням) – краще соціалізований», – розповідає асистент учителя Марина Филько. – Кирило дуже чуйний хлопчик. Головне, у жодному разі не підвищувати голос та обов'язково відзначати його успіхи».

Кирило з усіх дисциплін найбільше вподобав англійську мову. Мама Кирила пояснює: «У силу певних особливостей сину не дуже зручно писати. Однак вчителі знаходять підходи. Інколи ми дивуємося, звідки він знає стільки слів англійською. Йому ця мова подобається. Черпає нове навіть самостійно з роликів в інтернеті».

Має хлопчик і симпатію. Звісно, це однокласниця. Христинка прийшла в третьому класі. Відтоді хлопчик вчиться виявляти свої почуття як справжній джентльмен. Мама Кирила додає: «Кирило – звичайна дитина, тільки йому значно важче».

Найголовніше, на переконання батьків та фахівців, що Україна перестала ховати особливих дітей від світу, а навпаки, відкрила його їм.

<https://tinyurl.com/vp84ceg>

Школи Золочівської ОТГ ПЕРЕЙШЛИ НА СУЧАСНЕ ОБЛАДНАННЯ

Золочівська ОТГ, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Умови навчання в сільських і селищних школах України, зокрема й на Харківщині, зазвичай поступалися тим, які мали міські загальноосвітні заклади. У рамках реформи освіти в областях почали створювати опорні школи, щоб сільські та міські школи давали однаково високий рівень підготовки учнів. Один із лідерів на Харківщині за кількістю таких закладів – Золочівська ОТГ. Завдяки реформі освіти та децентралізації на місцеві школи тепер виділяють близько половини бюджету громади, а освітні заклади забезпечені всіма матеріалами, комп'ютерними класами, сучасними навчальними кабінетами.

ПРОБЛЕМА. Традиційно діти з сільських шкіл мають гірші результати зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), яке є індикатором якості знань, отриманих під час навчання, ніж учні міських навчальних закладів. За даними Міносвіти, близько третини українських дітей навчаються в сільській місцевості. Серед причин низького рівня знань сільських учнів застарілі методичні матеріали, брак або взагалі відсутність комп'ютерних класів, мультимедійного обладнання для наочного викладання предметів тощо.

РЕФОРМА. Один із викликів реформи освіти в Україні – зробити так, щоб сільські та міські школи давали однаково високий рівень підготовки учнів. Задля цього в районах почали створювати опорні школи, це є частиною Концепції «Нова українська школа», яку в грудні 2016 року схвалив Кабмін, а у квітні 2017 року підтримав президент. Реформування освіти за цією концепцією проходить у рамках децентралізації та передачі повноважень на місцевий рівень. Тобто, у межах процесу децентралізації влади в Україні відбувається активне утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), освітніх округів та опорних навчальних закладів. Опорні заклади створюються для рівного доступу всіх дітей до якісної освіти, раціонального й ефективного використання ресурсів та є одним із механізмів реформування системи загальної середньої освіти й упорядкування шкільної мережі.

РЕЗУЛЬТАТ. Золочівська ОТГ утворилася в жовтні 2017 року, об'єднавши одну селищну та 12 сільських рад. Свій відділ освіти в об'єднаній громаді з'явився в червні 2018 року, і на 3 серпня 2018 року всі заклади освіти були вже в підпорядкуванні Золочівської селищної ради.

Першу опорну школу – Золочівський ліцей №2 – було створено ще до об'єднання, вона дісталася ОТГ «у спадок» від Золочівської РДА. А три опорні заклади – Олександрівський ліцей, Одноробівський ліцей, Золочівський ліцей №3 – було створено впродовж цього року. Наразі шкільна мережа Золочівської об'єднаної громади налічує 16 шкіл, з них чотири – це філії.

Освітняни кажуть, що стільки грошей, скільки наразі виділяється на школи в ОТГ, вони до цього не бачили.

«Близько 50% бюджету Золочівської ОТГ іде на потреби освіти», – розповіла начальниця відділу освіти, молоді та спорту Золочівської селищної ради Валентина Наговіцина.

Рішення закривати чи не закривати малокомплектні школи сьогодні – це прерогатива ОТГ.

«Ми створили опорні заклади ще й для того, щоб зберегти малокомплектні школи, їх ми зробили філіями опорних. Ми не закрили жодного закладу, зберегли повністю мережу. Разом із цим підвозимо дітей до опорних закладів, де вони можуть отримувати якісне навчання і будуть забезпечені всіма матеріалами, комп'ютерними класами, навчальними кабінетами тощо», – розповіла Валентина Наговіцина.

Завдяки реформі освіти у 2019 році Золочівська ОТГ отримала з державного бюджету понад 3,3 мільйона гривень на придбання сучасних навчальних кабінетів: фізики, хімії, математики, трьох кабінетів географії, трьох кабінетів біології.

Узагалі влітку 2019 року на підготовку шкіл до нового навчального року громада витратила понад 16 мільйонів гривень. Гроші надходили з різних джерел: окрім освітньої субвенції, було й співфінансування з місцевого та обласного бюджетів, також заходили кошти й інфраструктурної субвенції для ОТГ.

Покращення умов навчання в школах об'єднаної громади вже дає помітний **РЕЗУЛЬТАТ**. Уперше один з її опорних закладів – Олександрівський ліцей – увійшов до п'ятірки найкращих шкіл Харківської області за результатами складання ЗНО у 2019 році.

До 2020 року на території Золочівської ОТГ діє програма «Обдарована молодь». Відповідно до рішення місцевих громади, прийнятого у 2018 році, якщо школяр посяде I місце в обласному конкурсі, то отримає від селищної ради 2000 гривень, за II місце – 1500 гривень, за III місце – 1000 гривень. Аналогічні премії отримують і вчителі, тренери переможців.

Змінами в навчальному процесі Золочівського ліцею №3 задоволені як діти, так і вчителі.

«Мій син навчається в 4 класі. Йому дуже цікаво в школі, бо за останні рік – два в закладі для дітей створено найоптимальніші умови для навчання, – розповіла «Слобідському краю» соціальний педагог і вчителька музики Золочівського ліцею №3 Людмила Ткач. – Як педагог можу сказати, що дуже комфортно стало працювати, бо є все необхідне для творчості: мультимедійне обладнання, наочні матеріали, класи, оснащені новими меблями. Майже щотижня поповнюється наша матеріальна база. Те, що раніше доводилося пояснювати «на пальцях», тепер викладається дітям на сучасному обладнанні».

<https://tinyurl.com/vxfk84x>

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ОБМІНУ — КРОК ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОСТОРУ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. Українська вітчизняна наука має недостатнє фінансування та застарілу матеріально-технічну базу. Вихід із цієї ситуації – участь України в освітніх та наукових програмах обміну ЄС. Чернігівський національний технологічний університет надає як студентам, так і викладачам додаткові можливості покращити рівень своїх знань через програми обміну.

ПРОБЛЕМА. В Угоді про асоціацію України з ЄС декларується поступове наближення України до Європейського дослідницького простору. Утім, аби досягти відповідного рівня, вітчизняна наука має недостатнє фінансування та застарілу матеріально-технічну базу. Молоді науковці виїжджають на постійне місце роботи до країн ЄС, що також гальмує процес розвитку в Україні.

РЕФОРМА. Вихід із цієї ситуації – участь України в освітніх та наукових програмах обміну. Це дає можливість попрактикуватися на сучасному обладнанні, щоб згодом працювати на батьківщині.

Для прикладу, Україна може брати участь у Рамковій програмі ЄС із досліджень та інновацій Горизонт–2020. Це найбільша програма фінансування науки та інновацій із загальним бюджетом близько 80 мільярдів євро, розрахована на 2014–2020 роки. Починаючи з 2014 року і дотепер, за підсумками 446 конкурсів для 117 українських організацій-учасників програми «Горизонт 2020», передбачено фінансування в сумі 17,232 мільйонів євро для 90 проєктів, 9 із яких координуються українськими організаціями.

Ще один напрям – програма Європейського Союзу ERASMUS+, розрахована на 2014–2020 роки. Суть – підтримка проєктів співпраці, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту.

Україна разом із понад 150 країнами світу є країною-партнером. Суть програми – надати більше можливостей для студентів закладів професійно-технічної і вищої освіти щодо вдосконалення їхньої здатності до працевлаштування через стажування. У рамках програми студенти ВНЗ можуть певний період вчитися за обміном чи стажуватися в навчальних закладах країн ЄС, Ісландії, Норвегії, Ліхтенштейну, Туреччини, Македонії та Сербії. Програма передбачає обміни і для викладачів.

Чернігівський національний технологічний університет може похвалитися результатами такої співпраці.

РЕЗУЛЬТАТ. «Чернігівський політех має більше 50-и зарубіжних організацій-партнерів з 25-ти країн світу. Студенти отримують можливість учитись за кордоном за угодами між університетами та за програмами академіч-

ної мобільності, наприклад «Темпус»; «Еразмус+», «Програма балтійських університетів», «Україна – Норвегія» та інші», – розповіла Анна Дивнич, начальник відділу міжнародних зв'язків політехнічного університету. – «У 2018

-2019 навчальному році проходили навчання в університетах країн Європи 27 студентів, стажувались 8 викладачів. Це університети Словенії, Іспанії, Латвії, Швейцарії, Норвегії».

Для того, щоб поїхати вчитись в університет-партнер, потрібне знання англійської; відбір іде за академічною успішністю та іншими критеріями, наприклад, наукові досягнення, соціальна активність. Їхати вчитись за кордон готові багато студентів, тож конкурс великий. Останній рік конкурс був 3 людини на одне місце.

Проте результат вартий зусиль. Наприклад, Марія Прибисько, студентка 5 курсу (спеціальність «Комп'ютерна інженерія»), яка навчалася за відповідною програмою обміну, уже працює в найбільшій світовій агенції цифрової комерції Astound Commerce. Названа компанія відкрила офіс у Чернігові, адже тут є можливість набору якісних кадрів.

Обмін та стажування допомагають розвивати і науку.

«Кафедра біомедичних радіоелектронних апаратів та систем (БРАС), хоч і має одну з найкращих лабораторій в Україні, однак закордонні університети все ж мають кращі. Програми з обміну дають можливість викладачам та студентам проводити дослідження на кращому вимірювальному обладнанні», – каже завідувач кафедри к.т.н., доцент Олександр Велігорський.

Цікавий результат дає синтез закордонного досвіду та місцевої підтримки уряду. Так, минулого року кафедра БРАС отримала можливість покращити умови для досліджень проєкту, який пов'язаний з енергоефективністю. На даху одного з навчальних корпусів встановили сонячні панелі. З їх допомогою співробітники кафедри досліджували пристрій, який перетворює напругу з виходу панелей у змінний струм, дозволяє зберегти енергію в акумуляторі або ж віддати до мережі. Завданням було зробити цей перетворювач якомога компактнішим, маючи вищу ефективність у порівнянні з існуючими зараз аналогами. Таким виробом може зацікавитись уже і бізнес.

У підсумку такі навчання та стажування штовхають уперед і вітчизняну прикладну науку, і, водночас, дають висококласних спеціалістів місцевим компаніям.

<https://tinyurl.com/vrbtt69>

ДИПЛОМ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ГАРАНТУЄ РОБОТУ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. Застаріла матеріальна база закладів профтехосвіти не давала можливості готувати спеціалістів для сучасного виробництва. Завдяки впровадженню дуального навчання вдається поєднати теорію та практику. Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту готує сантехніків за євронормами, а учні Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування проходять практику на чернігівському підприємстві «Сівертекс».

ПРОБЛЕМА. Вища освіта є доступною та популярною. Однак, отримавши диплом, далеко не всі можуть знайти роботу за фахом. Профтехосвіта «штучно» стала непрестижною. Одна з причин – застаріла матеріальна база, що не дає можливості готувати спеціалістів для сучасного виробництва. При цьому, чимало підприємств мають кадровий голод у робітничих професіях, хоч і можуть запропонувати хорошу зарплату. Молодь їде в пошуках кращої долі за кордон.

РЕФОРМА. Професійно-технічна освіта – це важлива ланка всієї системи освіти, яка в західних країнах є основою професійного спрямування молоді. На зразок системи ЄС профтехосвіту взялися реформувати й в Україні.

У 2018 році виписано проєкт концептуальних засад «Сучасна професійна освіта», що ліг в основу концепції професійно-технічної освіти. Новий закон, який утверджує реформування цієї ланки, прийняли лише у 2019 році.

Формула успіху проста та вигідна кожному. Криється вона в дуальному навчанні.

Дуальна освіта передбачає поєднання теорії і практики: теорію надають у навчальному закладі, практика ж – завдання підприємства, з яким навчальний заклад або учень (його батьки) укладають угоду. Варто зазначити, що учень має не лише змогу працювати на сучасному обладнанні (якого зазвичай нема в ПТНЗ), а й отримує стипендію від підприємства, а згодом і заробітну плату.

Учні Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування. Фото: сайт <http://www.chernigiv-rada.gov.ua/>

Втім, головне, після отримання диплому робоче місце вже гарантоване.

Реформувати українську профтехосвіту безпосередньо допомагає ЄС. У 2018 році уряд підписав відповідну угоду з Єврокомісією – «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України», загальний бюджет якої 58 мільйонів євро.

Навчання з елементами дуальної освіти не один рік результативно застосовують у Чернігівському професійному ліцеї залізничного транспорту та Чернігівському вищому професійному училищі побутового обслуговування.

РЕЗУЛЬТАТ. «67 – 82% учнів, які навчалися з елементами дуальної освіти, працевлаштовані. Не всі, бо хтось продовжує освіту у ВНЗ, хтось їде до лав ЗСУ, хтось у

відпустку за доглядом за дитиною», – деталізує начальник сектору професійно-технічної освіти управління освіти Чернігівської міської ради Володимир Гаврилов.

Окреслену форму навчання Чернігів запозичив у німецького міста-побратима Меммінгена.

30 учнів Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування – майбутні кравці, швачки і конструктори-технологи – пішли до спеціально обладнаної навчально-виробничої ділянки на чернігівському підприємстві «Сівертекс» (колишня фабрика «Сіверянка»). Практикувалися вони за графіком місяць на виробництві, місяць в училищі. Отримували тисячу гривень стипендії, а згодом і зарплату, розмір якої залежав від обсягу виробленого. Усі випускники цієї групи залишилися працювати на підприємстві.

Впровадження елементів дуальної освіти привабило абітурієнтів до професійно-технічних закладів навчання.

«Як це було на практиці? Сантехніків давно готуємо за євронормами. Утім, цей фах не популярний серед молоді. Однак, коли абітурієнт бачить реальну можливість заробляти навіть під час навчання, а згодом і отримати досить пристойну зарплату, куди віддавати документи вже не вагається. Схожа ситуація була і з спеціальністю «Монтажник систем вентиляції». Не зважаючи, що цей фах є актуальним, ми не могли набрати групу. Проблема вирішилася як тільки ліцей знайшов підприємство-партнера», – розповідає директор Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту Максим Поджарий.

«Я вже працював на підприємстві в рідному місті Славутічі. Захотів офіційно отримати фах зварювальника. Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту рекомендували друзі та знайомі. Зокрема, через таке вдале поєднання теорії та практики. Дуже мотивує можливість заробляти, навчаючись, а також факт, що не доведеться з навчального закладу йти в нікуди», – ділиться учень ліцею Сергій Радченко.

До слова, ліцей наразі працює над отриманням ліцензії на нову спеціальність «Озеленювач», яка теж викладатиметься з елементами дуальної освіти. Більше того, саме цей фах зможуть отримувати учні з особливими освітніми потребами. Партнер навчального закладу – КП «Зеленбуд» Чернігівської міської ради.

Таким чином, навчатися у ПТНЗ Чернігова стає не просто престижно, а й вигідно.

<https://tinyurl.com/tph4opz>

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА №14

ВИХОВУЄ ЛЮДЕЙ МАЙБУТНЬОГО

м. Тернопіль

РЕЗЮМЕ. Раніше в Тернопільській загальноосвітній школі №14 I-III ступенів імені Богдана Лепкого (ЗОШ №14) було нецікаво вчитися: перевантаженість шкільної програми, використання застарілих методів навчання, нудні уроки та знання, що втратили актуальність. Але завдяки концепції «Нова українська школа» (НУШ) ЗОШ №14 провела перенавчання вчителів, обладнала класи, запровадила нові навчальні програми. І тепер діти залюбки ходять в школу і здобувають знання, які точно знадобляться їм у майбутньому.

ПРОБЛЕМА. Про проблеми в освіті добре знають батьки школярів, спостерігаючи за даремним зубрінням дітьми тієї інформації, яку за хвилину можна знайти в мережі інтернет. Це усвідомлюють випускники вітчизняних вишів, які зі своїми застарілими знаннями вимушені фактично заново вчитися, коли приходять працювати на реальне виробництво. Це розуміють самі педагоги, які не завжди мають час та бажання розвиватися. Відповідно, необхідність змін усвідомлює кожен, хто хоча б якимось чином дотичний до освітньої сфери. Не дивно, що її реформування сьогодні є одним із пріоритетів євроінтеграційного розвитку.

РЕФОРМА. Саме тому в Україні розпочато системну зміну освітньої сфери, головна мета якої – висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти. У рамках освітньої реформи в грудні 2016 року уряд схвалив концепцію «Нова українська школа». У вересні 2017 року Верховна Рада України проголосувала за прогресивний Закон «Про освіту», який дозволив почати реалізовувати реформу. З 1 вересня 2018 року реформа розпочалась повномасштабно.

Сьогодні НУШ впроваджує освіту, що має нові сенси, приймає за основу дитиноцентризм та декларує повагу до кожної людини. Вона формує цікавий, практико-орієнтований, безпечний і дружній до дитини навчальний заклад, який забезпечує всебічний розвиток особистості.

РЕЗУЛЬТАТ. Одним із таких закладів прагне стати й ЗОШ №14, що знаходиться в місті Тернополі. Освітній заклад очолює Добровольська Оксана Михайлівна, яка є одним із регіональних тренерів Нової української школи. «Був значний спротив освітній реформі, особливо з боку вчителів зрілого віку. Вони відстоювали методологію та педагогічний досвід радянської системи освіти, не розуміли потреби та суті змін», – зазначає директор.

Процеси реформування української школи в освітньому закладі помічають усі. Насамперед, це зазначають веселі та креативні старшокласниці Тернополя Віка, Настя й Наталя. Кажуть, що вчителі почали активніше та цікавіше вести заняття: «Це й інтерактивні уроки, «руханки» на свіжому повітрі, використання відеороликів. Справді, є змістовніше та більш практичне подання інформації, і нам хочеться вивчати ці предмети. Ми більше сприймаємо та засвоюємо». А ще розповідають про цікаві українські й міжнародні проекти, у яких сьогодні мають змогу брати участь. Для прикладу, останнім був соціальний проект «Танцюй, як усі», спрямований на підтримку дітей з інклюзією. Також учні ЗОШ №14 є учасниками проекту «Демократична школа», здійснюють волонтерську діяльність, допомагають воїнам АТО, людям похилого віку, бездомним тваринам.

Розвивається і співпраця з розвинутими країнами. «До нас приїжджали волонтери з інших країн: Туреччини та Америки. Вони працювали з нами й заохочували до вивчення іноземних мов. І це дуже добре, бо саме іноземні мови зараз є важливою складовою нашого життя та розвитку», – кажуть школярки. Сьогодні школа стала більш європейською: учні їздили за програмою обміну в польсько-німецько-український літній табір у Польщі. А про НУШ кажуть, що їхня школа дістала нове дихання, молодші братики та сестрички йдуть у школу з ентузіазмом. У них проводяться «Тарілки здорового харчування», різноманітні майстер-класи. Усе дуже цікаво та змістовно. А ще жартують: «Шкода, що ми не потрапили в цю програму. Напевно, ми трошки зарано народилися!»

Змінилася школа і зовні: відбулися ремонти туалетів, з'явилися тематичні фотозони, коридори стали світліші, бо поставили нові великі вікна, у коридорах лунає музика, відбуваються цікаві заходи, яких раніше не було. Наприклад, це ярмарки, «Тиждень мистецтва», «День Європи», «День успішної людини».

«Ці зміни справді є дуже помітними», – зазначає пані Наталія, мама старшокласниці Насті. Батьки мають право прийти і висловити свою думку, адже директорка завжди відкрита до спілкування з батьками, вчителями та учнями. А ще дуже прогресивним вважає те, що на загальношкільних зборах учні, батьки та вчителі обрали раду школи, а також учнівський парламент та учнівську раду. Тепер у школі в повній мірі працює учнівське самоврядування. Крім того, ЗОШ №14 є учасником програми «Педагогіка партнерства – SMART-освіта», у рамках якої батьки активно беруть участь у різноманітних тренінгах та навчаннях.

Батьки та учні ЗОШ №14 переконані, що справжні проєвропейські зміни в школі ініціює саме її директор. «Я працюю тільки рік у цьому закладі, але можу сказати, що ми почали змінюватись, і колектив відчуває зміни. Зараз вже зрозуміло, що дітей потрібно навчати по-новому. Це покоління «Z», воно не сприймає авторитарного стилю навчання та виховання, а тільки готове співпрацювати і домовлятися», – каже директор Оксана Михайлівна. Вона бачить суть діяльності освітнього закладу у сприянні створенню цілісної особистості, справжнього громадянина своєї країни на основі дії, розуму та цінностей. Основними цінностями вважає європейські принципи відкритості, довіри, формування демократичного середовища, спілкування та творення спільноти, а Нову українську школу розглядає як організацію, яка вчиться і вчить, розвиває і формує світогляд, є школою співпраці й плацдармом для впровадження новітніх технологій.

У плані демократичної освіти ЗОШ №14 сьогодні надає рівні можливості для здобуття освіти дітям з особливими освітніми потребами. Минулого року Оксана Михайлівна відчувала великий спротив з боку батьків здорових дітей. Вони не хотіли, щоб у їхніх класах вчилися діти з особливими освітніми потребами. Але директор переконала батьків, доводячи, що це є світовою практикою. На підтвердження навела приклад Польщі, де побувала в школах з інклюзивними дітками.

Педагогічний колектив школи підтримує формування Нової української школи. Так, учитель математики Людмила Олександрівна Серкіз зазначає, що учня в школі тепер сприймають як повноцінну людину, яка має свої права, що їх тут поважають і не порушують їхніх прав. А ще вона каже, що готова змінюватись і активно це робить.

Отже, сьогодні формування Нової української школи успішно стартувало. Це лише перші кроки. Реформа завершиться у 2030 році, коли сьогоднішні «першачки» гулятимуть на власних випускних вечорах. Упродовж усього цього часу потрібно зробити чимало.

Враховуючи той факт, що якість освіти безпосередньо впливає на якість життя держави, це надзвичайно важливе завдання. Тож нумо разом успішно виконувати його, опираючись на досвід людей, які вже сьогодні є активними учасниками освітніх змін.

ДОДАТКОВО. Загальноосвітня школа I-III ступенів імені Богдана Лепкого. Директор Добровольська Оксана Михайлівна. Тел.: +38 (067) 392-38-72, e-mail: oksa_dobro@ukr.net

<https://doba.te.ua/post/51512>

КРОКИ ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В ОБ'ЄДНАНІЙ ЖАШКІВСЬКІЙ ГРОМАДІ

Жашківська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Через брак коштів на оновлення матеріально-технічної бази та закупівлю сучасних дидактичних матеріалів поступово зростала проблема забезпечення якісного рівня освіти учнів Жашківської спеціалізованої школи №1. За останні три роки завдяки спрямуванню коштів на розвиток освіти з бюджету ОТГ, виділенню державної освітньої субвенції, участі в програмі «Інноваційні школи Черкащини» Жашківська спеціалізована школа №1 із поглибленим вивченням окремих предметів значно покращила рівень навчання учнів. Розпочалась реалізація програми Нової української школи, відкрили клас інклюзивного навчання, STEM-центр, закупили нову комп'ютерну техніку та наочність, побудували футбольне поле зі штучним покриттям.

ПРОБЛЕМА. Жашківська спеціалізована школа №1 зіштовхнулась із такими ж проблемами, що й більшість шкіл району. Одним з основним питань було забезпечити якісний сучасний рівень освіти відповідно до вимог освітньої реформи. Через недостатнє фінансування на утримання та розвиток навчального закладу в школі давно не проводилось оновлення матеріально-технічної бази, зокрема, комп'ютерної техніки та забезпечення необхідними ліцензійними програмними засобами. У кабінетах учні користувалися застарілою матеріально-технічною базою, а вчителям не вистачало демонстраційного обладнання та наочності.

РЕФОРМА. Жашківська спеціалізована школа №1 втілила в собі все, про що мріє більшість українських шкіл у невеличких містечках. У жовтні 2017 року, після створення Жашківської ОТГ, право розпоряджатись освітньою субвенцією набув виборний орган. Депутати змогли спрямувати кошти так, щоб впровадити реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечити якісну освіту на території громади. Таким чином, за два останні роки на покращення матеріально-технічної бази закладу було виділено майже 2 мільйони гривень коштів місцевого бюджету та освітньої субвенції.

Інклюзивно-ресурсна кімната Жашківської спеціалізованої школи №1. Фото: Ольга Тодосійчук

РЕЗУЛЬТАТ. Директор закладу Олександр Ярош розповідає: «У кінці 2016 року школа стала учасницею обласної програми «Інноваційні школи Черкащини», що надало величезного поштовху процесу реформи. Мета проєкту – створення належних умов для діяльності шкіл щодо забезпечення якісної освіти учнів, яка відповідає світовим, зокрема європейським, стандартам. У рамках програми «Покращення матеріально-технічної бази інноваційних шкіл Черкащини в рамках Концепції нового освітнього простору», яка фінансується за кошти Державного фонду регіонального розвитку, закупили обладнання на загальну суму 600 тисяч гривень. Придбано три ноутбуки, три інтерактивні дошки, три мультимедійні проєктори, цифрове вимірювальне і лабораторне обладнання та цифровий мікроскоп для кабінетів фізики, хімії та біології. За допомогою цього устаткування наші школярі проводять дослідження,

наочно засвоюють матеріал, а головне, учні отримують знання за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Юні науковці, винахідники та інженери втілюють свої новаторства в центрі STEM-освіти (Lego-education). Навчання відбувається за допомогою конструкторів та робототехнічних систем. Учні навчаються програмувати винаходи так, щоб керувати ними зі смартфона. Для облаштування кабінету виділено з місцевого та обласного бюджетів 390 тис. грн».

Концепція «Нової української школи» впроваджується в школі вже трохи більше року. За програмою НУШ у вересні цього року розпочали навчання сім класів, а це 200 дітей. Головне завдання вчителя – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства. Педагоги школи змінюють підходи до викладання, застосовують нові методики та технології. Усі вчителі початкових класів, психологи, а також директор і його заступники пройшли онлайн-курс для вчителів на освітній платформі EdEra та отримали сертифікати. Програма НУШ передбачає щоденне використання сучасних технологій, мультимедійних презентацій. Саме для цього у 2018–2019 навчальному році за кошти державної субвенції придбано ноутбук, принтер, телевізор, проєктор, навчально-методичні матеріали та канцелярське приладдя, 90 стільців та парт для учнів перших класів, всього на суму 400 тис. грн.

У 2018 році на залишок від освітньої субвенції, 282 тисячі гривень, закупили 13 комп'ютерів та необхідне програмування для лінгафонного кабінету. Вчителі іноземних мов Жашківської школи №1 зазначають важливість сучасного устаткування лінгафонного кабінету. Учні швидше опановують мову за допомогою аудіювання, готуються до ДПА та ЗНО. «У свій час я не мала можливості опанувати іноземну мову, адже викладачі пояснювали матеріал «на пальцях», – розповідає пані Галина, мати шестикласника, – я щаслива, що мій син опановує відразу декілька мов. Програма дуже подобається, викладачі іноземної мови багато спілкуються з дітьми, розвивають логічне мислення і сприйняття. Особливо захоплює дітей інтерактивна робота на новому обладнанні».

У статті 30 Закону України «Про освіту» зазначено, що заклади освіти формують відкриті та загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність та оприлюднюють таку інформацію. Дотримання принципів прозорості та відкритості Жашківської спеціалізованої школи №1 дозволяє усім охочим отримати таку інформацію на сайті школи. На веб-сторінці відкритий доступ не лише до статутних документів, як це було нерідко раніше, а й до кошторису і фінансових звітів про надходження та використання всіх отриманих коштів, інформацію про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їхньої вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством.

ДОДАТКОВО. Жашківська спеціалізована школа №1 розташована на території Жашківської міської об'єднаної громади, яка утворилася в жовтні 2017 року, об'єднавши такі села, як Вільшанка, Литвинівка, Марійка та Скибин. Загальна кількість місцевих жителів 17 тисяч осіб, із них – 2080 учнів. У громаді працюють сім закладів освіти: п'ять шкіл у Жашкові, школи в селах Литвинівка і Скибин. У стінах найбільшої школи району та ОТГ, Жашківської спеціалізованої школи №1, навчається третина школярів громади – 806 учнів. За час реформування в школі утеплюють дах та встановлюють енергозберігаючі вікна. Школа розпочала впровадження концепції Нової української школи та відкрила клас інклюзивної освіти. У приміщенні школи 40 кабінетів, серед яких: предметні кабінети, STEM-центр, кабінети трудового навчання та курсу «Захист Вітчизни». У школі є їдальня, актовка зала, бібліотека з читальним залом, дві спортивні зали, спортивний майданчик, конференц-зала, два лінгафонні кабінети та кабінет шахового клубу. Викладацький потенціал школи складають 73 вчителі, соціальний педагог, практичний психолог, педагог-організатор та вчитель-логопед.

<https://tinyurl.com/wh48ppv>

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ІТ-КЛАСТЕР ДОПОМАГАЄ МОЛОДІ РОЗВИВАТИСЯ ТА ЗАЛИШАТИСЯ В УКРАЇНІ

м. Тернопіль

РЕЗЮМЕ. В Україні існує проблема відтоку працездатного населення за кордон, а також міграція з менших міст до великих населених пунктів. На вирішення цієї проблеми в значній мірі спрямована освітня реформа, яка покликана забезпечити високу якість формальної та неформальної освіти, затребуваність фахівців на вітчизняному ринку праці, а також розвиток галузей, які забезпечуватимуть роботою молодих людей в Україні. Громадська організація «Тернопільський ІТ-кластер» зуміла ефективно об'єднати зусилля ІТ-компаній та створити максимально сприятливе середовище для розвитку молоді в ІТ-сфері міста Тернополя.

ПРОБЛЕМА. Згідно з дослідженнями компанії «Research&Branding Group» усе більше українців хочуть виїжджати за кордон. Найбільш сильними є емігрантські настрої серед молоді: 55% українців до 30 років готові покинути країну. Серед тридцятирічних готові емігрувати 47%, серед сорокарічних – 38%, а серед п'ятидесятирічних – 28%.

Те, що молоді люди їдуть з країни, – це дуже негативне явище. Адже у нас, з одного боку, молодь гине на війні, а з іншого боку, тікає з країни. Причому, майже половина цих людей не збирається повертатися. Тому саме розвиток перспективних галузей у поєднанні з успішною реалізацією освітньої реформи дасть змогу готувати високооплачуваних та затребуваних фахівців для роботи на вітчизняному ринку праці.

РЕФОРМА. Саме тому в Україні розпочато системну зміну освітньої сфери, головна мета якої – висока якість освіти всіх видів: формальної, неформальної та інформальної. У вересні 2017 року Верховна Рада України проголосувала за прогресивний Закон «Про освіту», який дозволив почати реалізовувати реформу та вперше дав законодавче визначення поняття неформальної освіти. Так, у статті 8 цього Закону зазначено, що «неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством».

Тернопільський ІТ-кластер.
Фото: Катерина Міхаліді

формальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством».

РЕЗУЛЬТАТ. Громадська організація «Тернопільський ІТ-кластер» розуміє масштаб кадрової проблеми і працює з молодими людьми в різних напрямках. «Ми в Тернополі конкуруємо з фірмами всього світу, адже сьогодні завдяки комп'ютерним технологіям, сфера ІТ не має фізичних кордонів, – каже голова Правління Тернопільського ІТ-кластера Сергій Кутузов. – Ми постійно стикаємося з кадровою проблемою. Зараз ринок кадрових ресурсів для ІТ-сфери в регіоні виснажується. Оскільки одній компанії такі речі вирішувати дуже складно, то ми вирішили об'єднатися в єдину спільноту. Сьогодні до ІТ-кластера входить 16 ІТ-компаній. Тепер ми, об'єднавши зусилля, створюємо комфортні умови для молоді не тільки для роботи, а й для дозвілля та саморозвитку».

Тернопільський ІТ-кластер вирішує проблеми самореалізації молодих людей у межах міста Тернополя та області декількома шляхами. Насамперед, це надання послуг у сфері неформальної освіти, яка відкриває для тернопільської молоді безліч можливостей. Найбільш привабливим видом неформальної освіти для молодих людей регіону є короткострокові програми навчання в ІТ-сфері. Таким чином, ІТ-кластер заповнює певну «прогалину» в освітній площині, надаючи молоді справді фахову освіту та специфічні знання, які будуть потрібні фахівцям для роботи в цій сфері. Це стосується зокрема процесів програмування та опрацювання даних.

Засновники ІТ-кластера стверджують, що така неформальна освіта є ефективним доповненням до оновленої освітньої системи регіону. Це одна зі складових освітнього середовища, а також чинник, який має стимулювати, доповнювати та підтримувати освітню платформу регіональних закладів. «Ми не будемо конкурувати з формальними освітніми закладами, не маємо для цього ні сенсу, ні підстав. У нас є свої спеціалісти, а школа чи університет надають інші знання. Відповідно, практика є в нас, а теорія та ґрунтовні фундаментальні знання є в навчальних закладах. І ми доповнюємо один одного», – розповідає Катерина Михайліді, керівник Тернопільського ІТ-кластера. Тому участь у таких програмах – це не лише шанс навчитися новому, а й безкоштовна можливість поспілкуватися з досвідченими фахівцями в ІТ-індустрії. На сьогодні вже більше 1000 слухачів відвідали цікаві заняття та отримали сертифікати, а найголовніше – високий рівень знань.

Другим напрямком діяльності ІТ-кластера є промоція Тернополя як ІТ-міста, тобто міста, у якому успішно функціонують ІТ-компанії, де створюються нові робочі місця та розширюються вже існуючі можливості для молоді. Прикладом успішної ІТ-корпорації є Тернопільська філія інженерної інноваційної компанії ELEKS, яка працює в місті вже більше десяти років. Ця корпорація входить у десятку найбільших ІТ-компаній України, а з 2014 року регулярно потрапляє до переліку топ-100 найкращих аутсорсингових компаній світу. Також слід зазначити, що ELEKS є партнером таких відомих компаній як Microsoft, IBM, Intel, Borland, членом IT Ukraine Асоціації, RUSSOFT Асоціації, Американської Торговельної Палати, Європейської Бізнес Асоціації та членом Асоціації Українських Розробників.

Учасники ІТ-кластера здійснюють активну промоцію і розвиток міста на багатьох рівнях. Наприклад, через взаємодію з міською владою з метою створення відповідних умов для життєдіяльності і працевлаштування молодих людей, мешканців регіону. Також вони ініціюють створення технологічних спільнот на рівні міста, які об'єднують ІТ-фахівців зі спільними інтересами, що діляться власним досвідом та розповідають про практичні кейси в роботі.

Третім напрямком діяльності ІТ-кластера є співпраця з університетами регіону. «Якщо говорити про сферу вищої освіти, то тут ми співпрацюємо з деканами факультетів, завідувачами кафедр. Другий рік поспіль ми впроваджуємо Дуальну освіту спільно з ТНЕУ, Факультетом інформаційних технологій», – розповідає Катерина Михайліді. У цьому напрямку ІТ-кластер є організатором та долучається до проведення конференцій, хакатонів, тренінгів і семінарів для студентів та ІТ-початківців. Університети допомагають у плані співорганізатора, промоції даних заходів. У Тернопільській області також діють молодіжні організації, такі як AIESEC, з якими ІТ-кластер активно співпрацює. Крім того, молодь у регіоні загалом є активною, ініціативною, вона долучається до прогресивних заходів ІТ-спільноти та підсилює їхній вплив.

Звичайно, нерідко учасники Тернопільського ІТ-кластера відчують спротив прогресивним змінам, оскільки освітня система побудована таким чином, що не завжди відразу і швидко можна внести комплексні зміни та корективи. Але керівник ІТ-кластера налаштована оптимістично: «Звичайно, ми не здаємося. Адже якщо разом робити навіть невелику справу, то це сприяє більш ефективній взаємодії та відкриттю нових можливостей у реалізації масштабних проєктів. Тому, якщо ми хочемо зробити щось гарне і велике, то нам потрібно починати із маленьких кроків. Адже саме так і реалізуються такі потрібні Україні реформи».

<https://doba.te.ua/post/51914>

ОПОРНА ШКОЛА ВИРІШУЄ ПИТАННЯ ПОВНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ВСІХ ШКОЛЯРІВ ДМИТРУШКІВСЬКОЇ ОТГ

Дмитрушківська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Старшокласники Гереженівської філії Дмитрушківської загальноосвітньої школи I-III ступенів не отримували якісної освіти, наповнюваність класів була низькою. У 2018 році в рамках проведення оптимізації закладів освіти відповідно до Закону «Про освіту» Дмитрушківська ОТГ створила опорний навчальний заклад у с. Дмитрушках із метою рівного забезпечення всіх школярів громади якісною освітою. Опорна школа прийняла учнів старшої ланки Гереженівської школи та забезпечила організацію якісного підвезення школярів.

ПРОБЛЕМА. Школа села Гереженівки не могла надавати якісної освіти в старших класах. Наповнюваність класів також була низькою – лише 6 із 10 випускників 9 класу виявили бажання продовжити навчання в школі.

РЕФОРМА. Реформа освіти передбачає створення опорних шкіл та покликана забезпечити в рамках процесу оптимізації якісні та доступні освітні послуги в сільській місцевості. Мета оптимізації не в тому, щоб ускладнити школярам доступ до отримання знань, а щоб надати належні умови для навчання і вищий рівень освіти. Саме тому в Україні почали робити наголос на відкритті опорних шкіл. Натомість малокомплектні загальноосвітні школи I-III ступенів можуть стати II або I ступенів у разі недостатнього наповнення класів. Проте пониження ступеня шкіл-філій можливе лише за умови організації якісного підвезення дітей, що передбачає наявність автобусів і відремонтованих доріг.

Так, у травні 2018 року Дмитрушківському закладу середньої освіти було надано статус опорної школи, а через низьку наповненість класів старшої ланки знижено ступінь Гереженівської школи. З 2018 року школа села Гереженівки стала дев'ятирічкою. Складне рішення ухвалила Уманська районна рада. За новими знаннями учні Гереженівки з початку 2018/2019 навчального року розпочали їздити до Дмитрушківської загальноосвітньої школи I-III ступенів.

РЕЗУЛЬТАТ. Зоя Кріт, завідувач Гереженівської філії Дмитрушківської загальноосвітньої школи I-III ступенів, розповідає: «Оскільки в громаді створили опорний навчальний заклад у с. Дмитрушках, то наші діти після закінчення 9 класу продовжують навчання у Дмитрушківській школі, у 10 та 11 класах. З'явилася змога навчати дітей в опорній школі. Ще й маємо підвіз до школи. У громаді є шкільний автобус, який забезпечує перевезення наших дітей до закладу. У цьому році ми вже провели моніторинг бажання учнів 9 класів, 80% із них мають намір продовжити навчання в школі».

Спочатку не всі батьки старшокласників Гереженівської філії підтримали реорганізацію школи, адже були впевнені, що це в майбутньому призведе до закриття школи. «Ми не знали, чи приймуть нас в Дмитрушках після змін у школі. Постало питання, як їздити до школи, оскільки в нас немає власного автомобіля. Добре, що це питання було вирішено силами Дмитрушківської школи. Наші діти тепер отримують якісні знання в повноцінних класах опорної школи», – розповідає пані Світлана, мама 10-класниці Вікторії.

Така оптимізація шкіл зумовлює економію бюджетних коштів. У результаті в громаді з'являється можливість спрямовувати їх на оновлення комп'ютерної техніки, поліпшувати матеріально-технічну базу, проводити капітальні ремонти та покращувати якість освітніх послуг.

У 2018 році Дмитрушківська школа переглянула маршрутні рейси шкільного автобуса і включила село Гереженівку як пункт підвозу школярів. До цього через відсутність шкільного автобуса кожного дня школярі з Гереженівки долали шлях у понад 10 кілометрів (часто польовою дорогою) на рейсових маршрутах або батьки підвозили дітей власним транспортом. Для батьків важливо, щоб діти були доведені до школи в безпечних умовах. Шлях шкільного автобуса лежить через якісне дорожнє покриття сіл ОТГ. Графік перевезення до опорної школи зручний. У результаті, учні не виснажуються в дорозі, що позитивно позначається на їхній успішності.

«Нас возить шкільний автобус, забирає вранці та відвозить після закінчення занять. Це дуже зручно. Нам подобається тут навчатися. У нашій школі є сучасне обладнання для експериментів та мультимедійні дошки, на яких виконувати завдання набагато цікавіше», – ділиться враженнями Софія, учениця 10 класу, яка у зв'язку з реорганізацією школи с. Гереженівки їздить на навчання в центр громади.

ДОДАТКОВО. Дмитрушківська ОТГ утворилася 23 грудня 2018 року внаслідок об'єднання шести сіл: Гереженівки, Гродзевого, Пугачівки, Собківки, Старих Бабанів із центром у селі Дмитрушках. Загальна кількість жителів громади становить 6366 осіб. У зв'язку з проведенням оптимізації освіти в рамках шкільної реформи 2 філії Дмитрушківської загальноосвітньої школи I-III ступенів, у селах Гродзевому та Пугачівці, призупинили навчальний процес. На сьогодні в ОТГ працюють три школи I-III ступенів у селах Старі Бабани, Собківка та Дмитрушки та школа I-II ступеня в селі Гереженівка. Загальна кількість учнів громади – 630. В опорній школі ОТГ навчаються 288 школярів.

<https://tinyurl.com/tz6tgghr>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ОСВІТУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В М. УМАНІ

м. Умань, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Тривалий час діти, які мають особливі потреби, були ізольовані від своїх однолітків, не маючи широкого доступу до соціалізації та залучення до навчально-виховного процесу. З метою забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами на органи місцевого самоврядування покладено завдання організації інклюзивного навчання в школах та дитячих садках та створення інклюзивно-ресурсних центрів. У 2018 році в місті Умані відкрили перший інклюзивно-ресурсний центр, який тісно співпрацює в питаннях навчального процесу із закладами освіти та забезпечує корекційно-розвиткові послуги 75 дітям. А вже у 2019–2020 навчальному році вдалося створити умови та залучити до загального освітнього процесу 51 школяра з особливими потребами, що вдвічі більше ніж у попередньому році.

ПРОБЛЕМА. У зв'язку із відсутністю умов для навчання діти, які мають особливі освітні потреби, не мали змоги учитися разом із своїми однолітками та отримувати кваліфіковану допомогу спеціалістів. Єдиним виходом для батьків було індивідуальне навчання школяра вдома або оформлення в інтернатний заклад. Для отримання безкоштовної консультації та допомоги дефектолога в обласних закладах необхідно було возити дітей за 200 кілометрів від міста Умані до Черкас.

РЕФОРМА. У зв'язку з впровадженням освітньої реформи інклюзивне навчання визнано одним із пріоритетних напрямків розвитку освіти. У системі освіти головне – дати максимальні можливості для кожної дитини, у тому числі, створювати доступні та якісні умови для навчання та розвивати інклюзивну освіту. Завдяки цьому за співфінансування міської влади та освітньої субвенції із державного бюджету у вересні 2018 року в Умані відкрили Комунальну установу «Інклюзивно-ресурсний центр» Уманської міської ради. Для залучення в навчальний процес особливих дітей створили умови в 14 закладах загальної середньої освіти та у 2 дошкільних навчальних закладах.

РЕЗУЛЬТАТ. Для організації інклюзивного навчання створені відповідні умови для навчання дітей та забезпечення диференційованого психолого-педагогічного супроводу. Початок інклюзивній освіті було покладено у 2012 році, коли в навчально-виховному комплексі №7 організували навчання для 3 учнів з особливими освітніми потребами. Реформа освіти передбачає створення інклюзивних класів та умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

З 2018–2019 навчального року інтенсивно почали залучатися особливі школярі до шкільного навчального процесу. У навчальному 2019–2020 році 14 закладів середньої та 2 заклади дошкільної освіти забезпечують інклюзивне навчання школярам Умані. Кількість дітей, залучених до навчального процесу, є вдвічі більшою ніж у минулому році, а саме 51 учень. Для забезпечення якісного освітнього процесу до штатного розкладу введено 37 ставок асистентів вчителя. З великою відповідальністю за навчання особливих дітей співпрацюють вчителі-предметники, психологи, логопеди та вчителі-асистенти. Для особливих школярів створені всі умови, закуплено сучасне обладнання для проведення занять за новими методиками. Педагогічні колективи спрямовують свою роботу на формування позитивної думки, толерантного ставлення до дітей та руйнування психологічних бар'єрів щодо особливих учнів.

Заклади освіти, які забезпечують інклюзивне навчання, уклали угоду про співпрацю з «Інклюзивно-ресурсним центром». Метою відкриття центру було забезпечення дітей з особливими освітніми потребами корекційно-розвивальними послугами, проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей для виявлення у них особливих освітніх потреб, рекомендації щодо освітньої програми та організації інклюзивного навчання. У

результаті роботи інклюзивного центру 75 дітей із особливими освітніми потребами за 2018–2019 навчальний рік отримали освітньо-корекційні послуги.

У 2018 році з місцевого бюджету виділено 700 тис. грн на ремонт приміщення для інклюзивно-ресурсного центру та 30 тис. грн на придбання меблів та корекційно-навчального обладнання, а також направлено на діяльність та організацію навчального процесу 107 тис. грн державної освітньої субвенції.

Приміщення центру розташовано на першому поверсі з окремим входом та заїздом для учнів із обмеженими можливостями. Кабінети розділені на ігрові та навчальні зони. Нове обладнання, дидактичний матеріал, зручні меблі, пристосовані для дітей із особливими потребами. Іграшки та навчальний матеріал відповідають різним віковим категоріям дітей та їхнім освітнім потребам.

«Коли твоєї дитині встановлюють діагноз і необхідна корекція, постає питання, що ж робити. Не наїздишся в лікарні, по неврологіях, на реабілітацію в Черкаси, це надзвичайно важко, особливо якщо дитина погано ходить. Раніше, щоб отримати послуги дефектолога або логопеда, необхідно було влаштувати дитину в заклад. Деякі заклади могли відмовити. Тут беруть усіх, хто цього потребує. Перші позитивні зрушення у мого сина я помітила після 3 заняття. Дитина почала концентрувати увагу, вимовляти нові звуки. Ми ходимо в центр другий рік. Для цього не треба їздити, займати черги в обласній лікарні за два-три місяці наперед. Маленькі досягнення наших особливих дітей – насправді величезні перемоги. Я надзвичайно рада, що завдяки освітній реформі моя дитина має більші можливості, ніж ті діти, які старші на декілька років», – розповідає Софія Кисельова, мама 4-річного Мишка, вихованця ІРЦ.

У центрі працюють 6 кваліфікованих спеціалістів, серед яких вчителі-логопеди, дефектологи та практичні психологи. Центр розрахований на дітей віком від 2 до 18 років із порушеннями мовлення, опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку, порушеннями інтелектуального розвитку, з розладами аутистичного спектру, вадами зору та слуху. З квітня 2019 року фахівці центру надають комплексну оцінку освітніх потреб, яку вже пройшли 402 дітей. На початок 2019–2020 навчального року послугами центру користуються 55 дітей.

«Раніше таким діткам не було де отримати корекційно-розвиткові послуги в комплексі. У нашому центрі фахівці проводять індивідуальні заняття, а також розробляють комплексні освітні програми, враховуючи потреби та можливості кожної окремої дитини. Також ми співпрацюємо з педагогами та асистентами в закладах освіти. Вони можуть до нас звернутися за допомогою, рекомендацією, консультацією. Ми проводимо і тренінги з вчителями, і консультації з батьками, щоб вони розуміли, що не одні, а їм є на кого покластися. Я бачу результати дітей, які у нас займаються, це великий прогрес», – розповідає виконувачка обов'язків директора ІРЦ Анжела Музичук.

Для отримання консультації спеціалістів тепер батькам не має необхідності везти дитину до Черкас за 200 км, а достатньо просто записатися на прийом в інклюзивно-ресурсний центр. Два дні на тиждень фахівці проводять консультації за бажанням батьків або направленням від дошкільних або середніх закладів освіти. Педагоги надають рекомендації батькам, як створити найбільш сприятливі умови для успішного розвитку їхніх дітей. Послуги спеціалістів центру є безкоштовними.

Для розширення діяльності центру у 2019 році з міського бюджету виділено 508 тис. грн на ремонт другого поверху приміщення, де будуть розташовані окремі кабінети спеціалістів для проведення занять. З державної субвенції на освіту виділили 200 тис. грн на закупівлю дидактичного обладнання, яке допомагає розкривати та розвивати сильні сторони дітей із особливими освітніми потребами.

Спільні зусилля всіх рівнів влади та реформа освіти зробили потужний крок у забезпеченні рівного доступу дітей до освіти шляхом розвитку інклюзивної освіти в місті Умані.

<https://tinyurl.com/vp84ceg>

ОСВІТА БЕЗ БАР'ЄРІВ У ПІСОЧИНІ

смт Пісочин, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Ще кілька років тому інклюзивні школи в Україні були великою рідкістю. Навчальні заклади неохоче приймали дітей з особливими освітніми потребами, і відповідні умови для таких учнів були відсутні. Однак із часом ця ситуація в країні змінилася, зараз завдяки реформі «особливим» діткам уже легше здобути освіту у звичайній школі. Однією з таких є пісочинська школа «Мобіль».

ПРОБЛЕМА. Дев'ятирічна Анна Кобець має проблеми опорно-рухового апарату й пересувається на візку. У п'ятирічному віці дівчинка потрапила в аварію, отримавши травму спинного мозку. Невдовзі вони з мамою переїхали з рідної Полтави на Харківщину, бо саме тут Ані призначили реабілітацію. Оселилася родина в Пісочині (тут живе бабуся дівчинки) – селищі за 13 кілометрів від Харкова. У 2017 році, коли Ані виповнилося сім років, настав час іти в перший клас. При цьому, батьки дівчинки не хотіли, щоб їхня дитина навчатися вдома. Їм потрібна була школа, у якій створено всі умови для діток з обмеженими можливостями. Інакше б довелося просити адміністрацію закладу принаймні мінімально підлаштувати умови під Аню: щоб клас був на першому поверсі, щоб хтось допомагав заносити й виносити дівчинку з візком тощо. Однак і в такому разі її можливості пересування школою були б дуже обмеженими. До того ж, Ані все одно була потрібна постійна допомога, яку б учителі не змогли забезпечити самостійно.

РЕФОРМА. Інклюзивна освіта – один із трендів європейської освіти. А європейський вектор розвитку Україна обрала, коли у 2014 році підписала Угоду про асоціацію з ЄС. Це передбачає реалізацію європейських стандартів в українських школах, зокрема впровадження ідей інтегрованого та інклюзивного навчання.

Проте у цьому напрямі Україна почала рухатися ще раніше. У 2010 році Міністерство освіти і науки України запустило в роботу «концепцію розвитку інклюзивної освіти» (Наказ МОН від 01.10.2010 р. №912). А у 2011 році вийшла постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах». Однак цих змін виявилось недостатньо для повноцінного запуску інклюзивної освіти.

Істотні зміни у сфері інклюзивної освіти настали в жовтні 2018 року, коли в Україні набув чинності Закон №2541-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг», який регулює деякі питання доступу дітей з особливими потребами до навчання в дитсадку, школі, позашкільних установах і закладах професійної або професійно-технічної освіти. Відповідно до закону, місцева влада повинна забезпечити доступ дітей з особливими потребами до будівель, споруд і приміщень закладів освіти. Закон передбачає впровадження міжнародних і європейських стандартів захисту прав і законних інтересів осіб з особливими освітніми потребами. Це означає, що батьки можуть віддати дитину з особливими освітніми потребами навчатися в загальноосвітню школу, а школа не може їм відмовити. Цим законом також передбачено, що школа та дитсадок мають забезпечити доступ до освітнього процесу асистента дитини з особливими освітніми потребами. До того ж, навчальний заклад повинен створити для такої дитини всі необхідні побутові умови.

РЕЗУЛЬТАТ. У 2017 році Анна Кобець пішла в перший клас звичайної загальноосвітньої школи I–III ступенів «Мобіль». У цьому закладі є всі необхідні умови для «особливих» дітей, включаючи тих, хто має проблеми з опорно-руховим апаратом.

Школу, збудовану «з нуля» за два роки, відкрили 1 вересня 2017 року. Загалом цей навчальний заклад обійшовся у 74 мільйона гривень, які було виділено із селищного, районного, обласного та державного бюджетів.

Як розповідає директор навчального закладу Галина Волобуєва, спеціальні умови для учнів з особливими освітніми потребами створено, починаючи з прилеглої до школи території. «На стоянці перед школою передбачено місце для дітей на візках, яких привозять на машинах. Утім наші батьки привозять дітей на візках, оскільки живуть зовсім поруч. Коли ми займалися благоустроєм прилеглої території, бордюр робили зрізаним, щоб дітки на візках

без проблем проїжджали», – розповідає керівник школи. На вході до школи є пандус, який перевіряли з урахуванням ширини та нахилу, щоб дитина могла спокійно піднятися і з'їхати. У школі абсолютно всі двері й поріжки розраховані на те, щоб людина на візку легко проїхала. У школі є також спеціальний ліфт для комфортного пересування дітей з інвалідністю. У класі з Анею Кобець вчиться ще одна дівчинка, Поліна, яка теж пересувається на візку. Їхній клас (до речі, на другому поверсі) обладнаний антисколіозними партами, які індивідуально переробляли під дитину, щоб їй було комфортно сидіти, а ще регулюється висота парти. Коли школяр з інвалідністю втомився на уроці, то в його розпорядженні є кімната психологічного розвантаження. Там для дітей є пристосований умивальник, столик, тапчан, спеціально обладнаний туалет.

Аня та Поліна мають асистента Галину Більдіну, яка постійно доглядає дівчаток. Вона зустрічає їх біля порога школи, а далі супроводжує протягом дня.

Як каже директор школи, дівчатка, що пересуваються на візках, добре навчаються, нормально засвоюють матеріал, грають з усіма дітьми. «Аню добре прийняли, жодних психологічних бар'єрів у спілкуванні немає, її емоційний стан абсолютно нормальний. Вона себе не відчуває неповноцінною через те, що на візку», – каже мама дівчинки Анастасія Кобець.

<https://tinyurl.com/st3sblm>

ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНТЕГРУЄТЬСЯ В ЄС

м. Харків

РЕЗЮМЕ. Українські університети потребують визнання на міжнародній науково-освітній арені. У 2014 році в Україні запрацювала освітня програма Європейського Союзу Еразмус+. Вона дала можливість українським університетам розширити спектр курсів, які можуть вивчати студенти, та підвищити рівень компетенції викладачів. На Харківщині одним із найактивніших учасників програми є Каразінський університет, у якому вводять цілі дисципліни про ЄС, залучають до викладання європейських науковців і відправляють на стажування за кордон своїх студентів і викладачів.

ПРОБЛЕМА. Застарілі методи викладання, нечасте введення нових курсів лекцій, брак кваліфікації викладачів українських університетів не дозволяють належно популяризувати вищу освіту в Україні. Ці фактори перешкоджають вищим навчальним закладам України достатньо інтегруватися в глобальний науково-освітній простір, отримати високу міжнародну репутацію і широке визнання. Українці все більше прагнуть отримати вищу освіту в країнах Європейського Союзу, натомість українська освіта є менш привабливою для іноземних студентів і аспірантів.

РЕФОРМА. У рамках співробітництва з ЄС у 2014 році Україна долучилася до міжнародної освітньої програми Еразмус+. Основною метою програми є розвиток молодіжної мобільності, сприяння сталому розвитку країн-партнерів у галузі вищої освіти, робота з молоддю, становлення європейського виміру у спорті та розповсюдження європейських цінностей у цілому.

Працює програма за напрямками: співпраця задля розвитку інновацій та обміну успішними практиками, підтримка реформ у сфері освіти, програма «Жан Моне», спорт. Участь в Еразмус+ передбачає обміни студентів та викладачів, тобто українські студенти можуть поїхати на навчання до європейського закладу вищої освіти, а викладачі та науковці пройти стажування чи практику. Та головне, у рамках цієї програми українські виші мають можливість запровадити в себе цілі курси лекцій про Євросоюз і запросити читати їх своїм студентам викладачів із країн ЄС.

Наразі проєкт Еразмус+ розрахований до 2020 року, його бюджет складає 14 мільярдів 700 мільйонів євро і розрахований на навчання та підготовку за кордоном 2 мільйонів студентів закладів вищої освіти.

Ці кошти передбачені на стипендії для студентів і зарплати викладачів, проїзд, проживання, страхування, візу, спільні проєкти, впровадження нових дисциплін в українських ВНЗ. Навчатися за програмою можна від трьох до 12 місяців, а проходити практику – від двох до 12 місяців. Стажування, викладання та підвищення кваліфікації триває від п'яти днів до двох місяців.

У 2021 році розпочнеться новий етап програми, що триватиме до 2027 року.

РЕЗУЛЬТАТ. Одним із найактивніших учасників програми на Харківщині є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, який протягом 2014–2019 років втілював 119 проєктів за всіма напрямками програми Еразмус+.

Зокрема, за програмою «Жан Моне» (в Україні діє з 2001 року, із 2014 продовжила діяльність у рамках програми Еразмус+) працюють з 2013 року, за цей період було виграно 10 проєктів.

За словами начальника Управління міжнародних відносин ХНУ імені В. Н. Каразіна Олександра Хижняка, такі програми, як «Жан Моне», є пріоритетами розвитку. Завдяки реалізації стандартів і залученню професорсько-викладацького складу ЄС студенти мають змогу прослухати не одну лекцію закордонного викладача, а цілий курс. Це дає можливість якісно ознайомитися з традиціями освіти в ЄС і утвердити ці стандарти у своєму університеті.

Минулого року університет здобув перемогу в конкурсі Жан Моне, за яким реалізується проєкт – курс лекцій «Зовнішня політика Європейського Союзу». Його запровадили на факультеті міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу на три роки – з вересня 2018-го по серпень 2021-го.

«Лекції курсу «Зовнішня політика ЄС» читають викладачі нашого університету і європейських університетів та науково-дослідних установ, зокрема з Італії, Німеччини, Швейцарії та Фінляндії, – зазначає координатор проєкту «Зовнішня політика Європейського Союзу» Аліна Червяцова. – Фінансова підтримка з боку Європейської Комісії дозволяє нам безпосередньо ознайомитися з досвідом європейських колег і, відповідно, забезпечити вищий рівень викладання.

Цьогоріч ХНУ імені В. Н. Каразіна запровадив ще чотири дисципліни для старших курсів у рамках «Жан Моне»: для юридичного факультету виграли проєкт «Кримінальна політика Європейського Союзу» та «Європейські стандарти місцевого самоврядування та регіональна політика ЄС»; для факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу – «Європейська інтеграція України в промисловість 4.0»; спільно для історичного факультету і факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу впроваджуватимуть проєкт «Інфраструктура, яка об'єднала Європу: погляди на історію, сучасний розвиток та потенціал у майбутньому». Еразмус+ виділив на ці курси більш ніж 115 тисяч євро.

Інша можливість для вищої освіти в рамках програми Еразмус+ – це міжнародні обміни студентами, завдяки яким українці можуть поїхати до іноземних університетів і прослухати там курси лекцій, які не читаються в їхніх ВНЗ.

«У рамках програми Еразмус+, зокрема в напрямі міжнародних обмінів, діють 46 договорів, за якими надано 54 стипендії для студентів і 64 стипендії для викладачів. Також розширюються можливості отримання подвійних дипломів у різних галузях за 11 партнерськими програмами з європейськими закладами вищої освіти. Тобто, студент матиме два дипломи: український і європейський», – розповідає Олександр Хижняк.

Для цього ВНЗ важливо не лише забезпечувати академічну мобільність своїх студентів, а й залучати до закладу іноземних здобувачів освіти. У 2018–2019 навчальному році до Каразінського університету за програмою Еразмус+ приїхало десять іноземних студентів.

«Саме європейські програми зараз дають максимальний ефект і можливість підвищити свій викладацький чи навчальний рівень. Це важлива складова інтернаціоналізації навчання. До 2025 року в глобальному науково-освітньому просторі бачимо Каразінський університет органічно інтегрованим у світове співтовариство університетів таким, що має високу міжнародну репутацію і широке визнання, активно ангажованим у двостороннє та багатостороннє міжнародне партнерство, привабливим для іноземних студентів і аспірантів», – розповідає Олександр Хижняк.

<https://tinyurl.com/qpcqyak>

ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМ. АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА ІНТЕГРУЄТЬСЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

м. Дніпро

РЕЗЮМЕ. За роки незалежності українська вища освіта застаріла, її стандарти не відповідають сучасним потребам економіки та її інноваційному розвитку. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом стало поштовхом для розвитку української вищої освіти. Включення України до європейської програми Еразмус+ дозволяє розвивати потенціал вищої освіти України. Дніпровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна (ДНУЗТ) бере активну участь у цій програмі, запроваджує європейські курси та підвищує освітній рівень своїх викладачів та студентів.

ПРОБЛЕМА. Вища освіта в Україні має великі проблеми. Фактично, у більшості своїй вона відірвана від реального життя, економіки. Неякісне управління в університетах призводить до непрозорості їхньої діяльності, низького рівня співпраці з бізнесом, державою/державами, іншими ВНЗ, старіння матеріально-технічної бази. Усе це, звісно, відображається на якості вищої освіти.

РЕФОРМА. У 2014 році Верховна Рада прийняла закон «Про вищу освіту». Закон визначає основні правові, економічні та організаційні засади функціонування вищої освіти на принципах інтеграції освіти, науки та інновацій, автономії вищих навчальних закладів, рівного доступу до якісної вищої освіти, співпраці вищих навчальних закладів із бізнесом і державою.

Олена Кабаченко семестр навчалася у Чеському технічному університеті. Фото: Олена Кабаченко

В основу закону покладено концептуальні засади модернізації вищої освіти, що полягають в інтеграції вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти шляхом реалізації положень та принципів Болонського процесу. Інтеграція потребує підвищення якості управління університетами, забезпечення прозорості їхньої діяльності, забезпечення якості та модернізації вищої освіти.

У 2014 році завдяки підписанню Угоди про асоціацію та прийняттю закону «Про вищу освіту» ЄС включив Україну до програми Еразмус+. Проекти програми розвивають

потенціал вищої освіти, у тому числі сприяють обміну студентами і викладачами між університетами різних країн. Україна – одна з держав-партнерів.

РЕЗУЛЬТАТ. У програмі Еразмус+ взяв участь і Дніпровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна (ДНУЗТ). Консорціум проекту «Інжиніринг криз та ризиків у сфері транспортних послуг»

представлений 17 партнерами з 6 країн (Польща, Німеччина, Франція, Україна, Азербайджан, Туркменістан). Грант-холдер проекту – Варшавська політехніка.

Бюджет – 999 949 євро, термін виконання – 3 роки. Проєкт розпочався 15 листопада 2018 року.

Не тільки на Еразмус+, але й на інші європейські програми активно подаються у ДНУЗТ: Темпус, Дії Марії Склодовської-Кюрі, Horizon 2020. Ректор закладу Олександр Пшінько каже: щороку кількість можливостей для студентів та викладачів тільки зростає.

Олена Кабаченко вивчає у ДНУЗТ промислове та цивільне будівництво та вже підробляє в будівельній компанії. На програму академічної мобільності від Еразмус+ подалася у 2018 році, успішно виграла грант, а на початку 2019 відправилася до Чеського технічного університету, що в Празі.

Тепер отримані знання дозволяють професійно зростати в Україні.

«Один із предметів мене дуже зацікавив. Це «Аналіз залізобетонних споруд». В Україні не зустрічала подібного. Ми дивилися креслення і намагалися зрозуміти, правильно або неправильно розкладена арматура, вивчаючи більш специфічні питання, що стосуються спеціальності. Я цим дуже зацікавилася. Зараз, працюючи в українській будівельній компанії, можу визначити, добре чи не дуже щось зроблено, що потрібно підправити», – розказує дівчина.

Заохочуючи своїх студентів брати участь в таких програмах, університет розширює кількість предметів, які можуть вивчати студенти, підвищує якість їхньої освіти.

Навчання, викладання, стажування та навіть праця за кордоном – такі можливості дають європейські програми. ЄС надає громадянам країн та держав, що не входять до Союзу, безкоштовний доступ до різних освітніх, наукових і культурних проєктів. Завдяки ним українські студенти, науковці та інші фахівці пробують сили в міжнародних вишах та компаніях, отримуючи унікальний досвід. А потім із новими знаннями повертаються на Батьківщину.

<https://tinyurl.com/tx6dtu3>

ПРОСТІР НОВИХ ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Більшівцівська ОТГ, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. У переліку першочергових повноважень, які мають реалізовувати новостворені об'єднані територіальні громади, одне з найважливіших місць належить освіті. Створення на надання якісних освітніх послуг жителям громади – це мета самоврядування в соціально значущій сфері життя громади. Поряд із цим реалізація секторальної реформи освіти, прийняття нового Закону України «Про освіту» сформували нові правила та вимоги до якості освітньої послуги, нову філософію освіти. В Івано-Франківській області одною із перших громад у реалізації цієї реформи була Більшівцівська ОТГ. У громаді створена опорна школа, на базі якої почали запроваджувати у відповідності до Закону навчання за моделлю Нової української школи (НУШ).

ПРОБЛЕМА. Одним із критеріїв формування об'єднаної територіальної громади та показником її спроможності після створення є можливість забезпечити жителів громади якісними освітніми послугами. Ефективне функціонування освітніх закладів у населених пунктах, достатня кількість молоді, що навчається в них, – це формування молодого покоління, забезпечення майбутнього громади. Але реалії ставили багато питань, як це зробити.

Проблеми освіти на сільських територіях полягали у двох площинах. По-перше, це малокомплектні школи. Коли в одному класі налічується від одного до кількох учнів. В одному приміщенні класу відбувається одночасно кілька занять із різних предметів для різних вікових категорій. При малій кількості увага має приділятися кожному, але немає здорової конкуренції між учнями, немає спілкування між ними під час заняття, немає середовища для генерування думок та їх застосування. При такій широкій різноплановості вчителя виникає питання щодо його професійності та підвищення кваліфікації.

Заняття в Більшівцівській загальноосвітній школі I-III ступенів. Фото: Наталя Самочко

По-друге, питання ефективності щодо утримання та обслуговування такого малокомплектного навчального закладу. Умови навчання в сільських школах зупинились на рівні 80-х років. Холодні старі приміщення, дуже погане матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, освітньої субвенції, яка йде за учнем, не достатньо для утримання закладу.

Постає завдання оптимізувати освітні заклади в сільських територіях. Підвищити їхню економічну ефективність та створити якісне, нове середовище та атмосферу з інноваційними засобами для здобуття базових знань та компетентностей молоддю ОТГ. Вирішення цього питання потребує великих зусиль та інформаційної роботи з жителями, щоб уникнути суспільного спротиву

впровадженню освітньої реформи.

РЕФОРМА. Після створення Більшівцівської селищної об'єднаної територіальної громади, у складі якої 10 населених пунктів, виникла потреба реалізовувати зміни в освітньому просторі. Вони почалися з того, що Більшівцівська загальноосвітня школа I - III ступенів стала одним із перших в області опорним навчальним закладом із чотирма філіями. Школа стала провідником нового підходу до надання якісних освітніх послуг. У своїй діяльності вона спиралась на дотримання принципу якості, забезпечення привабливості та соціалізації, перетворилась на ресурсний центр із гарантованим профільним навчанням та високим рівнем комунікації зі всіма суспільними групами.

Для становлення і розвитку опорної школи було задіяно інвестиційний компонент сумою в 3,5 млн. грн. Кошти використано на виконання ремонтних робіт шкільних приміщень та їдальні, облаштування санвузлів із доступом для дітей з обмеженими можливостями. Придбано обладнання для 15-ти кабінетів, серед яких кабінети біології, хімії, фізики, математики, географії, образотворчого мистецтва, трудового навчання та спортивний зал, приміщення оснастили новими шкільними меблями. Виконано комплекс робіт із забезпечення енергоощадності та енергоефективності. Придбано інтерактивний комп'ютерний комплекс. Для налагодження доїзду учнів із населених пунктів ОТГ придбано три шкільні автобуси. Особлива увага приділена зміцненню кадрового потенціалу Молодий колектив брав участь у тренінгах, семінарах, освоював нові методи викладання, готувався до запровадження навчання за моделлю Нової української школи.

Школярі отримали абсолютно новий, цікавий, оснащений освітній простір.

РЕЗУЛЬТАТ. Сьогодні Більшівцівська школа у відповідності до Закону перереєстрована як ліцей, який у громаді є освітньо-культурним осередком. Тут сформована якісна атмосфера для надання освітніх послуг та застосовується демократична модель управління навчальним закладом. Він має свій статут та стратегію, розроблену спільно з учнями, батьками та адміністрацією. Учні в школі, крім отримання базових знань, здобувають певні компетенції. Здобувають навички комунікації, роботи в команді, практично застосовувати здобуті знання, нести відповідальність за прийняті рішення, готовність до саморозвитку протягом всього життя. Сформований хороший рівень конкуренції.

Застосовується змішане навчання. У двох класах проводиться навчання за моделлю НУШ. До управління школою та планування уроків залучаються учні та батьки. Залучається додаткове фінансування на проєктній основі а також через краудфандингову платформу. Ідеологами багатьох проєктів є шкільна молодь. Вони їх готують та реалізують.

У навчальному закладі проходить багато заходів, які розвивають шкільну молодь, формують патріотичне ставлення до своєї громади. Вони висловлюють свою думку, генерують бачення майбутнього, і влада – місцеве самоврядування - їх чує і прислухається до них. Як зазначила директор навчального закладу Наталя Самочко, «це власне те, для чого ми в школі працюємо: не для паперів, не для начальників, не для педагогів, а для дітей».

ДОДАТКОВО. Наталя Самочко, директор Більшівцівського ліцею. Тел.: +38 (096) 935-24-27, e-mail: natala_samoch@i.ua, bilshschool@i.ua

АГЕНЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДОПОМАГАЄ МІСЦЕВОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВУ

м. Чернігів

РЕЗЮМЕ. В Чернігівській області немає інституції, яка б координувала діяльність суб'єктів інфраструктури для МСП на обласному рівні, відсутній майданчик для комунікацій між сектором досліджень і розробок та підприємництвом. Таким майданчиком прагне стати Агенція регіонального розвитку. Сьогодні Агенція – це місце, де бізнес може не лише працювати, а й навчатися.

ПРОБЛЕМА. Частка малих та середніх підприємств (МСП) у загальній кількості підприємств області 99,9%, а обсяг реалізованої ними продукції та послуг досягає 75% від загальнообласного показника. Поряд із тим, в області немає інституції, яка б координувала діяльність суб'єктів інфраструктури для МСП на обласному рівні, відсутній майданчик для комунікацій між сектором досліджень і розробок та підприємництвом.

РЕФОРМА. Агенція регіонального розвитку Чернігівської області (АРР) створена у 2017 році, проте вже входить до п'ятірки кращих в Україні. АРР – принципово нова організація з розвитку бізнесу. Вона є посередником між владою, громадськістю та бізнесом.

Перші кроки зробили до цього самі: сьогодні Агенція – це місце, де бізнес може не лише працювати, а

Сергій Хоботня, керівник АРР Чернігівської обл. Фото: Архів АРР

й навчатися. Щотижня відбуваються певні тренінги. Тематику часто формують самі ж підприємці.

«Мені, як підприємцю-початківцю, важливо, аби під боком була людина чи структура, до якої можна звернутися за порадою чи роз'ясненням. Звичайно, в області є профільні управління та відділи, однак вони не стануть щоразу розмінюватися на поодинокий випадок. Тим паче, якщо мова йде не про бюджетоутворююче виробництво, – ділиться Ігор з Сосниччини. – В Агенції ж можна не просто отримати необхідні знання, а й знайти партнерів».

Підприємець зауважує, що завдяки консультаційній роботі Агенції зміг розібратися в податкових новаціях, таким чином вберігши свою справу від провалу ще на старті.

«Щоб не говорили про користь безконтактних системи надання послуг (ред., таким чином знижується ризик корупційної діяльності), однак підприємцю, який лише «розкручується», необхідне живе спілкування. Дістатися посадовців не так уже й просто. А тут от він, та ще й із відповідями на твої питання», – пояснює пан Ігор.

РЕЗУЛЬТАТ. Очільник APP особливим фактором діяльності вважає зацікавленість в абсолютно різних галузях. «Ми разом із Чернігівським національним технологічним університетом (співзасновником Агенції) є майданчиком для роботи IT-кластеру в області», – акцентує увагу Сергій Хоботня. – Крім того, ми самі відкриті до нових знань та беремо участь у різноманітних навчальних проєктах, зокрема за підтримки ЄС. Саме чергове навчання в рамках ініціативи FORBIZ і стало основою написання проєкту створення Центру підтримки підприємництва, інновацій та стартапів Чернігівської області. Проєкт виборів фінансування Державного фонду регіонального розвитку», – додає керівник Агенції.

Чернігівщина – пілотний регіон, на основі якого створювалися рекомендації для всіх областей України. Обрали Сіверщину з огляду на активне покращення бізнес-клімату за останні кілька років як у регіоні загалом, так і в обласному центрі зокрема: підвищення рівня інвестиційної привабливості до ualNV4 (високий рівень); зростання кредитного рейтингу до рівня uaBBB+; 6 місце в рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business.

Що планується зробити в рамках проєкту? Створити постійно діючий Центр на базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області. Зробити відповідне технічне оснащення та організувати діяльність бізнес-акселератора, коворкінг зони, інноваційної лабораторії-майстерні. Тут планують налагодити координацію діяльності між МСП та всіма організаціями, які відповідають у тій чи іншій мірі за інфраструктуру підтримки підприємництва області. А ще надавати інформаційно-консультативну, менторську та експертну підтримку представникам МСП області.

Для кого створюється Центр? Для сприяння МСП, залучення інвесторів, венчурних фондів, міжнародних фінансових організацій. Окремо планують залучити молодь, дослідників, винахідників та новаторів, а також підприємців-початківців.

«Агенцію надихає створення Центру. Також це є чудовим прикладом для молодих і амбітних, що вже згодом тут працюватимуть. Усе можливо. Для цього варто мати бажання і достатньо наполегливості. Місія здійсненна», – зауважує Сергій Хоботня.

<https://tinyurl.com/wxebgrz>

ЦЕНТР ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ М. ДНІПРА ДОПОМАГАЄ ПІДПРИЄМЦЯМ РОЗВИВАТИСЯ

м. Дніпро

РЕЗЮМЕ. Українському малому та середньому бізнесу (МСБ) для виходу на найбільший у світі ринок Європейського Союзу потрібні ресурси, нові знання і технології. Ініціатива ЄС EU4Business із бюджетом 320 млн. євро охоплює 43 проекти в країнах Східного партнерства. Центр інформаційної підтримки бізнесу м. Дніпра підвищує конкурентоспроможність і поліпшує доступ до фінансування для МСП Дніпропетровської області.

ПРОБЛЕМА. У 2014 році ВВП країни впав на 6,8%. Увесь рік Росія продовжувала політику обмеження українського імпорту, розпочату ще у 2013 році. Промвиробництво виросло лише в дев'яти областях на захід від Дніпра. У 2015 році статистика зафіксувала падіння ВВП на 9,9%, ріст промвиробництва лише в трьох областях.

«Бізнесу було непереливки: або ти ворушишся та підлаштовуєшся під нові реалії, або закриваєшся», – каже Ярослав Кошманенко, керівник компанії «Бізнес.Інновації.Технології.», яка займається підвищенням ефективності бізнесу з 2012 року.

РЕФОРМА. У першій половині 2017 року, у рамках ініціативи EU4Business, при Дніпропетровській торгово-промисловій палаті відкрився Центр інформаційної підтримки бізнесу м. Дніпра (ЦІПБ м. Дніпра). Його мета – розвинути навички МСБ у веденні бізнесу і покращити діловий клімат у країні.

Де знайти фінансові ресурси та як розвинути навички ведення бізнесу – про це 12 спікерів-кращих знавців індустрії ділилися знаннями та лайфхаками зі 150-ма слухачами 22 жовтня 2019 року в Дніпрі

Ярослав Кошманенко, власник МСБ-компанії.
Фото: Антон Філіппов

на Форумі «Технологічний прорив. Роль малих і середніх інноваційних, високотехнологічних компаній в українській економіці», організованому ЦІПБ м. Дніпра за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку.

РЕЗУЛЬТАТ. ТОВ Кошманенка нещодавно впровадило в одній із компаній програму «Управління торговим підприємством», встановили і налаштували її під потреби замовника. Для іншої фірми вони створили віртуальний офіс на сервері за кордоном за чотири робочі дні.

«Це завдяки тому, що відвідую заходи ЦІПБ м. Дніпра, намагаюсь використовувати інструменти, які пропонують, та впроваджувати їх у себе в компанії», – каже підприємець.

Він упевнений, що технологічний прогрес та інновації – вирішальні фактори для прориву, і завдячує заходам у рамках ініціативи EU4Business за консультації з технологій маркетингу і продажів для бізнесу, організації та систематизації процесу залучення клієнтів.

Станом на сьогодні по всій країні діють 15 центрів інформаційної підтримки бізнесу.

Сіверщину з огляду на активне покращення бізнес-клімату за останні кілька років як у регіоні загалом, так і в обласному центрі зокрема: підвищення рівня інвестиційної привабливості до ualNV4 (високий рівень); зростання кредитного рейтингу до рівня uaBBB+; 6 місце в рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business.

Що планується зробити в рамках проєкту? Створити постійно діючий Центр на базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області. Зробити відповідне технічне оснащення та організувати діяльність бізнес-акселератора, коворкінг зони, інноваційної лабораторії-майстерні. Тут планують налагодити координацію діяльності між МСП та всіма організаціями, які відповідають у тій чи іншій мірі за інфраструктуру підтримки підприємництва області. А ще надавати інформаційно-консультативну, менторську та експертну підтримку представникам МСП області.

Для кого створюється Центр? Для сприяння МСП, залучення інвесторів, венчурних фондів, міжнародних фінансових організацій. Окремо планують залучити молодь, дослідників, винахідників та новаторів, а також підприємців-початківців.

«Агенцію надихає створення Центру. Також це є чудовим прикладом для молодих і амбітних, що вже згодом тут працюватимуть. Усе можливо. Для цього варто мати бажання і достатньо наполегливості. Місія здійснення», – зауважує Сергій Хоботня.

<https://tinyurl.com/wxebgrz>

СЕЛИЩЕ НА ВЕЛИКОБУРЛУЧЧИНІ ЗАПРОВАДЖУЄ СОРТУВАННЯ СМІТТЯ

с. Федорівка, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Роками селище Федорівка Великобурлуцького району страждало від стихійних звалищ сміття. У 2018 році сільська рада, коли поступово прийняла на свій баланс увесь житловий фонд, почала прибирати ці території. Але купи сміття зростали. Сільрада прийняла свою програму щодо поводження з відходами і за півроку привчила місцеве населення викидати сміття не в лісосмуги, а в кольорові контейнери – для пластику і скла.

ПРОБЛЕМА. У селищі Федорівці Великобурлуцького району на майже півтисячі жителів до 2018 року не було жодного контейнера для сміття. Непотріб селяни зносили на стихійні сміттєзвалища в ярках і лісосмугах. Прийнявши на свій баланс житловий фонд, сільрада почала відповідати за ці території і прибирати. Одразу ж вивезли близько 600 тонн побутових відходів, але купки сміття виростали знову. Дійшли висновку, що потрібно на території громади установлювати контейнери для сміття. Спочатку у Федорівці вирішили придбати спеціальні пакети для сміття. Люди б самі сортували відходи, а трактор у визначений день і час приїздив і забирав наповнені пакунки біля подвір'їв. Закупили, визначили ціну у 7 гривень за пакет, однак справа не пішла. Сміття й далі накопичувалося.

РЕФОРМА. Згідно з Угодою про асоціацію з ЄС Україна має врегулювати напрям «Управління відходами та ресурсами». Перший крок було зроблено 1 січня 2018 року, коли набули чинності ухвалені у 2012 році зміни до Закону «Про відходи», відповідно до яких усі в нашій державі зобов'язувалися сортувати сміття.

РЕЗУЛЬТАТ. Федорівська сільська рада у 2017 році затвердила свою програму щодо поводження з твердими побутовими відходами, розраховану на три роки (до 2020 року). Наприкінці літа 2018 року закупили перші 20 контейнерів (зараз їх 28). На це з місцевої скарбнички витратили 49 тисяч гривень. Жовті – для пластику, і зелені – для скла. Почали роз'яснювати людям, як треба сортувати сміття, а для наочності кидали в контейнер пластикову пляшку. Зараз сільрада навіть готує фільм з роз'ясненнями, бо трапляється мішанина, коли люди в контейнер для скла крім нього кидають і папір, і решту непотребу. Тому надалі планують установити ще третій контейнер, а самі майданчики (зараз їх 15 у селищі), де стоять баки, обладнати навісами, які б захищали від дощу та снігу. Далі – більше.

Баки для роздільного збору сміття у Федорівській сільській раді. Фото: Федорівська сільська рада

В 2019 році за співфінансування з районного бюджету Федорівка придбала тракторець МТЗ-821, щоб самостійно вивозити сміття на відведене сільрадою місце під тверді побутові відходи (ТПВ) поблизу Федорівки, бо до того залучали «приватників». Наступний крок – до кінця 2019 року закупити до 100 контейнерів і поширити свій досвід сортування ще на два села, Довжанку та Курганне. Зібраний пластик поки що складають у будівлі старого гаража біля сільської ради, а скло вивозять на місце під ТПВ, бо ще люди в баки для скла викидають й інше сміття. На майбутнє в громаді планують переобладнати місцеву стару котельню під склад для пластику. Збираються також до кінця року укласти угоду на вивезення сміття. Не зробили цього раніше, бо придивлялися, чи спрацює нововведення в селі. «Виво-

зячи сміття, громада зароблятиме гроші на утримання комунального підприємства, яке в нас поки що дотаційне», – поділився планами Федорівський сільський голова Сергій Сисоєв.

За майже рік у Федорівці назбирали близько 30 кубів пластику. «Головне, що цей пластик не потрапить у ліс, лісосмуги, ярки, наші три озера», – наголошує Сергій Сисоєв.

За словами сільського голови, щоб Федорівці при звичаїлися до сортування, їм знадобилося півроку.

Поява контейнерів і роз'яснювальна робота привели до того, що зараз уже жителі сусідніх сіл кажуть, що їм потрібно таке саме, як у Федорівці. Та й сам райцентр цього року закупив сміттєвоз і планує за прикладом Федорівки поставити на вулицях контейнери.

ДОДАТКОВО. Норма Закону «Про відходи», що стосується сортування сміття, так і не запрацювала належним чином на рівні держави. Для цього потрібно ухвалити новий цілісний закон про відходи, який би відповідав директивам ЄС. Зокрема, Україна повинна підготувати плани щодо управління відходами згідно з п'ятиетапною ієрархією відходів і програм щодо попередження утворення відходів, визначити уповноважений орган (органи) у цій сфері, підготувати національну стратегію щодо зменшення кількості міських відходів, що розкладаються під впливом мікроорганізмів (біорозкладані), які спрямовуються на полігони, створити реєстр закритих майданчиків відходів видобувної діяльності, і головне – прийняти відповідне національне законодавство. Законопроект, який закладає основи системи зі зменшення утворення сміття, його повторного використання, переробки, компостування тощо, уже напрацьований народними депутатами України ще минулого скликання.

<https://tinyurl.com/vurzjc5>

ЗМІЙВСЬКА ФАБРИКА РОБИТЬ ПАПІР ІЗ ВІДХОДІВ

м. Зміїв, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Зміївська паперова фабрика – єдина в Україні, яка переробляє упаковки Tetra Pak. Завдяки введенню безвізового режиму та зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом фахівці підприємства стали частіше їздити за досвідом і новими партнерами до країн ЄС, де переробка сміття добре розвинута. Як наслідок, фабрика змогла економити на купівлі обладнання та вдвічі збільшила обсяги переробки за останні п'ять років.

ПРОБЛЕМА. На відміну від країн Євросоюзу, через недосконале законодавство Україна має проблеми з управлінням відходами: великі обсяги утворення відходів, малі обсяги переробки та повторного використання відходів тощо. Крім того, до 2014 року українці, які хотіли б займатися переробкою сміття, мали складнощі зі здобуттям необхідних знань через візові перепони до країн ЄС, а також через високу вартість обладнання для переробки, яке потрібно було купувати також у Євросоюзі.

РЕФОРМА. У Європейському Союзі питання відходів регулюється низкою директив про відходи, про захоронення відходів, про управління відходами видобувної промисловості. Держави-члени ЄС використовують такі директиви для впровадження європейських норм у своє національне законодавство. У рамках впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС наша держава також зобов'язалась впровадити ці директиви ЄС, щоб стати екологічно безпечною та розв'язати проблеми з відходами.

В Україні діє спеціальний закон про відходи, проте він не зовсім відповідає європейським принципам. Уряд України вирішив комплексно підійти до розв'язання проблеми з відходами й тому у 2017 році прийняв Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року, а у 2019 році – Національний план управління відходами до 2030 року.

Процес переробки упаковки Tetra Pak на Зміївській паперовій фабриці. Фото: сайт zpf.com.ua

Крім того, у 2017 році запрацював безвізовий режим між Україною та Євросоюзом. Українці, які мають біометричні паспорти, можуть приїжджати в країни ЄС із діловою чи туристичною метою або в сімейних справах на термін до 90 днів протягом 180-денного періоду протягом року. Візи було скасовано до всіх держав-членів ЄС, за винятком Ірландії та Великої Британії. Це дало можливість українським підприємцям переймати досвід європейських переробників сміття, шукати в ЄС партнерів. А запровадження зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом, яка запрацювала в рамках Угоди про асоціацію, скасувало, зокрема, мито на обладнання, яке можуть закупати українські підприємці.

РЕЗУЛЬТАТ. На Харківщині є підприємство, яке вже активно працює над покращенням ситуації з відходами в Україні, оскільки саме займається переробкою відходів. Це Зміївська паперова фабрика, яка випускає свою продукцію – пакувальні види па-

перів, крафт-папір, газетний папір тощо – з вторсировини. Ця фабрика єдина в Україні, де переробляється пакування Tetra Pak, що є важливим для екології процесом, оскільки, потрапивши на звалище, це пакування розкладатиметься сотні років. Крім того, Зміївська паперова фабрика переробляє макулатуру на якісний екологічний папір, для виготовлення якого не було зрубано жодного дерева.

За словами директора підприємства Юрія Калиниченка, Tetra Pak на підприємстві почали переробляти у 2008 році й щороку вдосконалювали технології. Та значно пришвидшився цей процес, коли запрацював безвізовий режим між Україною та Євросоюзом. Так, отримавши можливість відвідувати країни ЄС без оформлення для цього візи, працівники Зміївської паперової фабрики почали частіше їздити до європейських колег, щоб обмінюватися досвідом.

Завдяки таким візитам на Зміївському підприємстві вже змогли покращити свою технологію виробництва паперу з відходів. А введення зони вільної торгівлі з ЄС дало можливість Зміївській компанії зекономити на купівлі обладнання. «Ми більше не платимо мито на обладнання, що закупаємо. Раніше це мито складало 5% – невелика, але все ж вигода», – пояснює Юрій Калиниченко.

Загалом він вважає, що після вибору євроінтеграційного курсу Україною в країнах ЄС покращилося ставлення до вітчизняних бізнесменів. «Якби не Угода про асоціацію, думаю, нас би ніхто так часто не кликав у країни ЄС, оскільки ми б просто не були їм цікавими. А зараз нас запрошують на різні підприємства і тренінги, щоб покращувати взаємини між європейськими партнерами та нами», – впевнений зміївський бізнесмен. За його словами, такі візити й запозичені в країнах Євросоюзу інновації дали свої результати: якщо у 2014 році фабрика виробляла 5500 тонн паперу, то зараз обсяги виробництва зросли майже вдвічі й сягають 10 000 тонн на рік.

<https://tinyurl.com/yxxd54l2>

У БЛИЗНЮКАХ ДІТИ ВЧАТЬ СЕЛИЩЕ СОРТУВАННЮ СМІТТЯ

смт Близнюки, Харківська область

РЕЗЮМЕ. Смітєва проблема в Близнюках стояла досить гостро: несанкціоновані звалища, відмови місцевих жителів укладати договори на вивезення твердих побутових відходів і давня звичка людей спалювати, закопувати або вивозити сміття до лісу. Селищна рада встановила баки для роздільного збору відходів, але люди неохоче користувалися цією можливістю. Щоб привчити населення до сортування сміття, селищна рада заручилася допомогою школярів.

ПРОБЛЕМА. За різними оцінками, обсяги утворення твердих побутових відходів в Україні складають понад 11 мільйонів тонн (без урахування тимчасово окупованих територій, АР Крим та м. Севастополя), а показник утворення відходів в Україні в середньому становить 250–300 кілограмів на рік на людину. Звичка сортувати сміття – це перший крок до розумного поведіння з відходами. Та якщо в містах дедалі більше людей окремо викидають принаймні пластик, скло, папір, то в сільській місцевості й досі актуальною проблемою залишається налагодження вивезення сміття, відсутність баків для сортування та небажання людей правильно утилізувати відходи.

РЕФОРМА. П'ять років тому, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання змінити екологічну політику, зокрема у сфері управління відходами. Головним пріоритетом європейського законодавства, до якого і має наблизитися вітчизняне, є повторне використання та переробка, а не спалювання та захоронення відходів на сміттєзвалищах.

З 1 січня 2018 року в Україні набули чинності норми статті 32 Закону України «Про відходи», відповідно до якого українці мають сортувати все сміття за видами матеріалів, а також розділяти його на придатне для повторного використання, для захоронення та небезпечне. У Законі чітко вказано, що власники або наймачі, користувачі, у тому числі орендарі джерел утворення побутових відходів, забезпечують роздільне збирання побутових відходів.

РЕЗУЛЬТАТ. Близнюківська селищна рада взялася розв'язувати проблему поведінки зі сміттям, підтримавши ініціативу учнів місцевого ліцею навчити селище сортуванню відходів.

Тут перші спроби сортування сміття були ще у 2016 році, коли селищна рада поряд зі звичними баками встановила контейнери для пластику, скла та органічних відходів. Загалом, починаючи з 2016 року, за кошти місцевого бюджету на території селища встановили понад 30 баків для сортування. Зі свого боку, комунальне підприємство, яке займається вивезенням сміття, уклало договір з двома приватними фірмами, які забирають посортоване сміття.

«Проте частина населення і далі продовжувала скидати все в одну купу. До того ж, лівова частка території Близнюків – це приватний сектор, де й досі не всі люди уклали договір із комунальним підприємством на вивезення сміття», – пояснила класна керівниця 11 класу Близнюківського ліцею Лариса Куц.

Аби сортування запрацювало, близнюківські ліцеїсти з травня 2019 року провели низку заходів.

«Ми зробили стенд про те, скільки часу, залежно від матеріалу, сміття розкладається. Інформували, що діється з відходами, які люди викидають у посадки, річки, та закликали населення укладати договір на вивезення сміття», – розповіла класна керівниця 6-А класу Віра Палагута.

За її словами, це дало свої результати, і громадяни, у яких не було договорів на вивезення сміття, після спілкування з дітьми уклали їх.

Наступним кроком для молоді стане запровадження сортування в школах та дитсадках селища. Завезти до закладів відповідні кольорові баки пообіцяла селищна рада.

<https://tinyurl.com/wsfmwpk>

НАЛАГОДЖЕННЯ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВИВОЗУ ТА СОРТУВАННЯ СМІТТЯ В ПАЛАНСЬКІЙ ОТГ

Паланська ОТГ, Черкаська область

РЕЗЮМЕ. Проблема утилізації та сортування побутових відходів гостро постала в селах, об'єднаних Паланською громадою, у зв'язку з відсутністю організованого вивезення та переробки сміття. Підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання змінити екологічну політику у сфері управління відходами. Величезна відповідальність за організацію правильного поведіння з відходами покладено на новостворені громади за рахунок раціонального розпорядження місцевим бюджетом. У Паланській ОТГ за два роки існування вдалося налагодити централізоване вивезення сміття, ліквідувати стихійні сміттєзвалища, закупити сміттевоз та контейнери для роздільного збору сміття.

ПРОБЛЕМА. На території Паланської ОТГ мешканці вже давно не пам'ятають організованого регулярного вивезення сміття. У селах Максимівці та Паланці взагалі не було укладено договорів на утилізацію твердих побутових відходів. У результаті, у громаді поступово утворювалися стихійні несанкціоновані сміттєзвалища. Не маючи де подіти відходи, селяни вивозили їх самотужки, у кращому разі до найближчого міста Умані. У найгіршому випадку викидали сміття в прилеглі лісосмуги, яри та поля.

РЕФОРМА. Із підписанням Угоди про асоціацію з ЄС Україна розпочала врегулювання напруги «Управління відходами та ресурсами». У сфері управління відходами Україна зобов'язана імплементувати Директиви ЄС про відходи, про управління відходами та про захоронення відходів зі змінами і доповненнями, внесеними Регламентом ЄС. 1 січня 2018 року набули чинності зміни до Закону «Про відходи», відповідно до яких усіх зобов'язують сортувати сміття. Також заборонено захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів з метою обмеження та запобігання негативному впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини. Завдяки раціональному розподіленню коштів депутатському корпусу Паланської об'єднаної територіальної громади менше ніж за 2 роки вдалося створити комунальне господарство, ліквідувати стихійні сміттєзвалища, закупити баки для роздільного збору сміття, придбати новий сміттевоз та налагодити вивіз твердих побутових відходів.

Ліквідація сміттєзвалища с. Берестівець.
Фото: БО БФ «Воля»

РЕЗУЛЬТАТ. Для вирішення складної ситуації із вивезенням побутових відходів депутатами Паланської громади було прийнято рішення створити сприятливі умови для зменшення забруднення навколишнього середовища та організованого вивозу сміття з домогосподарств місцевих мешканців. Одним із позитивних наслідків адміністративної реформи є те, що громада може на власний розсуд розпоряджатися заробленими коштами. На початку 2018 року після проведення конкурсу Паланська ОТГ підписала договір із підприємством із вивезення відходів. У результаті, усі села громади: Паланка, Берестівець, Кочубіївка, Максимівка, Томашівка, Юрківка, Кочержинці, Городецьке та Громи – за кошти місцевого бюджету мають змогу відповідно до графіків раз на тиждень виставляти сміття біля дому для вивезення. На вивіз твердих побутових відходів у 2018 році з місцевого бюджету

було витрачено 200 тис. грн. Протягом січня – червня 2019 року профінансовано 161 тис. грн, а до кінця 2019 року очікується витратити майже 480 тис. грн.

«До створення громади із вивозом сміття була величезна **ПРОБЛЕМА**. Нікого не хвилювало, куди ми діваємо відходи. Хто в ліс викидав, хто більш свідомий вивозив на сміттєзвалище сам. Зараз дуже зручно, я кожного вівторка ставлю пакет біля свого будинку і його забирають сміттєвозом. Я бачу і в лісосмузі перестали звозити своє сміття, для селян це чудова ініціатива», – розповідає жителька села Планки Галина Мельник.

«Разом із організацією вивезення сміття ми розпочали боротьбу зі стихійними сміттєзвалищами. У результаті спільної роботи місцевої влади та за допомогою підприємців, які забезпечили роботу великогабаритної техніки, нам вдалося ліквідувати 3 звалища, зокрема і в селі Берестівці. Усувати шкідливі наслідки від звалищ вирішили шляхом висадження рослин. За кошти громади закупили 65 молодих саджанців дерев та висадили їх», – розповідає заступник голови Паланської ОТГ Анатолій Шевчук.

З метою утримання об'єктів благоустрою, обслуговування об'єктів комунального господарства, надання послуг із вивезення та захоронення твердих побутових відходів фізичним і юридичним особам, здійснення комплексного благоустрою територій рішенням сесії Паланської ОТГ у березні 2019 року було створено комунальне підприємство «Благодар». На виконання Програми фінансової підтримки КП «Благодар» Паланської сільської ради на 2019 рік на функціонування підприємства передбачено 100 тис. грн, з яких станом на 1 липня 2019 року використано 43,6 тис. грн.

Для розвитку комунального підприємства громадою було написано якісний проєкт до Департаменту містобудування, архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства Черкаської ОДА на закупку власного сміттєвоза та контейнерів для роздільного збору сміття. Ініціатори проєкту зробили ставку на більший відсоток власного співфінансування, а саме 30%, що збільшило шанс на підтримку проєкту. У результаті, обласна рада профінансувала програму з вирішення проблеми твердих побутових відходів, пов'язану, насамперед, із їх збиранням, сортуванням, знешкодженням та утилізацією, у розмірі 1 млн 680 тис. грн. У свою чергу, Паланська громада виділила 720 тис. грн. Завдяки цій ініціативі в громаді закуплено новий сміттєвоз та облаштовують місця для викидання та сортування сміття. У першу чергу, облаштовують баки поблизу об'єктів соціальної сфери та закладів освіти.

«Ми розуміємо, що навчити людей сортувати сміття на скло, папір, пластик та органіку не так просто. На це знадобиться багато часу. Ми розпочали інформаційно-просвітницьку кампанію в школах та серед односельців, провели круглі столи з депутатами сіл. Бачу, що більшість готова та налаштована на необхідність сортування та переробки відходів. Сподіваюсь, що спільними зусиллями ми зможемо сформувати екологічну свідомість у наших жителів», – розповідає Галина Панасюк, староста села Берестівця.

<https://tinyurl.com/uttqd5k>

ІНВЕСТИЦІЇ У СМІТТЯ: БІОГАЗОВИЙ КОМПЛЕКС УСПІШНО ПРАЦЮЄ НА РІВНЕНЬСЬКОМУ ПОЛІГОНІ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ

м. Рівне

РЕЗЮМЕ. Використання горючих корисних копалин для виробництва енергії веде за собою низку екологічних проблем, в тому числі і загрози зміни клімату. До того ж запаси цих корисних копалин на планеті обмежені. Тому важливо стимулювати розвиток екологічно безпечної відновлювальної енергетики. В Україні на це спрямований «зелений» тариф. А закони про ринок газу та електроенергії запроваджують вільний доступ альтернативної енергії до мереж. На Рівненському полігоні побутових відходів компанія-інвестор встановила біогазовий комплекс, який постачає електроенергію в мережу. Виробляють цю енергію зі шкідливого метану, тим самим запобігаючи загорянням відходів.

ПРОБЛЕМА. Горючі корисні копалини, що є основою виробництва енергії, мають обмежені запаси, які рано чи пізно будуть вичерпані. До того ж використання цих ресурсів часто негативно впливає на екологію. А стимулювати шукати альтернативу традиційним енергоресурсам та інвестувати у розвиток екологічно безпечної енергетики в Україні донедавна не було. Йдеться про неможливість доступу до мереж, монополізацію ринку та відсутність фінансових механізмів.

РЕФОРМА. Відповідно до положень Директиви 2009/28/ЄС в Україні ухвалено Національний план дій з відновлювальної енергетики на період до 2020 року, і ним поставлена ціль отримувати 11% енергії із ВДЕ у кінцевому валовому споживанні у 2020 році. Одним із механізмів розвитку відновлювальної енергетики, що передбачений Національним планом і працює в Україні, є «зелений тариф», тобто плата за енергію із альтернативних джерел. А завдяки прийняттю євроінтеграційних законів з Третього енергопакету про ринок електроенергії та природного газу, енергія із відновлювальних джерел має вільний доступ до мереж. Все це зробило альтернативну енергетику інвестиційно привабливою сферою. Зокрема, бізнес зацікавила можливість продукувати енергію із альтернативних джерел і отримувати за це кошти.

Біогазовий комплекс. Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

РЕЗУЛЬТАТ. Приватний інвестор встановив біогазовий комплекс на сміттєвому полігоні неподалік Рівного. Керівник компанії «Укртепло» вважає інвестиції у таку біогазову установку доцільними і економічно вигідними.

Іван Надєїн, директор ТОВ «Укртепло»: «Для нас, для інвестора це, в першу чергу, можливість вкласти кошти і їх заробити. Тому ми розглянули такі можливості, зайшли в Рівне, вклали сюди кошти, і от вона вже працює другий рік. Україна має найбільший потенціал в Європі для інвестицій саме в альтернативну енергетику. В Німеччину або Францію сьогодні дуже складно зайти з інвестиціями, бо там уже все зроблено. А в Україну якраз і можна заходити. Ми показуємо своїм прикладом, що в Україну можна інвестувати і в Україні можна заробляти, і запрошуємо сюди європейців. Ми

шукаємо і європейських партнерів, які могли б також вкладати в Україну, бо найбільший потенціал ВДЕ саме в Україні».

Пан Іван Надєїн розповідає, що компанія інвестувала у цю справу близько 20 мільйонів гривень. Та очікує, що вдасться повернути вкладені кошти за 3-4 роки. Загалом в Україні він має 3 такі установки – дві в Маріуполі та одну біля Рівного.

Згідно плану, який поставили собі інвестори, за місяць такий комплекс може виробити до 350 тисяч кВт енергії. Могли б і більше, розповідає Іван Надєїн, однак заважає те, що сміття не сортується. Міський голова Рівного Володимир Хомко задоволений такими інвестиціями і окреслює переваги біогазової установки для міста.

Володимир Хомко, міський голова Рівного: «Вона вже дає переваги, найперше – це екологія, немає викидів CO₂, і друге – немає пожеж, або, в крайньому разі, вірогідність їх зменшується. Адже той газ, який мав би горіти, спалюватися на полігоні просто так під час пожеж, ми його викачуємо. Місто отримує за це орендну плату, приблизно 200 тисяч в рік орендної плати. Це непогані гроші з того, що мало би просто полетіти в атмосферу або спричинити незручності, або катастрофу якусь. Я думаю, років на 10-15 нам цього газу вистачить. Дуже хороша ідея, я дуже задоволений цим».

З кожним роком на Рівненщині все більше охочих продавати електроенергію з альтернативних джерел. Якщо у 2017 році в області було лише 15 побутових виробників, то зараз їх 283. Щодо непобутових виробників, то наразі в області таких є 6. Один об'єкт біоенергетики, два об'єкти гідроенергетики та три об'єкти сонячної енергетики.

Як бачимо, альтернативна енергетика є інвестиційно привабливою сферою. І ринок газу та електроенергії, який запрацював в Україні на виконання відповідних директив ЄС та Третього енергопакету, дозволяє використати її можливості. Енергія із відновлювальних джерел має вільний доступ до мереж. І переваги від нововведень очевидні: інвестори мають заробіток, місто – фінансові та екологічні вигоди. А суспільство – безпечну енергію, видобуток якої не впливає на зміни клімату і не шкодить довкіллю.

РЕФОРМА «УКРПОШТИ» НА ЧЕРНІГІВЩИНІ: СПЕРШУ ПРОТЕСТУВАЛИ, ЗАРАЗ ДЯКУЮТЬ!

с. Чемер, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Відділення «Укрпошти» на Чернігівщині погано опалювались, сервіс був ненадійний, не вистачало листонош. З початком реформи «Укрпошти» відбулось оновлення системи надання послуг, а в невеликих населених пунктах запроваджено новий підхід до обслуговування населення. Відремонтоване відділення в селі Чемері має трьох листонош, відвідувачів приймають в теплому зручному приміщенні.

ПРОБЛЕМА. До 2018 року типовим для області були відділення, де немає опалення, а меблі, у кращому разі, датуються 70-ми роками минулого століття. Неповороткий і ненадійний сервіс, черги з клієнтів. Такою «Укрпошту» на Чернігівщині ще добре пам'ятають. Це ззовні.

Внутрішня «кухня» – ще сумніша. Після кількох хвиль скорочень одне відділення обслуговувало 4 – 5 сіл, листоноша змушена була долати кілометри доріг пішки, доставляючи газети та листи. При цьому, працювала на 0,2 ставки й отримувала мізерну зарплату.

РЕФОРМА. Реформа «Укрпошти» пов'язана із зобов'язаннями України відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС. Окрім недопущення монополізації поштових послуг, інший напрям – модернізувати поштову мережу з метою підвищення якості надання поштових послуг відповідно до вимог ЄС.

Для пілотного проєкту пересувних відділень у 2018 році обрали Чернігівську область. Як найскладнішу, з точки зору поштової логістики, – великі відстані, мала щільність населення, 1465 сільських населених пунктів. Із них більше 1000 листоноші обходили пішки.

Обраний варіант реформи: перехід у формат пересувних відділень та автоматизація. Такий варіант національного поштового оператора вже працює, наприклад, у Білорусі. Суть: максимальна автоматизація роботи відділень, тобто всі відділення в населених пунктах, де проживає від 2 тис. населення, оснащуються комп'ютерною технікою

(моноблоки та термопринтери), сучасними меблями, оператори працюють у єдиній системі.

Відділення «Укрпошти» у Чемері, Козелецький р-н. Фото: Архів Відділення «Укрпошти»

Решту населених пунктів – для максимального охоплення сіл – обслуговують пересувні неавтоматизовані відділення. Пересувне відділення: це авто з поштовою бригадою з трьох чоловік, яке протягом дня обслуговує кілька сіл, працює за графіком у визначені дні та години. При цьому клієнти обслуговуються як біля самого авто, так і в приміщенні стаціонарного відділення (якщо воно є у населеному пункті), або у приміщенні, наданому місцевою владою (кімната в сільраді, клубі тощо). Поки начальник відділення приймає платежі, поштар здійснює адресну доставку листів та газет. Скільки разів на тиждень приїждить у село авто, залежить від кількості жителів.

«Пересувне відділення буде приїжджати в кожен населений пункт, навіть туди, де відділень «Укрпошти» ніколи не було. І бригада в складі начальника пересувного відділення поштового зв'язку, листоноші, водія буде обслуговувати такі села», – пояснювала на самому

старті реформи у 2018 році Олена Дорошенко, директор Чернігівської дирекції ПАТ «Укрпошта».

У 2019 році, через рік після старту реформи, в області працює 87 автоматизованих відділень і 130 пересувних. Зросла якість послуг. Чернігівська область на 1 місці серед інших областей із передплатної кампанії. Для кращого просування реформи в області на 100% замінили автопарк «Укрпошти»: нові авто придбали для пересувних відділень і так званої «кур'єрки», також закупили вантажні авто для міжміських та міжобласних доставок.

Персонал – 719 співробітників. Це менше ніж рік тому, але тепер люди працюють на ставку, а не на 0,3 чи 0,5. Зарплата листоноші зросла до 4500 грн, начальника відділення – до 7500 грн.

РЕЗУЛЬТАТ. Спершу в реформи було чимало критиків. «Місцеве населення часто сприймало зміну формату обслуговування (з обслуговування в стаціонарному відділенні на обслуговування в пересувному) як загрозу того, що пошту ліквідують взагалі. Фізичне закриття будівлі, у якій розташовувалось відділення зв'язку, трактувалось як закриття пошти. Звичайно, ми провели попередню роз'яснювальну роботу, проте страх залишитись без пошти був сильніший», – розповідає гендиректор «Укрпошти» Ігор Смілянський.

Були й технічні проблеми: спершу графіки часто порушувались, не вистачало персоналу, від якого вимагалась робота з комп'ютерною технікою. Місцеві жителі, які звикли до своїх поштарів, також були проти.

«Графіки уточнювали. А працівникам пересувних відділень пояснювали, що вони мають буквально «закохати» в себе місцевих людей. Тоді все вийде. Із депутатами проводили обговорення», – згадує Олена Дорошенко, – у великих селах, більше 500 жителів, залишилась своя окрема листоноша. Більш того, у деяких громадах навіть відновили відділення, наприклад, у селі Шестовиці Чернігівського району».

Ось один із прикладів: типове відділення «Укрпошти» у Чемері (Козелецький район). Більше 1400 жителів обслуговує пересувне відділення №90. Авто навідується до села тричі на тиждень. У самому ж Чемері людей приймають у відремонтованому відділенні в центрі села. Тут замінили вікна, завезли нові меблі, оновили систему обігріву.

Листонош у Чемері троє. Приймають кореспонденцію, платежі щодня з 9 до 12, крім неділі та понеділка. Далі йдуть по селу розносити кореспонденцію та платіжки, посилки та інше. Через пошту отримують пенсії майже 500 місцевих пенсіонерів, розповіла місцева листоноша Любов Дорошенко.

«Як у вас все красиво стало!» – так оцінюють оновлення в селі місцеві жителі. До оновленого розкладу роботи звикли швидко. Вигоди оцінили. Сплачують тут за газ та електрику, замовляють доставку товару.

«Видно, що в «Укрпошті» з'явилися хазяйновиті директори. Он який ремонт зробили із старої хати», – каже Галина Іванівна, жителька Чемера, на пенсії. – У чемерському відділенні плачу за електрику. А як є за що, то щось із продуктів купую».

«Через наших поштарів замовляли доставку косметики. Усе вчасно. І зручно, адже найближче відділення «Нової пошти» аж у Козельці», – доповнює Тетяна, яка гостює тут у батьків.

<https://tinyurl.com/wsp6aer>

«UA:Дніпро». Як на Дніпропетровщині народився незалежний суспільний мовник

м. Дніпро

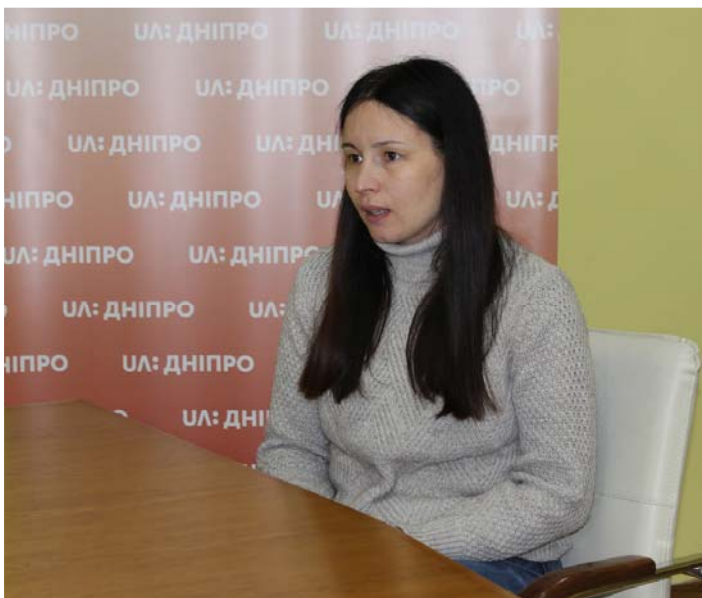
РЕЗЮМЕ. Дніпропетровський обласний державний 51 канал змінив назву на «UA:Дніпро». Це відбулося після впровадження тут європейських стандартів аудіовізуальних медіа. «UA:Дніпро» – телеканал незалежний, працює на людей, а не на політиків та чиновників.

ПРОБЛЕМА. Ще декілька років тому на Дніпропетровський державний регіональний 51 канал політики та чиновники телефонували з проханнями зняти про них «джинсовий» (реklamний, але без позначки про його оплачуваність) сюжет для телебачення. Керівництво філії «УТ-1» призначалося «згори» й, очевидно, обслуговувало регіональні органи державної влади та місцевого самоврядування.

РЕФОРМА. З ухваленням у 2014 році (і з поправками у 2015 та 2016 роках) закону «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» почалась реформа Суспільного мовлення. З 17 січня 2017 року в Україні з'явилася Національна суспільна телерадіокомпанія України, хоча процес трансформації на цьому не завершився. Реформа розповсюджується в регіони.

РЕЗУЛЬТАТ. 24 червня 2019 року Дніпровська філія Публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (ПАТ НСТУ) отримала логотип Суспільного мовлення – «UA:». Це відбулося після аналізу експертами її ефірів. Проаналізовані програми всіх напрямів відповідали журналістським стандартам і цінностям Суспільного. Трохи більше року до цього продюсеркою дніпровської філії обрали Оксану Цибулю.

Оксана Цибуля, продюсерка Дніпровської філії ПАТ НСТУ. Фото: В'ячеслав Хорошун

людей.

«Якщо не було б конкурсу, я б сюди не пройшла. Ніхто би мене не призначив», – вважає вона, людина журналістиці не стороння: близько 11 років працює за цією спеціальністю, як на 51 каналі, так і на приватних.

Нові підходи, зокрема впровадження відкритих конкурсів, деполітизували державного мовника в регіоні, що дало змогу надавати суспільству достовірну та збалансовану інформацію.

Поки що «UA:Дніпро» виробляє небагато передач, бо є брак фінансування. Головне, що у філії таки змінилося бачення та підходи до роботи, з'явилися сміливість бути незалежними та розуміння того, що працюють за кошти людей і для

«Ми працюємо на платників податків», – підкреслює продюсерка.

Усе це було б неможливим без підтримки міжнародних організацій та колег з-за кордону. Дніпровській філії Національної суспільної телерадіокомпанії України періодично проводять тренінги фахівці з суспільних мовників інших країн, наприклад, DW (Німеччина), BBC (Велика Британія) і навіть NHK (Японія). Вони розповідають про журналістські стандарти, про структуру управління у своїх мовниках, їздять разом зі знімальними групами та діляться досвідом.

<https://tinyurl.com/yx7xj667>

СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИЙ БІЗНЕС З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

м. Калуш, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Данська компанія «Гудвеллі» ще у 2003 році почала відроджувати сільське господарство України, відкривши свинокомплекс на Прикарпатті. Тоді європейські інвестори стикнулись із несприятливим законодавством, відсутністю довіри громадян до бізнесу та його прозорості. Справжнім поштовхом розвитку компанії в Україні стала євроінтеграція в плані контролю якості продукції, децентралізації, відкриття ринку з ЄС та реформи у сфері енергетики. У 2018 році «Гудвеллі Україна» стала другою за обсягами виробництва свинини в Україні.

ПРОБЛЕМА. Найбільшим викликом, із яким стикнулись інвестори компанії, була позиція громадськості, яка не мала повної інформації про наміри і роботу інвестора. Тож компанія «Гудвеллі Україна» доклала чимало зусиль для налагодження комунікації з громадами.

Інвестор має розказувати людям, який бізнес він заводить. Компанія має багато видів комунікацій безпосередньо з громадами, наприклад, проведення опитування на території тих сіл, де працює, і таким чином дізнається, яке ставлення до компанії і якої інформації людям не вистачає. Дуже часто компанія стикається з тим, що орган місцевої влади володіє інформацією, а громада – ні. Очевидно, через органи місцевого самоврядування інформація не завжди доходить до населення, тому слід обирати той канал подання інформації, який є найбільш доступним для людей. Механізм успішної співпраці компаній із місцевим населенням включає формування громадських організацій, які підконтрольні громаді і спільно з інвестором реалізують соціальні проекти.

Інша проблема, яка відлякує від України потенційних іноземних інвесторів, – це корупція, недостатній захист прав власності, але коли «Гудвеллі» заходила на Прикарпаття, то мала повне сприяння з боку влади. За словами керівництва компанії, за 15 років компанія не стикалася з корупцією, та їй довелося відчуті різні бюрократичні моменти в отриманні дозвільних документів, що забирає багато часу. Для компанії дуже важливо мати приналежність до різноманітних асоціацій. Компанія «Гудвеллі Україна» входить до Українського аграрного клубу, асоціації UNIC, що дало змогу отримати сертифікат прозорості ведення бізнесу та вийти на високий рівень визнання компанії на агроринку.

РЕФОРМА. Реформа технічного регулювання необхідна для побудови прозорого та відповідального бізнесу в Україні. Мова йде про управління якістю продукції, сертифікати відповідності, стандарти тощо. Ця тема актуальна як для виробників, так і для споживачів. Система технічного регулювання включає обов'язкові вимоги до продукції (директиви) і добровільні (стандарти). Директиви приймаються з метою захисту здоров'я людей, тварин і рослин, захисту майна, охорони довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, національної безпеки та запобігання підприємницькій діяльності, що вводить в оману споживачів.

Не менш важливими для цієї історії успіху стали реформи децентралізації, відкриття ринку з ЄС та реформи у сфері енергетики.

РЕЗУЛЬТАТ. Усі напрями роботи компанії «Гудвеллі Україна» окреслені в «Проекті управління якістю та стратегії», який охоплює безпеку харчових продуктів, відстежуваність та добробут тварин. Цей проєкт відповідає данським та європейським стандартам. Проевропейські реформи технічного регулювання тільки посилюють контроль якості продукції та сприяють прозорості та конкурентоспроможності українських виробників. На цей час існує багато інструментів, якими можна скористатися для того, щоб врахувати всі можливості та способи руху, як вийти на європейський ринок та що для цього треба зробити, які сертифікації потрібно пройти. За останні роки компанія розвинула експорт до країн ЄС біля половини обсягів своєї продукції.

Децентралізація допомогла наблизити місцеве населення до компанії. Об'єднані територіальні громади розуміють важливість інвестицій у розвиток регіону та ідуть назустріч для покращення інвестиційного клімату.

Третій виклик для компанії – витримати конкуренцію за працівника. Для цього в компанії не тільки вивчають рівень зарплат, а й пропонують соціальний пакет, кращий ніж у конкурентів, активно заохочують працівників різними соціальними проєктами, надають працівникам можливість пройти стажування, отримати досвід і попрацювати на підприємствах компанії у Польщі, Данії.

За підсумками 2018 року, компанія «Гудвеллі Україна» є другою за обсягами виробництва свинини в Україні. На території Івано-Франківської області інвестовано 2,7 млрд гривень, сплачено 808 млн гривень податків. Понад 15 млн гривень – це соціальна допомога. Соціальний фонд ТзОВ «Гудвеллі Україна» створили для надання підтримки місцевим громадам. Щороку компанія допомагає реалізовувати соціальні проєкти жителям Калуського, Галицького та Жидачівського районів, на території яких компанія веде свою діяльність. Головна мета роботи цього фонду – сприяти розвитку місцевої спільноти, покращити співпрацю, дбати про благоустрій сіл, приймати активну участь у житті громад та надавати фінансову підтримку. Це дає можливість громадам тих сіл, де компанія веде свою діяльність, звернутися до ТзОВ «Гудвеллі Україна» та отримати фінансову підтримку для реалізації певного проєкту, який має важливе соціальне значення. Компанія «Гудвеллі Україна» є прикладом того, як стале агровиробництво розвивається не тільки як успішне підприємство, а і як соціально-відповідальний гравець на ринку праці.

«Завдяки компанії «Гудвеллі Україна» на території Івано-Франківської області реалізовано більше 80 соціальних проєктів, що дозволило не тільки розвинути сільське господарство як бізнес, але й підтримати розвиток сільської місцевості: як створення нових робочих місць, так і реалізацію проєктів за рахунок коштів соціального фонду», – говорить Любов Богачевська, директор із питань розвитку та комунікації ТзОВ «Гудвеллі Україна».

ТОВ «Гудвеллі Україна» має виробничі потужності в селах Копанки, Лука, Вилки Калуського району, Тустань, Лани Галицького району. Утримує 125 тисяч голів свиней. На об'єкті щодня переробляють 400 тонн відходів свинокомплексу. Ще одна європейська реформа енергетичного ринку підштовхнула до будівництва біогазового заводу. У результаті ефективного поводження з відходами власного виробництва отримує в середньому 4 млн м³ біогазу, 10 млн кВт-год. теплової енергії та 9,5 млн кВт-год. електроенергії впродовж року, яку підприємство продає за «зеленим тарифом». Біогазовий завод дає можливість заощаджувати біля 1,5 млн м³ природного газу на рік.

У цьому випадку інвестиції прийшли в Україну до початку євроінтеграції. Та ми бачимо, які поштовхи для розвитку бізнесу дали проєвропейські реформи.

ДОДАТКОВО. У 2002 році, коли почало відроджуватися сільське господарство в Україні, інвестора запросили працювати в Черкаську чи Івано-Франківську область. Проаналізувавши інвестиційний клімат регіонів, у 2003 році керівництво компанії «Гудвеллі Україна» вирішило викупити колишній свинокомплекс «Прикарпатський» на території Івано-Франківської області, яка зарекомендувала себе як інвестиційно-привабливий регіон України. Так почався розвиток данської компанії в Калуському районі.

«ЖИВА ЗЕМЛЯ ПОТУТОРИ»: НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ АКТИВНО ВІДРОДЖУЄТЬСЯ ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО

с. Потутори, Тернопільська область

РЕЗЮМЕ. Ще донедавна придбати екологічно чистий продукт в Україні було складною проблемою. Але сьогодні на теренах різних областей виникають та працюють аграрні підприємства, які орієнтуються на виготовлення саме такої продукції. Одним із таких підприємств є ТОВ «Жива земля Потутори», що активно займається органічним землеробством, тим самим створюючи робочі місця на селі та забезпечуючи ринок Тернопільщини якісною органічною продукцією.

ПРОБЛЕМА. За інформацією Офісу підтримки реформ при Мінагрополітики, у 2019 році загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом та перехідного періоду складала близько 315 тис. га (0,8% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України). У 2017 році споживчий ринок органічних продуктів в Україні склав 29,4 млн євро, а споживання на душу населення – 0,68 євро (для порівняння: пересічний європейець витрачає на органічні продукти 40,8 євро в рік, а мешканець ЄС – 60,5 євро).

Оскільки довго не приймався Закон України «Про органічне виробництво», то виробники органічної продукції не мали чітких правил, за якими можна було б сертифікувати органіку. Тому на внутрішньому ринку сьогодні відчутна нестача цієї продукції.

РЕФОРМА. 10 липня 2018 року в рамках проведення аграрної реформи прийнято Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», який введено в дію 2 серпня 2019 року. Сьогодні Міністерство аграрної політики активно працює над розробкою нормативно-правових актів, прийняття яких передбачено Законом. Це дасть змогу ввести чіткі та зрозумілі вимоги до сертифікації органічної продукції, забезпечить зрозумілі й прозорі критерії її оцінювання.

РЕЗУЛЬТАТ. Із кожним днем в Україні зростає попит на екологічно чисті продукти. Люди, які стежать за своїм здоров'ям, при виборі продуктів харчування часто обирають органічну продукцію. В органічному сільському господарстві не використовують хімічних добрив, гербіцидів та пестицидів при вирощуванні рослин та антибіотиків і стимуляторів росту як прикорми в тваринництві. Крім того, органічне сільське господарство на відміну від традиційного інтенсивного має мінімальний вплив на навколишнє середовище.

Одним із перших невеликих господарств на Тернопільщині, яке займається органічним і біодинамічним землеробством, є ТОВ «Жива земля Потутори», яке знаходиться в селі Потуторах Бережанського району Тернопільської області. Це невеличка ферма, на якій займаються вирощуванням зернових культур (пшениця, ячмінь, жито, овес, кормові боби, гречка), молочним тваринництвом, тобто все вирощується на основі органічного землеробства. Своїм головним завданням на фермі вважають відновлення природних процесів у сільському господарстві, а також популяризацію

Органічна продукція ТОВ «Жива земля Потутори». Фото: Іван Бойко

органічного і біодинамічного способів ведення господарства.

Пропагують екологічне, органічне та біодинамічне виробництво директор товариства Іван Євгенович Бойко, а також швейцарці Рейнер Закс та Крістіна Лібергер, які є представниками асоціації «Жива Земля» (Швейцарія), що є засновником та інвестором товариства.

«Наше господарство засновано у 2007 році на базі колишньої селянської спілки «Відродження», – розповідає Іван Євгенович. – Сам я народився в селі Потуторах. Коли закінчив школу, то вступив до Української сільськогосподарської академії. У 1997 році я разом із директором Бережанського агротехнічного інституту поїхав у відрядження до Швейцарії. Там познайомився зі швейцарцями, які були ідейними людьми, що пропагували екологічне, органічне та біодинамічне виробництво».

Ще у 2003 році почав працювати українсько-швейцарський проєкт «Еколан-Україна», метою якого було пропагування в Україні екологічного методу господарювання, а саме – органічного землеробства. Швейцарець Райнер Закс запропонував Івану Євгеновичу створити невеликий консультаційний офіс в Бережанах.

«Мені виділили приміщення, оргтехніку. Але я вагався, як я буду когось консультувати і переконувати, якщо сам не буду нічого робити? Тому порадився з односельцями і взяв як приватний підприємець 23 гектари землі, щоб самому вирощувати органічну продукцію. Після того я створив біофермерське господарство», – згадує Іван Євгенович.

Із 2003 року до 2006 року швейцарські інвестори зважували, вели переговори з комісією при сільській раді в Потуторах щодо врегулювання земельних та майнових відносин. У 2006 році підписали з юристами цілий ряд договорів із розпаювання, викупу паїв.

Успіху цього господарства сприяла реалізація проєвропейських реформ та проєктів, які мали місце в регіоні. Так, Центр підтримки підприємництва (ЦПП), що створений Міністерством економічного розвитку спільно з обласними державними адміністраціями, щодня надає високопрофесійний рівень безкоштовної інформаційної та консультативної підтримки бізнесу з акцентом на наявних можливостях: доступні програми підтримки МСП та порядок участі в них, проведення навчальних та інформаційних заходів через мережу закладів-партнерів. Завдяки Центру Іван Євгенович взяв участь у програмі GIZ «Fit for Partnership with Germany», ініційованої Федеральним міністерством економіки та енергетики (BMWі). За цією програмою в 2017–2018 роках у Німеччині проводилося навчання керівників підприємств та організацій Тернопільського регіону з метою налагодження контактів та взаємовигідного співробітництва з підприємствами Німеччини.

Отримав користь від нових контактів, знань та професійних навичок і пан Іван: «Я спілкувався з одним німецьким фермером. Він порекомендував мені кілька фермерських господарств, які я зміг відвідати. Ставив собі за завдання перевірити, чи рухаюсь правильним шляхом; проаналізувати, які зміни потрібно робити. Ще й побував у Данії, у двох фермерських господарствах. Співставив Україну, Данію, Німеччину, зробив аналіз і довів до своїх інвесторів, що, наприклад, вся Європа годує сінажем корів (ми маємо невеличке поголів'я корів), тому потрібно знати, коли і як правильно заготовляти сіно. Тобто, перші результати вже є. Ми зараз експортуємо в одну з німецьких фірм хвощ польовий, який вважається лікарською культурою. Маємо зацікавленість фірм щодо експорту нішевих культур, а саме лікарських трав. Плануємо освоювати виробництво саме лікарських рослин, фруктів, овочів, переходити на розширення площ для тваринництва, щоб збільшити поголів'я, переробку».

На думку керівництва товариства, наслідки реалізації європейських реформ для бізнесу є дуже позитивними. «Якщо порівнювати періоди 2007–2014 та 2014–2019 роки, то відчуються помітні зрушення. По-перше, це зменшення перевірок, по-друге, відкриття нових можливостей для бізнесу, і по-третє – утворення громадської спілки «Органічна Україна» та «Фонду підтримки фермерства». Завдяки таким громадським організаціям у державний бюджет буде закладена деяка сума субвенцій для органічних виробників. Крім того, з'явилась велика кількість магазинів з екопродукцією», – зазначає пан Іван.

Завдяки роботі ТОВ «Жива земля Потутори» багато підприємців, бізнесменів, споживачів побачили, що займатися органічним виробництвом в Україні – це реально і вигідно, адже майбутнє сільського господарства за органічним землеробством.

ДОДАТКОВО. ТОВ «Жива земля Потутори». с. Потутори, Бережанський район, Тернопільська обл., 47524. Керівник Бойко Іван Євгенович. Тел.: +38 (097) 257-98-44, <https://schiwa-semlja.agrobiz.net/>

<https://doba.te.ua/post/51801>

ВІД ПООДИНОКИХ СПРОБ ДО СТВОРЕННЯ КЛАСТЕРА: ОРГАНІЧНЕ ФЕРМЕРСТВО РОЗВИВАЄТЬСЯ НА РІВНЕНЩИНІ

м. Рівне

РЕЗЮМЕ. Ще донедавна виготовляти порівняно дорожчу органічну продукцію було не надто вигідно, незважаючи на сприятливі умови в Україні для розвитку органічного сільського господарства. Проте після запровадження зони вільної торгівлі з Євросоюзом та гармонізації стандартів органічного виробництва з європейськими українські виробники впевнено почуваються на європейському ринку. На Рівненщині працює громадська спілка «Органічна Україна Захід», довкола якої організувався своєрідний органічний кластер, тобто об'єднання інституцій, зацікавлених у розвитку органічного виробництва. Фахівці спілки разом із досвідченими підприємцями допомагають фермерам-початківцям у сфері органіки як навчанням, так і організацією збуту.

ПРОБЛЕМА. Низька купівельна спроможність українців та відсутність умов для експорту органічної продукції за кордон не дозволяли органічному сектору в Україні розвиватися. До того ж, будь-який виробник міг маркувати свій продукт органічним, не маючи відповідного сертифікату і не перебуваючи у реєстрі, і цим створювались умови для недобросовісної конкуренції.

РЕФОРМА. Одним із важливих кроків, які уряд зробив для розвитку органічного сільського господарства став закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Закон передбачає створення Міністерством економіки реєстру виробників органічної продукції та реєстру сертифікаційних компаній, а також запровадження контролю за операторами ринку. Написи «еко», «біо», «органік» на упаковці можливі лише при наявності сертифікату. В Україні наразі працює один національний сертифікаційний орган «Органік Стандарт». Також сертифікати видають й іноземні компанії, які з лютого 2020-го мають бути акредитованими в Україні та внесені до реєстру.

РЕЗУЛЬТАТ. Як зазначають фахівці, органіка річ не проста. І у співпраці експертів, бізнесу, навчальних закладів та громад розвивати її значно легше, ніж кожному поодиноці. На Рівненщині працює громадська спілка «Органічна Україна Захід», довкола якої організувався своєрідний органічний кластер, тобто об'єднання інституцій, зацікавлених у розвитку органічного виробництва. Фахівці спілки разом із досвідченими підприємцями допомагають

фермерам-початківцям у сфері органіки як навчанням, так і організацією збуту.

Органічний кластер на Рівненщині.
Стоп-кадр з відеозйомки: В'ячеслав Мельник

Костянтин Січний, голова ГС «Органічна Україна Захід» наголошує: «Якщо умовно розбити процес нашої співпраці на три етапи, то бізнес починає цей процес, знаходячи партнера, пояснюючи йому, як треба господарювати, що вирощувати, як вести систему документації, обліку, тобто всі ті речі, які фермери не дуже любляють. Далі другий етап – зона відповідальності вже того фермера, який вирощує. І третій етап замикає: знов бізнес організовує логістику, приймає ягоду, тобто забезпечує подальший трансфер переробленої чи замороженої сировини чи готової продукції власне в Європу чи Азію».

Тетяна Мельник разом із чоловіком уже близько 8 років займається вирощуванням малини.

Відвідуючи різні семінари та спілкуючись із органіками, вирішили також спробувати свої сили у цій справі. Завдяки долученню до кластеру, створення якого ініціювала спілка «Органічна Україна Захід», змогли отримати відповідний сертифікат та вже рік реалізують органічну ягоду.

Тетяна Мельник, фермер зазначає: «Наші партнери нас супроводжували весь час, допомагали і морально підтримували, і документи допомагали оформляти».

Важлива для ефективності кластеру й участь у ньому навчальних закладів. Клеванський професійний ліцей має близько 150 гектарів орної землі, яка знаходиться на етапі переходу на органічну. Сертифікат у ліцеї отримали за допомогою спілки «Органічна Україна Захід». Практичні поради та техніку для обробітку надають місцеві органічні підприємства, сподіваючись згодом працевлаштувати випускників ліцею. Тож студенти, які навчаються в ліцеї на агрономів, трактористів, матимуть змогу на практиці знайомитися з органікою. Директор ліцею Борис Панчук розповідає, що така співпраця допоможе розвивати органічний напрямок в Україні. Адже дуже часто фермерів зупиняє незнання тих чи інших норм та правил щодо вирощування органічної сировини. Також зазначає, що відтоді, як у навчальному закладі з'явився органічний напрямок, студенти активніше почали цікавитися професіями, що з ним пов'язані.

Також до співпраці з громадською спілкою долучаються і об'єднані територіальні громади (ОТГ). У кожній з них свої ідеї та напрацювання. Для Клеванської громади органіка є важливим напрямком, адже це екологічно безпечний бізнес. До того ж, органічні відходи замість спалювання мешканці громади зможуть передавати для удобрення полів ліцею. Тут відзначають, що багатьох змін, серед яких і участь у кластері, вдалося досягти завдяки реформі децентралізації. Адже громада отримала можливість самостійно приймати рішення та розпоряджатися коштами.

Як бачимо, держава створила умови для взаємовигідної співпраці різних гравців органічного ринку. Спілка «Органічна Україна Захід» продовжуватиме співпрацю та тільки розширюватиме кордони кластера. Планують все більше фермерських господарств переводити в органічне русло. А ще долучати й інші громади, освітні установи та підприємства. Адже попит на українську органіку в Європі є. А можливості, які відкрило підписання Угоди про асоціацію з ЄС, полегшують життя виробників органіки і дають певні гарантії європейським покупцям. Ідеться про адаптацію законодавства, приведення стандартів у відповідність до європейських і, відповідно, зниження бар'єрів для експорту сільськогосподарської продукції в ЄС.

<https://tinyurl.com/qr2fcl7>

МІСЦЕВА ПІДТРИМКА ВИРОБНИКІВ ОРГАНІКИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ: ПЕРШІ ПЛОДИ НА РИНКУ ЄС

с. Макишин, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Складність та висока вартість сертифікації органічної продукції для українських фермерів стримує її експорт до ЄС. Завдяки фінансовій підтримці органічного виробництва, що забезпечується коштом обласного бюджету, виробники Чернігівщини сертифікували продукцію на відповідність європейським органік-стандартам та налагодили експорт до країн ЄС.

ПРОБЛЕМА. Через відсутність ефективного регулювання ринку органічної продукції в Україні, який тільки починає адаптуватися до вимог Угоди про асоціацію, 100% органічного ринку сертифікується за іноземними стандартами. Це зумовлює складність та високу вартість сертифікації продукції, наприклад, за європейськими вимогами. Місцевих виробників органіки турбують такі проблеми:

- лабораторні дослідження єдиного визнаного в Європі сертифікаційного органу «Органік Стандарт» тривають істотно довго, щоб втратити зарубіжних клієнтів;
- термін дії проведення цих лабораторних досліджень становить 3 місяці, тоді як в інших європейських сертифікаційних органів – 1 рік;
- у результаті зазначених витрат та іншого клопоту для виробництва органічної продукції експорт у країни ЄС стає невигідним без підтримки з боку держави.

Враховуючи, що дозволити собі таку процедуру можуть далеко не всі виробники, маємо низьку частку органіки в загальному агроекспорті України – 0,5%. Водночас, ринок ЄС є перспективним для вітчизняних підприємств, що виготовляють органічні продукти харчування. Для порівняння: пересічний мешканець ЄС витрачає на органічну продукцію 60,5 євро на рік, тоді як в Україні споживання такої продукції на душу населення становить 0,68 євро на рік.

Органічна продукція.
Фото: ФСГ "Золотий Пармен"

РЕФОРМА. Задля здешевлення вартості місцевої органічної продукції, а відтак і забезпечення її конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках Чернігівська обласна державна адміністрація розпочала реалізацію Програми фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2016–2021 роки (далі – Програма). Програма передбачає компенсацію витрат виробникам агропромислової продукції, яких вони зазнали у зв'язку з проведенням та підтвердженням відповідності виробництва органічної продукції (сировини).

РЕЗУЛЬТАТ. Протягом 2016–2018 рр. такою підтримкою скористались 11 підприємств регіону. Їм компенсували витрати на сертифікацію для підтвердження відповідної якості органічної сировини в сукупному обсязі 730 тис. грн. Серед бенефіціарів Програми: ФГ «Ніжин Агроінвест», ФГ «Макишинський сад», ТОВ «Український аграрний союз», ФСГ «Золотий Пармен»,

ФГ «Лимар», ТОВ «Етнопродукт», ТОВ «Біотрейдинг», ФГ «Агро-люкс» та ін.

Крім того, в області надається організаційна підтримка участі підприємств агропромислової галузі області в міжнародній агропромисловій виставці «Агро» та обласному форумі «Органік Інвест». За рахунок коштів обласного бюджету сплачуються орендна плата виставкової площі та вартість виставкового обладнання в повному розмірі, вартість рекламної та призової продукції, яка сприяє кращій упізнаваності місцевої продукції та стимулює її споживання.

Серед основних результатів місцевої підтримки виробників органіки на Чернігівщині: на кінець 2018 року кількість виробників органічної продукції склала 16 суб'єктів господарювання, що у 2,6 раза більше ніж у 2015 році; 3 фермерські господарства уклали договори на вирощування ягідної продукції та експорту її до країн ЄС, ще 3 компанії налагодили вирощування та реалізацію гарбузового насіння для виробництва органічної олії, інші 3 господарства реалізують зернові безпосередньо до країн ЄС або через посередників, 2 підприємства виробляють та експортують органічну молочну продукцію.

Для багатьох виробників органічної продукції Чернігівщини фінансова та організаційна підтримка області послужили істотним підґрунтям для зміцнення позицій на внутрішньому ринку та освоєння експортного потенціалу на європейському напрямі. Забезпечуючи компенсацію вагомої статті витрат та сприяючи просуванню продуктів місцевого органічного виробництва, ініціативи місцевих органів влади допомагають подальшому нарощуванню виробництва органіки, посиленню її популярності серед українських та іноземних споживачів. Це формує важливі передумови для поживлення роботи дрібних фермерських господарств та забезпечення гідного рівня життя сільського населення.

<https://tinyurl.com/tl68ztv>

«ШЛЯХ РАВЛИКА» АБО ЯК ПОЗБУТИСЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ

с. Новики, Тернопільська область

РЕЗЮМЕ. Багато сіл в Україні сьогодні залишаються порожніми: молодь шукає кращої долі в далеких світах. Але є бізнес-ідеї, які чудово працюють, і у співпраці з ініціативами місцевої влади дають можливість підвищити рівень життя саме жителів сільської місцевості. ТОВ «Еліт Снеіл» пропонує сільським господарствам дуже прогресивний та новий вид діяльності: вирощування равликів. На сьогодні виробники вже створили кооператив і навіть кластер задля здійснення спільної діяльності. І тепер продукція готується до експорту на зовнішні ринки, а люди в найбільш віддалених селах мають роботу і заробляють достатньо коштів для підвищення рівня власного добробуту.

ПРОБЛЕМА. Сьогодні однією з найбільш гострих проблем в Україні є високий рівень безробіття сільського населення та недостатній розвиток сільських територій. Відповідно до статистичних даних, оприлюднених у січні – березні 2019 року Державною службою статистики України, рівень безробіття в сільській місцевості, розрахований за методологією Міжнародної організації праці, становить 10,4% від кількості працездатного населення (із них 57% – жінки і 43% – чоловіки). Для порівняння, для міського населення цей показник становить лише 8,4%. Разом із тим, згідно із статистичним дослідженням, проведеним українськими науковцями¹, один із найвищих рівнів безробіття серед секторів економіки спостерігається в сільському господарстві. Галузь равликівництва покликана збільшити зайнятість сільського населення та повернути до життя віддалені села Тернопільського регіону.

РЕФОРМА. Діяльність ферм, що вирощують равликів, здійснюється в рамках комплексної реформи малого та середнього підприємництва в Україні, що відображено в Державній стратегії регіонального розвитку України до 2020 р. (Ціль 1. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів) та Стратегії розвитку Тернопільської області до 2020 р. (Стратегічна ціль 3. Розвиток сільських територій. Операційні цілі 3.1. Підтримка зайнятості сільського населення. Операційна ціль 3.2 Підвищення рівня ефективності виробництва в аграрному секторі).

Підвищення добробуту сільських територій загалом також є пріоритетом проєвропейських програм розвитку. Так, згідно із Законом України «Про основні засади державної аграрної політики» комплексний розвиток сільських територій є стратегічною метою державної аграрної політики в Україні. Найважливішими складовими цього

Вирощування равликів на Тернопільщині.
Фото: Ірина Струтинська

закону визначено: реалізацію програм стимулювання розвитку депресивних територій, сприяння збільшенню зайнятості сільського населення, сприяння підвищенню рівня доходів сільського населення.

РЕЗУЛЬТАТ. На досягнення пріоритетних цілей реформи малого та середнього підприємництва зорієнтовано сьогодні тернопільське підприємство ТОВ «Еліт Снеіл». Равликівництво (геліцекультура) – нова для України галузь діяльності, що сьогодні працює не лише на внутрішнє виробництво, але й на експорт. Однією з основних проблем цієї галузі є те, що для експорту цієї продукції необхідно масштабне виробництво. Саме тому власникам равликових ферм необхідно об'єднуватися та кооперуватися для виходу на зовнішні ринки з метою отримання ефективних результатів від цього виду діяльності. Окрім кулінарії, продукцію равликівництва використовують також у косме-

тології та фармації.

«Еліт Снеіл» сьогодні є виробником равликів на теренах Тернопільської області. Також це підприємство є засновником сільськогосподарського кооперативу «Український кластер виробників равликів» і громадської організації «Українська асоціація виробників равликів».

«Процес вирощування равликів розпочали у 2016 році, тобто порівняно недавно. Ми вирощуємо їстівних равликів породи південно-європейський середземноморський та маленький сірий равлик (його ще називають *Helix Aspersa Muller*). Маємо виробничі потужності в селі Новики Збаразького району», – розповідає Тарас Слабий, директор «Еліт Снеіл».

Засновники підприємства успішно поєднали та імплементували досвід розвинутих європейських країн, розробили інтенсивний метод вирощування равликів, адаптували технологію під український клімат. «Вирощуємо равликів уже протягом двох років, але прогресивний досвід вивчали ще задовго до початку бізнесу. Також ми розробляли ретельний бізнес-план, досліджували європейські моделі. Починали з 25 кг моллюсків. У цьому році плануємо виростити близько 25 тонн равлика на експорт, який буде спрямований до країн Європи, адже підприємство, в основному, орієнтоване на експорт продукції», – зазначає Тарас.

Сьогодні підприємство активно співпрацює з експортними компаніями та планує виходити на зовнішні ринки. Перед вибором експортного партнера довго вивчали репутацію різних компаній, збирали відгуки. Зараз, як результат ефективної співпраці, уже мають розроблену стратегію виходу на експорт, отримали базу потенційних клієнтів та активно її опрацьовують.

Щодо регуляторного середовища у сфері равликівництва та активізації діалогу між бізнесом і владою, то керівництво «Еліт Снеіл» зазначає, що ведення бізнесу за останній рік значно спростилося. Проблема взаємодії підприємства з державними органами влади на рівні області є практично вирішеною. Дуже ефективною, на думку директора товариства, є робота Тернопільського центру підтримки підприємництва, який постійно інформує про нові можливості для бізнесу. Це дає змогу брати участь у різноманітних програмах та проєктах, створює мікроклімат для довіри і співпраці з органами влади.

На сьогодні в Тернопільській області впроваджено багато інструментів для розвитку бізнесу. Наприклад, діяльність бізнес-інкубатора, який було створено у 2018 році при Тернопільській обласній державній адміністрації на базі приміщення регіональної біржі праці. «Ми є учасниками бізнес-інкубатора. Саме завдяки інформаційній підтримці цієї установи ми дізналися, які в нас є можливості для розвитку, і зуміли ними скористатися. Також у рамках бізнес-інкубатора було організовано програми навчання малого та середнього бізнесу у сфері налагодження експортної діяльності, менеджменту підприємства. Це допомогло нам обрати власний шлях виходу нашої продукції на нові ринки», – розповідає Тарас Слабий.

Сьогодні «Еліт Снеіл» та сільськогосподарський кооператив «Український кластер виробників равликів» у повній мірі розуміють і використовують переваги проєвропейського курсу. Для них є цілком реальними перспективи виходу на європейські ринки. Крім того, колектив товариства завжди відкритий до спілкування. Саме тому «Еліт Снеіл» влаштовує цікаві екскурсії на власні ферми, навчальні семінари, на яких ділиться досвідом започаткування власної равликової ферми. Адже переважно селяни бояться брати на себе відповідальність і щось створювати, тому їх потрібно зацікавити, підтримати і допомогти.

Кажуть, що шлях равлика дуже повільний та довгий. Можливо, це справді так, адже він потребує віри у свою справу, злагодженої роботи багатьох людей, їхньої взаємної підтримки і допомоги. Але, у той же час, це один із реальних шляхів виходу нашого українського села з кризи, можливість гідно презентувати його продукцію на європейських ринках. Саме тому на досягнутому «Еліт Снеіл» зупинитися не планує. Тепер у його планах розширення площ, вихід на нові ринки збуту, збільшення кількості партнерів та активна кооперація. Тож побажаємо йому успіхів і хороших людей на довгому шляху!

Додатково. ТОВ «Elitesnail», СОК «УКВР». Директор Слабий Тарас Олегович. Тел.: +38 (067) 350-78-00,
Сторінка у Фейсбук: <https://www.facebook.com/ELITE-SNAIL-Равликовий-бізнес-152158362043722/>,
Сайт «Українська Асоціація Виробників Равликів»:
https://uasp.business.site/?utm_source=gmb&utm_medium=referral

<https://doba.te.ua/post/51802>

ПЕРШИЙ ГРОМАДСЬКИЙ СТАРТАП

Печеніжинська ОТГ, Івано-Франківська область

РЕЗЮМЕ. Застаріла система органів влади гальмувала соціально-економічний розвиток Печеніжинщини. Децентралізація зробила владу ближчою до селян, дала інструменти поліпшити життя в громаді. З 2016 року громадою реалізовано кілька проєктів, одним із яких стало заснування сільськогосподарського кооперативу «Файний» з вирощування малини.

ПРОБЛЕМА. Ігор Довірак, голова Печеніжинської селищної ради, після прийняття Закону України про добровільні об'єднання став ініціатором створення об'єднаної територіальної громади (ОТГ). На той час органи місцевого самоврядування не мали таких широких можливостей, які сьогодні дала децентралізація.

Застаріла система органів влади явно гальмувала соціально-економічний розвиток на місцях. Кожен мешканець села чи міста має право на сучасну медицину й освіту, доступні та якісні адміністративні, комунальні, соціальні послуги, гарні дороги, чисті й освітлені вулиці. Але люди можуть впливати на якість цих послуг лише тоді, коли відповідальні за їх надання знаходяться близько. Найближчою до людей владою є органи місцевого самоврядування: сільські, селищні міські ради та їхні виконкоми. Отже, саме вони повинні мати широкі повноваження і достатньо коштів, щоб бути спроможними вирішувати всі місцеві питання і нести за це відповідальність.

Як одне з перших створених об'єднань, Печеніжинська ОТГ стикалась із проблемами нестачі фінансування, поганої інфраструктури, низького розвитку малого та середнього бізнесу та ін.

Селищна влада хотіла дати людям можливість заробляти вдома, працювати тут, а не їздити на довгі заробітки в Західну Європу.

«Коли наші люди дивляться на океан і мріють переїхати, я кажу одне: ніде немає нічого безкоштовного, там люди живуть не так просто, дуже важко працюють. Ми можемо в себе побудувати Америку. Нехай це звучить пафосно, але, справді, ми можемо заробляти в Україні такі ж гроші. І нема чого заздрити американцям», – каже Ігор Довірак.

Насадження малини СГК «Файний».
Фото: Ірина Гаврилук

РЕФОРМА. Реформа децентралізації передбачає передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності.

Мета реформи – формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Передача повноважень та фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування спонукає до організації громадянського суспільства.

РЕЗУЛЬТАТ. Печеніжинська ОТГ є прекрасним прикладом реформи в дії. Місцева влада, отримавши достатні повноваження, змогла

самостійно залучити інвестиції, реалізувати масу соціальних проєктів, розбудувати інфраструктуру та створити власний громадський стартап. Печеніжинська ОТГ Івано-Франківської області у 2018 році створила кооператив «Файний» із вирощування й зберігання малини. Малину вирощують у селах Марківці, Рунгурах, Печеніжині, Молодятині. Для цього кооператив обладнав у невеликому приміщенні камери для охолодження малини, її шокової заморозки та склад для зберігання готової продукції. У перспективних планах розширення асортименту продукції та її експорт на європейські ринки.

Гроші на створення кооперативу залучили і від великого інвестора, і від місцевих підприємців, також вагому частку додала громада. Великим досягненням стало те, що Печеніжинська ОТГ у 2018 році перемогла в інвестиційному проєкті «Громада на мільйон», вигравши 1 мільйон гривень інвестицій від фонду WNISEF.

<https://tinyurl.com/rrr95on>

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО БЕЗПЕЧНОСТІ ВИРОЩЕНОЇ ПРОДУКЦІЇ ДАЮТЬ ГАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ РЕЗУЛЬТАТ – ДОВОДИТЬ ТОВ «ОРГАНІК-Д»

смт Сутиски, Вінницька область

РЕЗЮМЕ. Діючий на території смт Сутиски Гніванського району на Вінниччині свинокомплекс підприємства «Субекон» виробляв багато органічних відходів, якісна утилізація яких потребувала значних витрат. Крім того, сезонне накопичення відходів викликало конфлікти з мешканцями села через постійний сильний запах аміаку. Забруднення повітря та пов'язані з ним наслідки зводили нанівець економічну доцільність діяльності підприємства для громади.

Для вирішення цього питання ТОВ «ОРГАНІК-Д» на «Субеконі» побудувало біореактор, що перетворює продукти бактеріального розмноження на біогаз та тепло. Крім того, біогазова станція виробляє біогумус, який став основою для вирощення органічних овочів. Зараз 20% усієї продукції «ОРГАНІК-Д» вирощується за екологічно чистою технологією.

ПРОБЛЕМА. Відходи тваринного комплексу стали справжньою проблемою як для підприємців, так і для громади смт Сутиски. Адже будівництво відповідно оснащеного відстійника вимагало неприйнятних за розміром інвестицій, а просте вивезення органіки «у поля» було неможливим через законодавчу заборону. Інші ж можливості, у тому числі варіанти переробки відходів для подальшого використання у вигляді енергетичних продуктів або добрив, обмежувались недосконалістю вітчизняного законодавства.

РЕФОРМА. Прийняття внаслідок імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС Закону України № 2042-VIII «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», а також низки нормативних

актів, що актуалізували вимоги до поводження й утилізації відходів, підприємство отримало змогу впровадити альтернативну систему управління відходами, що втілилась у будівництво біореактора для виробництва біогазу та інших побічних енергопродуктів.

Але головним чинником, що сприяв втіленню в життя комерційної мети «Органік – Д», стало набуття чинності з 02 серпня 2019 року Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Основні принципи зазначеного закону дали можливість природно поєднати цикл виробництва тваринної продукції, зробивши його безвідходним, та привабливе для сучасного споживача виробництво органічної продукції овочівництва.

Сучасне фруктово-овочеве сховище ТОВ «Органік-Д», смт Сутиски, Вінницька обл. Фото: Юлія Черник

Крім того, саме органічне виробництво безпечної, за сучасними стандартами НАССР овочевої продукції відкрило для підприємства можливості розширення ринків збуту, у т. ч. у напрямку Європи.

РЕЗУЛЬТАТ. У 2015 році у Сутисках, що біля Вінниці, був відроджений свинокомплекс на сім тисяч голів. Власники бачили ведення свинарства по-новому і вирішили побудувати біогазову станцію для переробки відходів на органічні добрива. «На цьому етапі зрозуміло було, що такому «добру» гріх пропадати. Саме «відходи» діяльності цієї станції стали основою для вирощення органічних овочів – моркви, буряку, а в недалекому майбутньому селери та цибулі, що є основною діяльністю нашого підприємства», – розповідає директор ТОВ «ОРГАНІК-Д» Вадим Кричевський.

Для здійснення програми було створено Товариство «Органік-Д», яке почало вирощувати овочеві культури, підживлюючи поля «натуральними інгредієнтами». За першим врожаєм моркви, із підтвердженням лабораторним аналізом «86% дозволених пестицидів не виявлені взагалі», стало зрозумілим, що пропонувана програма є досить ефективною.

Було прийнято рішення щодо вирощування овочів усього борщового набору.

Одним із векторів руху «Органік-Д» є рух у бік експорту до Єврозони, а відтак постало питання про запровадження європейських вимог до безпечності продукції, у тому числі запровадження системи НАССР – ефективного інструменту втілення цієї мети. Для успішного розвитку підприємство переймає успішний досвід та намагається дотримуватись норм, правил та стандартів, які сформовані в НАССР та інших системах якості. Це забезпечить відповідність продукції нормам та стане запорукою чистої репутації та гарного прибутку. «Я вважаю, що українці заслуговують на якісні продукти в себе на столі і на здоров'я, і ми робимо все для того, щоб їм це дати», – говорить пан Вадим. - Більше того, одним із векторів руху «Органік-Д» – є рух у бік експорту в Єврозону, тому якість продукту – це головна мета, а запровадження системи НАССР – ефективний інструмент втілення цієї мети».

З 2017 року за короткий період на підприємстві збудовано сучасне овочесховище (ємністю три тисячі тонн для зберігання овочів) та розпочато власне виробництво тари, яке є важливою складовою зниження собівартості продукції. На сьогоднішній день овочесховище «Органік-Д» забезпечує центральну Україну овочами на весь сезон. Підприємство вирощує овочі на 60-ти гектарах землі на крапельному зрошенні, створило близько 40 робочих місць та сплачує велику частину податків у новостворену Сутиськівську селищну об'єднану територіальну громаду.

«Органік-Д» робить ставку не лише на високі врожаї, а й на якість продукції. Тут ретельно вивчають можливості органічного землеробства і те, наскільки воно може бути застосоване для цього господарства. Як експеримент, 20% усієї продукції вирощується за екологічно чистою технологією.

Займатися точним землеробством «Органік-Д» допомагає лабораторія Prime Lab Tech. Партнерські стосунки між ними встановилися з початку нинішнього року.

«Без лабораторії ми не можемо обійтися, бо це основа для оцінки якості і безпечності наших продуктів», – наголосив директор підприємства Вадим Кричевський.

Навколо Товариства активізувався мікробізнес. Виникли невеличкі овочесушарки, що створюють новий для нашого ринку вид товарів – ферментовані подрібнені сушені овочі. У с. Демидівці запущено виробництво біогумусу для вирощення органічної продукції на відновленій землі. Створюються мікромайстерні з обслуговування техніки, виробництва тари і паливних пелетів.

На думку Вадима Кричевського, саме така консолідована робота в громаді здатна відродити українське село. «Більше того, впровадження стандартів безпеки, що починається від простого віника та чистої вбиральні на виробничих підприємствах, є вагомим чинником покращення здоров'я українців, адже ми є те, що ми їмо! І чим якіснішим буде наше харчування, тим здоровішими і гарнішими будуть наші діти», – упевнений пан Вадим.

ДОДАТКОВО. ТОВ «Органік-Д». вул. Жовтнева, 118, смт Сутиски, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 23320. Тел.: +38 (067) 211-97-08, e-mail: organic.d.ltd@gmail.com

ШВИДКО ТА ЗРУЧНО: ЯК ЦЕНТР ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СПРОЩУЄ ЖИТТЯ

м. Дніпро

РЕЗЮМЕ. Неефективність Державної виконавчої служби (ДВС) ще донедавна змушувала впадати у відчай українців-стягувачів та відлякувала іноземних інвесторів. Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» заклав підвалини для прийняття Постанов, які забезпечили автоматизовану взаємодію ДВС з іншими державними службами та утворення Центрів виконання рішень. Дніпропетровський центр став пілотним в апробації європейських стандартів і після свого відкриття в кінці 2018 року обслужив 2500 громадян.

ПРОБЛЕМА. Європейський суд із прав людини наголошував, що в Україні невиконання рішень судів є хронічним та підриває верховенство права.

РЕФОРМА. Тож прийняття проєвропейського закону «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та низки постанов задля обов'язковості виконання судових рішень та рішень інших органів передбачали, зокрема, забезпечення автоматизованої взаємодії ДВС із такими органами, як Державна податкова служба України, Пенсійний фонд, Національна поліція, та створення нових офісів європейського зразка – Центрів виконання рішень.

Результат реформи: у 2018 році органами ДВС підвищено відсоток фактичного виконання судових рішень до 40% (2016 – 5%, 2017 – 18%).

РЕЗУЛЬТАТ. Центр виконання рішень у Дніпропетровській області був відкритий 21 грудня 2018 р. і працює за принципом «єдиного вікна» в межах області. Відвідувач може тут отримати інформацію про будь-які свої борги або своїх боржників: за аліментами, заробітною платою, податками, кредитами, штрафами.

Дніпропетровська область стала піотною в апробації європейських стандартів виконання рішень суду і вже може похвалитися: за 9 місяців Центр відвідали майже 2500 громадян.

«До нас звертаються особи, які є боржниками у виконавчому провадженні або стягувачами, і громадяни, які не розуміють, чи підпадають вони під ці категорії, але хочуть дізнатися. Так, це можуть бути штрафи архітектурно-будівельної інспекції, адміністративної комісії виконкомів, стягнення аліментів тощо. Це стягнення, які взагалі передбачені в нашій державі», – розповідає спеціалістка Центру Тетяна Данилевська.

Центр виконання рішень як у країнах Європейського Союзу. Фото: В'ячеслав Хорошун

Позитивний досвід Центру щодо виконання рішень у Дніпропетровській області переймають колеги з інших областей.

«Ми спілкувалися з колегами. Вони брали за взірць будь-які речі від нас. Особливо дитячий куточок. Він справив дуже велике враження на працівників інших областей. Тому багато перейняли від нас. Я радий розповсюджувати наш досвід», – ділиться заступник начальника головного територіального управління юстиції з питань державної виконавчої служби в області Андрій П'ятницький.

При відвідуванні центру місце проживання не важливе. Послуги доступні для всіх мешканців області.

Ріст фактичного виконання судових рішень веде Україну до верховенства права – судочинства європейського зразка.

<https://tinyurl.com/u5rsdta>

БАТУРИНСЬКА ОТГ

АКТИВНО РОЗВИВАЄ ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

м. Батурин, Чернігівська область

РЕЗЮМЕ. Застаріла інфраструктура та недостатня увага до туристичного потенціалу регіонів призвели до занепаду цієї галузі навіть за наявного ресурсу. Завдяки фінансовій децентралізації вдається виправити допущені помилки. Батуринська ОТГ розбудову туристичної інфраструктури та туристичної галузі поклала в основу стратегії розвитку громади. Не лише привабити туриста, а й розібратися, що йому потрібно, допомагає Батуринфест «Шабля», що вже два роки поспіль є чудовою альтернативою святкування Дня прапора та Дня незалежності України в столиці.

ПРОБЛЕМА. Старі підходи до розуміння туристичної галузі спричинили застій у системі: наразі немає зручної інфраструктури, якісної інформаційної кампанії та обмаль компетентних кадрів. До того ж, фінансування історико-культурних об'єктів за залишковим принципом призвело до їхнього занепаду. Тривалий час туристично-екскурсійним групам пропонували відвідати лише об'єктів у великих містах.

РЕФОРМА. Наразі виконано більшість пунктів, передбачених Планом заходів з імплементації Угоди про асоціацію в напрямку інтеграції в європейський туристичний простір. Зокрема, підготовлено зміни до Закону України «Про туризм», прийнято Стратегію розвитку туризму та курортів до 2026 року, затверджено «Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності» та 11 національних стандартів у галузі туризму, налагоджено співробітництво у сфері туризму з державами-членами ЄС.

Після запровадження фінансової децентралізації на місцях з'явилася можливість підтримувати розвиток туризму, а подекуди виводити його в пріоритет. Яскравим прикладом є діяльність Батуринської ОТГ.

РЕЗУЛЬТАТ. Близько 16 тисяч глядачів зібрав концерт на День прапора в Батуринській ОТГ. А все тому, що як мінімум у двох областях, Чернігівській та Сумській, знають – найкрутіше дійство в цей день на фестивалі «Шабля».

«У стратегії розвитку громади основний пункт – розбудувати інфраструктуру. Тобто максимально сприяти будівництву готелів, баз відпочинку тощо. Наразі, на жаль, Батурин є місцем відпочинку одного дня. Однак нам є що запропонувати для того, щоб затриматися на 2-3, а то й на 10 днів (улітку). Та для цього варто створити умови: де зупинитись, де поїсти... Над цим посилено працюємо. Шукаємо інвесторів, пишемо грантові заявки», – розповідає перший заступник голови Батуринської ОТГ Олександр Козловський.

Цікаво, що не лише привабити туриста, а й розібратися, що йому потрібно, допомагає Батуринфест «Шабля», що вже два роки поспіль є чудовою альтернативою святкування Дня прапора та Дня незалежності України в столиці.

Свято організоване в кращих традиціях козацтва, плюс сучасні підходи. Відтак, у програмі кожен знайде щось на свій смак: виступи народних колективів, виставки майстрів українського традиційного, декоративно-прикладного мистецтва, показові виступи з єдиноборств, молодіжний арт-пікнік (із фотозоною, бодіартом; майстер-класами, музикою, танцями, слеклайном, леґо-конструктором, турквестом); нічні дискотеки за участі українських та іноземних DJ; навіть рок-концерт. Важлива родзинка – відомі хедлайнери: минулоріч – Руслана, цьогоріч – Kozak System.

«Проводячи такі масштабні дійства, з кожним разом удосконалюється їх організація. Наприклад, цьогоріч було дуже спекотно, тож на локаціях фесту відвідувачі затримувалися недовго, йшли охолоджуватися до річки. Відтак, ми зробили висновки, що наступного року перенесемо місце проведення ближче до водойми», – ділиться Олександр Козловський.

До слова, на місцеву річку Сейм у громади теж є плани. Вона чиста, а один із берегів ще й з лісом. Чим не місце для літнього родинного відпочинку та оздоровлення?

Не однією «Шаблею» житиме ОТГ. Нещодавно громада виділила 4,5 гектара землі на будівництво траси для мотокросу. Ідея належить громадській організації «Конотоп-мотоекстрим». Отже, скоро до Батурина приїздитимуть учасники та вболівальники вело- та мототурнірів.

«За результатами моніторингу «Гетьманської столиці», минулоріч Національний заповідник відвідали 250 тисяч туристів, наразі (ще рік не завершився) – уже маємо 300 тисяч. Хороший стимул працювати далі», – коментує Козловський.

<https://tinyurl.com/wzxbxf2>

Історії успіху реформ

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

ЗАГАЛЬНА РЕДАКЦІЯ: ІРИНА КОССЕ

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР: АЛІНА ПАСТУХОВА

Дизайн обкладинки: Наталія Тілікіна

Макет електронної версії: Костянтин Михайличенко